អាវម្ភកថា

ការចងក្រងសៀវភៅនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីឲ្យពួកយើងបាន បញ្ចេញសមត្ថភាព ក្នុង ការដែលបានសិក្សាកន្លងមកនេះ មានការទទួល បាននូវចំណេះដឹង បានប៉ុណ្ណា ។ ជាការពិតណាស់ការសិក្សា ពីការសរសេរសំណេរតែងសេចក្ដីពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុង ការសិក្សារៀនសូត្រដើម្បីពង្រីកនិង ពង្រឹងចំណេះដឹងរបស់យើងទាំងអស់គ្នា។ រាល់ខ្លីមសារ និងអត្ថន័យគឺគឺពួកយើងបានខិតខំព្យាយាមក្នុងការចង ក្រង់រៀបរៀងតាមលំដាប់លំដោយដែលមានសេចក្ដីផ្ដើ មការរៀបរាប់លម្អិតនៃនៃសំណេរតែងសេចក្ដីពួកយើងខ្ញុំ បានសិក្សាស្រាវជាវពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន ដោយផ្នែក រូបភាពដែល ទាក់ទងទៅនឹងអត្ថន័យ ព្រមទាំងសេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ជាសង្ខេបសម្រាប់បញ្ចប់សេចក្ដីនិងឯកសារយោងដែលក្រុមរបស់យើងខ្ញុំបានយកមកជាគំនិតក្នុងការចងក្រង សៀវភៅនេះឡើង។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏យើងខ្ញុំ គិតថាសៀវភៅនេះ នៅមានការខ្វះខាតច្រើន ដែល ត្រូវកែលម្អ ដូច្នេះពួកយើងសង្ឃឹមថាអ្នកទាំងអស់គ្នា និងជួយរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាដើម្បីឲ្យមានការរីកចច្រើន ក្នុងការសិក្សាបន្តទៅទៀត។

មាតិកា

ល	រក្ខណៈសម្គាល់ប្រធានបែបពន្យល់	9
ව	. ទម្រង់ទូទៅនៃប្រធានអត្ថាធិប្បាយពន្យល់	b
囘	. គម្រោងតែងសេចក្តីបែបអត្ថាធិប្បាយពន្យល់សុភាសិត	ព
ពា	. តែងសេចក្តី	ଝ
	វិញ្ញាសាទី១. ប្រធាន៖ សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា "ទឹករាក់ត្រឹមភ្លៅ ទឹកជ្រៅត្រឹមស្មង" ។	ଝ
	វិញ្ញាសាទី២.ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយឃ្លាបានជោលថា«ឮផ្គុវ កុំអាលចាក់ទឹកចោល»	៨
	វិញ្ញាសាទី៣.ប្រធាន៖ ភាសិតបុរាណបានចែងថា "ទឹកឡើងត្រីស៊ីស្រមោច ទឹកហោច ស្រមោចស៊ីត្រី"	. 99
	វិញ្ញាសាទី៤. ប្រធាន៖ ចូរពន្យល់សុភាសិត "តក់ៗពេញបំពង់"។ ចូរបកស្រាយឲ្យបានក្បោះក្បាយ។	១៣
	វិញ្ញាសាទី៥. ប្រធាន៖ "ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅ ទុកដាក់កូនចៅ ឲ្យមើលផៅសន្តាន"	. ୭ଝ
	វិញ្ញាសាទី៦. ប្រធាន៖ "ទឹកត្រជាក់ ត្រីកុំ" ។	. ១៨
	វិញ្ញាសាទី៧. ប្រធាន៖ «គោដំបៀខ្នង ក្អែកហើរវំលង វំសាយកន្ទុយ»។	. මම
	វិញ្ញាសាទី៨. ប្រធាន៖ «ចាញ់បានជាព្រះ ឈ្នះបានជាមារ»។	. ්ර
	វិញ្ញាសាទី៩. ប្រធាន៖ "ដឹងឆ្លើយព្រាផង កូនឆ្គងព្រោះមេបា" ។	. മമ
	វិញ្ញាសាទី១០. ប្រធាន៖ "ដំរីសាវស្លាប់ យកចង្អេរប៉ាំង"។	. ២៨
	វិញ្ញាសាទី១១. ប្រធាន៖"ក្រោយភ្លៀង មេឃស្រឡះ"។	. mo
	វិញ្ញាសាទី១២. ប្រធាន៖ "ធ្វើស្រែនឹងទឹកធ្វើសឹកហ្គឹងបាយ"។	៣៣
	វិញ្ញាសាទី១៣. ប្រធាន៖ "សឹមៗកុំបំបោល ក្រែងពុំដល់សេចក្តីប្រាថ្នា" ។	. ៣៥
	វិញ្ញាសាទី១៤. ប្រធាន៖ "កាប់បំពង់រង់ចាំទឹកភ្លៀង" ។	៧៧
	វិញ្ញាសាទី១៥. ប្រធាន៖ "វប្បធម៌រលត់ ជាតិរលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយជាតិថ្កើងថ្កាន" ។	. ໒໑
	វិញ្ញាសាទី១៦. ប្រធាន៖ "កុំទុកចិត្តអាភឿ កុំជឿអាមនុស្សសក់ក្រញ៉ាញ់ កុំស្រឡាញ់មនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់"។	
	វិញ្ញាសាទី១៧. ប្រធាន: "ចេះដប់ពុំស្មើនីងប្រសបមួយ"។	. ୯େଣ
	វិញ្ញាសាទី១៨. ប្រធាន: "ឃ្លោកលិច អម្បែងអណ្តែត"។	. ଝ୦
	វិញ្ញាសាទី១៩. ប្រធាន៖ "បើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លុះ" ។	. අත
	វិញ្ញាសាទី២០. ប្រធាន៖ "ធ្វើគុណមួយរយសំពៅ ទោសមួយចូលទៅរលាយបាត់អស់" ។	. ଝର

វិញ្ញាសាទី២១. ប្រធាន៖ "កុំស្លាប់ដូចពស់ កុំរស់ដូចកង្កែប" ។ ៥៦
វិញ្ញាសាទី២២. ប្រធាន: "ខ្លួនទីពីងខ្លួន"។ ៥៨
វិញ្ញាសាទី២៣. ប្រធាន ៖ «ដំដែកទាន់នោក្ដៅ ប្រដៅមនុស្សទាន់នៅក្មេង»។ ៦០
វិញ្ញាសាទី២៤. ប្រធាន៖ "ចេះឯងឲ្យក្រែងចិត្តគេ" ៦២
វិញ្ញាសាទី២៥.ប្រធាន ៖ "សម្ដីសរជាតិ មារយាទសរពូជ" ។ ៦៤
វិញ្ញាសាទី២៦.ប្រធាន ៖ "ក្ដៅស៊ីរាក់ ត្រជាក់ស៊ីជ្រៅ" ។ ៦៧
វិញ្ញាសាទី២៧.ប្រធាន៖ "បង់បោយឪ្យមើលប្រាណ ដាំជើងក្រានឪ្យមើលឆ្នាំង" ។ព៤
វិញ្ញាសាទី២៨.ប្រធាន ៖ «សីលជាស្ពាន ទានជាស្បៀង»។ព៩
វិញ្ញាសាទី២៩.ប្រធាន ៖ "កាប់ឈើ៣ រក្សាព្រៃ១០ ផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់ តមតំណម២" ។ ៨៤
វិញ្ញាសាទី៣០.ប្រធាន ៖ "កុំទុកចិត្តបរទេស កុំទុកចិត្តអភិនេស្ត្រម៍ កុំទុកចិត្តអភិប្រាយ ប្រើទំលែងខ្ពស់ រំពីងឱ្យ ឆ្ងាយ ស្ដាប់ពាក្យបរិយាយ បណ្ដាំមេជី" ។ ៩០
វិញ្ញាសាទី៣១.ប្រធាន ៖ "សក្តិពុំស្មើយស អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពុំស្មើចិត្តជា" ៩៥
វិញ្ញាសាទី៣២.ប្រធាន ៖ "ដំដែកទាន់នៅក្ដៅ ប្រដៅកូនចៅទាន់នៅក្មេង" ៩៩
វិញ្ញាសាទី៣៣.ប្រធាន៖ "សម្ដីពិរោះតែខ្វះខ្លីមសារប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្ពសម្ដីអាក្រក់ទូភ្មានឲ្យល្អប្រៀបដូច ឆ្លាក់ថ្មអាចប្រើបាន"
វិញ្ញាសាទី៣៤.ប្រធាន ៖ «ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយបន្ទន់ប្រាណ ឈ្នះអ្នកក្លាហានដោយទំលាយ ឈ្នះអ្នកឡោយ
ដោយសម្លបាយ ឈ្នះអ្នកស្មើកាយដោយការព្យាយាម»។១០៧
វិញ្ញាសាទី៣៥.ប្រធាន ៖ " ស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រ រាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្ន"។១១២
វិញ្ញាសាទី៣៦.ប្រធាន៖ " ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេច "។១១៦

លក្ខណៈសម្គាល់ប្រធានបែបពន្យល់

គេអាចសម្គាល់បានប្រធានបែបពន្យល់តាមលក្ខណៈ៣យ៉ាង៖

ស្គាល់តាមវយៈពាក្យបញ្ចេញមតិ៖ • មានទស្សនៈមួយចែងថា " ...... • តាមទស្សនៈអប់វំមួយឃ្លាចែងថា "" • អ្នកប្រាជ្ញមួយរូបមានប្រសាសន៍ថា" ...." • ក្រុមអ្នកបរិស្ថានវិទ្យាបានវិភាគថា "......" • សេដ្ឋិវិទូមួយរូបថ្លែងថា "......" ស្គាល់តាមរយៈពាក្យចោទសួរ ៖ ..... មានន័យដូចម្ដេចខ្វះ? មានលក្ខណៈយ៉ាងណាខ្វះ? ------- មានប៉ុន្មានយ៉ាង? ...... អគ្គន័យយ៉ាងណខ្លះ? ? • ស្គាល់តាមរយៈពាក្យបង្គាប់បញ្ជា៖ • ចូវបក្យសាយ ......។ • ចូរស្រាយបំភ្លឺ ....។ • ចូវគូសបញ្ជាក់......។ • ចូវអធិប្បាយ......។ • ចូរទៀបរាប់ ....។ • ចូវបង្ហាញ......។

១. ទម្រង់ទូទៅនៃប្រធានអត្ថាធិប្បាយពន្យល់ គម្រោងតែង

ក. ផ្ដើមសេចក្ដី

- លំនាំបញ្ហា: ជាខ្លីមសារ គំនិត យោបល់ដែលដាលំនាំដើម ឬជាស្ថានភាពដើមមានន័យផ្សារ ភ្ជាប់ទៅនឹងគំនិត ឬ ខ្លឹមសាររបស់ប្រធាន។
- ចំណូលបញ្ហា(បង្ហាញប្រធាន) : ជាការលើកយកប្រធានមកបញ្ចូលវិញ។
- ចំណោទបញ្ហា : ជាការចោទសួរតាមបែបប្រធានពន្យល់។
  - ចំណុចគួរចៀសវាង : ក្នុងចំណោទបញ្ហានេះ អ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីចៀសវាងការចោទសួរច្រាសមកវិញ ឆាំឱ្យ ចាកប្រធាន ឬប្រើពាក្យបង្គាប់បញ្ជាឡើយ។ ឧទាបារណ៍ ៖
- តើអ្នកយល់យ៉ាងណា? ចូរស្រាយបំភ្លឺដោយលើកឧទាបារណ៍បញ្ជាក់។
- តើអ្នកយល់ដូចម្ដេច? ចូរបកស្រាយ
- តើប្រធានមានន័យខ្លឹមសារយ៉ាងណា ? ចូរពន្យល់។

•	٩
*	

ខ.តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី : ឃ្លាសម្រាប់ជាកិច្ចផ្ដើមដើម្បីភ្ជាប់ពីសេចក្ដីផ្ដើមទៅនឹងការពន្យល់ពាក្យ ឬកន្សោមពាក្យគន្លឹះក្នុង ប្រធាន។
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ : ក្នុងចំណុចនេះអ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីត្រូវស្រង់យកពាក្យ កន្សោមពាក្យគន្លឹះ ឬឃ្លាដែលជាគន្លឹះ នៃ ប្រធានមកពន្យល់បង្ហាញដោយមិនប្រើរជុសញ្ញា(-) ឬប្រាប់ថ្នាក់ពាក្យដូចជាពន្យល់ ពាក្យធម្មតានោះទេហើយក៏មិន ត្រូវពន្យល់តាមន័យធម្មតានោះដែរគឺអាស្រ័យនឹងបរិបទនៃប្រធាន។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន : ជាការបញ្ចូលគ្នាឡើងវិញនូវន័យរបស់ពាក្យឬកឆ្សោមពាក្យគន្លឹះតាម ន័យប្រធានខាងលើឱ្យ បានសមរម្យ។
- បកស្រាយប្រធាន : ចំណុចនេះអ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីត្រូវស្រាយបំភ្លឺ ទៅតាមចំណោទរបស់ ប្រធាន ឬបំណងរបស់
   ប្រធានចង់ដឹង ដោយភ្ជាប់នឹងអំណះអំណាង ឬឧទាបារណ៍បញ្ជាក់ច្បាស់លាស់។
- សរុប: ជាការសង្ខេបឬប្រមូលបញ្ចូលគ្នានូវគំនិត ដែលបានស្រាយបំភ្លឺរួចហើយ ដើម្បីគាំទ្រ គំនិត ទស្សនៈរបស់ ប្រធានឱ្យកាន់តែប្រាកដឡើង។

គ. បញ្ជប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធាន : ជាការបញ្ជាក់ម្តងទៀតទៅលើអត្ថន័យនិងតម្លៃរបស់ប្រធាន ថាមានន័យ មាន ប្រយោជន៍ទៅ តាមគោលបំណងរបស់ប្រធាន។
- យោបល់ផ្ចាល់ខ្លួន : ជាចំណាប់អារម្មណ៍ផ្ចាល់ខ្លួនរបស់អ្នកសរសេរតែងសេចក្តីចំពោះ ប្រធានដែលចោទឡើងខាង លើລិងយោបល់ផ្ចាល់ខ្លួនតាមរយៈបទពិសោធ ឬគោលគំនិតរបស់ប្រធាន។
- ២. គម្រោងតែងសេចក្តីបែបអត្ថាធិប្បាយពន្យល់សុភាសិត

ក- សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា ជាខ្លីមសារ គំនិត យោបល់ដែលជាលំនាំដើម ឬជាស្ថានភាពដើមមានន័យ ផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងគំនិត ឬខ្លីម សាររបស់ប្រធាន។
- ចំណូលបញ្ហា (បង្ហាញបញ្ហា) : ជាបញ្ហារបស់ប្រធានដែលត្រូវបញ្ជូលផ្សារភ្ជាប់នឹងខ្លឹមសារគំនិតដែលចង ក្រងបាន ក្នុងលំនាំបញ្ហា។ ចំណុចនេះត្រូវលើកយកបញ្ហារបស់ប្រធានមកសរសេរតែម្តង។ ចំណុចគន្លឹះ
- សំខាន់ៗដែលគប្បីយកមកសរសេរនៅក្នុងនេះមានដូចជាហេតុដូច្នេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា ".." ។
- ចំណោទបញ្ហា ក្រោយពីផ្សារភ្ជាប់គ្នារវាងខ្លឹមសារក្នុងលំនាំបញ្ហា និងបញ្ហារបស់ប្រធាន ក្នុងចំណូលបញ្ហារួចហើយ ត្រូវចោទប្រធានជាបញ្ហា ដើម្បីបានជាទឡឹករណ៍សម្រាប់ ការ បកស្រាយ ពន្យល់ក្នុងតួសេចក្ដី។ ការចោទតាមបែប ប្រធានពន្យល់គឺ ការចោទសួរ ទៅលើអត្ថន័យរបស់ប្រធាន តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យដូចម្ដេច? ឬតើប្រធានខាង លើ មានអត្ថន័យយ៉ាងណា?
- ចំណុចគួរចៀសវាង: ក្នុងចំណោទបញ្ហានេះ អ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីចៀសវាងការចោទសួរ ច្រាសមកវិញឆាំឱ្យចាក
   ប្រធាន ឬច្រើពាក្យបង្គាប់បញ្ហាឡើយ។ ឧទាបារណ៍៖
- តើអ្នកយល់យ៉ាងណា? ចូរស្រាយចំភ្លឺ ដោយលើកឧទាបារណ៍បញ្ជាក់ ឬផ្តល់អំណះ អំណាងឱ្យបានច្បាស់លាស់។
- តើអ្នកយល់ដូចម្ដេច? ចូរបកស្រាយ។
- តើប្រធានមានន័យខ្លឹមសារយ៉ាងណា? ចូរពន្យល់។ល។

ខ- តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី ឃ្លាសម្រាប់ជាកិច្ចចាប់ផ្ដើម ដើម្បីភ្ជាប់ពីសេចក្ដីផ្ដើមទៅនឹងការពន្យល់ ពាក្យគន្លឹះ ឬកឆ្សោមពាក្យ គន្លឹះក្នុងប្រធាន។
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ ក្នុងចំណុចនេះ អ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីត្រូវស្រង់យកពាក្យគន្លឹះ កន្សោម ពាក្យគន្លឹះ ឬឃ្លាដែលជា គន្លឹះនៃប្រធានមកពន្យល់បង្ហាញ ដោយមិនប្រើគូសត្រ ឬប្រាប់ ថ្នាក់ពាក្យដូចពន្យល់ពាក្យធម្មតាក្នុងវចនានុក្រម ទាំងស្រុងនោះទេ ហើយករណីខ្លះក៏មិន ត្រូវពន្យល់តាមន័យធម្មតាដូចក្នុងវចនានុក្រមទាំងស្រុងនោះដែរ គឺអាស្រ័យ នឹងបរិបទនៃ ប្រធាន។

- ពន្យល់ន័យប្រធានៈ ជាការបញ្ចូលគ្នាឡើងវិញនូវន័យរបស់ពាក្យ ឬកន្សោមពាក្យគន្លឹះតាម ន័យប្រធានខាងលើឱ្យ បានសមស្រប។
- បកស្រាយប្រធានៈ ចំណុចនេះ អ្នកធ្វើតែងសេចក្តីត្រូវស្រាយបំភ្លឺ ទៅតាមចំណោទរបស់ ប្រធាន ឬគោលបំណង របស់ប្រធានចង់ដឹងដោយភ្ជាប់ជាមួយនឹងអំណះអំណាងឬ ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់។ ការបកស្រាយ អគ្គន័យរបស់ប្រធានចែកចេញ ជាពីរផ្នែក៖
- បកស្រាយន័យអត្ថានុរូប (ន័យត្រង់): អ្នកធ្វើតែងសេចក្តីត្រូវបកស្រាយពីខ្លីមសារត្រង់ៗ របស់ប្រធានដែលបាន លើកមកនិយាយតែម្តង ដោយភ្ជាប់នឹងអំណះអំណាង ឬ ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់។
- បកស្រាយន័យអត្ថបដិរូប (ន័យធៀប): ចំណុចនេះ អ្នកធ្វើតែងសេចក្ដីត្រូវស្រាយបំភ្លឺពី ន័យបង្កប់ ឬន័យប្រៀប ប្រដូចរបស់ប្រធាន ដោយភ្ជាប់នឹងអំណះអំណាងឬឧទាហរណ៍ បញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់។
- សរុបៈ ជាការសង្ខេប ឬប្រមូលបញ្ចូលគ្នានូវគំនិត ដែលបានស្រាយបំភ្លឺរួចហើយ ដើម្បី គាំទ្រគំនិតទស្សនៈរបស់
   ប្រធានឱ្យកាន់តែប្រាកដឡើង។ ការសរុបត្រូវបញ្ចូលអត្ថន័យទាំងពីរផ្នែកគឺ ន័យអត្ថានរូបនិងន័យអត្ថបដិរូប។

គ- បញ្ជប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធានៈ ជាការបញ្ជាក់ម្តងទៀតទៅលើអត្ថន័យ និងឱ្យតម្លៃរបស់ប្រធានថា មាន ន័យ មានប្រយោជន៍ទៅ តាមគោលបំណងរបស់ប្រធាន។
- យោបល់ផ្ចាល់ខ្លួន: ជាចំណាប់អារម្មណ៍ផ្ចាល់ខ្លួនរបស់អ្នកសរសេរតែងសេចក្តី ចំពោះ ប្រធានដែលចោទឡើងខាង លើ និងយោបល់ផ្ចាល់ខ្លួនតាមរយៈបទពិសោធ ឬគោលគំនិត របស់ប្រធាន។

៣. តែងសេចក្តី

វិញ្ញាសាទី១. **ប្រធាន**៖ សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា "ទឹករាក់ត្រឹមភ្លៅ ទឹកជ្រៅត្រឹមស្មង" ។ ពន្យល់ឲ្យបាន ក្បោះក្បាយ ។

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

ខ្មែរយើងសម្បូរ សុភាសិត ពាក្យស្លោក និងច្បាប់ផ្សេងៗយ៉ាងច្រើនសម្បូរបែប ដែលអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិត កវី
អ្នកនិពន្ធ បុព្វបុរសដូនតាខ្មែរយើងមានតាំងពីបុរាណកាលមក បានតាក់តែងសុភាសិត ពាក្យ លោក និងច្បាប់ផ្សេង
សម្រាប់អប់រំទូឆ្មានបៀនប្រដៅកូនចៅគ្រប់ជំនាន់ ប្រាថ្នាចង់ឲ្យកូនចៅទាំងអស់ រស់នៅប្រកបដោយសុភមង្គល។
បោតុនេះហើយទើបបានសុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា "ទឹករាក់ត្រឹមភ្លៅ ទឹកជ្រៅត្រឹមស្មង"។

តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

មុនតិងឈានដល់ការបកស្រាយ សុភាសិតខាងលើឲ្យបានក្បោះក្បាយយើងគប្បីស្វែងយល់នូវអត្ថន័យនៃ ៣ក្យុគន្លឹះមួយចំនួនរបស់ប្រធានជាមុនសិនគឺ៣ក្យ"ភ្លៅ"និង"ស្មង"។ ៣ក្យ"ភ្លៅ"បានន័យថា ប៉ែកខាងជើងត្រឹមខាង លើជើងង្គង់ឡើងមកដល់ក្រលៀន ។ រីឯ៣ក្យ "ស្មង" មានន័យប៉ែកមុខតាំងពីជង្គង់ចុះទៅដល់កជើង។ ដូច្នេះ ប្រធានខាងលើមានន័យថាទឹករាក់ត្រឹមផ្លូវប៉ែកខាងលើត្រឹមជង្គង់ឡើងមកដល់ក្រលៀនហើយទឹកជ្រៅត្រឹមប៉ែកខាង ជើងពីមុខតាំងជង្គង់ចុះទៅដល់កជើង នៃរបស់ប្រធានចង់ឱ្យអ្នកសង្សារយកមកបកស្រាយតាមនៃភាពតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីឲ្យឃើញនូវអគ្គន័យអប់រំខ្ពស់នៃសុភាសិតនេះ។

ជាការពិតណាមនុស្សយើងម្នាក់ៗដែលរស់នៅលើពិភពផែនដីនេះត្រូវចេះច្រើគំនិតជាមូលដ្ឋានក្នុងការ ពិចារណាឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាហើយឆាំឲ្យជីវិតពោរពេញទៅដោយសេចក្ដីសុខនៅក្នុង គ្រួសារក៏ដូចជាសង្គមជាតិទាំងមូល។ ពិតណាស់នៅក្នុងពាក្យសុភាសិតបុរាណពីរឃ្លាគឺ"ទឹករាក់ត្រឹមភ្លោ"និង"ទឹក ជ្រៅត្រឹមស្មង"។ ចំពោះសុភាសិតនេះយើងនឹងបកស្រាយតាមនៃភាពទាំងស្រុង។ ឃ្លាថា"ទឹករាក់ត្រឹមភ្លៅ" សំដៅលើ បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមិនសូវចេះដឹងតែតាំងខ្លួនឯងដូចជាអ្នកមានចំណេះដឹងណាស់។ ជាក់ស្ដែងនៅក្នុង សង្គមសព្វថ្ងៃនេះសំបូរណាស់មនុស្សបែបនេះដែលតែងតែតាំងខ្លួនឯងជាអ្នកចេះដឹងបើយពេលខ្លះដោយខ្លាចខ្លួន ឯងអន់ ខំប្រឹងមិញចេញគំនិតទស្សនៈមួយទៅតាមការយល់ឃើញដោយខ្វះការពិចារណានិងខ្វះការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ជាមូលដ្ឋាន ហើយការបកស្រាយទាំងនោះផ្ទួយនឹងខ្លឹមសារទាំងស្រុង។ បើដឹងថាខ្លួនឯងមានចំណេះដឹងពិតប្រាកដ ហើយយកចំណេះដឹងឆោះមកអនុវត្តពង្រឹង<u>និងពង្រីកកា</u>រយល់ដឹងព្រមទាំងដឹងឆៅអ្វីដែលគួរធ្វើនិងអ្វីមិនគួរធ្វើ នូវក្នុងជីវិតរស់នៅទើបជាល្អប្រសើរ។ ការដែលពោលពាក្យអួតលើកតម្កើងខ្លួនឯងដូចជាអ្នកប្រាជ្ញបណ្ឌិត តាំង ដែលខ្លួនឯងមិនចេះដឹងអ្វីទាំងអស់បើយដែលជាបោតុឆាំឲ្យខ្លួនឯងវិនាសបែកបាក់សាមគ្គី។ គ្មាននរណាចូលចិត្ត រាប់អានយកយើងជាមិត្តឡើយ។ បើយើងក្រឡេកទៅមើលក្នុងអក្សរសិល្ប៍ កុលាបប៉ៃលិត ដែលជាស្នាដៃរបស់ លោក ញ៉ុក ថែម និពន្ធនៅឆ្នាំ១៩៤៣ បានបង្ហាញឲ្យឃើញថាតួអង្គលោកបាឡាត់នេះដោយសារតែភាពក្នេងក្នាង តិងភាពអាងខ្លួនឯងជាបាឡាត់ស្រុកសង្កែជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិផងនោះគាត់បានធ្វើ**រឿងមិនគ**ប្បីដាក់ឃុននាវី ហើយថែមទាំងនាំថៅកែផាន់ ទៅចូលលួចទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្លួងរតនៈសម្បត្តិទៀតផង។ ទង្វើនេះបានធ្វើឲ្យចៅចិត្ត វាយសម្លាប់លោកបាឡាត់និងថៅផាន់នាពេលនោះទៅ។ ដោយសារតែភាពលោភលន់និងខ្វះការពិចារណាផងនោះ ទើបធ្វើឲ្យពួកគេត្រូវវិនាសអន្តរាយដល់ជីវិត។ បន្ថែមពីវលើនេះជាក្នុងរឿងទុំទាវ ដែលជាស្នាមដៃរបស់អ្នកនិពន្ធ

ភិក្ខុ ងួន សោម ដែលនិពន្ធនៅឆ្នាំ១៩១៥ អក្សរសិល្ប៍នេះក៏បានបង្ហាញឲ្យឃើញផងដែរតាមរយៈតួអង្គទុំ។ តួយ៉ាង នៅពេលដែលទាវត្រូវម្ដាយបង្ខំឲ្យរៀបការជាមួយម៉ឺ**នងួនពេល**នោះទាវបានសរសេរសំបុត្រឱ្យទុំបានដឹងទុំដឹងដំណឹង នេះហើយក៏ធ្វើដំណើរទៅខេត្តត្បូងឃ្មុំព្រមទាំងមានរាជសារពីស្ដេចផងដែរ។ តែដោយសារទុំគិតថាខ្លួនជាថ្ដីនិង ដោយស្លាប់ចិត្តពេលឃើញទៅយូរដែលជាភរិយា។របស់ខ្លួនរៀបការជាមួយម៉ឺនមនុស្សទើបច្រៀងនឹងផឹកស្រាស្រវឹង វង្វេងបាត់ស្មារតីបានប្រកៀកប្រឱបនាងទាវចំពោះមុខភ្ញៀវធ្វើឲ្យម្ដាយទាវខឹងក៏ពន្យូសអរជូនឲ្យចាប់កុំទៅសម្លាប់នៅ ក្រោមដើមពោធិ៍ជើងខាលពេលនោះទៅ។ នេះគឺដោយសារតែទុំមិនបានគិតពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់មុខនិងធ្វើអ្វី មួយទើបធ្វើឲ្យខ្លួនត្រូវស្លាប់។ តួអង្គខាងលើបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីការមិនបានគិតពិចារណា ភ្លេចគិតពីផល វិជ្ជមានហ៊ានធ្វើរឿងមិនគួរធ្វើនិងជាអំពើដែលខុស**នឹងច្បាប់ទម្លាប់**នៅក្នុងសង្គមទើបធ្វើឲ្យពួកគេត្រូវអន្តរាយយ៉ាង ពិតប្រាកដមែន។ ចំណែកឃ្លាថា"ទឹកជ្រៅត្រឹមស្មង"វិញយើងឃើញថាឃ្លាមនេះមានន័យសំដៅទៅលើបុគ្គល ទាំងឡាយណាដែលជាអ្នកមានចំណេះដឹងពិតប្រាកដច្រើនជាមនុស្សពូកែដាក់ខ្លួនតែងទទួលស្គាល់ខ្លួនឯងថាជា មនុស្សល្ងង់ខ្លៅគ្រប់ពេលវេលាព្រោះអ្វីដែលគាត់បានសិក្សាច្រាវជ្រាវកាន់តែធ្វើឲ្យគាត់ចង់ចេះចង់ដឹងបន្ថែមទៀ ត។ អ្នកដែលមានចំណេះដឹងច្រើនគឺចេះសម្រាប់ខ្លួនដើម្បីក្រេបយកចំណេះដឹងពីអ្នកដទៃមកបំពេញខ្លួននូវកង្វះ ខាតខ្លួនជាតិច្ច ហើយខិតខំអភិវឌ្ឍន៍ចំណេះដឹងរបស់គេឲ្យកាត់តែវីកចច្រើនប្រៀបបាននឹងទឹកកន្លះក្អុមដែលរង់ចាំ ទទួលយកការចាក់ចំពេញបន្ថែមរហូតដល់ទឹកពេញដូច្នោះដែរ។ ហើយជាមនុស្សសំដីពីរោះគួរឲ្យចង់រាប់អានហើយ មិនចេះអួតក្នេងក្នាងគោរពអ្នកដទៃ ផ្តល់តម្លៃការងារដែលខ្លួនធ្វើនិងមិនប្រព្រឹត្តអំពើអបាយមុខផ្សេងៗ។ តួយ៉ាង ដូចឆូវក្នុងអក្សរសិល្ប៍ កុលាបប៉ៃលិត ដែលជាស្នាដៃរបស់អ្នកតិពន្ធ ញ៉ុក ថែម ក៏បានលាតត្រដាងឱ្យឃើញតាមរយៈ តួអង្គចៅចិត្តតាមដំណើរទាំងមូលចៅចិត្រជាមនុស្សសុភាពរាបសារស្គាប់ដំបូងមានឪពុក។ជាមនោមមានចំណេះដឹង បានសិក្សាវៀនសូត្រដោយទទួលបានប្រកាសនីយប័ត្រ មិនតែប៉ុណ្ណេះចៅចិត្តនៅមានជំនាញនិងចំណេញជាច្រើន ទៀតដូចជាបើករថយន្តជួសជុលរថយន្តរកមធ្យោបាយច្នៃប្រឌិតក្នុងការដាំស្ថូនៅពេលគ្មានឆ្នាំង មានជំនាញអាច បាញ់កាំភ្លើងតទល់ជាមួយចោរដូចពេលមានឧបទ្ទវហេតុចោរប្លន់នៅកណ្តាលព្រៃ។ ក្រៅពីចំណេះដឹងនិងចំណិន ជីវិតចៅចិត្តក៏ជាយុវជនមួយរូបដែលមានអត្តចឹកល្អមានចិត្តអំណត់គស៊ូព្យាយាមជំនះឧបសគ្គគ្រប់បែបយ៉ាងមិន វើសអើងស្រឡាញ់ការងារពិសេសការងារជីកត្បូងនេះឯង។ ដោយសារតែគុណសម្បត្តិយ៉ាងច្រើនរបស់ចៅចិត្តទើប ធ្វើឲ្យលោកហ្លួងរតនៈសម្បត្តិទទួលចៅចិត្តជាកូនប្រសារនិងផ្ទេរការងារគ្រប់គ្រងបញ្ជីត្បូងជំនួសលោក នេះបានធ្វើ ឲ្យចៅចិត្តទទួលបាននូវសុភមង្គលនៅក្នុងជីវិតរបស់គេយ៉ាងត្រចះត្រចង់។ យ៉ាងណាមិញបើយើងងាកទៅមើល រឿង ធនញ្ជ័យ គឺជាមនុស្សដែលមានប្រាជ្ញាខ្ពស់អាចដោះស្រាយបញ្ហាចំពោះមុខបានយ៉ាងងាយហើយជាតួអង្គដែល មានមនសិកាស្នេហាជាតិហ៊ានលះបង់គ្រប់យ៉ាងដើម្បីជាតិមាតុភូមិ។ ចំពោះបញ្ហានៃធនញ្ជ័យបានវិះរកគ្រប់ មធ្យោបាយដើម្បីដោះស្រាយប្រស្នាក្នុងន័យការពារទឹកដីរបស់ខ្លួន ហើយបានដោះស្រាយប្រស្នាចិនរួច ការពារ ប្រទេសឲ្យផុតពីអាណានិគមរបស់ចិន ហើយគ្រូវបានប្រជាជនចាត់ទុកជាអ្នកប្រាជ្ញ។ ពិតហើយនៅពេលដែលបុគ្គល ណាម្នាក់ដែលខិតខំប្រឹងប្រែងវៀនសូត្រហើយចេះនូវជំនាញជាច្រើនទៀតបុគ្គលនោះគឺរមែងរស់នៅពោរពេញទៅ ដោយសុភមង្គលក្នុងជីវិត ហើយម្យ៉ាងទៀតហ្នឹងទទួលបានការងារល្អធ្វើ មានកិត្តិយស មានមុខមាត់ក្នុងសង្គមនិង ជាទីគោរពរាប់អានសម្រាប់អ្នកផងទាំងឡាយ។

សរុបសេចក្ដីមកតាមរយៈការបកស្រាយសុភាសិតពីគ្នាខាងលើនេះគឺពិតជាបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នូវបុគ្គល ពីពួក ដែលតាំងខ្លួនជាអ្នកចេះដឹងទាំងដែលខ្លួនមិនមានចំណេះដឹងពិតប្រាកដនឹងបានបង្ហាញពីបុគ្គលដែលជាអ្នក

ចេះដឹងពិតប្រាកដដែលដាក់ខ្លួនឲ្យលំទោនសុភាពរាបសាវគឺតែងតែបាននូវសេចក្ដីថ្លៃថ្នូវនិងទទួលបាននូវភាព ជោគជ័យក្នុងជីវិត។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ខាងលើរួចមកឃើញថាសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យអប់រំយ៉ាងជ្រាលជ្រៅសម្រាប់ជា គំនិតអប់រំឲ្យកូនចៅខ្មែរគ្រប់រូបឱ្យប្រកាន់ឫកពាលល្អ ខិតខំរៀនសូត្រ ស្ដាប់ដំបូងមានឪពុកម្ដាយ ចេះគោរពចាស់ ទុំ ចេះស្រឡាញ់និង ផ្ដល់តម្លៃការងារដើម្បីរស់នៅ ប្រកបដោយសុភមង្គល។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាសិក្សានុសិស្សក៏ ដូចជាកូនចៅជំនាន់ក្រោយត្រូវខិតខំស្វែងយល់ពីខ្លឹមសារសុភាសិតខ្មែរបន្ថែមទៀតព្រោះវាជាមរតកដ៏មានតម្លៃ ហើយត្រូវថែរក្សាសុភាសិតទាំងអស់ឲ្យនៅគង់វង្សសម្រាប់ទូឆ្មានមនុស្សបច្ចុប្បន្នក៏ដូចជាមនុស្សជំនាន់ក្រោយ។

សរសេរដោយ: ឡេង ម៉ាប់

"ទឹករាក់ត្រឹមភ្លៅ ទឹកជ្រៅត្រឹមស្មង"

វិញ្ញាសាទី២. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតមួយឃ្លាបានជោលថា«ឮផ្គុវ កុំអាលចាក់ទឹកចោល»។ចូលពន្យល់និង

លើកឧទាឋារណ៍ឲ្យបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

ពាក្យចាស់លោកតែងពោលថា សមុទ្រជ្រៅ គេអាចវាស់បាន ប៉ុន្តែចិត្តមនុស្សមិនងាយវាស់ ជម្រៅបានឡើយ គេអាចនិយាយបានម៉្យាងទៀតថា ចិត្តមនុស្សប្បែបួលមិនទៀងដូចភ្លៀងតែងវាំង តែងអត់មានអ្នកខ្លះនៅតែរក្សា ឧត្តមគតិរបស់ខ្លួនវីឯបុគ្គលជាច្រើនទៀតតែងតែមើលប្រយោជន៍ជាធំ បោតុដូច្នេះហើយទើបគេអាចទិញទឹកចិត្ត មនុស្សភាមរយៈផលប្រយោជន៍នេះឯង។ ជាការពិតណាស់ មុននឹងសម្រេចចិត្តធ្វើអ្វីមួយគួរគប្បីពិចារណាឲ្យបាន ល្អិតល្អន់សិនដើម្បីកុំឲ្យមានបញ្ហាទៅថ្ងៃក្រោយឬ ខាតបង់នូវពេលវេលា ទ្រព្យសម្បត្តិឬក៏កិត្តិយសជាដើម។ សមដូច សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា ឮផ្គរកុំអាលចាក់ទឹកចោល។

តើសុភាសិតនេះមានន័យដូចម្ដេច?

ដើម្បីឲ្យការបកស្រាយបានល្អក្បោះក្បាយជាបឋមគួរគប្បីយល់នូវពាក្យគន្លឹះសំខាន់ៗ ជាមុនសិនដូចជា«ផ្គរ» និង«ចាក់ទឹក»ជាដើម។ «ផ្គរ» ជាបាតុភូតធម្មជាតិដែលកើតឡើងនៅលើលំបាជាការ ប៉ះទង្គិចរវាងប៉ូលនិងប៉ូលបូក នៃចរន្តហើយបង្កើតបានជាពន្លឺព្រាកៗនិងសំឡេងគ្រាំងៗចំណែកឯ ពាក្យ «ចាក់ទឹក»គឺជាសកម្មភាពដែលយកទឹក ចេញពីពាងឬពីវត្ថុផ្ទុកណាមួយ។តាមរយៈសុភាសិត ខាងលើគេមើលឃើញន័យត្រង់របស់វាគឺចង់សំដៅថាមិនមែន រាល់ពេលដែលឮសូវផ្គរគឺមានភ្លៀង នោះទេតែជួនកាល ក៏អត់មានភ្លៀងដែរហេតុនេះកុំអាលស្គារទឹក៣ងឬចាក់ទឹក ក្នុងពាងចោលគួរចាំ មើលស្ថានការណ៍ចុងក្រោយសិនសីមសច្រេចចិត្តក៏មិនទាន់ហួសពេលដែរ រីឯធៀបគឺចង់សំដៅ ថា រាល់ពាក្យសម្ពីនានា ឬការជន្លដោយផលប្រយោជន៍ក្ដីមិនគួរណាឆាប់ជឿឬឈ្លក់វង្វេងពេកទេ ត្រូវ ថ្លឹងថ្លែងពី ផលប៉ះពាល់និងគោលបំណងរបស់បុគ្គលនោះឲ្យបានច្បាស់សិន។ជាការពិតណាស់នៅក្នុងសង្គមមនុស្សសព្វនេះពោរ ពេញទៅដោយភាពច្របូកច្របល់ការច្ណេណែនឈ្នានីសការស្គប់ ខ្ពើម ការកេងប្រវ័ព្ទនិងការបោកប្រាស់ជាដើមប៉ុន្តែ ក៏មានអំពើផងដែរមិនមែនអ្វីៗទាំងអស់សុទ្ធតែ អាក្រក់ឡើយ។

ជាការពិតណាស់បើបុគ្គលណាមានប្រាជ្ញាខ្សោយជាងគេប្រាកដជាដើរឆៅក្រោមអ្នក មានប្រាជ្ញាជាមិនខាន ដូចគេថាអ្នកខ្លាំងស៊ីអ្នកខ្សោយអ្នកខ្សោយក្រោមអ្នកខ្លាំងហើយពួកគេនឹងកេង យកផលប្រយោជន៍តាមអ្វីដែលគេ អាចធ្វើបានចំណែកឯអ្នកបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិនោះគឺអ្នកខ្សោយ នោះឯងតែបើកាលណាយើងប្រើការវិភាគការ ពិចារណានោះមិនងាយមានអ្នកជនណាអាចបោក បញ្ហោតយើងបានឡើយ។ ជាក់ស្តែងសម្បូរណាស់នៅស្រុកខ្មែរ យើង ឧទាបារណ៍ មានលោកយាយ ម្នាក់ដើរទៅផ្សារពេលនោះគាត់ក៏ប្រទះឃើញខ្សែកមាសចំនួនមួយឥទ្លីងប្រុះនៅ លើដីគាត់មានចិត្ត ត្រកអរជាខ្លាំងរួចក៏ស្ទុះទៅវើសចៃដន្យគ្រានោះក៏បានជនមិនស្គាល់អគ្គសញ្ញាណម្នាក់ទៀត បង្ហាញខ្លួនដោយអះអាងថា ខ្លួនក៏បានឃើញមាសនោះដែរហើយខំជជែកតវ៉ាជាមួយលោកយាយរហូតទាល់ តែតឹង សរសៃកទៀងៗខ្លួនទីបំផុតជនមិនស្គាល់មុខនោះក៏បានបញ្ចេញជាហារ របស់ខ្លួនថា បើលោក យាយចង់បានខ្សែក មាសនោះ លោកយាយគួរតែដោះខ្សែកផ្លាកទីន៥ជីឲ្យខ្ញុំបកខ្ញុំនឹងមិនដណ្តើមខ្សែ កមាសពីលោកយាយទេមិនយូរ ប៉ុន្មានដោយមើលឃើញផលប្រយោជន៍ហួសហេតុពេកលោកក៏ សម្រេចចិត្តភ្លាមៗតែម្តងគឺសុខចិត្តដោះខ្សែកផ្លាកទី នរបស់ខ្លួនឲ្យទៅជននោះហើយលោកយាយនឹង បានសោយសុខជាមួយខ្សែកមាសនោះវិញ។ ក្រោយមក នៅពេល

យកទៅឲ្យជាងមាសពិនិត្យមើល ទើបដឹងថានោះគឺជារបស់ក្លែងក្លាយ។ ទីបំផុតលោកយាយបានត្រឹមតែសោកស្ពាយ បន្សល់ឆូវ វិប្បដិសារីនិងការឈឺចាប់មិនត្រឹបតែប៉ុណ្ណោះគឺត្រូវខាតបង់ទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់និងពេលវេលាដែលខ្លួន ខំ ប្រឹងរកស៊ី។ លទ្ធផលបែបនេះដោយសារតែមនុស្សសម្លឹងមើលត្រឹមតែសមា្លកក្រៅមិនខុសអីផ្គរត្រឹម ៗហើយសុខចិត្ត ចាក់ទឹកក្នុងពាងចោលអស់ចុងក្រោយទឹកក៏អស់ភ្លៀងក៏អត់ ធ្វើមាត់ស្នេញ។ រឿងមួយទៀតគឺទាក់ទងនឹងការបោក ប្រាស់តាមទូរស័ព្ទ ហើយក៏មានអ្នកចាញ់បោកគេច្រើនគួរ សមណាស់ដែរថ្ងៃមួយលោកអ៊ំម្នាក់គាត់រស់នៅស្រុកស្រែ ស្រាប់តែមានជនម្នាក់ទូរស័ព្ទចូលលេខរបស់ គាត់ដោយបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា គាត់ត្រូវវង្វាន់ចំនួនប្រាំម៉ឺនដុល្លារ ដោយការចាប់ឆ្នោតផ្សងសំណាង លេខទូរស័ព្ទពីក្រុមហ៊ុនណាមួយ ហើយប្រាប់ឲ្យគាត់ទៅបើកលុយប៉ុន្តែត្រូវវេរលុយ តាមវីងចំនួនបីរយ ដុល្លារជាមុនសិនសម្រាប់រត់ការដើម្បីទទួលបានប្រាក់សរុបមកវិញដោយមើលឃើញទឹកលុយ ច្រើន បែបនេះផ្សំនឹងការនិយាយក៏ពូកែផងនោះលោកអ៊ុំក៏សច្រេចចិត្តខ្ចីលុយអ្នកជិតខាងតាមចំនួនខាងលើ ផ្ញើទៅ ឲ្យជននោះប៉ុន្មានថ្ងៃក្រោយមកព័ត៌មានក៏ស្ងាត់សូន្យឈឹងទីបំផុតទើបដឹងថាចាញ់បោកគេ។ សរុបមកបញ្ហានេះក៏មិន ខុសអ៊ីរឿងរ៉ាវខាងលើប៉ុន្មានដែរគឺគេបានយកទឹកជាធ្លាក់ទាក់ទឹកចិត្តឲ្យដើរ ទៅក្នុងឧបាយរបស់គេហើយយើងជា ជនវងគ្រោះដែលមានតែការខាតបង់ លទ្ធផលទាំងនេះគឺកើត មកពភាពអវិជ្ជារបស់ខ្លួននេះឯង។ នៅក្នុងរឿង ព្រេងតិទាតរបស់ខ្មែរក៏បាតលាតត្រដាងឲ្យឃើញពីបញ្ហាបែបនេះដែរ តួយ៉ាងដូចជារឿង ទត្សាយចង់ស៊ីចេកជាដើម មានថ្ងៃមួយជូនចាស់ម្នាក់កំពុងទូលកញ្ជើនៅលើក្បាលដែលពេញទៅដោយ ចេកចំណែកឯដោយមើលឃើញបែប នោះក៏ធ្វើពុតជាស្លាប់នៅតាមផ្លូវដូនចាស់ប្រទះទន្សាយដេក ស្លាប់បែបនោះសប្បាយចិត្តណាស់គិតថានឹងបានសាច់ វាយកមកស្លប្តូរស្លឹកស្ចឹងជាមិនខានបន្ទាប់មក ដូនចាស់ក៏ចាប់ខ្លួនដ៏ល្ងត់ល្ងន់របស់វាយកមកដាក់លើកញ្ជើ។ បានឱ ដូនចាស់ក៏មិន ឃើញទន្សាយបើយចេករបស់ខ្លួនក៏នៅសល់តែសម្បក។ អ្វីដែលគាត់បាត់បង់គឺទាំងទន្សាយនិងចេក ហេតុនេះអ្វីដែលគាត់គិតគឺខុសទាំងអស់នេះក៏ដោយសារតែគាត់មិនយល់ពីបញ្ហាមិនដឹងល្បិចនៅខាង ក្នុងយល់តែ សម្បកក្រៅក៏សច្រេចចិត្តភ្លាមៗដោយខ្វះវិចារណញ្ញាណ។បើតាមដានមើលអក្សរសិល្ប៍សំណេរវិញ គេសង្កេតឃើញ ថា យាយម្ដាយទាវឆៅក្នុងរឿងទុំទាវ របស់ព្រះភិក្ខុសោមគ្រាន់តែមើលឃើញទ្រព្យសម្បត្តិបុណ្យស័ក្ដិរបស់អរជូនភ្លាម ក៏សម្រេចចិត្តបង្ខំនាង ទាវឲ្យរៀបការជាមួយម៉ឺនងួនតែម្តងដោយមិនបានសួរយោបល់នាងម្តងណាឡើយក្នុងខណៈ ដែលនាង ជ្រុលស្រឡាញ់ទុំរួចទៅហើយមិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទោះបីជាព្រះរាជារៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឲ្យពួកគេក្ដីក៏ យាយម្ដាយទាវភៅតែបំបែកពួកគេដដែលហើយយកនាងទៅផ្សំផ្គិនឹងម៉ឺនងួនវិញ។ ទីបំផុតអំណាច មាសប្រាក់បុណ្យ ស័ក្តិមិនអាចជួយអ្វីដល់គាត់ឡើយហើយថែមទាំងត្រូវបាត់កូនស្រីជាទីស្រឡាញ់និង ទុំ ព្រមទាំងកិត្តិយសនិងជីវិត ខ្លួនទៀតផង។បន្ថែមពីនេះ នៅក្នុងរឿងផ្កាស្រពោនយាយនួន គ្រាន់តែឮ ពាក្យញុះញង់របស់យាយចាន់គាត់ក៏ សម្រេចចិត្តផ្តាច់ពាក្យនាងវិធាវីនិងប៊ុន ធឿន ហើយសម្រេចចិត្ត លើកនាងទៅឲ្យណៃសិតដែលជាកូនថៅកែកាណូត ឈ្មោះណៃ ស៊ានទៅវិញ ដោយយល់ឃើញថា ច៊ុន ធឿន ធ្លាក់ខ្លួនក្រហើយមិនអាចផ្ដល់សុភមង្គលដល់នាងបាន ឡើយទីបំផុតអ្វីដែលយាយឆួន ទទួលបានគឺការបាត់បង់ដ៏ធំធេងដោយនាងវិធាវីឈឺគ្រាំចិត្តរហូតដល់ស្លាប់នេះក៏ ដោយសារគាត់មើលឃើញត្រឹមតែលាភសក្ការនិងមាសប្រាក់ដោយបោះបង់នូវសច្ចធម៌និងបេត្តាធម៌ក្នុងនាមខ្លួនជា អ្នកកាន់សីលមួយរូប។

សរុបមកឃើញថា ទង្វើខ្វះការគិតនិងធ្វើតាមសភាវគតិមិនដែលផ្តល់ផលល្អដល់បុគ្គលនោះ ឡើយរមែង តែងតែទទួលនូវសេចក្តីវិនាសនៅទីបញ្ចប់ជាក់ស្តែងដូចជាការចាញ់បោកជនខិលខូចពង្វក់ ដោយប្រើលាភសក្ការជា

ដើមក្រៅនេះគេអាចមើលឃើញថាអ្វីដែលបន្សល់ពីទង្វើអវិជ្ជានោះគឺការ សោកស្ដាយនិងការបាត់បង់ដ៏ធំធេងបំផុត ក្នុងឆាកជីវិតរបស់ជននោះ។

យោងតាមការបកស្រាយខាងលើសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាសុភាសិតនេះពិតជាបង្កប់នូវគំនិតអប់រំ យ៉ាងជ្រាល ជ្រៅទោះបីយកធម្មជាតិជារូបារម្មណ៍ក្ដីតែធាតុពិតគឺបង្ហាញពីសង្គមជាក់ស្ដែងតែម្ដង។ ដូច្នេះ ក្នុងនាមជាសិក្សាគួរ គប្បីស្វែងរកចំណេះដឹងគ្រប់បជ្ឈដ្ឋាននិងព័ត៌មានសង្គមនានាដើម្បីចៀស ឲ្យផុតពីអំពើបោកប្រាស់ទាំងឡាយហើយ ចូរចៀសឲ្យឆ្ងាយពីអំពើអបាយមុខនានា និងប្រកាន់តែផ្លូវ សុចវិតនិងខិតខំរៀនសូត្រដើម្បីមុខមាត់ប្រទេសជាតិជា ពេលអនាគត។

អ្នកសរសេរ វុទ្ធធន់ វឌ្ឍនា

«ឮផ្គូវ កុំអាលចាក់ទឹកចោល»

វិញ្ញាសាទី៣. **ប្រធាន**៖ ភាសិតបុរាណបានចែងថា "ទឹកឡើងត្រីស៊ីស្រមោច ទឹកហោច ស្រមោចស៊ីត្រី" ។

ចូរស្រាយបញ្ជាក់ ដោយលើកអំណះអំណាងឱ្យបានគ្រប់ទិដ្ឋភាព។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ឆ្លងតាមបទពិសោធន៍ក្នុងជីវិត បូរាណាចារ្យបានលើកជាភាសិតសម្រាប់ មនុស្សឱ្យអនុវត្តតាម ឬឱ្យចៀសវាង ។ លោកតែងតែខិតខំបង្កើតឡើងគឺក្នុង ន័យចង់ឱ្យកូនខ្មែរចេះរស់ក្នុងសង្គមប្រកបដោយភាពថ្លៃថ្នូរ និងមាន កិត្តិយស ។ ស្ថិតក្នុងទិសដៅអប់រំមនុស្សឱ្យចេះរស់នេះហើយ ទើបមានភាសិតបុរាណមួយឃ្លាបានលើកឡើងថា "ទឹក ឡើងត្រីស៊ីស្រមោច ទឹកហោចស្រមោចស៊ីត្រី" ។

តើភាសិតបុរាណខាងលើនេះ មានខ្លឹមសាវយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីយល់បានកាន់តែស៊ីជម្រៅ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ យើងគួរយល់ថា "ទឹកឡើង" មានន័យថា ទឹកជោរជន់ ទឹកសាយវាល ។ រីឯ "ទឹកហោច" មានន័យ ថា ទឹកស្រុក ទឹកនៅតិច ទឹករឹងស្ងួត ។ ចំពោះ "ត្រី" ជាមច្ចាជាតិដែលរស់ បានតែ នៅក្នុងទឹក ។ ដោយឡែក "ស្រមោច" សំដៅទៅលើពពួកសត្វល្អិត ដែលពុំអាច រស់នៅក្នុងទឹកបានឡើយ និងតែងតែលិចលង់ជាប់ពេលទឹកឡើងរកទ្រនំពុំទាន់ ។ ដូចនេះ អត្ថន័យប្រធានមានន័យយ៉ាងខ្លីថា កម្មឱ្យផលម្ដង ម្នាក់ ឬនិយាយឱ្យចំគឺ ត្រី និងស្រមោចតែងមានការសងសឹកគ្នា ។

ផ្នែកតាមការលើកឡើងខាងលើនេះ យើងអាចដឹងបានថា ភាសិតខាង លើនេះមានន័យត្រង់ និងន័យធៀប ។ ចំពោះន័យត្រង់ ពិសេសបើផ្នែកតាមលក្ខណៈធម្មជាតិ នៅពេលទឹកឡើងសាយវាល ស្រមោចដែលរកជម្រក ឬឡើង ដើមឈើមិនទាន់ ឬទឹកលិចចុងឈើ តែងលង់ទឹកក្លាយទៅជាចំណីដ៏មានឱជា រសសម្រាប់ត្រី ។ តែនៅពេល ដែលរដូវរាំងស្ងួត ទឹកស្រក រីងស្ងួត ត្រីពុំអាចធ្វើ បន្លាស់ទីបាន ត្រូវមនុស្សចាប់យកទៅធ្វើម្ហុប តែបើវាក្រៀមស្រកា ងាប់ ឬរឹងក្នុង បាតបឹង នៅពេលនោះហើយដែលជាភ័ព្វសំណាងរបស់ហ្វូងស្រមោចចោមរោម ស៊ីត្រីវិញម្ដង ។ ដោយឡែកន័យធៀបវិញនោះ ក្នុងសង្គមមួយកាលណាមាន ទំនាស់ ឬ សង្គ្រាម អ្នកឈ្នះតែងធ្វើបាបអ្នកចាញ់ ។ តែ នៅពេលអ្នកចាញ់ឈ្នះ វិញម្តង តែងសងសឹកធ្វើបាបគូបដិបក្សវិញម្តង។ អាចនិយាយបានថា ជាការសង សឹករបស់ មនុស្សក្នុងសង្គមរវាងគូទំនាស់ ពិសេសរវាងអ្នកចាញ់និងអ្នកឈ្នះ ។ អ្នកឈ្នះសងសឹកអ្នកចាញ់ដែលកាលមុន ឈ្នះ។ អ្នកចាញ់ពេលឈ្នះវិញតែងសង សឹងអ្នកចាញ់បន្តបន្ទាប់ពុំចេះចប់ ។ ចំពោះបញ្ហាសង្គម បើផ្នែកតាមសង្គម ជាក់ ស្តែង វណ្ណៈជិះជាន់គេ គឺពួកសក្តិភូមិ មូលធន ជិះជាន់រាស្ត្រវណ្ណៈអធន។ វប្បធម៌ សងសឹកនៅតែមានសម្រាប់ អ្នកនយោបាយ ។ និយាយជារួមទៅ ការសងសឹក នៅតែមានសម្រាប់ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ។ ដោយឡែកក្នុងប្រវត្តិ សាស្ត្រខ្មែរ ស្នេ ចចេនឡា និងនគរភ្នំសងសឹកគ្នាទៅវិញទៅមកពុំចេះចប់ពុំចេះហើយ ។ ស្តេច សម័យអង្គរ ក៏មាន ការសងសឹកគ្នាដែរ ។ មួយវិញទៀត ដើម្បីរាជ្យសម្បត្តិ ក្រោយសម័យអង្គរ ស្ដេចខ្មែរសម្លាប់តៗគ្នា។ ចុងសម័យ អាណានិគមនិយម បារាំង ពេលជប៉ុនឈ្នះ ជប៉ុនចាប់បារាំង តែពេលជប៉ុនចាញ់ បារាំងចាប់ជប៉ុនវិញ ម្ដង ។ លើស ពីនេះ យើងឃើញថា លន់ នល់ ចាប់ពួកសីបានុនិយមដាក់គុកស្ចើរ ទាំងអស់ ។ សម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ កាប់ សម្លាប់ពួកប្រជាជនផ្ញើ ដែលរស់នៅជាមួយពួកលន់ នល់ និងសម្លាប់ជាតិឯងដើម្បីលទ្ធិកុំមុយនិស្តជ្រុលនិយម របស់ ខ្លួន ។ ជាមួយគ្នានេះ បើផ្នែកតាមប្រវត្តិសាស្ត្រពិភពលោក យើងឃើញថា សង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ អាឡឺម៉ង់វាយ ចូលអឺរ៉ុប ។ តែពេលអាឡឺម៉ង់ចាញ់ នាំឱ្យ អាឡឺម៉ង់ចែកប្រទេសជាពីរ ។ ងាកមកអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរយើងវិញ ក្នុង

រឿងរាមកេរ្តិ៍ គឺព្រះលក្សណ៍កាត់គ្រចៀកសួរបនខា នាំឱ្យកើតមានភាពសងសឹកឆក់យកសីតា វិញ។ ជាពិសេស ទ័ព ព្រះរាម និងទ័ពក្រុងរាពណ៍សងសឹកគ្នាទៅវិញទៅមក បង្កើតឱ្យមានការបង្ហូរឈាម ។ វីឯនៅក្នុងរឿងភូមិតិវិច្ឆាន អ្នកភូមិក្រាំងលាវ សម្លាប់បាដេស ធ្វើឱ្យពួកអាណានិគមនិយមបារាំង បញ្ជាឱ្យស្ដេចខ្មែរចេញព្រះ រាជក្រិត្យ ប្ដូរឈ្មោះ ភូមិក្រាំងលាវ ទៅជាភូមិតិវិច្ឆានវិញ ហើយជូន និងនៅ រួម ជាមួយអ្នកភូមិក្រាំងលាវ សម្លាប់បារដេស ត្រូវរាជការ បារាំងសម្លាប់ ចាប់ដាក់គុក ជាដើម ។

សរុបសេចក្ដីមក អាចនិយាយបានថា ការសងសឹងនៅតែមានសម្រាប់ សង្គមកំពុងអភិវឌ្ឍពុំទាន់ជឿនលឿន ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយអធិប្បាយពន្យល់ខាងលើរួចមក អាចសន្និដ្ឋាន បានថា ភាសិតបុរាណខាងលើនេះ មានខ្លឹមសារល្អ និងសមស្របតែសម្រាប់អប់រំ មិនឱ្យសងសឹងគ្នា ព្រោះការសងសឹក គឺជាការកម្ដៅ ។ ដូចនេះ ក្នុង នាមជា មនុស្ស យើងគប្បីរម្ងាប់ឱ្យបាននូវការចងគំនុំ ចងពៀវ សងសឹងគ្នាទៅវិញទៅមក ព្រោះ "ពៀវរម្ងាប់ ដោយ ការមិនចងពៀវ" ។

អ្នកសរសេរ ពៅ គឹមស៊្រូន

"ទឹកឡើងត្រីស៊ីស្រមោច ទឹកហោចស្រមោចស៊ីត្រី"

វិញ្ញាសាទី៤. **ប្រធាន**៖ ចូរពន្យល់សុភាសិត "**តក់ៗពេញចំពង់**"។ ចូរបកស្រាយឲ្យបានក្បោះក្បាយ។ សេចក្ដីអធិប្បាយ

គ្រប់ការងារទាំងអស់ មិនថាតូចក្ដី ធំក្ដី គឺសុទ្ធសឹងតែឈរឆៅលើជំបាមួយដ៏ច្បាស់លាស់ គឺខិតតស៊ូអំណត់ ព្យាយាមបន្តិចម្តងៗ ដោយមិនព្រមបោះបង់ចោលនូវអ្វីដែលខ្លួនកំពុងធ្វើនោះឡើយ ទីបំផុតក៏ទទួលបានជោគជ័យ ដូចសេចក្ដីប្រាថ្នា។ ដោយមើលឃើញទិដ្ឋភាពបែបនេះ ទើបដូនតាខ្មែរលើកជាសុភាសិតមួយឡើងទុកជាការទូឆ្មាន ដល់កូនចៅជំនាន់ក្រោយយ៉ាងដូច្នេះថា «តក់ៗពេញចំពង់»។

តើសុភាសិតនេះបង្កប់នូវឧត្តមគតិនិងខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងបកស្រាយសុភាសិតខាងលើឲ្យបានកាន់តែក្បោះក្បាយនោះ ជាបឋមគួរគប្បីយល់នូវ ពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន ដូចជា «បំពង់» និង «គក់ៗ!» ជាដើម។ ពាក្យ «បំពង់» សំដៅលើប្រដាប់សម្រាប់ ច្រកទឹក អាចធ្វើអំពីឫស្សីឬជ័រ សម្រាប់ច្រកទឹក ជាពិសេសទឹកគ្នោតតែម្ដង វីឯ «គក់ៗ» មានន័យថា សូរសំឡេង ស្រក់នៃទឹក។ តាមរយៈសុភាសិតទាំងមូល គេអាចមើលន័យត្រង់ចង់សំដៅដល់តំណក់ទឹកគ្នោតមួយតក់ៗបានក្លាយ ជាទឹកគ្នោតមួយបំពង់ដ៏ពេញ ប្រៀបដូចជាការតស៊ូបន្តិចម្ដងៗ ទីបំផុតក៏សម្រេចដូចបំណងប្រាថ្នា។

ជាការពិតណាស់ អ្នកជោគជ័យមិនដែលបោះបង់ អ្នកបោះបង់មិនដែលជោគជ័យ គ្រប់កាងារទាំងអស់តែង តែមានឧបសគ្គជានិច្ច អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺចេះអត់ទ្រាំ ស៊ូហត់នឿយ ស៊ូលំបាក តែមិនមែនមានន័យថាគេថពី ការងារនោះឡើយ គឺត្រូវតែធ្វើជានិច្ចរហូតដល់ដង្ហើមចុងក្រោយ។ ជាក់ស្តែង គេឃើញសិស្សនៅក្នុងថ្នាក់រៀន មាន ចំនួន ២០ ទៅ ៣០ នាក់ ប៉ុន្តែសិស្សដែលទទួលជោគជ័យគឺមានចំនួនតិចតួចបំផុត រីឯភាគច្រើនគឺបង្គុរ មធ្យម ខ្សោយ ដែលពិបាកក្នុងការប្រជែងជាមួយដៃគូខ្លាំងៗជុំវិញខ្លួន។ សិស្សដែលពូកែ គឺគេខិតខំតាំងពីដើមទី សង្សំរាល់ ចំណេះដឹងដែលខ្លួនបានរៀនពីគ្រូ ពីមិត្តភក្តិ ពីសាច់ញាតិ និងពីមនុស្សដែលនៅជុំវិញខ្លួន។ អ្វីទាំងនេះគេបានក្រេប ជញ្ជក់ដោយយកចិត្តទុកដាក់បំផុត ដោយមិនភ្លើតភ្លើននឹងល្បែងស្រីស្រានោះឡើយ។ មនុស្សដែលកើតមកមិន ដែលទទួលបានជោគជ័យភ្លាមៗទេ រីឯសិស្សក៏ដូចគ្នាសុទ្ធសឹងតែពីងលើការចេះព្យាយាមនេះឯង។ក្រៅពីនេះ គេ សង្កេតឃើញអ្នកមាន ឬមហាសេដ្ឋីជាច្រើនអាចជោគជ័យទៅបានដោយសារតែពួកគេ មិនព្រមចុះចាញ់ឧបសគ្គ ដែលនៅចំពោះមុខ គេបានបុកទម្លះដោយភាពអំណត់ដ៏មុតស្រួចរបស់ខ្លួន ជាក់ស្គែងដូចជា លោក ប៊ីល ហ្កេត លោក ជែក ម៉ា លោក ស្ទីវ ចបស៍ អាចសម្តេចនូវសមទ្ធិផលបានដោយពួកគាត់ច្នៃប្រឌិត និងធ្លាប់ឆ្លងកាត់នូវបរាជ័យម្តង ហើយម្តងទៀត ទីបំផុតការតស៊ូរបស់គាត់ក៏ទទួលបានលទ្ធផលគួរជាទីពេញចិត្ត និងធ្លប់ឆ្លងកាត់នូវបរាជ័យម្តង ហើយម្តងទៀត ទីបំផុតការតស៊ូរបស់គាត់ក៏ទទួលបានលទ្ធផលគួរជាទីពេញចិត្ត និងធ្លប់ឆ្លងស្សជុំវិញពិភពលោក មានការកើតសើរសេរមិនដាច់ពីមាត់ និងគួរឲ្យយកតម្រាប់តាម។

ជាការពិតណាស់ បើគេងាកមើលអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ គឺរឹតតែច្បាស់ថែមទៀត។ តួយ៉ាងនៅក្នុងរឿង "កុលាបប៉ៃ លិន" ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់ ញ៉ូក ថែម បានឆ្លុះតាមរយៈសកម្មភាពរបស់តួអង្គចៅចិត្រ ដែលមានឋានៈត្រឹមតែជា កម្មករជីកត្បូង ប៉ុន្តែចៅចិត្រ ពុំដែលស្លាប់ការងារឡើយ ទោះនៅក្រោមពន្លឺថ្ងៃដ៏ក្ដៅយ៉ាងណាក្ដី ចៅចិត្រ ហ៊ានលះបង់ កម្លាំងពលំដើម្បីធ្វើការងារយ៉ាងអស់ពីចិត្តពីថ្លើមនិងដោយយកចិត្តទុកដាក់បំផុត។ ជាងនេះទៅទៀត ចៅចិត្តថែម ទាំងលួចស្រឡាញ់នាង ឃុន នារី ដែលកូនចៅហ្វាយរបស់ខ្លួនទៀតផង ក្ដីបំណង់របស់ចៅចិត្រពុំបានរលាយទេ។ ទី បំផុត ចៅចិត្រក៏សម្រេចបានទាំងការងារ និងជោគជ័យទាំងរឿងស្នេហា។ ទាំងនេះក៏សុទ្ធតែកើតចេញពីការអត់ធ្មត់

និងចេះពីរបៀបធ្វើការសន្លឹមៗតាមដំណាក់ដំបូងរបាូតដល់ដំណាក់ចុងក្រោយ ដែលធ្វើឲ្យលោកបា្លួងរតនសម្បត្តិ និងនាងឃុន នារី ពេញចិត្តយ៉ាងខ្លាំង

យោងតាមការបកស្រាយខាងលើ សរបញ្ជាក់ឲ្យឃ់ើញកាន់តែច្បាស់ថា រាល់កិច្ចការ ឬផែនការអ្វីក៏ដោយ ត្រូវធ្វើ ទៅតាមដំណាក់ដំបូងបំផុត សន្លឹម មិនប្រញាប់ពេក ទើបទទួលផ្លែផ្កាគួរជាទីជាប់ចិត្ត។

តាមរយៈការពន្យល់ដ៏ក្បោះក្បាយខាងលើឆេះ គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា សុភាសិតឆេះពិតជាឲ្យបង្កប់នូវតម្លៃអប់រំ យ៉ាងច្រើន ដែលបណ្តុះឲ្យមនុស្សគ្រប់រូបចេះប្រុងប្រយ័ត្ន និងចេះអត់ធ្មត់។ ក្នុងនាមជាអ្នកសិក្សា ក៏ដូចជាប្រជា ពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងមូល គួរគប្បីចេះប្រឹងប្រែងវៀនសូត្រ និងចេះធ្វើការងារដោយការតាំងចិត្តខ្ពស់ នោះនឹងមិនមាន វិប្បដិសាវីក្នុងជីវិតឡើយ។

សរសេរដោយ ស្រេង សុខលី

វិញ្ញាសាទី៥. **ប្រធាន**៖ សុភាសិតមួយលើកឡើងថា"ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅ ទុកដាក់កូនចៅ ឲ្យមើលផៅសន្តាន"។ ចូលលើកឧទាហរណ៍ក្នុងរឿងអក្សសិល្ប៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

តាំងពីបុរាណកាលមកយើងក៏ដឹងហើយថាបុព្វបុរសយើងពីមួយជំនាន់ទៅមួយជំនាន់លោកតែងតែចង់ ក្រង់នូវអត្ថបទគ្រប់ប្រភេទដែលមានជាចំណារលក្ខណៈជាសុភាសិត ជាពាក្យអប់រំទូឆ្មានប្រៀនប្រដៅដល់ក្រុមមនុស្ស នៅក្នុងសង្គម ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងចំណុចនេះទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា «ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅ ទុកដាក់កូនចៅ ឲ្យមើលផៅសន្តាន» ។

តើសុភាសិតដែលលើកឡើងខាងលើមានអត្ថន័យដូចម្ដេចខ្លះ ?

ដើម្បីជាប្រទីបជួយចំភ្លឺដល់ការបកស្រាយរាល់ចម្ងល់ដែលមានឆៅក្នុងប្រធានខាងលើឲ្យកាន់តែមានងត្ថន័យ ក្បោះក្បាយយើង យើងគួរគប្បីយល់នូវពាក្យគន្លឹះដែលមានឆៅក្នុងប្រធានជាមុនសិន ។ ចំពោះពាក្យ « មើលស្មៅ » មានន័យថា ការដក ការបោះស្មៅ ចេញពីដំណាំ » ។ រីឯពាក្យ « ទុកដាក់កូនថៅ » គឺជាការរៀបចំកូនថៅឲ្យមានគូរ ស្រករ ឯពាក្យ « ផៅសន្តាន » បានសេចក្តីថា ជាពូជអំបូរ នៃសាច់សារលោបាិត ។ តាមន័យនេះសុភាសិតខាងលើ ចង់បង្ហាញថាធ្វើស្រែត្រូវចេះដកស្មៅចេញពីស្រូវរីដំណាំផ្សេងៗនិងរៀបចំកូនចៅឲ្យមានគូរស្រករត្រូវចេះមើលពីពូជ ពង្សសាច់សាលោហិត ។

តាមការសង្កេតពិនិត្យមើលទៅលើសុភាសិតដែលលើកឡើងខាងលើចង់បង្ហាញឲ្យឃើញពី « ធ្វើស្រែឲ្យ មើលស្មៅ ទុកដាក់កូនចៅឲ្យមើលផៅសន្តាន » ពីព្រោះថាកាលបើយើងធ្វើស្រែចំការច្បារដំណាំត្រូវចេះថែទាំយកចិត្ត ទុកដាក់ជាមួយយដំណាំធ្វើជាប្រព័ន្ធផ្លូវទឹកជាប្រព័ន្ធស្រោចស្រព ទៅលើដំណាំធ្វើផ្គត់ផ្គង់ដីទៅលើរុក្ខដំណាំរបស់ យើងឲ្យកាន់តែល្អប្រសើរ ។ ជាមួយគ្នានោះផងដែរ ការដាំដំណាំ រឺការធ្វើស្រែចំការគេត្រូវមើលទៅលើសណ្ឋានដី មើលទៅលើស្មៅដែលដុះឆៅលើដីឆោះ ។ ប្រសិនបើដីឆោះមានស្មៅដុះច្រើនវែងៗ លូតលាស់ល្អៗឆោះគេសន្មតថាដី នោះប្រាកដិជាមានជីវជាតិល្អជាក់ជាពុំខាន ។ ដោយសារតែមានការសំអាងទៅលើស្មៅ ដែលដុះនៅលើដីនោះមាន សុភាពល្អគេក៏សម្រេចចិត្តដាក់ដាំដំណាំផ្សេងៗដែលគេចង់ដាំដូចជា ការភ្ជួររាស់ក្នុងការសាបព្រោះដងសួង ស្រូវ ការដាំនូវផ្លែឈើហូបថ្លៃការដាំគ្រឿងទេសសម្រាប់ស្ល នៅក្នុងគ្រួសារជាដើម ។ កាលណបើយើងដាំដំណាំទាំងនោះ ហើយត្រូវឧស្សាហ៍ព្យាយាមនៅក្នុងការថែទាំការផ្គត់ផ្គង់ទឹក ជាពិសេសនោះគឺត្រូវចេះប្រេចស្មៅដែលមាននៅក្នុង ដំណាំ គឺដំណាំពិបាកនៅក្នុងការលូតលាស់ព្រោះតែមានស្មៅច្រើនកាលណាយើងប្រាចស្មៅទាំងនោះចេញពីដំណាំ ជ្រោយគល់ដាក់ជីធម្មជាតិបន្ថែម នោះដំណាំនិងលូតលាស់យ៉ាងឆាប់រហ័សនិងទាន់ចិត្តនៅក្នុងការឆាប់ប្រមូលផល ។ ការធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅបែបនេះពេលខ្លះមិនអាស្រ័យលើដីដែលមានស្មៅដុះនោះគឺជាបើយើងដាំដំណាំធ្វើស្រែស្រូវ ហើយត្រូវតែឧស្សាហ៍ព្យាយាម តែយើងមានភាពខ្ចិលច្រអូសនោះអាចនិងវិនាសហិនហោចដោយសារតែការមិន ថែទាំឲ្យបានដិតដល់ដែលទាំងនេះគឺពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងឃ្លា « ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅនេះគេអាចធ្វើការប្រៀបធៀប ជាមួយនិងការប្រកបមុខរបរការងាររកស៊ី ជួញដូរបស់មនុស្សបានផងដែរ » ។ ប្រសិនបើមនុស្សចង់ប្រកបនូវមុខ របរនោះថាតើអាចជួយបំពេញតម្រូវការរបស់អ្នកប្រើប្រាស់បានដែលវឺទេ តើមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រងលើការងារ

នោះហើយវីនៅថាតើមានការពេញចិត្តពីអ្នក**ប្រើប្រាស់ហើយ**ឆៅជាពិសេសគឺការសិក្សាទៅលើទីផ្សារនិងចិត្តអ្នកប្រើ ប្រាស់ដូចជាការសិក្សាលើសណ្ឋានដីក្នុងការដាំដំណាំជាដើម ។ នៅពេលដែលយើងយល់ច្បាស់ពីកត្តាទាំងនោះហើយ យើងប្រាកដជាទទូលបានឆូវលទ្ធផលល្អលើការងារនោះ ។ តួយ៉ាងនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងសម័យអង្គរដែលការ ធ្វើកសិកម្មឆៅពេលឆោះគឺមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងឃ្លា « ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅ » គឺឆៅពេលឆោះព្រះរាជា ខ្មែរទ្រង់មានភាពវៃឆ្លាតនៅក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ដល់ដំណាំស្រូវដែលមានគូរទឹកជាភស្គុតាងស្រាប់នៅប្រាសាទអង្គរវត្ត ។ លុះមកដល់សម័យអង្គរប៉ុន្តែព្រះអង្គបានធ្វើនូវប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របន្ថែមនិងការធ្វើកសិកម្មតាមបែបទំនើបមានបច្ចេក វិទ្យាខ្ពស់ក្នុងការថែទាំដំណាំមានការច្រើប្រាស់ជីការច្រើសរើសពូជការច្រើថ្នាំសម្លាប់និងការពារសត្វល្អិតការច្រើប្រាស់ គ្រឿងចក្រកសិកម្មជាដើម ។ ចំណែកឯនៅក្នុងទំព័រអក្សរសិល្ប៍វិញយើងឃើញមាននៅក្នុងរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើ ផែនដីចាស់ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់លោកសួន សុរិន្ទបានបង្ហាញពីការរខិតខំប្រែងធ្វើស្រែចំការរបស់សមក្រោយពី ការត្រឡប់ពីទីក្រុងភ្នំពេញវិញទោះបីជាគាត់ទទួលនូវការបរាជ័យនៅឆ្នាំទី១ ទី២ យ៉ាងណាក្ដីក៏សមនៅតែព្យាយាម បន្តក្នុងការធ្វើស្រែចំការដោយយកគំរូតាមរបស់ព្រះបាទនរោត្តមសីបានុវរ្ម័ន ខិតខំមើលថែដំណាំរបាូតទទួលបាន ផលជាទីគ្រប់ចិត្ត និងធ្វើឲ្យសមមានជីវភាពធូរធារឡើងវិញដោយសារការធ្វើស្រែតាមបែបប្រពលវប្បកម្ម ។បើយើង ក្រលេកទៅមើលលើឃ្លា « ទុកដាក់កូនចៅឲ្យមើលផៅសន្តាន » មានន័យថាប្រសិនបើឪពុកម្តាយមានគំនិតគិតគូរ ដល់កូនចៅឆៅក្នុងការរៀបចំជ្រើសរើសគូរស្រកត ត្រូវចេះមើលពីអត្តចរិក កូនប្រុសស្រីណាដែល អាកាប្បកិរិយាល្អ ចេះគោរព ចាស់ទុំ ចេះស្វែងយល់ពីការងាររាក់ជ្រៅជាពិសេសនោះគឺការមើលទៅលើពូជពង្សវង្សគ្រកូល កេរ្តិ៍ឈ្មោះ ជាអ្នកមានមុខមានមាត់នៅក្នុងសង្គម និងមានការរាប់អានច្រើនពីញាតិ មិត្តជិតខាងនៅក្នុងភូមិក្នុងសង្គមទាំងមូល ។ មួយវិញទៀត បើយើងលើកកូនស្រីរឺទៅដណ្ដឹងកូនស្រីគេត្រូវចេះមើលពីលក្ខណៈសម្បត្តិ ចរិយាសម្បត្តិ អម្បុរសាច់ សាលោហិតកេរ្តិ៍ឈ្មោះទាំងនេះទើបគ្រួសាររស់នៅប្រកបដោយសុខសុភមង្គលក្នុងក្រុមគ្រួសារ ។ មិនត្រឹមតែមើល ទៅកេរ្តិ៍ឈ្មោះប៉ុណ្ណោះទេត្រូវមើលទៅលើអត្តចវិករបស់បុគ្គលផងដែរ ។ ជាក់ស្តែងទោះបីជាគេនោះមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ល្អប្រពៃយ៉ាងណាក្តីកាលបើកូនដែលកើតចេញពីត្រកូលនោះមិនប្រាកដថាល្អដូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះពីមុននោះទេព្រោះការ ដែលគេកើតចេញពីត្រកូលល្អក៏ដោយឲ្យតែមិនបានទទួលនូវការអប់រំទាំងនៅផ្ទះតាមរយៈម្ដាយឪពុក វឺនៅសាលា វៀនតាមរយៈលោកគ្រូអ្នកគ្រូទើបធ្វើឲ្យគេមានអត្តចរិតកោងកាចនោះយើងក៏កំពុងត្រូវលើកកូនវីស្គីដណ្តឹងយកឲ្យ កូនប្រុសនោះឡើយ ។ ម៉្យាងវិញទៀត នៅក្នុងពូជពង្សវង់ត្រកូលវឺផៅសន្តានខ្លះទៀតធ្លាប់មានកេរ្តិ៍កូនកើតមកបែរ ជាមានអគ្គចរិកល្អ ជាមនុស្សត្រឹមត្រូវមានឬកពារចរិយាមាយាទល្អ ស្រគត់ស្រគុំហើយពោរពេញទៅដោយចំណេះ ដឹងវិជ្ជាទៅវិញ ។ ចំពោះកំណត់ឲ្យតម្លៃទៅលើផៅសន្តាមណាល្អគឺល្អរហូតផៅសណ្តានណាអាក្រក់គឺអាក្រក់រហូត នោះទេ ។ ហេតុនេះហើយការរៀបចំនូវគូរស្រក**ទ្យេកូនចៅពេលខ្លះមិនអាស្រ័យលើកេ**ត្តិ៍ឈ្មោះក្រុមគ្រួសារមនុស្ស <u>នោះទេគីអាស្រ័យទៅការដែលមានចិត្តស្រឡាញ់ចំពោះគ្នាពិតប្រាកដដោយសារតែការមើលឃើញពីគ្នាទៅវិញទៅ</u> មក ។ជាងនេះទៅទៀតពេលខ្លះការរៀបចំទុកដាក់គ្រួសារឲ្យកូនប្រុសស្រ៊ីតាមរយៈមឪពុកម្ដាយដោយគ្មានការ សាកសួរពីចិត្តកូនប្រុសស្រីក៏ជាកត្តាមួយធ្វើឲ្យមានភាពលំបាកនៅពេលខាងមុខ ព្រោះតែមិនធ្លាប់យល់ពីចិត្តគ្នាទៅ វិញទៅមកកាលពីមុនមក ។ការរើសរកគូរស្រករនេះពេលដែលរើសត្រូវគឹមានសុខសុភមង្គល តែបើជ្រើសរើសខុស វិញគឺមានបញ្ហវិបត្តិ ទាំងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តថែមទៀតផង ។ ជាសុក្ខីភាពនៅក្នុងឃ្លា ការទុកដាក់កូនចៅឲ្យមើលផៅ សភ្លាន យើងក៏អាចនិយាយប្រៀបធៀបទៅលើការសេពគប់មនុស្សបានផងដែរ ។ ប្រសិនបើយើងជ្រើសរើសអ្នក ណាម្នាក់ឲ្យចូលបម្រើការងារនៅតាមស្ថាប័នក្រុមហ៊ុនជាមួយគ្នាការឲ្យធ្វើការងារជាក្រុម ការសហការចាប់ដៃគូររកស៊ូ

ជំនួញជួញដូរជាមួយគ្នា យើងត្រូវចេះមើលពីផៅសណ្តានរបស់អ្នកនោះ ស្គាល់ពីប្រវត្តិរូបរប។ស់គេឲ្យកាន់តែច្បាស់ ទើបជាការល្ហប្រសើរ ។ ជាងនេះទៅទៀតបើតយើងមិនចេះមើលពីផៅសន្តានរបស់គេមិនស្គាល់ពីប្រវត្តិរបស់គេឲ្យ បានច្បាស់លាស់ បែរជាយកមនុស្សដែលមានទោសជាបណ្ឌិត ធ្លាប់ប្រព្រឹត្តមិនល្អនៅក្នុងសង្គមនោះការងាររបស់ យើងនឹងត្រូវអាកខានដោយសារប្រការណាមួយជាក់ជាពុំខាន ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀតយើងក៏មិនអាចវាយតម្លៃ មនុស្សទាំងនោះតែសំបកក្រៅនោះទេ គឺពេលខ្លះគាត់មាននូវចំណេះដឹងចំណេះធ្វើអាចធ្វើការងារណាដែលគេមិន អាចធ្វើបានក៏ថាបានដែរ ទោះបីជាធ្លាប់មានប្រវត្តិមិនល្អនៅក្នុងសង្គម តែគាត់ត្រូវបានតែខ្លួនហើយពេលខ្លះពួកគាត់ អាចជួយឲ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍លើអ្វីមួយក៏មាន ។ ជាតិកតាងនៅក្នុងសង្គមខ្មែរនាពេលបច្ចុប្បន្នគឺប្រពៃណីនៃការចូល ស្តីដណ្តឹងកូនគេ រីការទទួលយកកូនគេមកគឺត្រូវសាកស៊ើបសួរពីពូជពង្សវង្សគ្រកូលប្រវត្តិកូនប្រុសស្រីទាំងសងខាង ថ្យបានច្បាស់លាស់ជាមុនសិនតាមរយៈមេអណ្តើកទើបគេយល់ព្រមចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ជាការពិតណាស់ ចំពោះកាប្រលុងជ្រើសរើសឲ្យចូលបម្រើការងារក្នុងក្របខណ្ឌអ្វីមួយគឺគេត្រូវតែជ្រើសរើសអ្នកដែលមានសមត្ថិភាព ព្រមទាំងមិនមានជាប់ឈ្មោះជាក្មេងទំនើងជាជនត្រូវគេថ្កោលទោសជាដើម ។ បើឆៅក្នុងទំព័រអក្សរសិល្ប៍វិញឆៅ ក្នុងរឿងទុំទាវជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់ព្រះភិក្ខុសោម ដែលបានបង្ហាញពីការជ្រើសរើសគូរស្រកររបស់អរជូនឲ្យទៅម៉ឺនងួ ន ជាកូន ។ ដោយសារតែអរជួនមើលឃើញពីអត្ថចវឹករបស់ទាវព្រមទាំងដឹងថាទាវជាស្រីក្រមុំចេះស្គាប់បង្គាប់ម្គាយ រៀបចំខ្លួនចូលម្លប់តាមប្រពៃណី ។ កាលបើអរជូនដឹងពីផៅសណ្តាននាងទាវអស់បើយក៏សម្រេចចិត្តចូលស្តីនាងទាវ តាមច្បាប់ប្រពៃណីឯម្ដាយវិញកាលបើបានដឹងថាអជូនជាអ្នកមានទ្រព្យធនយសសក្ដិមានអ្នកគោរពរាប់អានច្រើន ដែលមានងារជាចៅប្វាយខេត្តត្បូងឃុំយាយម្ដាយទាវមិនបង្អងយូរលើកទាវឲ្យទៅម៉ឺនងួនដោយឥតវុញរាឡើយ ។ នៅពេលដែលទាវដឹងថាម្ដាយខ្លួនលើកខ្លួនឲ្យទៅម៉ឺនងួនទាំងខ្លួនមិនបានស្រឡាញ់ថ្វីត្បិតតែបានចូលរោងការក៏ពិត មែនក៏ប៉ុន្តែអ្នកទាំងនោះគ្រូវស្លាប់ដូចៗគ្នា ។

សរុបសេចក្ដីមកយើងឃើញថាការធ្វើស្រែត្រូវតែចេះថែទាំដកស្មៅត្រូវចេះឧស្សាហ៍ទទួលផលល្អឯការ ទុកដាក់កូនចៅត្រូវចេះមើលពីផៅសណ្ដានរបស់គេនិងត្រូវចេះសួរពីចិត្តកូនជាមុនសិនទើបឈ្នបសើរ ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយរាល់ចម្ងល់ដែលមាននៅក្នុងប្រធានខាងលើរួចមកយើងអាចវាយតម្លៃប្រធានបានថា ពិតជាមានអត្ថន័យនៅក្នុងការអប់រំមនុស្សឲ្យមានភាពឧស្សាហ៍ព្យាយាមលើការងារ និងចេះមើលពីចរិកលក្ខណៈ របស់មនុស្សទូទៅឲ្យកាន់តែច្បាស់ចៀសវាងការជួបនូវឧបសគ្គ ។ ដូចនេះក្នុងនាមយើងជាយុវជនជំនានក្រោយត្រូវ តែមានភាពតស៊ូលើការងារព្រមទាំងការរៀនសូត្រដើម្បីរក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះពូជពង្សាវតារបស់ខ្លួនឲ្យកាន់តែប្រសើរព្រម ទាំងងភិវឌ្ឍន៍ខ្លួនជាមនុស្សល្អ ដែលគេកស្រឡាញ់រាប់អានយកចិត្តទុកដាក់អោយតម្លៃច្រើននៅក្នុងសង្គម ។

អ្នកសរសេរ លាភ លីហ្សា

"ធ្វើស្រែឲ្យមើលស្មៅ ទុកដាក់កូតថៅ ឲ្យមើលផៅសត្តាត"

វិញ្ញាសាទី៦. **ប្រធាន**៖ សុភាសិតមួយលើកឡើងថា "ទឹកត្រជាក់ ត្រីកុំ" ។ ចូលពន្យល់ដោយលើកឧទាបារណ៍មក បញ្ជាក់ ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរពីមួយជំនាន់ទៅមួយជំនាន់លោកតែងតែចង់ក្រងបង្កើតនូវអ្វីៗដែលលោកបានកសាងជា ពិសេសថែមទៀតនោះលោកបានបង្កើតនូវពាក្យអប់រំទូឆ្មានប្រៀនប្រដៅមានលក្ខណៈជាសុភាសិតជាដើម ។ រាល់ ពាក្យដែលលោកចងក្រង់តែងតែមានការលាក់នូវអត្ថន័យនៃសុភាសិតនោះបើយកុំឲ្យយើងជំនាន់ក្រោយធ្វើការ ប្រៀបធៀបទៅលើសុភាសិតនោះផងដែរ ។ ពាក់ព័ន្ធនិងចំណុចនេះទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា " ទឹក ត្រជាក់ ត្រីកុំ "។

តើសុភាសិតដែលបុព្វបុរសខ្មែរចងក្រងខាងលើមានអគ្គន័យដូចម្ដេច ?

ដើម្បីជាគន្លឹះជំនួយដល់ការបកស្រាយរាល់ចម្ងល់ដែលមាននៅក្នុងប្រធានខាងលើឲ្យកាន់តែមានអត្ថន័យ ក្បោះក្បាយនិងស៊ីជម្រៅថែមកទៀតនោះយើងគួរគប្បីស្វែងយល់នូវអត្ថន័យពាក្យគន្លឹះដែលមាននៅក្នុងប្រធាន សុភាសិតខាងលើជាមុនសិន ។ពាក្យ «ទឹកត្រជាក់»សំដៅលើទឹកណាដែលមានសីតុណ្ហភាពត្រជាក់ល្មមហដែលអាច ឲ្យជីវសាស្ត្រដែលរស់នៅក្នុងអាចរស់បាន ។ រីឯពាក្យ« ត្រីកុំ»មានន័យថាជាក្រុមត្រីដែលប្រមូល ផ្គុំគ្នាកកកុញ។តាម ន័យនេះប្រធានខាងលើមានន័យថានៅទីណាដែលមានទឹកប្រកបដោយសីតុណ្ហភាពត្រជាក់ល្មមនោះត្រីទាំងឡាយ និងនាំគ្នាទៅរស់នៅទីនោះយ៉ាងកកកុញជាក់ជាមិនខាន ។

តាមការសង្កេតពិតិត្យមើលទៅលើទស្សនៈដែលលើកឡើងខាងលើមានន័យថា « ទឹកត្រជាក់ ត្រីកុំ » ដែឡ ឃ្លានេះមានទាំងឃ្លាដូចនិងឃ្លាប្រៀបធៀប ព្រោះថានៅទីកន្លែងណាក៏ដោយឲ្យតែមានប្រព័ន្ធទឹកហើយទឹកនោះមិន សូវមានសីតុណ្ហភាពក្ដៅខ្លាំង ដែលធ្វើឲ្យនៅទីនោះអាចទៅប្រមូលផ្គុំគ្នានៅទីនោះដោយគ្មានការគម្រាមកំហែងពីការ ឡើងកម្តៅរបស់ទឹកនោះឡើយ។ តួយ៉ាងទឹកគឺជាប្រភពនៃជីវិតរបស់ភាវៈដែលមានជីវិតទាំងឡាយ ដែលរួមមាន មនុស្ស សត្វ និងរុក្ខជាតិ ដែលភាវៈទាំងនេះគីត្រូវការទឹកជាចាំបាច់ព្រោះថាបើគ្មានទឹកក៏មិនមាននូវភារៈដែលមានជីវី តផងដែរ ។ ដោយហេតុថាភៅក្នុងប្រធាននេះគឺគេបានបង្ហាញពីប្រភពនៃទឹកដែលជាម្លប់ដ៏ត្រជាក់សម្រាប់ក្រុមមច្ឆា ជាតិទាំងឡាយដែលរស់នៅក្នុងទឹក ។ ជាក់ស្តែងន័យចំដែលមាននៅក្នុងសុភាសិតខាងលើចង់និយាយពីទឹកដែល តែងតែផ្គល់ឆូវជីវីតដល់ក្រុមមច្ឆាជាតិទាំងពួកហើយទឹកដែលផ្គល់ជីវីតឲ្យក្រុមមច្ឆា ទាំងនោះគ្រួវទតែជាទឹក ដែល មិនមាននៅសីតុណ្ហភាពត្រជាក់ខ្លាំងពេករឺសីតុណ្ហភាពក្ដៅខ្លាំងពេកនោះឡើយ ពោលគឺភាពក្ដៅនិងភាពត្រជាក់នៃ ទឹកត្រូវតែមាននូវភាពសមាមាត្រគ្នាទៅវិញទៅមកទើបជាការល្ហប្រសើរសម្រាប់ក្រុមត្រីមកផ្គុំគ្នារស់នៅកាន់តែច្រើន ។ ជាងនេះទៅទៀតទឹកដែលផ្តល់នូវកន្លែងសម្រាប់មច្ឆាឲ្យរស់នៅក្នុងនោះបានយូរលុះគ្រាណតែទឹកនោះដែលមាន ប្រលងស្ទឹង បឹង ទន្លេ ព្រែកជ្រៅៗ ទើបកម្លាំងនៃព្រះអាទិត្យមិនអាចធ្វើឲ្យនៅនាទីដែលមានទឹកជ្រៅក្ដៅទាំងស្រុង ដូចផ្ទៃលើនៃទឹកបាន ។ ចំពោះទឹកដែលរក្សានូវសីគុណ្ហភាពស្ថិតស្ថេរបានក៏អាស្រ័យលើទឹកនោះអាចមាននូវចរន្តផ្លូវ ទឹកហូរកាត់ ផ្ដោះប្ដូរទឹកគ្នាទៅវិញទៅមកនិងអាស្រ័យរុក្ខជាតិទាំងតូចទាំងធំ ដែលដុះតម្រៀបគ្នានៅប្រមាត់ទឹក ផ្សល់ជាម្លប់ស្រម្រាប់ក្រុមមច្ឆាទៀតផង ។ មួយវិញទៀតកាលណាមានតែទឹកហើយទឹកនោះត្រូវបានសាយចូល លាយឡំទៅដោយទឹកកខ្វក់ផ្សេងៗនោះត្រីក៏មិនអាចទៅរស់នៅទីនោះបានឡើយព្រោះអាច ធ្វើឲ្យក្រុមមច្ឆាជាតិទាំង នោះទទួលវង់នូវហានិភ័យនៃការបាត់បង់ជីវីតខ្ពស់ ។ មច្ឆាជាតិទាំងឡាយដែលវស់នៅក្នុងទឹកតែងតែត្រូវការនូវ

ចំណីជាក់ជាពុំខាននោះប្រសិនជាទឹកនោះមានសីតុណ្ហភាពត្រជាក់បង្គុរហើយមានការជះចាំងចូលនៃពន្លឺព្រះអាទិត្យ នោះប្រាកដជាមាននូវការផលិតនូវចំណីដែលមាននៅក្នុងទឹកដូចជា ស្លែ សារ៉ាយ វីជាកូនរុក្ខជាតិតិចៗដែលផ្តល់ចា ចំណីសម្រាប់ត្រីបានផងដែរ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតត្រីក៏ដូចជាមនុស្សផងដែរគឹចង់ទៅរស់នៅកន្លែងណាដែលមាននូវសន្តិ ភាព ភាពស្ថិតស្ថេរ ដែលគ្មានការគម្រាមកំហែងពីបញ្ហាណាមួយនោះឡើយ ។ ហេតុនេះហើយមច្ឆាជាតិទាំងឡាយ កាលបើបានដឹងថានៅទីកន្លែងណាដែលមានទឹកច្រើនបើយមានអណ្ដូងជ្រៅមានសីតុណ្ហភាពអំណោយផលមានអុក ស៊ីសែនគ្រប់គ្រាន់មានចំណីសម្រាប់ប្បូងត្រីទាំងនោះ ៕ ប្បូងត្រីទាំងនោះប្រាកដជាទៅរសនៅទៅនោះទោះបីជាទីនោះ ឆ្ងាយក្ដី ជីតក្ដី ត្រូវតែព្យាយាមទៅឲ្យបានព្រោះគិតថាមានតែទីនោះទេដែលផ្ដល់នូវសន្តិភាព ផ្ដល់នូវក្ដីសង្ឃឹមដល់ ប្បុងត្រីទាំងនោះហើយហ្វូងត្រីទាំងនោះរស់នៅលាយឡំគ្នាចម្រះប្រភេទត្រីយ៉ាងច្រើនកកកុញ ។ ជាក់ស្ដែងនៅក្នុង ស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ប្រជាច្រិយបានបង្ហាញពីរឿងសគ្វលចចក និងកំពីស ដែលក្នុងដំណើររឿងនិយាយពីភាពរាំងស្ងួត ដែលធ្វើឲ្យក្រុមមច្ឆាជាតិជួបនូវបញ្ហាប្រឈមនិងការស្គាប់ប៉ុន្តែចចកបម្រុងនិងចាប់ហ្វូងមច្ឆាជាតិទាំងនោះ ស៊ីហើយ ស្រាប់តែហ្វូងមច្ឆាទាំងនោះច្រើល្បិចឲ្យចចក ឆាំហ្វូងខ្លួនទៅលាងទឹកជាមុនសិន ។ ក្រោយមកទៀតចចកបានជញ្ជូន ប្បូងខ្លួនអស់ហើយក៏នាំគ្នួនាមុជទឹកជ្រៅអស់គ្មានសល់ ។ ប៉ុន្តែចចកមានការខឹងជាខ្លាំងក៏ទៅបបួលសត្វទាំងឡាយ ឲ្យមកបាចទឹកត្រពាំងនោះប៉ុន្តែមច្ឆាទាំងនោះបានទៅពឹងពាក់សុភាទឆ្សាយឲ្យមកជួយទាន់ពេលវេលាទីបំផុតក្រុមត្រី ឯ មច្ឆាជាតិទាំងនោះរស់នៅក្នុងទឹកត្រពាំងនោះទៅដោយភាពសុខសាន្តព្រមទាំងមានសាច់សត្វនៅលើគោកជាចំណី ថែមទៀត ។ សរុបសេចក្តីមកយើងឃើញថានៅទីណាដែលមានទឹកត្រជាក់នោះត្រីប្រាកដជានាំគ្នាទៅរស់នៅទីនោះ យ៉ាងច្រើនទោះបីជាត្រូវច្រើវិធីសាស្ត្រអ្វីក៏ដោយ ។ក្រៅពីបានបកស្រាយនូវន័យចំរួចមកយើងក៏ឃើញនៅមានន័យ ធៀបផងដែរគឺការធ្វើការ ប្រៀបធៀបទឹកត្រជាក់ត្រីកុំ នោះទៅនិងរបៀបរបបនៃការដឹកនាំ នៃសង្គមមនុស្សយើងនា ពេលបច្ចុប្បន្នវិញម្ដង ។ ចំពោះឃ្លាដែលថា ទឹកត្រជាក់ គឺគេធ្វើការប្រៀបធៀបទៅលើអ្នកដឹកនាំគ្រប់ជាន់ថ្នាក់និងឃ្លា ដែលថា ត្រីកុំ គេប្រៀបធៀបទៅនិងប្រជារាស្ត្រដែលស្ថិតៅក្រោមការដឹកនាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលអភិបាលខេត្ត អភិបាលស្រុក មេឃុំ មេភូមិចៅសង្កាត់វីមេគ្រួសារជាដើម ។ ប្រសិនបើអ្នកដឹកនាំគ្រប់លំដាប់គ្រប់ជាន់ថ្នាក់លោកជា មនុស្សប្រកបទៅដោយព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួនគឺមេត្តា ករុណា មុទិតា និងឧបេក្ខាពោលគឺការស្រឡាញ់លើប្រជា ពលវដ្ឋ ការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើប្រជាពលវដ្ឋមិនវាយសុំច្រំធាក់ទៅរាស្ត្រ ជួយវក្សានូវសន្តិភាពសុខជូនប្រជារាស្ត្រ ផ្តល់សិទ្ធិឲ្យប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានការបញ្ចេញមតិជាដើម ។ ការរក្សានូវស្ថេរភាពនៅក្នុងសង្គមឲ្យប្រជាជន ថែម ទាំងបង្កើតការងារនៅក្នុងស្រុកឲ្យប្រជាជន ធ្វើការកាន់តែច្រើន នោះប្រជាជននិងមិនទៅចំណាក់ស្រុកទៅរកការងារ នៅក្រៅប្រទេស មិនចំណាក់ស្រុកព្រោះតែមានសង្គ្រាមនៅក្នុងប្រទេសនោះឡើយ ។ កាលណាថ្នាក់ដឹកនាំគ្រប់ជាន់ ថ្នាក់មានការគិតគូរទៅលើប្រជាពលរដ្ឋ បែបនោះហើយប្រកាន់យកនូវទសពិតរាជធម៌ឲ្យបានល្អ មានគំនិតនៅក្នុង ការអភិវឌ្ឍប្រទេសឲ្យមានការរីកចម្រើននោះប្រជារាស្ត្រប្រាកដជាមានការគោរពស្រឡាញ់លើខ្លួនជាក់ជាពុំខាន ច្រៀបដូចជាត្រីមានភាពស្និតស្នាលជាមួយទឹកដែលខ្លួនរស់នៅ ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀតកាលណាក្នុងស្រុកទេសមាន អ្នកដឹកនាំល្ឌ មិនត្រឹមតែប្រជាជាតិសាសន៍ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះទេដែលប្រមូលផ្គុំគ្នារស់នៅកកកុញ គឺនៅមានជាតិសាសន៍ ដទៃទៀត អ្នកមានមុខជំនួញផ្សេងៗគេមកបណ្តាក់ទុនវិនិយោគក្នុងាករចាំដៃគូររកស៊ីជាមួយយើងផងដែរ ព្រោះតែ ប្រទេសមាននូវស្ថេរភាពនយោបាយ សន្តិភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់ល្ខ ។ ការដែលមានថ្នាក់ដឹកនាំល្អប្រៀបដូចជាទឹក ត្រជាក់ នោះត្រីដែលប្រៀប និងប្រជារាស្ត្រគីមានការពេញចិត្តជាខ្លាំងលើការដឹកនាំរបស់គាត់ព្រោះតែគាត់បានផ្តល់ តូវជាម្លប់ដីត្រជាក់សម្រាប់រាស្ត្រទាំងផ្នែកស្មារតីទាំងផ្នែកបញ្ញា<u>តិ</u>ងផ្នែកអាកប្បកិរិយា**តិងសម្បទាព្រមទាំងផ្តល់**តូវ

ទំនុកចិត្តទៅលើវាស្ត្រ មិនគិតពីប្រយោជន៍ខ្លួនគិតតែពុំផលប្រយោជន៍រួមជាតិជាធំមានភាពខ្វាល់ខ្វាយពីទុក្ខរាស្ត្រ ស្វែងងរកដំណេះស្រាយជួនរាស្ត្រមិនឲ្យរាស្ត្រមានការអាក់អន់ស្រពោនស្វែងរកដំណេះស្រាយជួននៅក្នុង ប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសកម្ពុជាជាពិសេសនៅក្នុងសម័យអង្គរ ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសមួយដែលមានការអភិវឌ្ឍ ជាខ្លាំងលើគ្រប់វិស័យព្រោះតែមាននូវព្រះរាជាមួយអង្គគឺព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ដែលជាក្សត្រខ្មែរមានភាពវៃឆ្លាតដែល មានចិត្តស្រឡាញ់គោរពរាស្ត្រដោយព្រះអង្គកាន់ភ្ជាប់នូវឃ្លាថា « ទុក្ខរបស់រាស្ត្រគឺជាទុក្ខរបស់ព្រះអង្គ » ម្លោះហើយ ទើបប្រជានុរាស្ត្រគោរពស្រលាញ់ព្រះអង្គដោយសារតែព្រះអង្គដឹកនាំប្រទេសបានល្អកម្ចាត់ចោលនូវសត្រូវឈ្លានពាន ទឹកដីពង្ឈាតទឹក ជាពិសេសនោះគឺទ្រង់កសាងនូវអ្វីៗផ្សេងៗទៀតជាច្រើនឲ្យជាតិដែលសព្វថ្ងៃគេស្គាល់ច្រើននោះគឺ ប្រាសាទអង្គរវត្តនៅខេត្តសៀមរាបដែលព្រះអង្គជាអ្នកកសាងប្រាសាទនេះបង្ហើយបន្ទាប់ពីព្រះរាជាអង្គមុនៗ ។ លុះ មកដល់សម័យក្រោយមកទៀតនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យអ្នកដឹកនាំនាពេលនោះគ្មានការគិតគូរពីសុខទុក របស់រាស្ត្រនោះទេ បែរជាធ្វើបាបប្រជានុរាស្ត្រឲ្យរាស្ត្រធ្វើការទាំងគ្មានការអាណិតអាសូរ ដល់រាស្ត្របាយក៏គ្មានហូប មានតែបរបរ មិនតែប៉ុណ្ណោះមានការមកាប់សម្លាប់គ្នាឯងកុមារ និងអ្នកដែលក្បត់និងអង្គការ ដោយប្រកាន់យក ទ្រឹស្តីកថាទុកក៏មិនចំណេញដកចេញក៏មិនខាត ។ នៅក្នុងរបបនេះរាស្ត្រជួបទុកលំបាកជាខ្លាំងទាំងផ្នែកបញ្ញា ស្មារតី តិងកាយសម្បទារព្រោះតែរងតូវកម្លាំ ងពលកម្មយ៉ាងធ្ងត់ធ្ងរបើយប្រទេសវិថ្វីត្បិតតែប្រើកម្លាំងរាស្ត្រយកទ<u>ី</u>ដំរូមក វិញ្ឆនូវគ្រឿងសព្វាវុធ ។ របបមួយនេះជារបបមួយដែលគ្មានភាពសុខសាន្តដល់រាស្ត្រឡើយ ពោលគឺកាលណាតែទឹក ក្ដៅហើយមានជាតិពុលហើយត្រីនិងមច្ឆាងទៀតក៏មិនអាចរស់នៅបានឡើយដូចគ្នាទៅនិងមនុស្សផងដែរ តែកាល ណាប្រទេសអស្ថេរភាព នោះប្រាកដំជាមានរាស្ត្រមួយចំនួនត្រូវបាត់បង់ជីវីតហើយប្រជារាស្ត្រខ្លះទៀតត្រូវធ្វើចាជន ភៀសខ្លួនទៅសុំស្រឡាញ់ជិតខាងជ្រកកោនសិនតែបើប្រទេសនោះមានថ្នាក់ដឹកនាំល្អជនភៀសខ្លួនទាំងនោះអាចនិង រស់នៅទីនោះរហូតក៏មានដែរ ។ កួរឲ្យកត់សម្គាល់ផងដែរចំពោះប្រទេសមហាអំណាចមួយចំនួនគឺមានការរីកចម្រើន លើគ្រប់វិស័យព្រោះប្រទេសទាំងនោះសម្បូរទៅដោយធនធានទាំងធនធានមនុស្សនិងធនធានធម្មជាតិ ស្របជាមួយ ការដឹកឆាំប្រទេសរបស់ពួកគេមានភាពល្អប្រសើរ ។ នៅក្នុងនោះផងដែរប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិកជាប្រទេសមួយ ដែលមានការអធ្យាស្រ័យទៅលើប្រជាជនមិនមានការរើសអើងពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បរ និងការប្រកាន់សាសនា ឡើយ ។ ការអាធ្យាស្រ័យបែបនេះហើយទើបធ្វើឲ្យប្រទេសមួយនេះមានការអភិវឌ្ឍនិងមានជនជាតិផ្សេងៗរស់នៅ ជាមួយគ្នាដោយសន្តិភាពនិងមានប្រជាជនជាច្រើនទៀតមករស់នៅកាន់តែច្រើន កុះករបន្ថែមទៀត ។ បើយើងក្រលេ កមកមើលលើទំព័រអក្សរសិល្ប៍វិញយើងឃើញថា នៅក្នុងស្នាដៃរបស់លោក ញ៉ុក ថែម ដែលលោកបានបង្ហាញពី ការមានចិត្តសណ្តោសប្រោសប្រណៃរបស់លោកហ្លួងរតនសម្បត្តិ ដែលមានចិត្តមេត្តា ករុណា លើក្រមកម្មករទាំងអស់ គ្នាដែលធ្វើការនៅជាមួយប្រកបដោយសេចក្ដីរាប់អានស្រឡាញ់ក្រុមកម្មករស្មើៗគ្នា ឥតមានការរើសអើងយកចិត្ត ទុកដាក់លើក្រុមកម្មករជាខ្លាំង ៕ ដើម្បីជាការតបស្នងដល់លោកហ្លួងរតនសម្បត្តិវិញក្រុមកម្មករតែងតែជួយយក អាសារដល់លោក បម្រើការងាររច្យលោកឥតមានត្អូញត្អែរ ហើយតែងតែឧជួយដល់លោកគ្រប់មានជួបឧបសគ្គជា ពិសេសជួយកំចាត់ក្រុមលោកបាល័ដ្ឋនាំក្រុមចោរមកប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិនិងចាប់រំលោភនាងឃុននារីជាកូនរបស់លោក បា្លងរតនសមា្បត្តិ ។ នៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិលា៌្មផ្កាស្រពោនក៏បានបង្ហាញពីអត្តចរិកលក្ខណៈរបស់ប៊ុនធឿន ជាមនុស្ស មាននូវសេចក្តីស្នេហាស្មោះត្រង់ មានចរិកសុភាពរាបសារ ស្លុត បូត ចេះគោរពម្តាយឪពុក ចាស់ទុំ នៅក្នុងសង្គម មាន ភាពស្មោះសវចំពោះមិត្តភក្តិម្លោះហើយទើបចុនធឿន មានអ្នកនៅជុំវិញខ្លួនមានការគោរពស្រឡាញ់ចូលចិត្តលើទង្វើ របស់ប៊ុនធឿន ។ វីឯយាយនួនវិញជាមនុស្សដែលស្រឡាញ់នវទ្រព្យសម្បត្តិមិនបានធ្វើជាម្ដប់នៃមេបាដីត្រជាក់សម្រាប់

កូនខ្លួនឯង មិនមានការយល់ចិត្តកូនធ្វើឲ្យកូនរបស់ខ្លួននធ្លាក់ខ្លួនឈឺកាន់តែខ្លាំងនៅពេលដែលនាងវិធាវីដឹងថាម្ដាយ ខ្លួតផ្តាច់ខ្លួនចេញពីគូរសង្សាសំណព្វចិត្ត ។ ដោយសារតែគ្មានការសណ្តោសប្រណៃពីម្តាយគ្មានការយល់ចិត្ត នោះ ហើយទើបជម្ងឺរបស់ឆាងកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរទៅៗវហូតដល់បាត់បង់អាយុជីវីត ។ គ្មានភាពចុះសម្រុងគ្នានៅគ្រួសារឆោះ គ្រួសារត្រូវតែទទួលនូវផលអាក្រក់បែបណាមួយជាក់ជាពុំខាន ។ លើសពីនេះទៅទៀតនៅក្នុងរឿងព្រះវេស្សឆ្គរដែល ព្រះវេស្សិត្តរទ្រង់បានបរិច្ចាគទានរួមមានអង្គបរិច្ចាគ ធនបរិច្ឆាគ បុត្របរិច្ចាគ ភរិយាបរិច្ចាគនិងជីវីតបរិច្ឆាគជា ពិសេសនោះគឺការលះបង់នូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គឲ្យទៅដល់ប្រជានុរាស្ត្រទោះបីមានប្រជានុរាស្ត្រតខ្លះមិនមាន ការពេញចិត្តនិងទង្វើនេះក៏ដោយប៉ុន្តែព្រះអង្គនៅតែបន្តធ្វើការបរិច្ចាគបន្តទៀតហើយប្រជានុរាស្ត្រមានកា រគោរព ស្រឡាញ់ព្រះវេស្សន្តព្រាះតែព្រះអង្គបានរក្សានូវសន្តិភាពជូនប្រជារាស្ត្រស្ថិរភាពសង្គមនៅក្នុងនគរកល្លឹងរាស្ត្រ នៅ ពេលដែលព្រះអង្គសម្រេចបាននូវសម្មាព្រះពោធិញាណ ។ មួយវិញទៀតនៅក្នុងរឿងតេជោមាសមានការគោរព ស្រឡាញ់តេជោយ៉តមិនមានការរើសអ៊ើងស្ពប់ខ្ពើមយ៉ត ដែលមានឈាមជ័រនៅក្នុងជនជាតិភាគតិច ឡើយគីយកយ៉ តមកធ្វើជាកូនសិស្សនិងឲ្យស្នាកអាស្រ័យហនៅក្រោមដំបូលតែមួយជាមួយគ្នាផងដែរ ។វីឯយ៉ត វិញក៏ជាមេទ័ព ក្លាហានម្នាក់ដែលនៅក្នុងការកំចាត់សត្រូវឲ្យវិនាសបាិនហោច រួមទាំងរនុកក្នុង ដើម្បីស្វែងរកសន្តិភាពជូនជាតិ មាតុភូមិរក្សាសុវត្ថិភាព ប្រជាជន ។ អាស្រ័យលើយកចិត្តទុកដាក់លើជាតិទាំងនេះហើយទើបធ្វើឲ្យមានអ្នកគោរព ស្រឡាញ់លើតេជោមាសនិងតេជោយ៉តគ្រប់ៗគ្នា ។សរុបសេចក្ដីមកនៅក្នុងប្រទេសវីក្នុងសង្គមកាលណាមានអ្នក ដឹកនាំប្រកបដោយព្រហ្មវិហាវធម្មនិងទសពិតរាជធម៌នោះប្រជានុរាស្ត្រនិងមានការគោរពស្រឡាញ់លើបុគ្គលនោះ ដោយឥតមាននការបង្ខិតបង្ខំពីជនណាម្នាក់ឡើយ ។

ជារួមមកយើងឃើញថាទឹកត្រជាក់ដែលមាននៅក្នុងស្ចឹងបឹងទន្លេ ដែលជាជម្រកសត្វមច្ឆាជាតិឲ្យតែមិនមាន ទទួលវង់នូវការបំពុលពីបញ្ហាផ្សេងៗនោះត្រីនិងវស់នៅទីនោះច្រើនកុះករ ។ ជាមួយគ្នានោះផងដែលនៅក្នុងសង្គម មួយយដែលមានថ្នាកដឹកនាំល្អធ្វើឲ្យប្រទេសមានសន្តិភាពគ្មានការកេងប្រវ័ញ្ចគ្មានអំពើចោរកម្ម ផ្សេងៗនោះនិងមាន ប្រជាជនវស់នៅទីនៃក្នុងប្រទេសនោះយ៉ាងច្រើនអនេក ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយរាល់ចម្ងល់ដែលមាននៅក្នុងសុភាសិតខាងលើរួចមកយើងអាចវាយតម្លៃប្រធានបាន ថាពីតជាមានការបង្កប់នូវអត្ថន័យក្នុងការអប់រំយ៉ាងល្អបំផុតដល់កូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយក្នុងគោលបំណងប្រាប់ពីតម្លៃ ក្នុងការកសាងរាល់អំពើល្អប្រកាន់ភ្ជាប់នូវសច្ចៈភាពឲ្យបានល្អនៅក្នុងសង្គម ។ ដូចនេះក្នុងឆាមយើងជា សិស្សានុសិស្សកជំនាន់ក្រោយត្រូវតែខិតខំប្រឹងប្រែងសិក្សារៀនសូត្រឲ្យក្លាយជាសិស្សល្អ ព្រមទាំងធ្វើតែអំពើដែលជា កុសលបើយយកចំណេះវិជ្ជាធ្វើការអភិវឌ្ឍជាតិមាតុភូមិឲ្យមានការអភិវឌ្ឍនោះទើបក្លាយជាជនតបស្នងជាតិនិងអ្នក គោរពស្រឡាញ់កាន់តែច្រើន ។

អ្នកសរសេរ សូត្រ សុជាតា

"ទឹកត្រជាក់ ត្រីកុំ"

វិញ្ញាសាទី៧. ប្រធាន៖ មានសុភាសិតខ្មែរមួយពោលថា «គោដំបៅខ្នង ក្អែកបើររំលង រំសាយកឆ្មយ»។ តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារខ្ញុំដូចម្ដេច?ចូលបកស្រាយអោយបានក្បោះក្បាយរួចលើក ឧទាបារណ៍ក្នុងអក្សរសិល្ប៍មកបញ្ជាក់។

<u>សេចក្តីអធិប្បាយ</u>

បុព្វបុរសខ្មែរបានបន្សល់ទុកនៅមរតកេរ្តិ៍តំណែលជាច្រើនសំបូរបែបរួមមានអក្សរសាស្ត្រអក្សរសិល្ប៍កំណាព្យ កាព្យឃ្លោលងពាក្យទំនៀម ក្បួនច្បាប់អប់រំសុភាសិតពាក្យស្លោកសម្រាប់ចកុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរជំនាន់ក្រោយយក មកសិក្សារៀនសូត្រនិងអនុវត្តក្នុងដើម្បីចជីវិតរស់នៅប្រកប់ដោយសេចក្តីសុខ។អាស្រ័យបោតុដូចនេះហើយទើប មានសុភាសិតមួយដែលលោកបានចែងទុកមកថា«គោដំបៀខ្នង ក្អែកហើររំលង រំសាយកន្ទួយ»។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីសម្រួលដល់បំណកស្រាយនោះ ជាដំបូងគួរគប្បីយល់នូវពាក្យគន្លឹមួយចំនួនសិន។ ពាក្យថា «គោ» សំដៅ ដល់សត្វពាបានៈដែលមានស្នែង ទំពាអៀង អាចធន់នឹងកម្ដៅថ្ងៃបាន អាចអូសទាញ ឬយកទៅធ្វើជាកម្ដាំងសម្រាប់ ភ្ជួររាស់បាន ចំណែក «ដំបោ»គឺស្នាមរបួស ដែលមានសភាពបើម ឬឈឺចាប់ រីឯ «វំសាយ» បានន័យថា បក់ ឬលាត មកដើម្បីគ្រប ឬបិទប៉ាំងអ្វីមួយ។ តាមរយៈន័យត្រង់ គេអាចពន្យល់បានថា កាលណាគោមានដំបៅលើខ្នង វាមិនចង់ ឲ្យសត្វដទៃឬក្អែក មកចឹកដំបៅវាឡើយ ព្រោះធ្វើឲ្យឈឺចុកចាប់ បោតុនេះហើយទើបវាយកកន្ទុយរបស់វាមកបក់ បណ្ដេញ ឬបិទប៉ាំងជាដើម ចំណែកឯន័យធៀបវិញ គេចង់ឆ្លុះបញ្ជាំងឲ្យឃើញ បុគ្គលដែលធ្លាប់ធ្វើអំពើអាក្រក់ តែងតែភ័យរាល់ពេលពាក្យសម្ដីណាមួយដែលត្រូវនឹងទង្វើខ្លួន ហើយតាំងនិយាយ បន្លប់ ឬបង្វែងដានជាដើម។

ជាការពិតណាស់ មនុស្សខ្លះចូលចិត្តលាក់ប៉ាំងនូវទង្វើរបស់ខ្លួន ដល់ពេលគេតាមទាន់បែរជាដោះសារឬនិយាយ បិទប៉ាំងកំហុសរបស់ខ្លួន ឬបង្វែងដានទៅរឿងផ្សេងទៅវិញ។ តួយ៉ាង មន្ត្រីម្នាក់គាត់ប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយស៊ី សំណូកសូកប៉ាន់ ហើយឃុបឃិតជាមួយឈ្មួញទច្ចរិតជាដើម ដល់ពេលគេតាមទាន់ បែរទម្លាក់កំហុសទៅលើកូនចៅ ខ្លួនឯង ហើយយករកខ្លួន នេះគេហៅថា មនុស្សដែលមានពុតត្បូតអាក្រក់ មិនគួរយកគំរូបានឡើយ។ពាក់ព័ន្ធទៅ នឹងអំពើឃាតកម្មក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ អ្នកដែលសម្លាប់គេប្រាកដ ជានៅមិនសុខឡើយ ព្រោះចេះតែភ័យខ្លាចគ្រប់ ពេលវេលា ទីបំផុតក៏មិនអាចគេចផុតសំណាញ់ច្បាប់បានឡើយ ដោយសារតែអារម្មណ៍របស់ឃាតករនោះបានស្ដែង ឡើងតាមរយៈទឹកមុខ និងពាក្យសម្ដី។ មួយវិញទៀត ក្មេងមួយចំនួនធ្វើខ្លួនហាក់ដូចជាកូនល្អពេលនៅផ្ទះ ប៉ុន្តែពេល ទៅក្រៅ ក៏ចាប់ផ្ដើមខិលខូច មិនចូលរៀន ដល់ពេលឪពុកម្ដាយតាមទាន់ គេក៏បំភ្លៃថាមើលគ្រូឈី ឬមិត្តភក្ដិឈីជា ដើម។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀត តាមរយៈរឿងទុំទាវរបស់ព្រះភិក្ខុសោម ក៏បានបង្ហាញឲ្យឃើញថា អរជូន បានឃុបឃិត គ្នាស្ងោត់នាងទាវឲ្យមករៀបការជាមួយកូនខ្លួន គឺម៉ឺងងួន ដែលធ្វើឲ្យទុំនៅមិនបានសុខ ក៏បានសុំលាព្រះរាជាទៅ យកប្រពន្ធមកវិញ ដោយភ្ជាប់ទាំងរាជសារមកផង។ ថ្លែងពីម្ដាយទាវវិញ ពេលឃើញទុំទៅដល់ក៏តាំងបញ្ជោះឲ្យ អរជូនចាប់ទុំយកទៅសម្លាប់ចាលដូចបំណង។ ក្រោយមក ដំណឹងនេះក៏បានលេចឮដល់ព្រះរាជា ព្រះអង្គក៏យាង មកដាក់ទោសអ្នកទាំងនេះដោយប្រហារជីវិត។ នេះសរបញ្ជាក់ឲ្យឃើញបានថា អំពើអាក្រក់ ទោះបីខំលាក់យ៉ាងក៏ គង់តែគេដីងដែរ។ ក្រៅពីនេះ តាមរយៈរឿងទៅកែចិត្តចោរ របស់លោក ពៅ យូឡេង និងលោក អ៊ំ ឈឺន បាន បង្ហាញនូវថៅកែម្ចាក់នៅភ្នំពេញ បានប្រើប៉ាំថា ឲ្យចេះឡានបំពុកឡានថៅកែម្ចង់សគាតនៃការគណិតនរណាតន

គ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតនោះឡើយ។ និយាយពីពូហំវិញ ក្រោយពីធ្វើតាមបញ្ជារបស់ថៅកែរួចហើយ ក៏ប្រញាប់ទៅយក លុយថ្លៃឈ្នួល ក៏ប៉ុន្តែថៅកែនោះមានចរិតមិនល្អ ក៏មិនព្រមឲ្យតាមការសន្យានោះឡើយ ធ្វើឲ្យសុខ មាន គង់ ទ្រី រួម ទាំងផានិត រួមគ្នាមកគាំទ្រពូហំ ដើម្បីលាតត្រដាងនូវទង្វើដ៏ថោកទាបរបស់ថៅកែខ្លួន ក៏ប៉ុន្តែដោយសារទឹកលុយ និងអំណាចផងនោះ ថៅកែក៏បែរត្រឡប់ទៅចោទពូហំថាជាអ្នកធ្វើទៅវិញ ឲ្យហៅនគរបាលឲ្យអូសពូហំយកទៅដាក់ ទោសទៀតផង។ សកម្មភាពនេះបានស្ពែងឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ខ្លួនឯងធ្វើខុសហើយ ពេលគេនិយាយចំពេក បែរ ជាខឹង ហើយច្រើអំណាចដោះខ្លួនពីការដាក់ទោស ដើម្បីយករួចខ្លួនទៀតផង។

សរុបមក ឃើញថា ទង្វើសព្វបែបយ៉ាង ជាពិសេសចំណុចអវិជ្ជា ឬអំពើទុច្ចវិតជាដើម ពេលគេនិយាយទៅចំ ចំណុច ឬពេលខ្លះវាត្រូវនឹងសកម្មភាពរបស់ខ្លួនកន្លងមក ក៏មានការភិតភ័យ ខ្លាចរអា ហើយក៏ចាប់ផ្ដើមបំភ្លៃទៅ រឿងផ្សេងទៅវិញ ដែលធ្វើឲ្យស្ថានការណ៍ក្រឡាប់ចាក់ទៅបាន។

ដូចនេះប្រធានខាងលើពិតជាមានន័យនិងខ្លឹមសារល្អណាស់ដែលបានបង្រៀនដល់កល់បុត្រក៏ធីតាខ្មែរជំនាន់ ក្រោយឲ្យចេះឱ្យដឹងអំពីបុគ្គលដែលធ្លាប់ធ្វើអាក្រក់ឬធ្វើខុសពីមុនមកតែងតែភ័យរាល់ពាក្យសម្តីណាមួយដែលត្រូវ នឹងទង្វើរបស់ខ្លួនតាំងពីការនិយាយបន្លប់ឬបង្វែងដើមដណ្តើម។ក្នុងនាមខ្ញុំស្គាល់របស់កុលធីតាខ្មែរជំនាន់ក្រោយខ្ញុំ នឹងផ្តេជ្ញាចិត្តថាខ្ញុំនឹងខិតខំសិក្សារៀនសូត្រនិងព្រះរាតាអំពើល្អដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សង្គមជាតិក៏ដូចជាប្រទេស ជាតិទាំងមូល។

អ្នកសរសេរ ដា សុត្យា

«គោនំបៀខ្នង ក្អែកហើររំលង រំសាយកឆ្មយ»

វិញ្ញាសាទី៨. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតមួយបានពោលថា«ចាញ់បានជាព្រះ ឈ្នះបានជាមារ»។ចូរពន្យល់នឹងព្រមទាំង លើកឧទាបារណ៍ដែលកើតឡើងនៅក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរបច្ចុប្បន្នមកបញ្ជាក់ឱ្យបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

ឆៅលើលោកយើងនេះ មនុស្សគ្រប់រូបតែងមានការប្រកួតប្រជែងគ្នាដើម្បីទទួលបាននូវជ័យជំនះមកអោយខ្លួ ន។ តែមនុស្សខ្លះពួកគេតែងតែចង់បាននូវទេឲ្យសម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃ មិនថារបស់របរបន្តិចបន្តួចក៏ដោយ ពួកគេ តែងតែចង់បានរបស់គេ ហើយចង់តែឈ្នះមិនដែលទទួលយកនូវទង្វើរដែលខ្លួនបានធ្វើខុសឡើយ ដូច្នេះហើយ យើងក៏ចង់របស់គេ ត្រូវមើលថាពេលណាដែរគួរយកឈ្នះ ពេលណាដែលគួរយកចាញ់។ហេតុដូច្នេះហើយទើបមាន សុភាសិតមួយបានពោលថាចាញ់បានជាព្រះ ឈ្នះបានជាមារ។

តើសុភាសិតខាងលើមានខ្លឹមសារដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាទានសម្រាប់បំភ្លឺដល់ការបកស្រាយប្រធានសុភាសិតខាងលើយើងគប្បីយកនូវពាក្យគន្លឹះខ្លះៗជាមុន សិន។ពាក្យព្រះគឺជាតួអង្គឬជាភាវៈខ្ពស់បំផុតនិងល្អបំផុតក្នុងនៅក្នុងជំនឿឬសាសនានីមួយៗ។ចំណែកឯមារគឺសំដៅ ទៅលើអ្នកជំទាស់អ្នករារាំងអ្នកចូលចិត្តប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាដើម្បីជាមធ្យោបាយក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហា។ដូចនេះ សុភាសិតខាងលើគឺចង់មានន័យថាយើងសុខចិត្តធ្វើចាញ់ក៏ព្រោះតែរឿងបន្តិចបន្តួចទុកឲ្យអ្នកចូលចិត្តប្រៀតជ្រែក គេឈ្នះយើងសុខចិត្តយកចាញ់នោះវានឹងធ្វើឱ្យយើងមានសេចក្ដីសុខសុភមង្គល។

ជាការពិតណាស់បុព្វបុរសខ្មែរចង់ឱ្យយើងវៀនដឹងខុសត្រូវរឿងឈ្នះរឿងចាញ់មិនយកឈ្នះតែខ្លួនឯង ចំពោះរឿងបន្តិចបន្តួចត្រូវចេះគិតពិចារណាមើល រឿងអ្វីដែលកំពុងតែកើតមានឡើង។មួយវិញទៀតប្រសិនបើ សង្គមខ្មែរអាចមិនប្រកាន់នូវរឿងឈ្នះចាញ់នោះសង្គមខ្មែរនិងពោរពេញទៅដោយសន្តិភាពមានការអភិវឌ្ឍន៍ ខ្ពង់ខ្ពស់រីកចម្រើនគ្មានអំពើអសន្តិសុខ ហើយធ្វើឲ្យគ្រួសារនីមួយៗអាចជួបនៅសុភមង្គលសុខដុមមរមនាហើយនិង សេចក្តីស្រឡាញ់ពីគ្នា ទៅវិញទៅមកជានិវត្តភាព។ តែប្រសិនបើមានមនុស្សខ្លះតែងតែចង់មានចង់បាននិយាយជំនះ នោះពួកគេនឹងមិនអាចមានសេចក្ដីសុខ សុភមង្គលគ្មានភាពវីករាយជួបតែរឿងមិនល្អ សង្គមមិនទទួលស្គាល់ពួក គាត់ឡើយពីព្រោះគាត់តែងតែចង់បានឈ្នះចំពោះរឿងអ្វីៗទាំងអស់ គាត់មិនដែលគិតពីអ្នកជុំវិញខ្លួន បើយវាធ្វើឲ្យ អ្នកជុំវិញខ្លួនស្ពប់មិនចង់នៅក្បែរហើយចំពោះសង្គមគ្មានអ្នករាប់រកទៅណាមកណាគ្មានអ្នកយកទៅធ្វើការងារមិន ថាទីកន្លែងណាក៏ដោយ។មនុស្សយើងភាគច្រើនតែងតែចង់បាននូវជ័យជំនះរៀងៗខ្លួនពួកគេតែងតែធ្វើគ្រប់យ៉ាង ដើម្បីយកឈ្នះមិនថារឿងបន្តិចបន្តួចក៏ដោយ។ជ័យជំនះមនុស្សម្នាក់ៗតែងតែចង់បានវាក៏ប៉ុន្តែជ័យជំនះខ្លះក៏អ្នកគួរ តែកុំយកវា។បើយើងក្រឡេកទៅមើលសង្គមយើងសព្វថ្ងៃចំពោះអ្នកជិតខាងភាគច្រើនគឺតែងតែកើតមានន័យ ជម្លោះដីធ្លីតិងជម្លោះផ្សេងៗជាដើម។ពួកគេតែងតែចង់បាននៅរបស់របរអ្នកដទៃហើយមិនដែលចង់ចាញ់នៅ រឿងរ៉ាវបន្តិចបន្តួចនេះឡើយ។ភាគតិចណាស់ដែលមានអ្នកជិតខាងល្អមិនចូលចិត្តចង់បានរបស់អ្នកដទៃមិនចង់ យកឈ្នះទៅលើរឿងបន្តិចបន្តុចនោះទេ ពួកគេតែងតែជួយដល់អ្នកជិតខាងដែរនៅក្បែរគ្នា។នៅពេលដែលជួបរឿង ចាំបាច់អ្វីមួយពួកគេតែងតែជួយគ្នាទៅវិញទៅមកពួកគេមិនដែលគិតចង់បានអ្វីមកវិញឡើយ។អំពើទាំងនេះហើយ គឺជាកត្តាច្បងមួយដែលប្រសិនបើសង្គមខ្មែរអាចអនុវត្តបានដោយមិនឈ្នានីមិនចង់បានរបស់អ្នកដទៃតែងតែចូល រួមសាមគ្គីភាព ចេះជួយគ្នានោះប្រទេសទាំងមូលអាចឈានចូលទៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ដ៏ជឿនលឿន ហើយនិងកាន់ មានភាពរីកចម្រើនកាន់តែខ្លាំងឡើងៗ។ប៉ុន្តែប៉ុណ្ណេះព្រមទាំងជួយដល់ការអប់រំអ្នកជំនាន់ក្រោយដែលជាទំពាំង

ស្នងឬស្សីរបស់យើងបានសិក្សាអំពីអំពើដែលល្អថាតើពេលណាដែលគួរយកឈ្នះពេលណាដែលគួរយកចាញ់ ហើយ ចាំព្រមទាំងចេះយល់ដឹងនៅអ្វីៗដែលពួកគេទទួលបានវិប្បរិបទនៃជុំវិញខ្លួនហើយនិងយកទៅអនុវត្តផ្ទាល់ខ្លួននោះ វានឹងធ្វើឲ្យពួកគេនឹងមានសុភមង្គលហើយក៏ព្រមទាំងធ្វើឲ្យពួកគេចេះជួយអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាចេះជួយកសាង ប្រទេសជាតិទាំងមូលអោយកាន់តែរីកចម្រើនមួយវិញទៀតនៅពេលដែលប្រជាជននីមួយៗចេះសហការគ្នាចេះ សាមគ្គីភាពគ្នានៅសង្គមជាតិឬប្រទេសជាតិនិងមានការអភិវឌ្ឍន៍កាន់តែខ្លាំងឡើងៗ ហើយហ្នឹងលែងមានអំពើផ្សេ ងៗដូចជាអសន្តិសុខជាដើម។

សរុបមកប្រធានខាងលើគឺចង់មានន័យថាបើយើងកើតមកជាមនុស្សគឺតែងតែចង់បានឈ្នះចាញ់ក៏ប៉ុន្តែ ចំពោះរឿងឈ្នះចាញ់បន្តិចបន្តួចយើងកុំចង់យកឈ្នះអីព្រោះវាអាចនឹងធ្វើឲ្យគេមើលឃើញថាយើងគឺជាមនុស្ស ដែលអាត្មានិយមចង់បានតែឈ្នះចំពោះខ្លួនឯងមិនគិតពីអ្នកដទៃហើយក៏មិនដែលគិតពីអ្នកជុំវិញខ្លួន។ដូច្នេះយើង ត្រូវចេះគិតពិចារណាចំពោះទង្វើរបស់ខ្លួនដែលបានធ្វើតើថាខ្លួនធ្វើខុសឬក៏ធ្វើត្រូវនោះវានឹងធ្វើឲ្យយើងជួបតែ សេចក្ដីសុខសុភមង្គល។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយនៃប្រធានខាងលើពិតជាមានអត្ថន័យល្អនិងមានតម្លៃព្រោះវាបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា បើយើងចង់តែបាននូវជ័យជំនះដែលមិនគិតពីអ្នកនៅជុំវិញខ្លួននោះមិនថាបន្តិចបន្តួចក៏ដោយយើងនឹងអាចក្លាយ ទៅជាមនុស្សដែលនៅក្នុងសង្គមមិនរាប់រកហើយសង្គមនីមួយៗមិនអាចចាត់ទុកចូលយើងថាជាមនុស្សល្អឡើយ ព្រោះតែងតែគិតនៅផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនឯង ហើយខំមិនធ្វើឲ្យខ្លួនឯងមានសុភមង្គលនិងសេចក្តីសុខបានឡើ យ។ដូចនេះក្នុងនាមយើងជាកុលបុត្រកុលធីតានិងព្រមទាំងជាទំពាំងស្នងឬស្សីយើងគួរតែស្វែងយល់ថានៅពេល ដែលយើងចង់បានតែជ័យជំនះមកឲ្យខ្លួនឯងនៅប្បបន្តិចបន្តួច ហើយមិនដែលគិតពីអ្នកជុំវិញខ្លួននោះវានឹងធ្វើឲ្យ ខ្លួនឯងវិនាសហិនហោមលែងមានសុភមង្គលលែងមានសេចក្តីសុខនិងការចម្រើនឡើយ។ ហើយ នៅពេលដែរទៅ ណាមកណាសង្គមតែងតែស្លប់ខ្លីមគ្មានអ្នកឲ្យ

តម្លៃ។ដូច្នេះយើងត្រូវតែជាយើងចេះកែបែងហើយនិងគិតពីរឿងអ្វីដែលល្អហើយរឿងអ្វីដែលមិនល្អ អ្វីដែលគួរធ្វើ នឹងរឿងអ្វីដែលមិនគួរធ្វើ បើយើងចេះគិតបែបនេះនៅវាហ្គឹងអាចជួយយើងនិងជួបតែសុភមង្គលសេចក្ដីសុខនិង ភាពរីកចម្រើនមកឲ្យខ្លួននៅពេលដែលខ្លួនស្វែងយល់នៅអ្វីដែលជារឿងល្អនិងអ្វីដែលជារឿងអាក្រក់។

សរសេរដោយ ជា ឃុនលី

«ថាញ់បានជាព្រះ ឈ្នះបានជាមារ»

វិញ្ញាសាទី៩. **ប្រធាន**៖ សុភាសិតខ្មែរមួយបានចែងថា"ដឹងឆ្លើយព្រាផង កូតឆ្គងព្រោះមេបា"។ចូរបកស្រាយ។ ស្រាយឲ្យបានក្បោះក្បាយ ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរយើង បានបន្សល់ទុកនូវកេរមរតកយ៉ាងច្រើនសម្រាប់ជាចំណងអនុ ស្សាវរីយ៍ និងសម្រាប់ អប់រំដាស់តឿនមនុស្សប្រុសស្រីដែលរស់នៅសង្គមគ្រួសារ ឬសង្គម ជាតិក្ដីឲ្យមានរបៀបរៀបរយសណ្ដាប់ធ្នាប់ល្អ។ ក្នុងនោះមានស្នាដៃមួយបានចែងជា សុភាសិតមកថា "ដឹងឆ្លើយព្រោះដង កូនឆ្គងព្រោះមេបា"។

តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាត្រីវិស័យសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាខាងលើនេះឱ្យងាយយល់និងជៀសវាងការភាន់ច្រឡំយងគប្បីយល់ អត្ថន័យនៃពាក្យមេបាជាមុនសិន។មេបាគឺសំដៅលើឪពុកម្ដាយអាណាព្យាបាលត្រូឧបជ្ឈាយ៍ឬអ្នកទទួលខុសត្រូវ។ ដូវ នេះប្រធានខាងលើមានន័យថាដឹងដែលងើយឡើងលើជ្រុលហួសដោយសារតែដងចំណែកឯកូនដែលមិនល្អូមិន មានឥវិយាបថល្អប្រពៃគឺមកពីឪពុកម្ដាយឬអាណាព្យាបាល ។

ជាការពិតណាស់ ប្រជាកសិករខ្មែរតែងតែច្នៃឧបករណ៍ប្រើប្រាសផ្សេងៗយកមកប្រើ ប្រាសដើម្បីបំពេញការងារ ស្រែចំការរបស់គាត់ ដូចជា នង្គ័ល រនាស់ ចប រទេះ ដឹង និងស ម្ភារៈមួយចំនួនផ្សេងទៀត។ ដឹងគឺជាសម្ភារៈសម្រាប់ យកទៅចាំងរំលីងឈើឱ្យគ្រង់ស្មើ ឬ ឱ្យរលោងស្អាត។ បទពិសោធន៍នៃការប្រើសម្ភារៈដឹងនេះមានទាក់ទងនឹង សុភាសិតមួយ ឃ្លាគឺ "ដឹងឆ្លើយព្រោះដង" វាមានន័យថា ដងរបស់វាងើយឡើង ជ្រុលពេកធ្វើឱ្យការចាំង ឈើ មិន បានស្រួល ឬមិនមុតល្អ ព្រោះវាចេះតែខ្ចាតឡើងលើវិញនៅពេលដែលកាប់ ឬ ចាំង។ ការឆ្គងនៃដឹងនេះ មកពីការ បញ្ចុះដងនិងផ្លែមិនស្រួលបួលត្រឹមត្រូវ។ ពេលខ្លះមក ពីដងរលុងពេក ហើយត្រូវច្រើស្នៀតសៀតជុំវិញដងជាច្រើ ន។ ខ្លះទៀត មកពីដងនោះជា ឈើមិនល្អ មានថ្នាំងច្រើនហើយវៀច ក៏បណ្តាលឱ្យទើសទែងក្នុងការកាប់ចាំងនោះដែ វ។ ដូចនេះហើយការបញ្ចុះដងដឹង ផ្លែមិនជាប់ណែនល្ហ ឬដងមិនល្ហ ឆាំអោយការប្រើប្រាសជួប នឹងបញ្ហា។ បើនិយ<u>ា</u> យាតាមន័យធៀបវិញ ផ្លែដឹងប្រៀបនឹងកុលបុត្រកុលធីតាប្រុសស្រី ដែលពុំទាន់ស្គាល់ច្បាស់ពីល្អអាក្រក់ ឬអំពើខុស ឆ្គងផ្សេងៗភៅឡើយទេ។ ឯដងដីប្រៀបធៀបទៅនឹងឪពុកម្ដាយ អាណាព្យាបាល គ្រុឧជ្ឈាយ៍ដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រង។ ក្នុង ជីវភាពរស់នៅរបស់មនុស្សយើងគេសង្កេតឃើញថា មាតាបីតាមួយចំនួនមានចិត្តទូលាយធូរលុងពេកក្នុងការ ដាស់ភឿនប្រៀនប្រដៅកូនចៅ។ ខ្លះទៀតអាណាព្យាបាលខ្លួនឯង ផ្ទាល់ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិមិនល្អ មានចរិតមិនសមរម្យជា គំរូអាក្រក់ដល់កូនចៅ។ ឪពុកម្ដាយ អាណាព្យាបាល គ្រូឧជ្ឈាយ៍ គប្បីខិតខំកែប្រែខ្លួនឯងឱ្យល្អសព្វយ៉ាង ដើម្បីធ្វើជា គំរូល្ហ ដល់កូន ចៅជំនាន់ក្រោយ។ កូនល្ហឬអាក្រក់ អាស្រ័យលើមាតាចិតា អ្នកគ្រប់គ្រងនេះ ហើយ។ សមដូចពាក្យ ចាស់ពោលថា "ស្លឹកឈើជ្រុះមិនឆ្ងាយពីគល់" ឬ "ល្អពុម្ពទើបល្អ ព្រះ"។ ក្នុងសង្គមយើងតែងឃើញកុមារ និងយុវជន មួយចំនួន មានចរិតលក្ខណៈមិនសម រម្យថ្ងៃថ្នូរប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ពាលាសាហាវយង់ឃ្នង កាប់ចាក់ ខិលខូចមិនចូល រៀនសូត្រ ទាំងនេះជាកំហុសឪពុកម្ដាយ និងអ្នកគ្រប់គ្រង មិនមែនជាកំហុសរបស់កុមារ និងយុវជន ទាំងនោះឡើ យ។ សេចក្តីអាក្រក់ទាំងនេះ បណ្តាលមកពីអ្នកគ្រប់គ្រងមានលក្ខណៈធូរវលុងមិនបានណែនាំប្រៀនប្រដៅឱ្យត្រឹមត្រូវ ច្បាស់លាស់ មិនឆ្លៀតឱកាសតាមដាន សកម្មភាពរៀនសូត្ររបស់កូនចៅ យូវទៅនឹងក្លាយជាទម្លាប់អាក្រក់ កែលែង បាន។ មួយ វិញទៀតអ្នកទំលាប់លួចក្លាយជាចោរ ឯអួតទំលាប់ខ្ជិល ខូចនិងក្លាយជាទម្លាប់អាក្រក់ ដែលសង្គមស្អប់ ខ្ពើម។ ផ្សេងពីនេះទៀតគ្រួសារខ្លះជួបនិងវិបត្តិច្រើន មិនបានទទួលការ អប់រំនែនាំល្អ ត្រឹមត្រូវពីសំណាក់ឪពុកម្ដាយ។

ជួនកាលទៀតមាតាបិតាខ្លះទំរើសកូន ធ្វើឱ្យ កូនៗភ្លើតភ្លើនភ្លេចអ្វីដែលល្អត្រឹមត្រូវ។ ដូចនេះអាកប្បកិរិយា ឆ្គាំឆ្គងប ណ្តាលមកពីម៉ែឌី អាណាញាបាល មិនបានអប់រំណែនាំ។ ក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿងកុលាបប៉ៃលិនចរិតឆ្មើងឆ្មែ របស់ឃុន នារីបានបញ្ចាំងឱ្យឃើញពីភាពមិនយកចិត្តទុកដាក់ អប់រំកូនរបស់លោកហ្វូង។ មកពីគាត់ជាប់រវល់និងមុខរបរច្រើន ពេក ម៉ាងទៀតគាត់មានកូនស្រីតែមួយផង ជាហេតុ ធ្វើឱ្យគាត់ទំរើសដល់ឃុននារីដែលជាកូន។ ផ្ទុយទៅវិញ ឥរិយាបថរបស់ចៅចិត្រវិញបាន បង្ហាញពីការអប់រំកូនចៅបានយ៉ាងល្អរបស់តាចឹម។ ដ្បិតតែមានជីវភាពមិនធូរធា តាចឹម បានបង្រៀនកូនឱ្យមានចំណេះដឹង មានសីលធម៌ចេះគោរពចាស់ទុំ និងគោរពព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចជា បានផ្គាំ ឱ្យចៅចិត្រប្រឹងប្រែងយកខ្លួនឯងជាទីពីងតាមពុទ្ធភាសិតបាន ចែងថា "ខ្លួនទីពីងខ្លួន"។ នៅក្នុងរឿងសូផាត អ្នកនិព នូកបានបង្ហាញផងដែរអំពីទង្វើដ៏ល្អ របស់សូផាត។ ដ្បិតតែសូផាតកំព្រាម្តាយឆ្ងាយពីឪពុកតាំងតែនៅពីតូចក៏ពិត មែន តែសូផាត បានរស់នៅក្រោមការទូត្មានរបស់ព្រះគ្រូចៅអធិការនៅឯស្រុកកំណើត។ តាមសាច់ រឿង អ្នកនិពន្ធ បានបង្ហាញថា សូផាតជាក្មេងចេះគោរពចាស់ទុំ និងព្រះសង្ឃណាស់។ ពេលដែលគេមកនៅភ្នំពេញ គេចេះជួយយក អាសាណារិនរហូតអាចជួយកែចំបាណ់និន ឱ្យក្លាយជាសិស្សល្អថែមទៀតផង។ ឥរិយាបថដ៏ល្អរបស់សូផាតនេះ គឺបាន មកពីការ ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះគ្រូចៅអធិការនៅឯស្រុកកំណើតនោះឯង។

សរុបសេចក្តីមក សម្ភារៈដឹងយកមកប្រើមិនស្រួលប្រាកដជាបន្ទោសទៅលើដង បើយ ឯចវិតលក្ខណៈមិនត្រឹម ត្រូវរបស់កូនចៅ ក៏ត្រូវបានគេមន្ទោសមកលើឪពុកម្ដាយដែរ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើរកឃើញជាសុភាសិតនេះ មានអត្ថន័យល្អត្រឹមត្រូវ សម្រាប់ដាស់តឿនពញ្ញាក់ ស្មារតីដល់អាណាព្យាបាលគ្រប់រូប ឱ្យខិតខំអប់រំណែនាំកូន និងទម្លាប់ធ្វើអំពើល្អដោយខ្លួនឯងផ្ចាល់សម្រាប់គំរូដល់ កូនចៅ។ ដូចនេះកុលបុត្រកុលធី តាទាំងឡាយ ត្រូវតែបោះបង់ចោលនូវគំនិតមារយាទមិនល្អ និងអំពើអាក្រក់ ព្យាយាម យកគំរូតាមតែចំណុចល្អៗរបស់មេបាបានហើយដើម្បីអភិវឌ្ឍខ្លួន គ្រួសារ និងសង្គមជាតិ ឱ្យរីកចម្រើនឡើ ង។

អ្នកសរសេរ ថុន ចាន់តារា

"នឹងឆ្លើយព្រោផង កូនឆ្គងព្រោះមេបា"

វិញ្ញាសាទី១០.ប្រធាន៖មានសុភាសិតមួយឃ្លាពោលថា"ដំរីសាវស្លាប់ យកចង្អេរប៉ាំង"។ចូរពន្យល់នឹងលើកឧទាវបាណ៍ ឱ្យបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្ដីអត្តាធិប្បាយ

ក្នុងពិភពលោកយើងនេះគ្មានអ្វីជាអាថ៌កំបាងទេសម្រាប់មនុស្ស ដោយគេដឹងថាមនុស្សជាសត្វដែលមានខួរ ក្បាលតវិកចម្រើន នឹងមានវិចារញូណ ហើយថ្លឹងរកហេតុផល ឬជាឫសគល់នៃបញ្ជានានា យ៉ាងណាមិញ រឿងរ៉ាវ ដែលបានកើតឡើងហើយ មិនចាំបាច់បិទប៉ាំងឡើយមុននឹងក្រោយប្រាកដជាគេត្រូវដឹង គេថាក្រដាសមិនអាចខ្ចប់ ជើងជិតឡើយ នៅពេលបញ្ហានោះកាន់តែធំឡើងៗ នោះនឹងកាន់តែគ្រោះថ្នាក់ដល់ខ្លួន នឹងធ្វើឱ្យបាត់បង់កេរ្តិ៍ឈ្មោះ កិត្តិយសជាមិនខាន។ដូចនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា"ដំរីសារស្លាប់ យកចង្ហេរប៉ាំង"។

តើសុភាសិនខាងលើមានអគ្គន័យដូចម្ដេច?

មុនតឹងឈាតចូលដល់ការបកស្រាយប្រធានខាងលើឪ្យកាន់តែក្បោះក្បាយយើងគប្បីយល់នូវជាពាក្យគន្លឹះជា មុនសិន។ពាក្យដំរីសារ មានន័យថាជាដំរីដែលមានមាខធំ។វីឯពាក្យចង្ហេរ មានន័យថាជាសម្ភារៈខ្មែរម៉្យាងដែលមានស ណ្ហានសំបែត រាងមូល ប្រើសម្រាប់អ៊ុំអង្ករ ឫហាលសាច់ជាដើម។ ដូចនេះសុភាសិនខាងលើគេមានន័យថា ដំរីមាន មាខធំ នៅពេលវាស្លាប់ ក្លិនអាសោចជះពេញគ្រប់ទិសទី ហើយយកចង្ហេរតូចយកមកបិទប៉ាំង មិនងាយនឹងលាក់ ភ្នែកអ្នកផងអ្នកពួងបានឡើយ ទោះបីខ្លួនខំរកលេសនានាដើម្បីការពារខ្លួនក៏ដោយ ក៏ទីបញ្ចប់ទង្វើរស្មោកគ្រោក នោះវានឹងបង្ហាញខ្លួនឡើងហើយតែងតែទទួលរងនូវការរិះគន់ ការថ្កោលកោលទោសជាក់ជាមិនខាន។

ជាការពិតណាស់ បុគ្គលខ្លះបានប្រព្រឹត្តិនូវអំពើអបាយមុខ លួចឆក់ ប្លន់ កាប់សម្លាប់សុីសាច់ហុតឈាម ឥត ត្រាប្រណី ហើយខិតខំហិចវេះពីសំណាញ់ច្បាប់ ទីបំផុតឈាមស្រែកស្បែកហៅ ក៏ត្រូវគេចាប់បាន។ជាក់ស្តែង ស្ត្រីម្នាក់ នៅពេលប្តីចេញទៅស្រុកក្រៅ ខ្លួនក៏លួចមានសាហាយស្មន់នឹងប្រុសឈ្មោល ភ្លេចតួនាទីគំរូស្ត្រីក្នុងសង្គម ធ្វើអោយ ញាតិផងទាំងឡាយមាក់ងាយថា ជាស្រីក្បត់ថ្គី នាងខំលាក់ស្វាមីនូវវ៉ាវរបស់ខ្លួន ដោយធ្វើពុងបម្រើថ្ពីដិតដល់ រៀប បាយរៀបចំម្ហូបបាយទឹកថ្មិកម៉ុក ដោយមិនអោយប្តីចាប់បាន តែមិនយូវមិនឆាប់ អ្នកក្បែរផ្ទះចេះតែនិយាយតៗគ្នានូវ រឿងអាស្រូវរបស់ភាង ហើយទីបំផុតប្ដីក៏តាមទាន់ ហើយដឹងចរឹកប្រពន្ធខ្លួនពិតជាផឹតក្បត់មែន។មួយវិញទៀត អ្នក ខ្លះទៀតបានសម្លាប់មនុស្ស ហើយខំគេចវេះនឹងរត់យករួចខ្លួនដោយប្រើវិធីសូកប៉ាន់ ឫប្រកែកនឹងប៉ូលិស ដល់រកភ ស្គុតាងបាន ក៏មាត់ស្ញេញ ហើយត្រូវបានគេចាប់យកផ្ចួនាទោសតាមច្បាប់។លើសពីនេះទៅទៀត មន្ត្រីខ្លះតែងតែស៊ី សំណូកពុករលួយ កិបកេងសម្បត្តិជាតិហើយតែងតែយកលេសនេះលេសនោះ ចោទលើមន្ត្រីស្ពាក់ស្ពំ នឹងខំធ្វើបុណ្យ បន្តិចបន្តួច ដើម្បីកុំឱ្យគេមើលឃើញពីទង្វើរថោកទាបរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែកុំភ្លេចថា មនុស្សគេមានការពិចារណា នឹងចេះ គិត មិនមែនងាយបោកបានឡើយ ទោះបីមន្ត្រីខំលាក់ប៉ាំងទង្វើរបែបណាក្តី ក៏មិនអាចលាក់ពុងពីភ្លែកប្រជពលរដ្ឋ បានឡើយ ហើយរមែងតែងតែទទួលបាន៣ក្យដៀលគ្នះ គ្រប់ជំនាន់ហើយជួនកាលអាចគេចាប់យកមកផ្ទនាទោស ច្បាប់ទៀតផង។ហេតុនេះ ទង្វើរដែលខ្លួបបានធ្វើតែងតែស្ថិតក្រោមក្រសៃភ្នែករបស់មហាជនជានិច្ច ទោះខំលាក់ប៉ាំង ស្ពប់ខ្ពើមអស់មួយជិវិត។តាមរយៈការសង្កេតមើលឆៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿងទុំទាវ របស់អ្នកនិពន្ធភិក្ខុសោម តួអង្គ អរជូនបានឃុបឃិតជាមួយម្ដាយទាវ ដើម្បីរះិរកគ្រប់វិធីដើម្បីពង្រាត់ពង្រាស់ទុំនឹងទាវ**ឪ្យឃ្លាតពីគ្នាទោះ**បីជាដឹងថា ពួកគេទាំងពីរត្រូវបានព្រះមហាក្សត្ររៀបការឱ្យក៏ដោយ។គ្រានោះ ម្ដាយទាវបានក្លែងលិខិតផ្ញើរទៅនាងទាវ ដោយ

យកលេសថាខ្លួនឈឺធ្ងន់ នឹងផ្គាំឪ្យនាងវិលត្រលប់មកខេត្តត្បូងឃ្មុំវិញ ដើម្បីមើលជំងឺម្គាយ ចំណែកឯដឹងដូច្នោះ ក័ យល់ព្រមឪ្យប្រពន្ធខ្លួនធ្វើដំណើរទៅស្រុកវិញ ដោយឥតមានការសង្ស័យអ្វីបន្តិចឡើយ។លុះបន្តិចទាវទៅដល់ផ្ទះ ម្ដាយនាងបានបង្ខំនាងឱ្យរៀបការជាមួយមុឺនងួន ដែលជាកូនសំណព្វចិត្តរបស់អរជួន។ ដោយទាវមិនអាចទ្រាំបាន នឹងទង្វើរនេះ នាងក៏បានលួចផ្ញើរសំបុត្រនូវបញ្ហាទាំងនេះ ទុំដឹងហើយក៏សុំព្រះរាជសារដើម្បីទៅយកប្រពន្ធខ្លួនមកវិ ញ។ពេលទុំទៅដល់ផ្ទះនាងទាវ ទុំក៏បានឮសំឡេងភ្លេងកាវ ក្នុងទ្រុងក៏ក្ដៅពើតផ្សាវ បើយក៏ឡើងទៅលើផ្ទះដើម្បី យកនាងទាវវិញ ប៉ុន្តែអរជូនមានបក្យពួកច្រើន ក៏ត្រូវពួកគេធ្វើបាប នឹងតកទៅយកសម្លាប់ចោលនៅក្រោមដើម ពោធិ៍ជើងខោល វីឯនាងទាវក៏បានអត្តឃាតតាមប្ដីខ្លួនដែរ។មិនយូវទេ រឿងរ៉ាវឃាតកម្មដ៏សាហាវយង់ឃ្នង់នេះក៏ បានលេចឮដល់ព្រះកាណ៍របស់ព្រះបាទរាមាជើងព្រៃ។ ទ្រង់ព្រះពិរោធខ្លាំងណាស់ ក៏យាងទៅខេត្តត្បូងឃ្មុំដោយព្រះ អង្គផ្ទាល់ហើយកាត់ទោសបក្សពួកឪ្យដោយភ្ជួរនឹងរនាស់ នឹងអ្នកផ្សេងទៀតដាក់ជាអ្នកងារទាំងអស់។បន្ថែមពីនេះ នៅក្នុងរឿងថៅកែចិត្តចោរ ថៅកែដល់ពូហំ យល់ថាជាអាណាព្យាបាលនឹងជាម្លប់សម្រាប់កូនចៅនោះ បែរក្រែក្លាយ ជាមនុស្សចិត្តខ្មៅនឹងសាហាវយោវយៅទៅវិញ តាមរយៈរឿងនេះ ពូបាំបានចាញ់បោកថៅកែ ទីបំផុតទង្វើរថោកទាប នេះបានធ្វើឪ្យពូហំភ្ញាក់រលឹក ហើយក៏បកអាក្រាតមុខមាត់ពិតរបស់ថៅកែ ចំណែកផានិតវិញមិនបានកាន់ជើង ថៅកែខ្លួនទេ ប៉ុន្តែគេបានគាំទ្រខាងពូហំវិញ ព្រោះពូហំជាមនុស្សស្នាកស្នំនឹងស្រលាញ់នូវភាពស្មោះគ្រង់។គ្រង់នេះពូ ហំនឹងផានិតក៏បានបកស្បែកមុខនឹងចរឹកពិតរបស់ថៅកែខ្លួន ឱ្យអ្នកអានអ្នកសិក្សាបានដឹងពូ ទោះបីធ្វើបុណ្យមួយ រយសំពៅ ក៏មិនអាចលុបលាងទោសកំហុសរបស់ខ្លួនមិនបានឡើយ។នៅក្នុងអក្សសិល្ប៍ខាងលើនេះបានបង្ហាញឱ្យ យើងឃើញយ៉ាងច្បាស់លាស់នូវពុតត្បូតរបស់អ្នកមានអំណាចអាងនេះអាងនោះ ជិះជាន់អ្នកក្រីក្រ ហើយទាយយក ផលចំណេញសម្រាប់ខ្លួនឫក្រុមខ្លួន ខ្លះទៀយល្អ តែនឹងមុខ ប៉ុន្តែចិត្តវិញអាក្រក់ថ្លើមខ្មៅតួយ៉ាងដូចជាថៅកែចិត្ត ចោលជាដើម។

សរុបមកឃើញថា ទង្វើរអាក្រក់ដែលបានសាង មិនអាចចៀសផុតពីក្រសែភ្នែករបស់មហាជន ទោះបីជារក វិធីបិទប៉ាំងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គេនៅតែដឹង ប្រៀបដូចដំរីដែលស្លាប់យូរ ទៅក៏ជះក្លិនស្ពុយចេញមក ហើយចង្ហេរឯ ណាដែលអាចប៉ាំងក្លិនអសោចនិងរូបរាង នោះបាន គឺបិទមិនជិតទេ ជាក់ស្តែងដូចជាមន្ត្រីពុករលួយ ឃាតករ ឬតួ អង្គអរជូន ឬថៅកែចិត្តចោរជាដើម។

ឆ្លងតាមបកស្រាយខាងលើបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា សុភាសិតនេះបានបង្កប់ខ្លឹមសារយ៉ាងល្អដែលបណ្តុះឲ្យមនុស្ស ចេះទទួលខុសត្រូវ ធ្វើខុស ត្រូវចេះសារភាព មិនគួរប្រើវិធីនានា ដើម្បីលាក់ប៉ាំងភាពខុសឆ្គងឡើយ មុននឹងក្រោយ គង់តែគេដឹងដដែល យល់ល្អគួរតែសារភាពចុះ ដើម្បីកុំឲ្យ អ្នកផងិរិះគន់ និងចោទថាគ្មានទំនួលខុសត្រូវ។ ក្នុងនាម ជាយុវជនជំនាន់ក្រោយ គួរគប្បីចៀសឲ្យឆ្ងាយពីអំពើអបាយមុខទាំងឡាយ ហើយងាកមកចាប់ចិចសៀវភៅ និង ខិតខំរៀនសូត្រដើម្បីខ្លួនគ្រួសារ និងជាតិរបស់ខ្លួន។

អ្នកសរសេរ គឹមអាន ដាឡែន

"ដំរីសារស្លាប់ យកចង្អេរប៉ាំង"

វិញ្ញាសាទី១១. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតមួយឃ្លាពោលថា"ក្រោយភ្លៀង មេឃស្រឡះ"។ ចូវពន្យល់នឹងលើកឧទាវបាណ៍ មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអត្តាធិប្បាយ

ឆាកជីវិតមានសញ្ចាយ កម្សត់ ព្រាត់ប្រាស ផ្លែមល្ហែម ជូវចត់ គ្មាននរណាម្នាក់អាចគេចផុត នូវលក្ខលៈទាំង នេះបានឡើយ ជាការពិតណាស់ ដើម្បីទទួលបានជោគជ័យក្នុងជីវិត មនុស្សគ្រប់ រូបតែងតែឆ្លងកាត់នូវឧបសគ្គ យ៉ាងច្រើនរាប់មិនអស់ ជួនកាលអាចធ្វើឲ្យយើងដួល ឬអស់សង្ឃឹម ឬក៏អាចលែងចង់រស់ទៀតក៏ថាបាន អ្វីដែល សំខាន់បំផុតគឺ ត្រូវរក្សាជំហរនិងជម្នះរាល់ការលំបាក ទាំងឡាយដែលកើតមានឡើងចំពោះមុខ។ ដូចសុភាសិតមួយ ឃ្លាលើកឡើងថា «ក្រោយភ្លៀង មេឃស្រឡះ»។

តើសុភាសិតខាងលើនេះបង្កប់នូវខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការបកស្រាយបន្តទៅមុខទៀត គួរគប្បីយល់នូវឃ្លាសំខាន់ៗជាមុន សិន ដូចជា «ក្រោយ ភ្លៀង» និង «មេឃស្រឡះ»។ ឃ្លា«ក្រោយភ្លៀង» គឺមានថា បន្ទាប់ពីភ្លៀងរួច ហើយ បុពេលភ្លៀងរាំងហើយ ចំណែកឯ «មេឃស្រឡះ» គឺសំដៅដល់ពេលដែលផ្ទៃមេឃក្លឺច្បាស់ល្អពុំមានខ្យល់ហ្វុះ។តាមន័យត្រង់ មុនពេលមេឃ ភ្លៀង រមែងមានខ្យល់ បក់បោក ពពកខ្មៅដេរដាស គ្របដណ្តប់នៅលើលំហ បង្កើតបានជាភាពអាប់អ្នងងឺតមេឃ ងងឹតដីរកមើលអ្វីមិនយល់ ហើយជួនកាលមានផ្គរនេះត្រាំងៗ នៅពេលភ្លៀងធ្លាក់ច្រើន ក៏បង្កើតបានជា ទឹកជំនន់ ជន់លិចផ្ទះសម្បែង និងភូមិឋានភានា ប៉ុន្តែក្រោយពីភ្លៀងរាំងហើយ នោះអ្វីៗនឹងប្រែមក ជាសភាពដើមវិញ គឺមាន ពន្លឺឡើងវិញ ហើយមនុស្សម្នាទាំងឡាយប្រាកដជាអាចធ្វើដំណើរដោយ មិនមានក្តីបារម្ភទៀតឡើយ ចំណែកឯន័យ ធៀបវិញ គឺចង់បង្ហាញថា ជោគជ័យទាំងឡាយតែងតែ ឆ្លងកាត់ឧបសគ្គជាមុនសិន ក្រោយមកទើបអាចទទួលបាន នូវដែលខ្លួនប៉ងប្រាថ្នា។

ជាការពិតណាស់ គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់អាចសម្រេចប្រាថ្នាបានដោយគ្រាន់តែដេកនៅស្ងៀមនោះឡើយ គឺគ្រូវ តែរួតរះស្វះស្វែងជានិច្ច ហើយជួនកាលត្រូវជួបប្រទះនូវរឿងរ៉ាវអាក្រក់ៗផ្សេងៗទៀតដែលមករំខានដំណើរការនៃ ជីវិតរបស់យើងទៀតផង។ ជាក់ស្ដែង សិស្សម្នាក់ដែលកើតចេញពីត្រកូលកសិករក្រីក្រ នៅស្រុកស្រែជនបទ ដែល ស្ទើរតែគ្មានឱកាសបានសិក្សាច្រើនដូចកូនអ្នកមានឬកូនអ្នកទីក្រុង តែដោយការតស៊ូក្នុងឆាកជីវិត និងការជម្នះរាល់ ការលំបាកតនាទើប គេអាចទទួលបានលទ្ធផលល្អ។ក្រៅពីនេះ គេតែងបង្កើតទម្លាប់ល្អៗ ដោយត្រូវងើបតាំងពី ព្រលីម ដើម្បីជួយធ្វើការងារផ្ទះ ជួយធ្វើស្រែចម្ការ ចិញ្ចឹមសត្វ ឃ្វាលគោឃ្វាលក្របី ហើយជូនកាលទៀតត្រូវចំណាយ ពេលទៅរកប្រាក់កម្រៃបន្ថែមសម្រាប់គ្រួសារទៀតផង ប៉ុន្តែគេមិនដែលបោះបង់ការ សិក្សានោះឡើយ ដោយតែងតែ ឆ្លៀតវៀន និងខំសង្សំលុយបន្តិចបន្តួចដើម្បីទិញសៀវភៅសិក្សា ឬសៀវភៅអាន ឲ្យដូចគេដូចឯងដែរ។ក្រៅពីនេះ គេ តែងបង្កើតទម្លាប់ល្អៗ ដោយត្រូវងើបតាំងពីព្រលីម ដើម្បីជួយធ្វើការងារផ្ទះ ជួយធ្វើស្រែចម្ការ ចិញ្ចឹមសត្វ ឃ្វាល គោឃ្វាលក្របី ហើយជូនកាលទៀតក្រៅពីនេះ គេតែងបង្កើតទម្លាប់ល្អៗ ដោយត្រូវងើបតាំងពីព្រលីម ដើម្បីជួយធ្វើការងារផ្ទះ ជួយធ្វើស្រែចម្ការ ចិញ្ចឹមសត្វ ឃ្វាល គោឃ្វាលក្របី ហើយជូនកាលទៀតក្រៅពីនេះ គេតែងបង្កើតទម្លាប់ល្អៗ ដោយត្រូវងើបតាំងពីព្រលីម ដើម្បីជួយធ្វើការងារផ្ទះ ជួយធ្វើស្រែចម្ការ ចិញ្ចឹមសត្វ ឃ្វាលគេជាឃ្វាលក្របី ហើយជូនកាលទៀតត្រូវចំណាយពេលទៅរកប្រាក់ កម្រៃបន្ថែមសម្រាប់គ្រូសារទៀតផងង ប៉ុន្តែគេមិនដែលបោះបង់ការ សិក្សានោះឡើយ ដោយតែងតែឆ្លៀតវៀន និងខំ សង្សំលុយបន្តិចបន្តួចដើម្បីទិញសៀវភៅសិក្សា ឬសៀវភៅអាន ឲ្យដូចគេដដូចឯងដែរ។លើសពីនេះទៅទៀត ដោយ ជីវភាពតោកយ៉ាកពេក ក៏ត្រូវ ធ្វើដំណើរទៅសាលាទៀនដោយច្បីនជើង ហើយគ្រូវចំណាយពេលពីកន្លះម៉ោងទៅមួយ ជីវភាពតាកយ៉ាកពេក ក៏ត្រូវ ធ្វើដំណើរទៅសាលាទៀនដោយថ្មីនជើង ហើយគ្រូវចំណាយពេលពីកន្លះម៉ោងទៅមួយ

ម៉ោង ដើម្បីទៅដល់សាលារៀន។ ពេលខ្លះ ក៏ត្រូវទឹកភ្លៀងរហូតសើមជោកអស់ ពេលខ្លះទៀត ក៏ធ្លាក់ ខ្លួនឈឺ។ ផ្ទួយ ទៅវិញ ផលលំបាកទាំងនេះមិនបានរារាំងនូវដំណើរការតស៊ូរបស់គេឡើយ ទីបំផុត គេអាចយកឈ្នះលើព្រហ្មលិខិត របស់ខ្លួន ដោយទទួលបានជោគជ័យក្នុងការសិក្សា និងទទួល បានការងារដែលខ្លួនតែងតែប្រាថ្នាជាយូរមកហើយ ទៀតផង។ គេអាចនិយាយបានថា គ្មានអ្វី ដែលមនុស្សយើងមិនអាចធ្វើបានទេ ឲ្យតែខ្លួនយើងសម្រេចចិត្តត្រឹមត្រូវ និងតាំងចិត្តខ្ពស់ប្រកប ដោយក្ដីអំណត់ព្យាយាមដាច់ខាត ដូចច្បាប់ស្រីបាិតោបទេសតែងលើកឡើងថា «គ្មានម្រឹគ ឯណា បោលចូលមាត់សីបាៈដែលកំពុងដេកនោះទេជោគជ័យមិនដែលរត់មករកយើងឡើយ មានតែ មនុស្សទេ ដែលរត់ទៅរកជោគជ័យ ឬគោលដៅឆោះ។បន្ថែមពីឆេះឆៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រមនុស្សជាតិ គេសង្កេតឃើញថាទម្រាំតែ អាចកសាងអង្គរវត្តបាន គឺត្រូវចំណាយពេលយ៉ាងយូរ និងចំណាយជីវិតមនុស្សអស់ជាច្រើន ដំបូងគេត្រូវជ្រើសវើស ទីតាំង ដាក់ខ្សាច់បុកគ្រឹះ ដើរស្វែងរកប្រភពថ្ម ការដឹកជញ្ជូនថ្មមួយផ្ទាំងៗដ៏ធំមហិមា ឆិងការចឆាម៉ូតចម្លាក់ជាក្បាច់ ភាភាគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ទាំងនេះមិនមែនកើតឡើងពីព្រះអាទិទេពព្រះ ជាម្ចាស់ឡើយ ប៉ុន្តែគឹមនុស្សនេះឯងដែល ប្រឹងប្រែងរាល់ការលំបាកទាំងឡាយ រហូតបន្សល់បាននូវវត្ថុអច្ឆរិយសម្រាប់កម្ពុជានិងពិភពលោកទាំងមូល។យ៉ាង ណាមិញ ប្រទេសខ្មែរយើងអាចនៅគង់វង្សរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ក៏ព្រោះតែដូនតាយើងខិតខំការពារពីឈ្លានពានពី បរទេស ហើយហ៊ានពលីជីវិតដើម្បីបុព្វហេតុជាតិមាតុភូមិរបស់ខ្លួនដោយមិនមានការសោកស្ដាយ ហើយកូនខ្មែរគ្រប់ រូបក៏បានស្គាល់ទឹកដីរបស់ខ្លួន និងយល់ពីប្រវត្តិសាស្ត្រតស៊ូរបស់ខ្លួនកាន់តែច្បាស់ថែមទៀត។ក្រៅពីនេះ គេសង្កេត ឃើញ នៅក្នុងសម័យឧដុង្គ ព្រះខ្មែរត្រូវចោរយួននិងសៀមបែងចែកទឹកដី យើងជាពីរក្នុងបំណងពុះចែកគ្នា ដើម្បី បញ្ចប់សង្គ្រាមរវាងសៀមនិងយួន ប្រទេសទាំងពីវនេះក៏ បានលើក ព្រះបាទអង្គឌួង ឲ្យឡើងសោយរាជ្យ ប៉ុន្តែ -ដោយសារព្រះអង្គមានឆន្លៈស្នេហាជាតិមិន ចង់ឲ្យទឹកដីបាត់បង់ ទ្រង់ក៏លួចផ្ញើលិខិតសម្ងាត់ទៅកាន់ព្រះចៅណាប៉ូ ឡេរអុងទីបីនៅសិង្ហបូរីឲ្យ ចូលមកដែនកម្ពុជា ក្នុងបំណងយកបារាំងជាបង្អែកដើម្បីទប់ទល់នឹងឥទ្ធិពលយួននិងសៀ ម។ ក្រោយមកបារាំងក៏បានចូលមកដាក់អាណាព្យាបាលលើប្រទេសកម្ពុជាក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទនរោ ត្តម ហើយឥទ្ធិ ពលយួនសៀមក៏ត្រូវបញ្ចប់នៅពេលនោះ។នៅក្នុងសម័យអាណានិគមនិយមបារាំងទៀតសោត កម្ពុជាពុំបានសុខ ស្រួលឡើង គឺត្រូវបារាំងជំរិតទារពន្ធយ៉ាងដំណំ យុវជនខ្លះ ត្រូវបញ្ជូនឲ្យទៅច្បាំងក្នុងសង្គ្រាមលោក ហើយត្រូវស្លាប់ អស់ជាច្រើន។ សេចក្តីឈឺចាប់ទាំង ប៉ុន្មានធ្វើឲ្យខ្មែរអ្នកស្នេហាជាតិខិតខំទាមទារឯករាជ្យ របាតទទួលសិទ្ធិពេញ លេញជាម្ចាស់ទឹកដី របស់ខ្លួននៅក្រោយស្នាព្រះបាស្គុរបស់ព្រះបាទនរោត្តមសីហនុ ដែលព្រះអង្គខិតខំបំពេញតួនាទី ស្វែងងរកឯករាជ្យវប្បតទទួលបានជោគជ័យទាំងស្រុងក្នុងឆ្នាំមួយ៣ន់ប្រាំបួនរយហាសិបបី។ហេតុការតាមរយៈ ប្រវត្តិសាស្ត្រសុទ្ធតែលាតត្រដាងឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ទម្រាំតែទទួលបាន ស្វ័យភាពគឺត្រូវចំណាយពេលជិតមួយ សតវត្សឯណោះ ប៉ុន្តែមិនមែនបោះបង់ការតស៊ូនោះនៅ ពាក់កណ្តាលទីនោះឡើយ។បើក្រឡេកមកមើលនៅក្នុង ស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ប្រជាច្រិយ រឿងវៃនិងស្រមោច បានឆ្លុះបញ្ចាំង ទស្សនៈពីរ មួយគឺភាពខ្ជិលច្រអូស និងទីពីរគឺការ ខិតខំព្យាយាម។ វៃតំណាងឲ្យតួអង្គឥតបាន នូវការ គិតតែពីច្រៀងរាំ សប្បាយ មិនគិតរកចំណីទុកក្នុងរដូវក្ដីឡើយ ដល់ពេលវដូវវស្សាមកដល់ ទើបភ្ញាក់ខ្លួនថាមិនមានចំណី ក៏ទៅសុំខ្ចីពីស្រមោច ស្រមោចក៏មិនឲ្យខ្ចី ចំណែកសត្វបោតុ តែភ្លើតភ្លើនខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្ន ទើបដាច់ស្បៀងវបាូតដល់ស្លាប់អស់ ចំណែកឯតួអង្គស្រមោចខំលីសែងអង្គឬចំណី តូចៗល្ឌិតៗយ៉ាងសស្រាក់សស្រាំដោយមិនចេះនឿយណាយឬពន្យារពេល ឡើយ មិនយូវប៉ុន្មានស្បៀងអាហាវក៏ ពេញសម្បុក ហើយអាចចិញ្ចឹមពួកគេពេញមួយវដ្តិវវស្សាបាន។ក្រៅពីនេះ នៅក្នុងរឿងប្តីប្រពន្ធនាក់បាច់ទឹកសមុទ្រ វីង ក៏បានបង្ហាយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតតែ ម្ពង។ ក្នុងនោះ មានប្តីប្រពន្ធមួយគូខំបាចទឹកសមុទ្រដែរ តែមិនវីងសោះ ក៏

បោះបង់ការងាររបស់ ខ្លួនចោល ចំណែកឯប្ដីប្រពន្ធមួយគូទៀតបានខិតខំដោយឥតឈប់ឈរឡើយក្នុងការបាច់ទឹក សមុទ្រឲ្យវឹងដោយមច្ឆាជាតិខ្លាចទឹកសមុទ្រអស់ ទីបំផុតពួកគេក៏យកមាសប្រាក់កែវកងពិទូŋ សូŋកាន្តមកឲ្យ រហូត ក្លាយជាសេដ្ឋី និងជោគជ័យក្នុងការងាររបស់ខ្លួន។ តាមរយៈរឿងខាងលើ នេះ ការដែ លយើងប្រឹងប្រែងដោយមិន ខ្លាចនឿយហត់និងមានឆន្ទៈមោះមុតផងនោះ ទើប សម្រេចផលបែបនេះឯង។ដោយឡែក នៅក្នុងរឿងកុលាប ប៉ៃលិន ដែលជាស្នាដៃរបស់លោក ញឹក ថែម ក៏បានបង្ហាញ ប្រត្យក្សថា តួអង្គចៅចិត្រ ជាកូនកសិករក្រីក្រ ស្វែងរក ការងារធ្វើជាកម្មករជីកត្បូងរបស់លោកហ្លួងរតនសម្បត្តិនិងនាងឃុននារី។ ថៅចិត្រធ្វើការនៅក្រោមកម្ដៅថ្ងៃដ៏ក្ដៅ ហួតហែង ហូវ ញើសប៉ុនគ្រាប់ពោត ដោយមិនត្អូញត្អែរអ្វីឡើយ។ ពេលខ្លះ ត្រូវនាងឃុននារី ពេបប្រាយថាជាមនុស្ស ស្គមដូចអ្នកញៀនអាភៀនមិនសមនឹងធ្វើការជាកម្មករជីកត្បូងទៀតផង។ បន្ថែមពីនេះចៅចិត្រ បានមានចិត្តលួច ស្រឡាញ់ចៅហ្វាយនាយរបស់ខ្លួន ទាំងដឹងថាខ្លួនឯងមិនឈោងដល់គឺដូចសុភាសិតមួយពោខ្លួនទាប ដៃខ្លី ស្រវាឱ បភ្នំ»។ ដោយមើលឃើញថាចៅចិត្រជាបុរស ឧស្សាហ៍ញាយាមនិងស្មោះស្ម័គ្រចំពោះថៅកែផងនោះ ក៏ធ្វើឲ្យនាងឃុន ឆាវីបាក់ចិត្តស្រឡាញ់ វីឯលោកហ្លួងរតនសម្បត្តិក៏យល់ព្រមឲ្យអ្នកទាំងពីររៀប ប់ព្រមឲ្យអ្នកទាំងពីររៀបការនឹងគ្នា តិងប្រគល់ការងារឲ្យចៅចិត្រ មើលការខុសត្រូវថែមទៀតផង។ ចំណែកឯ អក្សរសិល្ប៍រឿង ផ្កាស្រពោតវិញ ចុត ធឿ ន ដែលជា តួអង្គឯកតំណាងឲ្យយុវជនដែលស្រឡាញ់ការរៀនសូត្រ បានទទួលបានជោគជ័យក្នុងសិក្សា របស់ខ្លួន ទោះបីជារូបគេបាត់បង់នាវីជាទីស្រឡាញ់ និងគ្រួសារត្រូវធ្លាក់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏មិនបានធ្វើឲ្យ ច៊ុន ធឿន នឿយណាយ នឹងចំណេះវិជ្ជានោះឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងរឿងមាលាដួងចិត្ត ក៏បានលាតត្រដាងនូវស្នេហាឆ្លងជាតិ សាសន៍រវាងកំលោះជនជាតិខ្មែរ គឺទីឃាវុធ និងក្រមុំ ជនជាតិសៀម គឺចនួមណី។ ស្នេហារបស់ពួកគេពោរពេញទៅ ដោយឧត្តមគតិ មិនមែនកើតឡើងដូចភ្លើងចំបើង ហើយក៏មិនសំខាន់ស្មើនឹងឯករាជ្យជាតិនោះឡើយ។ទីឃាវុធ សភ្យាថាបើសៀមមិនព្រមប្រគល់ខេត្តខ្មែរមកឲ្យខ្មែរវិញ ខ្លួនមិនព្រមស្រឡាញ់ឆាងចនួមណីនោះឡើយ ទីបំផុត ស្នេហារបស់គេក៏សច្រេចដល់គោលដៅ ក្រោយពីសៀមប្រគល់ខេត្តមួយចំនួនមកឲ្យខ្មែរវិញ។ បើក្រឡេកមកមើល រឿងទុំទាវដែលស្នាដៃនិពន្ធរបស់ព្រះភិក្ខុសោមវិញ បានលើកឡើងពីចំណងស្នេហារវាងព្រះសង្ឃនិងនារីម្នាក់ដែល កំពុងចូលម្លប់ គឺទុំ និងទាវ។ សេចក្តីស្នេហារបស់ពួកគេត្រូវ ឆ្លងកាត់នូវឧបសគ្គយ៉ាងច្រើននៅពេលយាយម្តាយទាវ ដឹងរឿងរ៉ាវអស់ហើយ គាត់ខឹងនឹងទុំខ្លាំងណាស់ ដោយសារគាត់មានកូនស្រីតែម្នាក់ដែលបម្រុងនឹងរៀបការនិងម៉ឺន ងួនដែលជាកូនប្ររបស់អរជូនទៀតផង។

សរុបមកឃើញថា គ្រប់កិច្ចការទាំងឡាយមិនថាតូចក្ដីធំថ្មី គឺសុទ្ធតែទាមទារចាំបាច់នូវការ ប្រឹងប្រែងយ៉ាងប្ដូរ ផ្ដាច់ មិនមែនធ្វើលេងសើចឲ្យតែរួចពីដៃឡើយ។ ឧបសគ្គទាំងឡាយអាចនឹងរលាយទៅបានដោយសារតែឥទ្ធិពល នៃការតស៊ូក៏ក្លៀវក្លាមិនចុះចាញ់ ប្រៀបដូចជារាជសីហ៍ដែលពោរពេញទៅដោយអំណាច ហើយមិនចុះចាញ់នឹងការ ស្វែងរកចំណីនោះឯង។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ ក្រោយពីធ្វើការពន្យល់យ៉ាងក្បោះក្បាយដូចខាងលើសបញ្ជាក់ថាសុភាសិត នេះពិតជាមានតម្លៃអប់រំយ៉ាងជ្រាលជ្រៅមិនអាចកាត់ថ្លៃបានដែលបណ្តុះឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាក្លាហានហ៊ានក្រោកតស៊ូ នឹង ព្រហ្មលិខិត។ ក្នុងនាមជាយុវជន គួរលះបង់ពេលវេលានិងកម្លាំងកាយដើម្បីក្រេបយក ចំណេះវិជ្ជា និងកសាង ខ្លួនឲ្យសមជាកូនល្អ សិស្សល្អ ប្រជាពលរដ្ឋល្អ មេគ្រួសារល្អ និងមេដឹកនាំដ៏ល្អនាពេលអនាគតដ៏ខ្លីខាងមុខ។ វិញ្ញាសាទី១២. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតខ្មែរមួយពោលថា"ធ្វើស្រែនឹងទឹកធ្វើសឹកហ្នឹងបាយ"**។ តើ**សុភាសិតខាងលើ នេះមានអគ្គន័យខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេច? ចូលប៉ុន្តែបកស្រាយឲ្យបានក្បោះក្បាយនិងលើកឧទាបារណ៍ ក្នុងរឿងអក្សរសិល្ប៍មកបញ្ជាក់ ៕

សេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ

ប្រទេសកម្ពុជា មានសណ្ឋានដីអំណោយផងដល់កសិកម្ម ហើយប្រជាជនភាគច្រើនតែងតែច្រើរបរកសិកម្ម ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតប្រចាំថ្ងៃមិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេយើងមានទន្លេបឹងបួជាច្រើនទៀតដើម្បីស្រោចដំណាំកត្តាបែបនេះបាន ជាប្រជាជនខ្មែរប្រកាន់យករបបកសិកម្មជាមុខរបបដល់សំខាន់មួយ៕ដោយសង្កេតបែបនេះបានបុព្វបុរសខ្មែរខំ ដាស់តឿនដល់ថ្នាក់ដឹកនាំក្រប់សម័យកាលអោយចិត្តទុកដាក់ដល់វិស័យកសិកម្មក៍ដូចជាការគ្រប់គ្រង់ប្រទេស៕ ហេតុនេះហើយទោះមានសុភាសិតមួយពោលថា "ធ្វើស្រែនិងទឹកធ្វើសឹក និងបាយ"៕

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្តន័យដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាស្ពានឈានទៅដល់ការបកស្រាយប្រធានខាងលើនេះឱ្យបានក្បោះក្បាយយើងគួរស្វែងយល់ពីអត្ថ ន័យពាក្យគន្លឹះជាមុន។ធ្វើសែគឺជាសកម្មភាពដាំស្រូវដើម្បីផលិតជាអង្គរសម្រាប់ទុក ជាស្បៀង។ចំណែកធ្វើសឹក សំដៅទៅដល់ការធ្វើសង្គ្រាមការប្រយុទ្ធនៅលើសមរភូមិ។សុភាសិតខាងលើនេះចង់បង្ហាញការធ្វើស្រែមិនអាចខ្វះ ទឹកបានទេ។អាចធ្វើឲ្យដីក្រៀមក្រោះស្រូវមិន អាចដុះបាន។ បើយការធ្វើសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងសត្រូវក៏មិនត្រូវភ្លេចក្នុង ការត្រៀមស្បៀងអាហារ ដែលប្រសិនបើកងទ័ពមិនមានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ទេ ប្រាកដជាអស់កម្លាំង បាក់ទឹក ចិត្តហើយមិនអាចការពារទឹកដីពីពួកឈ្លានពានបានឡើយ។

ការពិតណាស់វិស័យកសិកម្មគឺជាដង្ហើមសេដ្ឋកិច្ចដ៏សំខានមួយសម្រាប់កម្ពុជានៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរគឺ សង្កេតឃើញថានៅសម័យអង្គរគេប្រាកដជាឃើញថាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរនៅជំនាន់នោះបានយកចិត្តទុកដាក់ជាខ្លាំង ទៅលើវិស័យកសិកម្មព្រះមហាក្សត្របានយកចិត្តទុកដាក់ជាខ្លាំងទៅលើវិស័យនយោបាយទឹកដែលមានការជីក បន្លាយបង្ហូរទឹកនិងការបង្កើតប្រព័ន្ធទឹកខ្វាត់ខ្វែងនៅក្នុងក្រុងអង្គរការធ្វើបែបនេះ ការធ្វើបែបនេះដើម្បីងាយស្រួល ក្នុងការធ្វើស្រែចំការ។ មិនត្រឹមតែនៅក្នុង សម័យអង្គរទេសូម្បីតែនៅក្នុងសម័យដែលព្រះបាទចាន់រាជាច្បាំងជាមួយ ស្ដេចកនក៏មានការគិតក្នុងផលិតស្បៀងនិងការធ្វើស្រែដែរ។ ជាក់ស្ដែងនៅពេលដែល កងទ័ពទាំងពីរអស់កម្លាំង រៀងខ្លួនហើយជិតដល់រដូវធ្វើសែទៀត។នោះទាំងព្រះបាទចាន់រាជានិងស្ដេចកនបានចុះគេចសនា្យព្រមព្រៀងផ្អាក សង្គ្រាមបណ្ដោះអាសន្នដើម្បីទុកឱកាសឲ្យប្រជាជនធ្វើស្រែសិនទង្វើបែបនេះក៏បានបង្ហាញពីការយល់ចិត្តទុកដាក់។ ចំពោះវិស័យកសិកម្មហើយទ្រង់ពិតជាយល់ច្បាស់អំពីការធ្វើសីកបានចំណីអាហារមិនបាន។បន្ថែមពីនេះទៀតពេល ដែលមេទ័ពសៀមទឹកនាំទ័ពពីប្រទេសសៀមមកបម្រងនិងលេបត្រប្រក់ក្រុងអង្គេង។ប្រើប្រាស់រយៈពេលអស់យ៉ាង យូរទីបំផុតសៀមក៏ដាច់ស្បៀងលើយបានសម្រេចដីកនាំកងទ័ពគ្រឡប់ទៅប្រទេសសៀមវិញប៉ុន្តែមុននឹងថាកចេញ សៀមបានបាចប្រាក់ដូង ចូលឃុំឬស្សីហើយប្រជាជនប្រជាជនក្រាត់ពីព្រងនាះដែលធ្វើច្បារធ្លាយលង្វែកគ្មានរបាំង ការពារនឹងធ្វើច្បារធ្លាយលង្វែកដួលរលំ។ការនេះហើយបានបញ្ជាក់ថាស្បៀងសំខាន់ណាស់សៀមដាច់បាយមែនតែ គេ ប្រើវិធីសាស្ត្រពន្យារពេលដើម្បីសម្រោកយកកម្លាំង មានឱកាសឆ្លៀតយកស្បៀងក្នុងការវាយប្រហារ បន្ទាយលង្វែកបន្តទៀក។ នៅពេលពួកគេហូបឆ្អែតកម្លាង មានឱកាសឆ្លៀតយកស្បៀងក្នុងការវាយប្រហារ បន្ទាយលង់ង្វកបន្តទៀក។ នៅពេលពួកគេហូបឆ្អែតកម្លាងងស៊ីកាតត់តំនូវង្វេកបន្តិសិកបន្ត ស្វារបស់អំនូវការសំបៀបបាន់សំបៀមនៅសំបស់ខ្មែរតូវ

បានបញ្ច។ប់ទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមហើយទីបំផុតក្រុងលង្វេងរបស់ខ្មែរត្រូវបានបញ្ច។ប់ ទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមព្រះបាទនរោត្តមសីហនុតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ ជាខ្លាំងចំពោះ ការអភិវឌ្ឍន៍វិស័ហើយទីបំផុតក្រុងលង្វេងរបស់ខ្មែរត្រូវបានបញ្ច។ប់ទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រ និយមព្រះបាទនរោត្តមសីហនុតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ ជាខ្លាំងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងនយោបាយទឹក ដោយទ្រង់យល់ច្បាស់ថាប្រសិនបើគ្មានស្បៀងទេនោះប្រទេសជាតិនិងគ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ទេ។ហើយទីបំផុតក្រុងល ង្វេងរបស់ខ្មែរត្រូវបានបញ្ច។ប់ទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមព្រះបាទនរោត្តមសីហនុតែងតែ យកចិត្តទុកដាក់ ជាខ្លាំងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងនយោបាយទឹកដោយទ្រង់យល់ច្បាស់ថាប្រសិនបើ គ្មានស្បៀងទេនោះប្រទេសជាតិនិងគ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ទេ។ហើយទីបំផុតក្រុងលង្វេងរបស់ខ្មែរត្រូវបានបញ្ច។ប់ទាំង ស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមព្រះបាទនរោត្តមសីបានុតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ ជាខ្លាំងចំពោះការ អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មតិងនយោបាយទឹកដោយទ្រង់យល់ច្បាស់ថាប្រសិតបើគ្មានស្បៀងទេនោះប្រទេសជាតិនិង គ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ទេ។យកសិកម្មនិងនយោបាយទឹកដោយទ្រង់យល់ច្បាស់ថាប្រសិនបើគ្មានស្បៀងទេនោះប្រទេស ជាតិនិងគ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ទេ។ព្រះបាទនរោត្តមសីហនុតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ ជាខ្លាំងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យ កសិកម្មនិងនយោបាយទឹកដោយទ្រង់យល់ច្បាស់ថាប្រសិនបើគ្មានស្បៀងទេនោះប្រទេសជាតិនិងគ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ ទេ។ហើយកម្លាំងតស៊ូក៏កាន់តែក្រៀវក្លាហើយទីបំផុតក្រុងលង្វេងរបស់ខ្មែរត្រូវបានបញ្ចប់ទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះនៅ សម័យសង្គមរាស្រនិយមវិញព្រះបាទនរោត្តមសីហនុតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ជាកម្លាំងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យ កសិកម្មតិងនយោបាយទឹកដោយទ្រង់យល់បានថាប្រទេសកម្ពុជាតិងក្លាយជាមហាអំណាចខាងព្រែកសគឺអង្គរនេះ ហើយទើបទ្រង់ប្រឹងប្រែងបែបនេះ។

សរុបមកឃើញថាការធ្វើស្រែមិនអាចខ្វះទឹកបានទេយ៉ាងណាមិញការធ្វើសឹកក៏មិនអាចខ្វះបាយបានដែរ បោតុនេះទើបបព្វបុរសខ្មែរគ្រប់សម័យកាលតែងតែយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះវិស័យដាំដុះនេះបើយក៏តែង តែគិតគូរពីការកសាងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រជានិច្ច។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើនេះសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាសុភាសិតនេះពិតជាមានន័យអប់រំប្រកបដោយឧត្តម គតិយ៉ាងប្រាកដដែលពញ្ជាក់ឲ្យអ្នកដឹកនាំនិងប្រជាជនចេះរួមគ្នាក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកម្ពុជានិងចូលរួមសាមគ្គីគ្នា ដើម្បីការពារទឹកដីផងដែរពុំមានការប្រហែស។ក្នុងនាមជាកូនចៅជំនាន់។

អ្នកសរសេរ សំអុល វិបុល

"ធ្វើស្រែនឹងទឹក ធ្វើសឹកហ្គឹងបាយ"

វិញ្ញាសាទី១៣. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "សឹមៗកុំបំបោល ក្រែងពុំដល់សេចក្តីប្រាថ្នា" ។ ចូរពន្យល់និង លើកឧទាបារណ៍មកបញ្ជាក់អោយបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

នៅក្នុងសកលលោកយើងនេះ ប្រសិនបើនរណាម្នាក់ចង់ទទួលបានសេចក្តីចម្រើន និងផ្លែផ្កាវិជ្ជមានលទ្ធផលល្អអ តែងរមែងអោយបុគ្គលនោះ រក្សានូវចិត្តអត់ធ្មត់ មិនរាថយ ឬខ្លាចឧបស្គដែលកើតឡើងឡើយ ពោលគឺធ្វើបន្តិចម្ត ងៗតាមដំណាក់កាលមិនមែនធ្វើភ្លាមបានផលភ្លាមនោះទេ។ ការដែលចង់បានផលលឿន ប្រញាប់ប្រញ្ញាលអាចនឹង ឆាំអោយខាតពេលវេលា និងគ្រោះថ្នាក់ដែលពុំដល់សេចក្តីប្រាថ្នាផងដែរ។ ដូចនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួួយ ពោលថា «សឹមៗកុំបំបោល ក្រែងពុំដល់សេចក្តីប្រាថ្នា»។

តើសុភាសិតនេះមានអត្តន័យដូម្ដេច?

ដើម្បីឈានចូលទៅកាន់ការបកស្រាយឲ្យកាន់តែក្បោះក្បាយយើងគួរគប្បីយល់នូវ៣ក្យុគន្លិះប្រធានជាមុន សិន រួមមាន៣ក្យ សឹមៗ បំប៉ោល និងសេចក្ដីប្រាថ្នា។ ៣ក្យ «សឹមៗ» មានន័យថាការធ្វើមួយតាមដំណើរមួយៗ តាម ដំណាក់កាល។ ចំណែកពាក្យ «បំប៉ោល» មានន័យថា ការតក់ក្របាល ប្រញាប់។ មួយទៀតពាក្យ «សេចក្ដីប្រាថ្នា» មានន័យថា ការធ្វើអ្វីមួយដែលបានដូចសេចក្ដីបំណង សេចក្ដីជោគជ័យ។ ដូចនេះប្រធានខាងលើមានន័យថា ការ ប្រកបកិច្ចការ ឬធ្វើមួយត្រូវប្រព្រឹត្តតាមសឹមៗមួយៗ មិនតក់ក្របាលជ្រួលជ្រាលឡើយ ក្រែងពុំអាចឆ្ពោះទៅរកសេច ក្ដីបំណងបាន។

ជាការពិតណាស់បើសង្កេតទៅមើលអារៀនសូត្រ សិស្សានុសិស្សខ្លះបានរៀនរំលងថ្នាក់ ហើយលទ្ធផលនៃការ វៀនវំលងថ្នាក់នេះអាចបណ្តាលនាំអោយមានបញ្ហានានាទាក់ទងនឹងការសិក្សា ជួនកាលអាចធ្វើអោយសិស្សមិន យល់នូវមេរៀនខ្លះឬក៏អាចប្រឡងធ្លាក់ក៏ថាបាន ។ ផ្ទុយទៅវិញបើសិស្សខិតខំសិក្សារៀនសូត្រពីថ្នាក់ដំបូងតាម ដំណាក់នីមួយៗ នោះសិស្សនឹងអាចសិក្សាវៀនបានច្រើននិងយល់ដឹងបានក្បោះក្បាយហើយក៏អាចធ្វើអោយការ សិក្សាបានល្អអប្រសើរផងដែរ។ម៉្យាងទៀតបើរឿងប្រកបការងារឬប្រកបកិចកិច្ចការអ្វីមួយប្រសិនបើយើងធ្វើ <u> បំប្រាលដោយប្រញាប់</u>នោះវានឹងនាំអោយផលប៉ះពាល់និងគ្រោះថ្នាក់នានាហើយក៏មិនអាទទួលបានលទ្ធផលបាន ល្អអផងដែរប៉ុន្តែបើយើងធ្វើដោយសឹមៗមួយៗតាមជំហានដំណាក់កាល ហើយចេះមើលមុខមើលក្រោយមុនធ្វើនោះ យើងនឹងអាចឆ្ពោះទៅរកភាពជោគជ័យនិងសេចក្តីប្រាថ្នា។មួយទៀតក្នុងការធ្វើដំណើរតាមយានយន្តឬដោយ មធ្យោបាយណាមួួយការទាមទារអោយមានការប្រុងប្រយត្ន័និងការធ្វើដំណើរដោយមួយៗ ព្រោះវាគង់តែទៅដល់ គោលដៅដូចគ្នា ហើយថែមទាំងអាចរក្សាសុវត្តិភាពយើងថែមទៀតផង ប្រសិនបើយើងបើកបរក្នុងល្បឿនលឿន បំបោលនោះអាចនាំអោយគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតផង។បើក្រឡេកមើលអក្សរសិល្ប៍ កុលាបប៉ៃលិន ដែលជាស្នាដៃនិព ន្ធលោក ញ៉ូម ថែម បានបង្ហាញថាសេចក្តីព្យាយាមរបស់ចៅចិត្រ ដែលស៊ូទ្រាំរាល់ការលំបាកទាំងឡាយ បើទោះជាត្រូវ ឃុននារីស្តីថាបន្តោសយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ព្យាយាមធ្វើការទ្វេរដង មិនតែប៉ុណ្ណេះចៃចិត្របានលួចស្រឡាញ់ឃុននារី ដោយរក្សាជាអាថិកំប៉ាំងរហូត លុះដល់ថ្ងៃមួយមានចោរប្លន់ទើបចៅចិត្រហ៊ានប្តូរសង្ខារនិងសេចក្តីស្រឡាញ់ទីបំផុត ក៏ទទួលបានជោគជ័យ។ដោយឡែកលោកបាឡត់ មានតែឋានះបុណ្យសក្កិ តែខ្វះសេចក្ដីតស៊ូព្យាយាមចង់តែបាន របស់ស្រួលៗចុងក្រោយទទួលបានផលអាក្រក់និងគួរអោយស្អអប់ទៅវិញ។ចំណែកអក្សរសិល្ប៍ តេជោយ៉ត ស្នាដៃ តិព្វរបស់កវី ទី ជីហួត បានបង្ហាញថា ក្រោយពីលោកគ្រូបានស្លាប់ គេជោយ៉តជាសិស្សហើយជាជនជាតិភាគតិច

ទៀតនោះក៏កើតក្ដីស្រឡាញ់នឹងប្រពន្ធរបស់គ្រូខ្លួនបើយសារភាពទៅតាង តែត្រូវនាងបដិសេធ។ផ្ទុយទៅវិញ តេជោ យ៉ាតពុំបោះបង់សេចក្ដីប្រាថ្នាឡើយ គេថែមទាំងរកល្បិចអោយនាងព្រមទទួលសេចក្ដីស្រឡាញ់ ហើយក៏ទទួលបាន ជោគជ័យ។ មួយវិញទៀត អក្សរសិល្ប៍ ទុំទាវ ជាស្នាដៃនិពន្ធដោយ ភិក្ខុ ងួនសោម បានបញ្ជាក់អោយឃើញថា ទង្វើ ដល់តក់ក្របាល់របស់ទុំ ក្នុងគ្រាដែលខ្លួនបានលួចសឹកដោយខ្លួនផ្ទាល់ដោយពុំជឿសម្ដីលោកគ្រូ ម៉ាងទៀតដោយគ្រា ដែលទាវត្រូវម្ដាយបង្ខំឱ្យរៀបការជាមួយ ម៉ឺនងួន ទុំពុំបានបង្ហាញរាជសារបែរជាយកស្រាមកផឹកនិងកំហឹងមកដាក់ មុខទៅវិញ ដែលធ្វើឱ្យបក្សពួករបស់ម៉ឺនងួន និងម្ដាយទាវខឹងក៏បានចាប់យកទុំទៅសម្លាប់ ប្រសិនបើទុំបានបង្ហាញនូវ រាជសារម្ដោះទុំមិនស្លាប់ឡើយ ម៉ាងទៀតដោយម្ដាយទាវបានបង្ខំទាវអោយរៀបការដោយពុំគិតឱ្យបានវែងឆ្ងាយ ព្រាយមកទាវក៏បានស្លាប់ទ្យើយ ម៉ាងទៀតដោយម្ដាយទាវបានបង្ខំទាវអោយរៀបការដោយពុំគិតឱ្យបានវែងឆ្ងាយ ព្រាយមកទាវក៏បានស្លាប់ទៀតតាមទុំ។

សរុបសេចក្តីមកធ្វើអ្វីក៏ដោយត្រូវចេះមើលមុខមើលក្រោយមានចក្ខុវិស័យវែងឆ្ងាយ ប្រព្រិត្តតាមជំហាន នីមួយៗ កុំបំបោលនោះនឹងធ្វើឱ្យគ្រប់កិច្ចការបានជោគជ័យដូចសេចក្តីប្រាថ្នា។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ បានបង្ហាញថារាល់សុភាសិតទាំងឡាយពិតជាមាតម្លៃអប់រំនិងអគ្គន័យជា ច្រើន និងបានបង្រៀនអោយមនុស្សចេះប្រកបកិច្ចការដោយមានការព្យាយាមនិងអត់ធ្មត់។ដូចនេះក្នុងនាមយើងជា សិស្សានុសិស្សគួរគប្បីសិក្សារៀនសូត្រអោយបានខ្ពស់ដើម្បីក្លាយជាសសរទ្រូងរបស់ប្រទេសជាតិ។

សរសេរដោយ មឿន ធីតា

"សឹមៗកុំបំបោល ក្រែងពុំដល់សេចក្តីប្រាថ្នា"

វិញ្ញាសាទី១៤. **ប្រធាន**៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "កាប់បំពង់រង់ចាំទឹកភ្លៀង" ។ ចូរពន្យល់និងលើកឧទាបារណ៍ មកបញ្ជាក់អោយបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

ឆាកជីវិតមានសញ្ចាយ កម្សត់ ព្រាត់ប្រាសផ្នែមល្ហែម ជូរចត់គ្មាននរណាម្នាក់អាចគេចផុតនូវ លក្ខណៈទាំង នេះបានឡើយជាការពិតណាស់ដើម្បីទទួលបានជោគជ័យក្នុងជីវិតបនុស្សគ្រប់រូបតែង តែឆ្លងកាត់នូវឧបសគ្គយ៉ាង ច្រើនរាប់មិនអស់ជួនកាលអាចធ្វើឲ្យយើងដួលឬអស់សង្ឃឹមឬក៏អាចលែងចង់រស់ទៀតក៏ថាបាន អ្វីដែលសំខាន់ បំផុតគឺត្រូវរក្សាជំហរនិងជម្នះរាល់ការលំបាកទាំងឡាយដែល កើតមានឡើងចំពោះមុខ។ដូចសុភាសិតមួយឃ្លាលើក ឡើងថា «ក្រោយភ្លៀងមេឃស្រឡះ»។

តើសុភាសិតខាងលើនេះបង្កប់នូវខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការបកស្រាយបន្តទៅមុខទៀតគួរគប្បីយល់នូវឃ្លាសំខាន់ៗជាមុនសិនដូចជា « ក្រោយ ភ្លៀង»និង «មេឃស្រឡះ»។ ឃ្លា «ក្រោយភ្លៀង»គឺមានថា បន្ទាប់ពីភ្លៀងរួចហើយ ឬពេល ភ្លៀងរាំងហើយចំណែក ឯ «មេឃស្រឡះ»គឺសំដៅដល់ពេលដែលផ្ទៃមេឃភ្លឺច្បាស់ល្អពុំមានខ្យល់ព្យុះ ឬពពកខ្មៅឡើយ។ តាមន័យត្រង់មុន ពេលមេឃភ្លៀងរមែងមានខ្យល់បក់បោកពពកខ្មៅដេរដាស គ្របដណ្ដប់នៅលើលំបាបង្កើតបានជាភាពអាប់អួងងឹត មេឃងងឹតដីរកមើលអ្វីមិនយល់ហើយជួនកាល មានផ្គរអន្ទរត្រាំងៗនៅពេលភ្លៀងធ្លាក់ច្រើនក៏បង្កើតបានជាទឹក ជំនន់ជន់លិចផ្ទះសម្បែងនិងភូមិឋាន នានាប៉ុន្តែក្រោយពីភ្លៀងរាំងហើយនោះអ្វីៗនឹងប្រែមកជាសភាពដើមវិញគឺ មានពន្លឺឡើងវិញហើយ មនុស្សម្នាទាំងឡាយប្រាកដជាអាចធ្វើដំណើរដោយមិនបានក្ដីបារម្ភទៀតឡើយចំណែកឯ ន័យធៀប វិញគឺចង់បង្ហាញថាជោគជ័យទាំងឡាយតែងតែឆ្លងកាត់ឧបសគ្គជាមុនសិន ក្រោយមកទើបអាចទទួល បាននូវដែលខ្លួនប៉ងប្រាថ្នា។

មែនហើយគ្មានបុគ្គលណាម្នាក់អាចសម្រេចប្រាថ្នាបានដោយគ្រាន់តែដេកនៅស្ងៀមនោះឡើយគឺ ត្រូវតែរួតរះ ស្វះស្វែងជានិច្ចហើយជួនកាលក៏ត្រូវជួបប្រទះនូវរឿងរ៉ាវអាក្រក់ៗផ្សេងៗទៀតដែលមក ខំ១នដំណើរការនៃជីវិត របស់យើងទៀតផង។ ជាក់ស្ដែងសិស្សម្នាក់ដែលកើតចេញពីគ្រកូលកសិករ ក្រីក្រនៅឯស្រុកស្រែជនបទ ដែលស្ចើរ តែគ្មានឱកាសបានសិក្សាច្រើនដូចកូនអ្នកមានឬកូនអ្នកទីក្រុង តែដោយការតស៊ូក្នុងឆាកជីវិតនិងការជម្នះរាល់ការ លំបាកនានាទើបគេអាចទទួលបានលទ្ធផលល្អ។ ក្រៅពីនេះ គេតែងបង្កើតទម្លាប់ល្អៗដោយត្រូវងើបតាំងពីព្រលឹម ដើម្បីជួយធ្វើការងារផ្ទះជួយធ្វើស្រែ ចម្ការចិញ្ចីមសត្វ ឃ្វាលគោឃ្វាលក្របីហើយជួនកាលទៀតត្រូវចំណាយពេលទៅ រកប្រាក់កម្រៃបន្ថែម សម្រាប់គ្រួសារទៀតផងប៉ុន្តែគេមិនដែលបោះបង់ការសិក្សានោះឡើយដោយតែងតែឆ្លៀតរៀន និងខំ សង្សំលុយបន្តិចបន្តួចដើម្បីទិញសៀវភៅសិក្សា ឬសៀវភៅអាន ឲ្យដូចគេដូចឯងដែរ។ លើសពីនេះ ទៅទៀត ដោយជីវភាពគោកយ៉ាកពេកក៏ត្រូវធ្វើដំណើរទៅសាលារៀនដោយថ្មើរជើងហើយត្រូវ ចំណាយពេលពីកន្លះម៉ោង ទៅមួយម៉ោងដើម្បីទៅដល់សាលារៀន។ ពេលខ្លះ ក៏ត្រូវទឹកភ្លៀងរហូត សើមជោកអស់ពេលខ្លះទៀត ក៏ធ្លាក់ខ្លួន ឈី។ ផ្ទុយទៅវិញផលលំបាកទាំងនេះមិនបានរារាំងនូវ ដំណើរការតស៊ូរបស់គេឡើយទីបំផុត គេអាចយកឈ្នះលើ ច្រាប្បលិខិតរបស់ខ្លួនដោយទទួលបាន ជោគជ័យក្នុងការសិក្សា និងទទួលបានការងារដែលខ្លួនតែងតែប្បាថ្នាជាយូរ មកហើយទៀតផង។ គេ អាចនិយាយបានថា គ្មានអ្វីដែលមនុស្សយើងមិនអាចធ្វើបានទេៗតែខ្លួនយើងសម្រេចចិត្ត គ្រើមត្រូវនិង តាំងចិត្តខ្ពស់ប្រកបដោយក្ដីអំណត់ឲ្យយោមនាច់ខាតដូចឲ្យប្រសិលិកសេសប្រិតដែលចេសតែងលើកឡើងថា«ស

ណាបោលចូលមាត់សីហៈដែលកំពុងដេកនោះទេ»ជោគជ័យមិនដែលរត់មករកយើងឡើយ មានតែមនុស្សទេដែល វត់ទៅរកជោគជ័យឬគោលដៅនោះ។គ្មានម្រឹគ បន្ថែមពីនេះនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រមនុស្សជាតិគេសង្កេតឃើញថាទម្រាំ តែអាចកសាងអង្គរវត្តបានគឺ ត្រូវចំណាយពេលយ៉ាងយូរនិងចំណាយជីវិតមនុស្សអស់ជាច្រើនដំបូងគេត្រូវជ្រើស វើសទីតាំងដាក់ ខ្សាច់បុកគ្រឹះដើរស្វែងរកប្រភពថ្មការដឹកជញ្ជូនថ្មមួយផ្ទាំងៗដ៏ធំមហិមានិងការរចនាម៉ូតចម្លាក់ជា ក្បាច់ ភាភាគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ទាំងនេះមិនមែនកើតឡើងពីព្រះអាទិទេពព្រះជាម្ចាស់ឡើយ ប៉ុន្តែគឺមនុស្ស នេះឯង ដែលប្រឹងប្រែងរាល់ការលំបាកទាំងឡាយរបាូតបត្សល់បានឆូវវត្ថុអច្ឆរិយសម្រាប់កម្ពុជានិង ពិភពលោកទាំងមូល។ យ៉ាងណាមិញប្រទេសខ្មែរយើងអាចនៅគង់វង្សរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ក៏ព្រោះ តែដូតតាយើងខិតខំការពារពី ឈ្លានពានពីឋ៖ទេសហើយហ៊ានពលីជីវិតដើម្បីបុព្វហេតុជាតិមាតុភូមិ ៖បស់ខ្លួនដោយមិនមានការសោកស្ដាយហើយ កូនខ្មែរគ្រប់រូបក៏បានស្គាល់ទឹកដីរបស់ខ្លួននិងយល់ពី ប្រវត្តិសាស្ត្រតស៊ូរបស់ខ្លួនកាន់តែច្បាស់ថែមទៀត។ ក្រៅពីនេះ គេសង្កេតឃើញនៅក្នុងសម័យឧដុង្គ ព្រះខ្មែរត្រូវចោរយួននិងសៀមបែងចែកទឹកដីយើងជាពីរក្នុងបំណងពុះចែក គ្នាដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមរវាង សៀមនិងយួន ប្រទេសទាំងពីរនេះក៏បានលើកព្រះបាទអង្គឌួងឲ្យឡើងសោយរាជ្យប៉ុន្តែ ដោយសារព្រះ អង្គមានឆន្លៈស្នេហាជាតិមិនចង់ឲ្យទឹកដីបាត់បង់ទ្រង់ក៏លួចផ្ញើលិខិតសម្ងាត់ទៅកាន់ព្រះចៅ ណាប៉ូ ឡេរអុងទីបីនៅសិង្ហបូវីឲ្យចូលមកដែនកម្ពុជាក្នុងបំណងយកបារាំងជាបង្ហែកដើម្បីទប់ទល់នឹង ឥទ្ធិពលយួននិងសៀ ម។ ក្រោយមកបារាំងក៏បានចូលមកដាក់អាណាព្យាបាលលើប្រទេសកម្ពុជាក្នុង រជ្ជកាលព្រះបាទនរោត្តមហើយឥទ្ធិ ពលយួនសៀមក៏ត្រូវបញ្ចប់នៅពេលនោះ។នៅក្នុងសម័យ អាណានិគមនិយមបារាំងទៀតសោតកម្ពុជាពុំបានសុខ ស្រួលឡើងគឺត្រូវបារាំងជំរិតទារពន្ធយ៉ាងដំណំ យុវជនខ្លះត្រូវបញ្ជូនឲ្យទៅច្បាំងក្នុងសង្គ្រាមលោក ហើយត្រូវស្លាប់ អស់ជាច្រើន។ សេចក្តីឈឺចាប់ទាំង ប៉ុន្មានធ្វើឲ្យខ្មែរអ្នកស្នេហាជាតិខិតខំទាមទារឯករាជ្យរហូតទទួលសិទ្ធិពេញ លេញជាម្ចាស់ទឹកដីរបស់ ខ្លួននៅក្រោយស្នាព្រះបាស្គរបស់ព្រះបាទនរោត្តមសីបានុដែលព្រះអង្គខិតខំបំពេញតួឆាទី ស្វែងរក ឯករាជ្យរហូតទទួលបានជោគជ័យទាំងស្រុងក្នុងឆ្នាំមួយ៣ន់ប្រាំបួនរយហាសិបបី។ ហេតុការតាមរយៈ ប្រវត្តិសាស្ត្រសុទ្ធតែលាតត្រដាងឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ទម្រាំតែទទួលបានស្វ័យភាពគឺត្រូវចំណាយ ពេលជិតមួយ សតវត្សឯណោះប៉ុន្តែមិនមែនបោះបង់ការតស៊ូនោះនៅពាក់កណ្ដាលទីនោះឡើយ។បើក្រឡេកមកមើលនៅក្នុងស្នាដៃ អក្សរសិល្ប៍ប្រជាច្រិយរឿងវៃឆិងស្រមោចបានឆ្លុះបញ្ចាំងឆូវ ទស្សនៈពីរមួយគឺភាពខ្ជិលច្រអូស ឆិងទីពីរគឺការខិតខំ ព្យាយាម។ វៃតំណាងឲ្យតួអង្គឥតបានការគិតតែ ពីច្រៀងរាំ សប្បាយមិនគិតរកចំណីទុកក្នុងរដូវក្ដីឡើយ ដល់ពេលរ ដូវវស្សាមកដល់ទើបភ្ញាក់ខ្លួនថាមិន មានចំណីក៏ទៅសុំខ្ចីពីស្រមោចស្រមោចក៏មិនឲ្យខ្ចីចំណែកសត្វបោតុតែភ្លើតភ្លើន ខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្ន ទើបដាច់ស្បៀងរហូតដល់ស្លាប់អស់ចំណែកឯតួអង្គស្រមោចខំលីសែងអង្គឬចំណីតូចៗល្អិតៗ យ៉ាង សស្រាក់សស្រាំដោយមិនចេះនឿយណាយឬពន្យារពេលឡើយមិនយូរប៉ុន្មានស្បៀងអាហារក៏ពេញសម្បុក ហើយអាចចិញ្ចឹមពួកគេពេញមួយរដូវវស្សាបាន។ ក្រៅពីនេះនៅក្នុងរឿងប្ដីប្រពន្ធនាក់បាច់ទឹក សមុទ្រវីងក៏បានបង្ហា យ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតតែម្តង។ ក្នុងនោះបានប្តីប្រពន្ធមួយគូខំបាចទឹកសមុទ្រដែរតែ មិនវឹងសោះ ក៏បោះបង់ការងារ របស់ខ្លួនចោលចំណែកឯប្ដីប្រពន្ធមួយគូទៀតបានខិតខំដោយឥត ឈប់ឈរឡើយក្នុងការបាច់ទឹកសមុទ្រឲ្យវីង ដោយមច្ឆាជាតិខ្លាចទឹកសមុទ្រវឹងអស់ ទីបំផុតពួកគេក៏ យកមាសប្រាក់កែវកងពិទូរ្យសូរ្យកាន្តមកឲ្យ រហូតក្លាយជា សេដ្ឋីនិងជោគជ័យក្នុងការងាររបស់ខ្លួន។ តាមរយៈរឿងខាងលើនេះ ការដែលយើងប្រឹងប្រែងដោយមិនខ្លាចនឿយ ហត់នឹងមានឆន្ទៈមោះមុតផង នោះ ទើបសម្រេចផលបែបនេះឯង។ដោយឡែកនៅក្នុងរឿងកុលាបប៉ៃលិនដែលជា ស្នាដៃរបស់លោកញ៉ុក ថែម ក៏បានបង្ហាញយ៉ាង ប្រត្យក្សថា តួអង្គចៅចិត្រជាកូនកសិករក្រីក្រស្វែងរកការងារធ្វើជា

កម្មករជីកត្បូងរបស់លោកហ្លួង វតនសម្បត្តិនិងនាងឃុននារី។ ចៅចិត្រធ្វើការនៅក្រោមកម្ដៅថ្ងៃដ៏ក្ដៅហួតហែងហូរ ញើសប៉ុនគ្រាប់ ពោតដោយមិនត្ឌូញត្អែរអ្វីឡើយ។ ពេលខ្លះ ត្រូវនាងឃុននាវីពេបជ្រាយថាជាមនុស្សស្គមដូចអ្នក ញៀន អាភៀនមិនសមនីងធ្វើការជាកម្មករជីកត្បូងទៀតផង។ បន្ថែមពីនេះ ចៅចិត្របានមានចិត្តលួច ស្រឡាញ់ ថៅហ្វាយនាយរបស់ខ្លួនទាំងដឹងថាខ្លួនឯងមិនឈោងដល់គឺដូចសុភាសិតមួយពោល«ខ្លួន ទាបដៃខ្លី ស្រវាឱបភ្នំ»។ ដោយមើលឃើញថាចៅចិត្រជាបុរសឧស្សាហ៍ព្យាយាមនិងស្មោះស្ម័គ្រចំពោះ ថៅកែផងនោះក៏ធ្វើឲ្យនាងឃុននាវីបាក់ ចិត្តស្រឡាញ់រីឯលោកហ្លួងរតនសម្បត្តិក៏យល់ព្រមឲ្យអ្នកទ ពីររៀបការនឹងគ្នានិងប្រគល់ការងារឲ្យចៅចិត្រមើលការ ខុសត្រូវថែមទៀតផង។ ចំណែកឯ អក្សរសិល្ប៍រឿងផ្កាស្រពោតវិញ ប៊ុន ធឿនដែលជាតួអង្គឯកគំណាងឲ្យយុវជន ដែលស្រឡាញ់ការរៀត សូត្របានទទួលបានជោគជ័យក្នុងសិក្សារបស់ខ្លួនទោះបីជារូបគេបាត់បង់ឆារីជាទីស្រឡាញ់ និង គ្រួសារត្រូវធ្លាក់ខ្លួនក៏ដោយក៏មិនបានធ្វើឲ្យ ប៊ុន ធឿន នឿយណាយនឹងចំណេះវិជ្ជានោះឡើយ។ លើសពីនេះទៅ ទៀតនៅក្នុងរឿងមាលាដួងចិត្តក៏បានលាតត្រដាងនូវស្នេហាឆ្លងជាតិសាសន៍រវាង កំលោះជនជាតិខ្មែរ គីទីឃាវុធ តិងក្រមុំជនជាតិសៀមគឺចនួមណី។ស្នេហារបស់ពួកគេពោរពេញទៅ ដោយឧត្តមគតិមិនមែនកើតឡើងដូចភ្លើង ចំបើងហើយក៏មិនសំខាន់ស្មើនឹងឯករាជ្យជាតិនោះឡើយ។ ទីឃាវុធសន្យាថាបើសៀមមិនព្រមប្រគល់ខេត្តខ្មែរមកឲ្យ ខ្មែរវិញខ្លួនមិនព្រមស្រឡាញ់នាង ចនួមណីនោះឡើយទីបំផុតស្នេហារបស់គេក៏សម្រេចដល់គោលដៅក្រោយពីសៀម ប្រគល់ខេត្តមួយ ចំនួនមកឲ្យខ្មែរវិញ។ បើក្រឡេកមកមើលរឿងទុំទាវដែលស្នាដៃនិពន្ធរបស់ព្រះភិក្ខុសោមវិញបាន លើកឡើងពីចំណងស្នេហារវាងព្រះសង្ឃនិងនារីម្នាក់ដែលកំពុងចូលម្លប់គឺទុំ និងទាវ។ សេចក្តីស្នេហា របស់ពួកគេ ត្រូវឆ្លងកាត់នូវឧបសគ្គយ៉ាងច្រើនឆៅពេលយាយម្ដាយទាវដឹងរឿងរ៉ាវអស់ហើយ គាត់ខឹង នឹងទុំខ្លាំងណាស់ ដោយសារគាត់មានកូនស្រីតែម្នាក់ដែលបម្រុងនឹងរៀបការនិងម៉ឺនងួនដែលជាកូន ប្រុសរបស់អរជូនទៀតផង។ មិន យូវប៉ុន្មានព្រះរាជាក៏បានជ្រើសរើសនាងទាវធ្វើជាស្នំឯកវីឯទុំក្លាយជា ម៉ឺនឯកនៅពេលអ្នកទាំងពីវជួបមុខគ្នានៅ ចំពោះព្រះភក្ត្ររបស់រាជាពួកគេក៏ហ៊ានសារភាពស្នេហ៍ចំពោះគ្នានឹងគ្នា រហូតដល់ព្រះរាជាប្រទានមង្គលការតាម សំណូមពរ។ជាងនេះទៅទៀតក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ព្រះ រាមត្រូវចំណាយអាយុកងទ័ពអស់ជាច្រើននិងពេលវេលាយ៉ាង យូវដើម្បីច្បាំងដណ្ដើមយកនាងសីតា វិញពីក្រុងរាពណ៍នោនគរលង្កា។ ចំណែកឯនៅក្នុងរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើ ផែនដីដែលជាស្នាដៃនិពន្ធ របស់លោក សួន សុរិន្ទ វិញ តួអង្គសមជាជនក្រីក្រតោកយ៉ាកតស៊ូក្នុងឆាកជីវិតសុខចិត្ត ធាក់ស៊ីក្លូមិន ព្រមលក់ឧត្តមគតិខ្លួនឡើយក្នុងឆាកជីវិតរបស់សមតែងតែជួបរឿងអយុត្តិធម៌និងការមើលងាយជា តិច្ច ហើយត្រូវបាត់បង់ប្រពន្ធកូតព្រមទាំងរស់នៅក្នុងពិភពលោកនេះតែម្នាក់ឯងឯកា។ ទីបំផុត ភាពស្មោះ ត្រង់ របស់សមក៏បាននាំសមឆ្លងពីរណ្ដៅដឹងងឹតនេះហើយបានក្លាយជាប្រជាជនដ៏ល្អនឹងជាកសិករដ៏ គំរូប្រចាំសហគមន៍ ទៀតផង។

យោងតាមការបកស្រាយខាងលើនេះគេសង្កេតឃើញថា គ្រប់កិច្ចការទាំងឡាយមិនថាតូចក្ដីធំក្ដីគឺ សុទ្ធតែ ទាមទារចាំបាច់នូវការប្រឹងប្រែងយ៉ាងប្ដូរផ្ដាច់មិនមែនធ្វើលេងសើចឲ្យតែរួចពីដៃឡើយ។ នដោយសារតែឥទ្ធិពលនៃ ការតស៊ូក៏ក្លៀវក្លាមិនចុះចាញ់ ឧបសគ្គទាំងឡាយអាចនឹងរលាយទៅបានដោយសារតែឥទ្ធិពលនៃការតស៊ូក៏ក្លៀវក្លា មិនចុះចាញ់ ប្រៀបដូចជារាជសីហ៍ដែលពោរពេញទៅដោយអំណាចហើយមិនចុះចាញ់នឹងការស្វែងរកចំណីនោះ ឯង។ តួយ៉ាង នៅក្នុងសង្គមជាក់ស្ដែងក្ដីក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រក្ដីប្កក្នុងអក្សរសិល្ប៍ក្ដីសុទ្ធតែលាតត្រដាងឬ បង្ហាញឲ្យជាក់ លាក់ថា គ្មានជោគជ័យឯណា ដែលមិនឆ្លងកាត់ឧបសគ្គសោះឡើយ។

ក្រោយពីធ្វើការពន្យល់យ៉ាងក្បោះក្បាយដូចខាងលើសបញ្ជាក់ថា សុភាសិតនេះពិតជាមានតម្លៃ អប់រំយ៉ាង ជ្រាលជ្រៅមិនអាចកាត់ថ្លៃបានដែលបណ្តុះឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាក្លាហានហ៊ានក្រោកតស៊ូនឹង ព្រហ្មលិខិត។ក្នុងនាមជាយុវ ជនគួរលះបង់ពេលវេលានិងកម្លាំងកាយដើម្បីក្រេបយកចំណេះវិជ្ជា និង កសាងខ្លួនឲ្យសមជាកូនល្អសិស្សល្អ ប្រជា ពលរដ្ឋល្អមេគ្រួសារល្អនិងមេដឹកនាំដ៏ល្អនាពេលអនាគតដ៏ខ្លីខាងមុខ។

សរសេរដោយ ធី ចិត្រា

"កាប់បំពង់វង់ចាំទឹកភ្លៀង"

វិញ្ញាសាទី១៥. ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "វប្បធម៌វលត់ ជាតិវលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយជាតិថ្កើងថ្កាន" ។ ចូរពន្យល់និងលើកឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់អោយបានក្បោះក្បាយ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ដើម្បីបង្កើតប្រទេសមួយបានលុះគ្រាតែមានទឹកដី ប្រជាជន វប្បធម៌នេះឯងបើសិនជា គ្មាន មនុស្សក៏គ្មានវប្ប ធម៌ដែរគេអាចនិយាយបានថាវប្បធម៌ជាអត្តសញ្ញាណសម្រាប់សម្គាល់ជាតិសាសន៍ នីមួយៗបើសង្គមមួយសុខចិត្ត ទទួលយកវប្បធម៌របស់អ្នកដទៃបើយនោះនឹងធ្វើឲ្យជាតិសាសន៍ខ្លួន ឈានទៅរកការបាត់បង់អត្តសញ្ញាណជាក់ជា មិនខាន។ សមដូចសុភាសិតមួយលើកឡើងថា «វប្បធម៌ រលត់ជាតិរលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយជាតិថ្កើងថ្កាន»។

តើសុភាសិតបង្កប់តូវឧត្តមគតិដូចម្ដេចខ្លះ? ដើម្បីឲ្យការបកស្រាយកាត់តែងាយស្រួយជាបឋមគួរគប្បីយល់ តូវពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុន សិន «វប្បធម៌» «ជាតិ»« ពណ្ណរាយ»និង«ថ្កើងថ្កាន»។ «វប្បធម៌»សំដៅដល់ការសាប ព្រោះបណ្ដុះវិជ្ជា វា កើតឡើងពីបនុស្សដូចជាទម្លាប់នៃការរស់នៅការស្លៀកពាក់ ការគោរពជំនឿការប្រើប្រាស់ភាសា និង ផ្នត់គំនិតជាដើមចំណែក «ជាតិមានន័យថា ជាតិសាសន៍ឬប្រទេសជាតិណាមួយរីឯពាក្យ « ពណ្ណរាយ» បានន័យ ថាដែលភ្លឺត្រចះឬដែលមានពន្លឺរស្មីរុងរឿងចាំងព្រោងព្រាយហើយពាក្យមួយទៀត គឺ«រថ្កើងថ្កាន» សំដៅដល់ភាព ខ្ពង់ខ្ពស់ ឧត្តុង្គឧត្តម។សុភាសិតខាងលើចង់និយាយថា បើជាតិសាសន៍ មួយបាត់បង់នូវវប្បធម៌ដែលជាព្រលឹងរបស់ ខ្លួនប្រាកដជារលាយដូចអំបិលត្រូវទឹកតែបើគេខំលើក តម្កើងនិងថែរក្សាវប្បធម៌ឲ្យបានរីកចម្រើនវិញជាតិសាសន៍ នោះក៏កាន់តែមានគេស្គាល់ច្រើន និងមាន កេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីសុះសាយលើឆាកអន្តរជាតិទៀតផងនិងមិនងាយរលាយ សាបសូន្យឡើយ។

កាលណាតិយាយដល់វប្បធម៌គឺវាមានន័យទូលំទូលាយណាស់ដែលក្ដោបលើចំណុចជាច្រើន ដូចជាការរស់នៅ ទំនៀមទម្លាប់ជំនឿ ផ្គត់គំនិត សិល្បៈភាសានិងប្រវត្តិនៃការរីកចម្រើនរបស់ជាតិ សាសន៍នោះជាដើមហើយបើចំណុច ទាំងនេះត្រូវបាត់បង់ជាតិសាសន៍នោះក៏ជិតដាច់ពូជផងដែរបោតុ ដូច្នេះហើយទើបគេឃើញប្រទេសខ្លះខិតខំ ផ្សព្វផ្សាយវប្បធម៌របស់ខ្លួនទៅពាសពេញពិភពលោក។ ជាក់ស្តែង ពួកបស្ចិមប្រទេសដូចជាអង់គ្លេស អាមេរិក ព័រ ទុយហ្គាល់ អេស្ប៉ាញ និងបារាំងសុទ្ធតែមាន អាវាធម៌វប្បធម៌ ជឿនលឿនដែលធ្វើឲ្យប្រទេសនានាយកតម្រាប់តាម។ តាមធម្មតា ទឹកហូរពីខ្ពស់ទៅ ទាបវីឯប្រទេសដែលមានវប្បធម៌ទាបតែងតែទទួលរងនូវឥទ្ធិពលនៃប្រទេសដែលមាន វប្បធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់។នៅក្នុងចក្រភពអង្គរព្រះបហាក្សត្រខិតខំផ្សព្វផ្សាយអក្សរសាស្ត្របង្កើតសាកលវិទ្យាល័យការ កសាង ប្រកបដោយសិល្បៈហើយប្រជាជនរស់នៅដោយចេះសាមគ្គីគ្នាមិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណេះព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ប្រាំពីរ មិនព្រមឲ្យជនជាតិចាចគ្រប់គ្រងអង្គរឡើយដោយទ្រង់បារម្ភខ្លាចវប្បធម៌ខ្មែរត្រូវរលាយហើយ ជនជាតិខ្មែរក៏ត្រូវ សាបសូន្យដែរ បោតុនេះហើយទើបទ្រង់លើកទ័ពដើម្បីបណ្ដេញពួកគេចេញពីទឹកដី យើង សូមបញ្ជាក់ថាគ្រានោះ ចក្រភពខ្មែរល្បីល្បាញអស្ចារ្យហើយវប្បធម៌ខ្មែរក៏លាតសន្ធឹងសឹងតែ ពេញអាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីគោកទាំងមូល។ បន្ថែមពី នេះបើគេសង្កេតមើលពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅក្នុងសង្គម មុនគឺខុសពីបច្ចុប្បន្នច្រើនណាស់ពីមុនដើម្បីរៀបការបានគេ ត្រូវចំណាយពេលច្រើន តែសព្វថ្ងៃបាន កាត់យកត្រឹមតែកន្លះថ្ងៃប៉ុណ្ណោះក្រៅពីនេះគេឃើញមានបញ្ចូលនូវពិធីកាត់នំ ខេកនិងការបោះផ្កាទៀត ដោយឡែក កាលពីបុរាណ ខ្មែរយើងស្លៀកក្បិនប៉ុន្តែក្រោយពីបារាំងចូលមកខ្មែរយើងចេះ ស្លៀក ខោអាវបែបអឺរ៉ុបចេះច្រើគ្រឿងម៉ាស៊ីនដូចអឺរ៉ុបដែរ។ប៉ុន្តែអ្វីដែលសំខាន់បំផុតនោះគឺយើងចេះតែរក្សា ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់និងភាសារបស់យើងកុំឲ្យបាត់បង់។ ជាការពិតណាស់ នៅក្នុងសម័យឧដុង្គ ប្រទេសអណ្ណាមឬ

យួនបានដាក់អាណានិគមលើប្រទេសខ្មែរហើយព្យាយាមលុបបំបាត់វប្បធម៌របស់ ខ្មែរ ដោយបង្ខំឲ្យខ្មែរនិយាយតែ ភាសាយួនគោរពព្រះពុទ្ធសាសនាបែបមហាយាននិងស្លៀកពាក់អាវ ផាយតាមបែបយួនដែរ ពួកគេធ្វើបែបនេះដើម្បី ឲ្យខ្មែរយើងភ្លេចវប្បធម៌ដែលជាអត្តសញ្ញាណជាតិខ្លួន ហើយក្នុងពេលអភាគតដ៏ខ្លីខាងមុខពួកវានឹងបំបាត់ជាតិ សាសន៍ខ្មែរហើយលេបត្របាក់យកទឹកដីរបស់ យើងតែម្តងប៉ុន្តែខ្មែរយើងមិនបាននៅស្ងៀមទេ ក៏នាំគ្នាបះបោរឡើង ហើយទាមទារនូវសិទ្ធិជាម្ចាស់ ស្រុកវិញរហូតរបូតចេញពីក្រញ៉ាំបិសាចយួន។ ជាក់ស្តែង នៅក្នុងសម័យឧដុង្គដដែល ព្រះសង្ឃមាន តួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិរក្សវប្បធម៌របស់ជាតិខ្មែរកូនប្រុសត្រូវទៅបួសរៀនក្នុងដើម្បីវៀនសូត្រ ភាសាជាតិជាដើម។ បោតុនេះទើបគេឃើញថានៅសម័យនោះពោរពេញទៅដោយអ្នកប្រាជ្ញកវីគ្រប់ ទិសទីទោះបី ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពលំបាកយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ខ្មែរយើងមិនភ្លេចវប្បធម៌ជាតិខ្លួនឡើយ។ យ៉ាងណាមិញទោះបីខ្មែរវស់ <u>នៅប្រទេសណាក៏ដោយក៏ខ្មែរនៅតែប្រកាត់យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនតូវ អគ្គសញ្ញាណរបស់ខ្លួនជាតិច្ចមិនថាខ្មែរលើ ខ្មែរក្រោមឬ</u> ខ្មែរនៅអឺរ៉ុបឫខ្មែរនៅឯណាទេក៏នៅតែនិយាយ និងរៀនភាសាខ្មែរហើយពួកគេក៏រក្សានូវប្រពៃណីរបស់ខ្លួនដូចជា បុណ្យភ្ជុំចិណ្ឌបុណ្យចូលឆ្នាំខ្មែរ បុណ្យកឋិត ការស្លៀកពាក់ហូលផាមួងជាដើមទង្វើទាំងនេះហើយទើបគេស្គាល់ខ្មែរ ហើយខ្មែរនៅតែជា ខ្មែរគ្មាននរណាអាចបំបាត់ពូជសាសន៍ខ្មែរបានឡើយដោយសារតែវប្បធម៌ខ្មែរនៅរស់នេះឯង។ រហូតមកទល់សព្វថ្ងៃនេះភាសាខ្មែរត្រូវបានច្រើប្រាស់ជាផ្លូវការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាហើយ គោរពព្រះពុទ្ធសាសនា បែបហីនយាននិងប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសីលធម៌គុណធម៌ និងចរិយាធម៌ល្អប្រពៃទៀត ផងព្រមទាំងមានអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើន ខិតខំបង្កើតពាក្យថ្មីៗដើម្បីបម្រើបម្រាស់ពាក្យខ្មែរឲ្យបានកាន់តែ ទូលំទូលាយជាងមុនប៉ុន្តែបើយើងស្នប់ភាសាខ្លួនឯង និយមតែភាសាបរទេសនោះគម្លៃជាតិខ្លួនឯងក៏ នឹងបាត់បង់ផងដែរ។ជាក់ស្តែងនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរខ្លះអ្នកនិពន្ធ បានបញ្ចូលនូវទស្សនៈនិងបណ្តុះមនសិការស្នេហាជាតិដើម្បីឲ្យអ្នកអានអ្នកសិក្សាជំនាន់ក្រោយចេះស្រឡាញ់ការពារ ទឹកដីមាតុភូមិ របស់ខ្លួនដូចជារឿងគូលីកំណែនជាដើម តួអង្គ លឹម ឆូ ដួង អ្នកគ្រូ គូ រស់សុទ្ធតែជាតួអង្គតំណាងឲ្យ អ្នកស្នេហាជាតិស្មោះត្រង់និងដើម្បីការពារអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួនហ៊ានប្រឆាំងនឹងបារាំងជប៉ុនដែលជា ចក្រពត្តិមហា អំណាចឈ្លានពានលើប្រទេសតូចគាច។ បន្ថែមពីនេះនៅក្នុងរឿងមាលាដួងចិត្តតួអង្គ ទីឃាវុធសុខចិត្តលះបង់ ស្នេហាចោលដើម្បីជាតិគឺយកទឹកដីជាតិសាសន៍ខ្លួនជាធំគេបានសច្ចាថា បើ សៀមមិនប្រគល់ខេត្តបាត់ដំបង និងខេត្ត មួយចំនួនទៀតបកឲ្យខ្មែរវិញទេ គេប្រាកដជាមិនស្រឡាញ់ នាងចនួមណីឡើយនេះសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា តួអង្គនេះឲ្យតម្លៃលើជាតិសាសន៍ខ្លួនបើយ ក៏ជាការស្គារនូវវប្បធម៌ជាតិខ្មែរផងដែរ។ ក្រៅពីនេះទោះបីអក្សរសិល្ប៍ ខ្លះមិនបាននិយាយដល់ មនសិការស្នេហាជាតិក្តីប៉ុន្តែក៏មានបញ្ចូលនូវលក្ខណៈនៃវប្បធម៌ខ្មែរផងដែរដូចជារឿង កុលាបប៉ៃលិន ជាដើមលោក ញ៉ុក ថែម បានឲ្យតួអង្គចៅចិត្រគោររាដល់នារី និងចេះគោរពចាស់ទុំចំណុចទាំងនេះ អ្នក តិពន្ធមិនបានបំភ្លេចចោលឡើយ។យ៉ាងណាមិញ ក្នុងរឿងផ្កាស្រពោនបានបង្ហាញពីផ្គត់គំនិតខ្មែរដែល ស្រឡាញ់ឆាវីដែលមានចរិតស្លូតបូតសុភាពរាបសារឬអាចហៅថាឆាវីគ្រប់លក្ខណ៍ ជាក់ស្តែងដូចជា តួអង្គឆាងវិធាវី ជាដើមហើយក្នុងរឿងនោះទៀតសោតបានបង្ហាញពីជីវភាពប្រជាជននិងគោរព សាសនាព្រះពុទ្ធនិងជំនឿរបស់ខ្មែរ ផងដែរ។ អ្វីដែលបានរៀបរាប់ក្នុងចំណុចទាំងនេះសុទ្ធសឹងតែឆ្លុះ បញ្ចាំងនូវការរក្សានូវវប្បធម៌របស់ជាតិខ្លួន ទោះបីជាតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ក្តីក៏អាចផ្សព្វផ្សាយបានផង ដែរ។

សរុបមកឃើញថាគ្រប់ជាតិសាសន៍តែងតែខិតខំថែរក្សាការពារវប្បធម៌របស់គេមិនឲ្យសាបសូន្យ ឡើយ បើយពួកគេសុខចិត្តពលីជីវិតដើម្បីបណ្ដេញខ្លាំងឈ្លានពានដើម្បីឲ្យកុលបុត្រកុលធីតាជំនាន់ ក្រោយបានស្គាល់វប្ប ធម៌ជាតិខ្លួន ជាក់ស្តែង ព្រះបាទជ័យវម្ម័នជាដើមចំណែកឯប្រទេសអឺរ៉ុបគេខំ ផ្សព្វផ្សាយវប្បធម៌របស់គេជាខ្លាំងលើស

ពីនេះទៅទៀតនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿងគូលីកំណែននិងរឿង មាលាដួងចិត្តសុទ្ធសឹងតែបណ្តុះឲ្យកូនខ្មែរស្រឡាញ់ ជាតិនិងវប្បធម៌របស់ខ្លួនបើយអក្សរសិល្ប៍ខ្លះ ទៀតក៏បានជួយផ្សព្វផ្សាយវប្បធម៌ខ្លួនដែលបង្កប់នៅខាងក្នុងសាច់ រឿងនោះទៀតផង។

យោងតាមការបកស្រាយខាងលើសុភាសិតនេះពិតជាមានតម្លៃយ៉ាងមហាសាលដោយមិនអាច កាត់ថ្លៃបាន ក្នុងការបណ្តុះឲ្យកូនខ្មែរយល់ពីតម្លៃវប្បធម៌និងឲ្យចេះថែរក្សានិងការពារឲ្យបានគង់វង្សទៅ គ្រប់ជំនាន់។ ក្នុងនាមជា យុវជនជាទំពាំងស្នងបុស្ស៊ីគួរគប្បីខិតខំស្វ័យសិក្សាបន្ថែមពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ ខ្លួនដើម្បីទប់ស្កាត់មិនឲ្យអ្វីដែលជា របស់ខ្លួនត្រូវបាត់បង់ហើយត្រូវចងចាំនូវសុភាសិត«វប្បធម៌រលត់ ជាតិរលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយ ជាតិថ្កើងថ្កាន»ក្នុង ចិត្តជានិច្ចកុំបីធ្វេសប្រហែសឡើយ។

សរសេរដោយ ខឿន នីតតា

"វប្បធម៌វលត់ ជាតិវលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយ ជាតិថ្កើងថ្កាត"

វិញ្ញាសាទី១៦. **ប្រធាន**៖ ពាក្យចាស់ពោលថា "កុំទុកចិត្តអាតឿ កុំជឿអាមនុស្សសក់ក្រញ៉ាញ់ កុំស្រឡាញ់មនុស្សខ្ចាត់ ព្រាត់"។ ចូរពិភាគ្សាដោយលើកយកអក្សរសិល្ប៍មកបង្ហាញ។

សេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ

មតុស្សដែលកើតឆៅលើលោកយើងនេះចម្រុះទៅដោយពណ៌សម្បុរនិងមានអត្តចរិតផ្សេងៗពីគ្នាខ្លះល្អខ្លា អាក្រក់ទៅតាមបុគ្គលម្នាក់ៗ។វីឯខ្លះទៀតប្រហើនកោងកាចក្នេងក្នាងហួសហេតុនិងមានចរិតមិនល្អសីលធម៌អន់ ចូលចិត្តប្រើពាក្យពោលកុបាកភូតភជាដើម។ក៏ប៉ុន្តែមិនមែននៅក្នុងលោកយើងនេះសម្បូរទៅដោយពពួកមនុស្ស ដែលមានអត្តចរិកមិនល្អបែបនេះទាំងអស់ទេ គឺត្រឹមតែមួយចំនួនតូចតែប៉ុណ្ណោះ។ហេតុនេះហើយយើងរាល់គ្នាមុន នឹងជឿទុកចិត្តឬស្រលាញ់នរណាម្នាក់យើងគប្បីស្គាល់នៅជីវៈប្រវត្តិមនុស្សទាំងនោះឲ្យបានច្បាស់សិនចាំជឿទុកចិត្ត។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយទើបមានពាក្យចាស់មួយពោលថា "កុំទុកចិត្តអាតឿ កុំជឿអាមនុស្សសក់ក្រញ៉ាញ់ កុំស្រលាញ់ មនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់"។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាជំនួយដល់ការបកស្រាយប្រធានខាងលើឲ្យបានក្បោះក្បាយយើងគួរគប្បីយល់នៅពាក្យគន្លឺជាមុន សិន ពាក្យតឿ ពាក្យសក់ក្រញាញ់ និងពាក្យមនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់។ពាក្យថាអាតឿមានន័យថាទាបប្លែកពីធម្មតា អស់ ចម្រើនកម្ពស់ទៅទៀត។វីឯពាក្យសក់ក្រញ៉ាញ់មានន័យថាជាមនុស្សសក់ជំពាក់វគ្គវិនគ្នាឬរួញៗ។និងពាក្យខ្ចាត់ព្រាត់ មានន័យថាការបែកឃ្លាតមកពីឆ្ងាយមិនមានជីវៈប្រវត្តិច្បាស់លាស់មិនគួរឲ្យទុកចិត្ត។ដូចនេះន័យប្រធានចង់មានន័យ ថាប្រភេទមនុស្សដែលមានកម្ពស់ទាបនិងជាមនុស្សដែលមានសក់ក្រញ៉ាញ់មិនតែប៉ុណ្ណោះថែមទាំងជាមនុស្សដែល មានដែលមកពីទីឆ្ងាយមិនស្គាល់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់យើងមិនគួរជឿទុកចិត្តឬស្រលាញ់ពេញចិត្តប្រភេទមនុស្ស ទាំងនេះទេ ព្រោះភាគច្រើនពូកទាំងនេះជាមនុស្សមិនល្អមិនស្អមិនគួរឲ្យជាទុកចិត្តដូចជាពាក្យចាស់ដូនតាយើងតែងតែ និយាយគង្គាំមកពីបុរាណកាលពីមួយជំនាន់ទៅមួយជំនាន់ហេតុនេះហើយយើងកុំគួរជឿទុកចិត្តមនុស្សទាំងនោះឲ្យ សោះ។

ជាការពិតណាស់នៅក្នុងសង្គមយើងនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះពិបាកក្នុងការជឿទុកចិត្តឬធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយ នរណាគេម្នាក់ណាស់ជាពិសេសជនដែលប្លែកមុខឬមកពីទីឆ្ងាយយើងត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្នឲ្យបានខ្ពស់កុំឆាប់ជឿ ទុកចិត្តឬទន់ចិត្តស្រឡាញ់ពួកជនទាំងនោះឲ្យសោះ ព្រោះយើងរាល់គ្នាមើលមិនឃើញពីចិត្តសន្តានរបស់ពួកគេទាំង នោះទេ។ជាពិសេសមនុស្សដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិមិនគ្រប់គ្រាន់ឬមនុស្សទាបសក់ក្រញ៉ាញ់បើតាមពាក្យចាស់ពី បុរាណបានពោលមកថាពួកមនុស្សទាំងនោះពូកែណាស់ខាងប្រើពាក្យសម្តីភូតភរកបាកបោកប្រាស់និងមានល្បិចកិច្ច កលមាយាទច្រើនបើយើងឆាប់ជឿទុកចិត្តពួកទាំងនោះពេកវាអាចធ្វើឲ្យយើងខកចំណងនៅថ្ងៃណាមួយជាពុំខាន។អញ្ជីងបើយើងស្គាល់នណាម្នាក់មិនទាន់ច្បាស់ពួកយើងកុំគួរទៅស្និទ្ធស្នាលឬចាប់ចិត្តពួកគេទាំងនោះឲ្យសោះកុំឱ្យមាន ការខាតបង់នៅថ្ងៃខាងមុខ។ជាក់ស្តែងបើយើងក្រឡេកទៅមើលនៅក្នុងរឿងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ដូនតាខ្មែរយើងវិញ ម្តងដែលបង្កប់ទៅដោយអត្ថន៍យអប់រំនិងបង្កប់ទៅដោយលក្ខណៈពិសេសៗជាច្រើនសម្រាប់ទូត្មានកូនចៅជំនាន់ ក្រោយឲ្យសមស្របទៅតាមសម័យកាលនីមួយៗ។ហើយអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរយើងមានមុខងារបួនដូចជាមុខងារពុទ្ធិ មុខ ងារអប់រំ មុខងារតថៈ និងមុខងារសោភ័ណ្ឌឬសីល្ប៍ទីជ្ជា។ហើយអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរយើងមានបីប្រភេទដូចជាអក្សរសិល្ប៍ ប្រជាប្រិយ៍ អក្សរសិល្ប៍ប្រាល និងអក្សរសិល្ប៍ទំនើបកប្រិប អក្សរសិល្ប៍ ប្រជាប្រិយ៍ អក្សរសិល្ប៍មានបួនចលនាដូចជាចលនាអក្សរសិល្ប៍ ប្រជាប្រិយ៍ អក្សរសិល្ប៍មានបួនចលនាដូចជាចលនាអក្សរសិល្ប៍

ព្រាននិយម ចលនាអក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយម ចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរៈនិយម និងចលនាអក្សរសិល្ប៍បរទេស។ជាទឡី ករណ៍ក្នុងរឿងថៅកែចិត្តចោរ ស្នាដៃនិព្វរបស់លោក ពៅ យូឡេង និង អ៊ុំ ឈឺន ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៦។រឿងនេះដែលបាន បង្ហាញពីតួអង្គថៅកែចិត្តអាក្រក់ដែលមានចិត្តលោភលន់បានបញ្ជាឲ្យពូបាំបើកឡានទៅបុកឡានថៅកែបាុងលីដែល ធ្វឲ្យមានអ្នកស្លាប់ជាច្រើនហើយថែមទាំងបញ្ជាក់ថានឹងឲ្យលុយពូហំមូយម៉ឺនរៀលថែមទៀតផង។នេះជាកំហុសដ៏ធំ មួយរបស់ពូបាមដែលមិនបានគិតពិចារណាច្បាស់លាស់ឆាប់ជឿទុកចិត្តថៅកែពេកដោយមិនបានស្គាល់ពីអត្ត សញ្ញាណឬក៏ជីវៈប្រវត្តិរបស់ថៅកែច្បាស់លាស់បានធ្វើឲ្យខ្លួនឯងជាប់គុក។បើយើងក្រឡេកទៅមើលក្នុងរឿងអក្សរ សិល្ប៍រឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់ ដែលជាស្ពាដៃរបស់លោក សួន សុវិត្ត ក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ រឿងនេះដែលជា អក្សរសិល្ប៍ប្រលោមលោកទំនើប ចលនាខេមរនិយម។ក្នុងរឿងនេះដែរបង្ហាញពីតួអង្គសមដែលជាតួអង្គម្នាក់ដែល ឆោតល្ងង់ឆាប់ជឿទុកចិត្តមនុស្សដែលនៅជុំវិញខ្លួនដោយមិនគិតពីបញ្ហានៅថ្ងៃមុខ។ត្រង់កន្លែងសមត្រូវបានអ្នក នយោបាយបោកប្រាស់ នៅពេលដែលសមមានកម្មករស្គាល់ច្រើន សមក៏បានបង្កើតសមាគមកម្មករមួយតែក្រោយ មកក៏ត្រូវអ្នកនយោបាយបោកប្រាស់ធ្វើជាឈ្នាន់ក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ។ បន្ទប់មកអ្នក នយោបាយនោះបានក្លាយខ្លួនទៅជាសមាជិកតំណាងរាស្ត្រថ្មីបន្ទាប់ពី បានជាប់ឆ្នោត ហើយក៏ក្រឡាស់ពាក្យធ្វើជា លែងទទួលស្គាល់អ្នកដែលធ្លាប់ជួយខ្លួន។ បន្ទាប់ពីត្រូវបានចាញ់បោកអ្នកនយោបាយមកសមគ្មានសេះសល់អ្វីនៅ ក្នុងខ្លួនអស់ទាំងការងារ អ្នកជុំវិញខ្លួនក៏មិនមានឆៅជិត។ទាំងនេះសុទ្ធតែជាកំហុសរបស់សមដែលយកខ្លួនទៅបៀត ជាមួយនឹងពពួកមនុស្សដែលមានការលោភលន់កេងប្រវ័ញ្ចលើកម្លាំងពលកម្មរបស់ខ្លួន។រុបសេចក្តីមកបើយើងមិន ទាន់ស្គាល់ពីជីវប្រវត្តិឬក៏ដំណើរដើមទងនៃជីវិតគេច្បាស់លាស់ទេយើងកុំទាន់ជឿទុកចិត្តឬក៏ឆាប់ធ្វើទំនាក់ទំនងជា មួយពពួកជនទាំងនោះឲ្យសោះ។វាធ្វើឱ្យយើងនៅថ្ងៃមុខអាចនឹងខាតបង់អ្វីមួយនៅក្នុងខ្លួនរបស់យើងវាជាកំហុស មួយដ៏ធំសម្រាប់ខ្លួនយើងដែរទៅទាក់ទងជាមួយនឹងពួកទាំងអស់នោះ។

សរុបសេចក្ដីមកមនុស្សដែលមានរូបរាងតឿសក់ក្រញ៉ាញ់ជាមនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់មកពីទីឆ្ងាយពិតជាមនុស្សដែល មានចំណងមិនល្អ គឺពូកែខាងកុបាកភូតភបោកប្រាស់ អញ្ជឹងយើងកុំសូវជឿទុកចិត្តមនុស្សទាំងអស់នោះពេកព្រោះ យើងមិនប្រាកដបានថាពួកគេទាំងនោះសុទ្ធតែល្អទេ។

តើមនុស្សដែលមានរូបរាងទាបសក់ក្រញ្ញ៉ាញ់និងជាមនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់សុទ្ធតែជាមនុស្សមិនល្អទាំងអស់តើមែន ទេ?

ទន្ទឹមនឹងនេះមនុស្សយើងដែលកើតមកនៅក្នុងលោកនេះតែងតែមានពណ៌សម្បុះប្តូរបរាងកាយមិនសម
ស្របនឹងលក្ខណៈមនុស្សទូទោ ក៏ប៉ុន្តែយើងមិនអាចសម្គាល់មនុស្សទាំងនោះត្រឹមតែរូបសម្បត្តិគេខាងក្រោទេ។
ពីព្រោះយើងត្រូវស្វែងរកមើលលក្ខណៈចិត្តរបស់គេថាគេជាមនុស្សបែបណា។ ហើយពពួកមនុស្សដែលមានកម្ពស់
ទាប កម្ពស់មិនសមស្របនឹងមនុស្សទូទៅសក់ក្រញ៉ាញ់ហើយជាមនុស្សមិនស្គាល់តែកញ្ញាណ ក៏យើងមិនអាចប្រាកដ
ថាពួកគេទាំងនោះជាមនុស្សដែលមិនល្អទាំងអស់ដែរអ្នកខ្លះក៏ល្អអ្នកខ្លះក៏មិនល្អទៅតាមចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សន៏
មួយៗ។ជាក់ស្ដែងបើយើងក្រឡោកទៅមើលក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរយើងវិញម្ដងក្នុងនោះដែរស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍
ខ្មែរយើងមានមុខងារបួនដូចជាមុខងារពុទ្ធិ មុខងារអប់រំ មុខងារតថៈ និងមុខងារសោភ័ណ្ឌឬសីល្ប៍ឱ្យហ្ហាប់យអក្សរ
សិល្ប៍ខ្មែរយើងមានបីប្រភេទដូចជាអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយ៍ អក្សរសីល្ប៍បុរាណ និងអក្សរសិល្ប៍ទំនើប។ហើយអក្សរ
សិល្ប៍មានបួនចលនាដូចជាចលនាអក្សរសិល្ប៍ប្រាជាប្រិយ៍ មលនាអក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយម ចលនាអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរៈ

និយម និងចលនាអក្សរសិល្ប៍បរទេស។ជាទឡីករណ៍យើងក្រឡេកមកមើលក្នុងរឿងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយ បុរាណខ្មែរយើងវិញម្តងក្នុងរឿងអាខ្វាក់អាខ្វិន ដែលបង្ហាញពីតួអង្គនៃខ្វិនដែលជាមនុស្សតូចទាបពីការរូបភាពគ្មាន ប្រវត្តិច្បាស់លាស់ដែលរសាត់អណ្តែតតាមខ្យល់តាមទឹកដោយមិនមានគោលដៅច្បាស់លាស់។ទោះជានាយខ្វិនមាន រូបរាងលក្ខណៈមិនសមស្របនិ៍ងមនុស្សទូទៅក៏ដោយក៏នៅខ្វិនមិនមែនជាមនុស្សដែលមានសណ្តានចិត្តអាក្រក់ឬ កុបាកភូតភវអ្នកណាឡើយ។ត្រង់កន្លែងកូនស្ដេចត្រូវបានគេយកឲ្យយក្សស៊ីក៏ប៉ុន្តែនាយខ្វាន់រួមសាមគ្គីគ្នាធ្វើជាធ្លោង មួយដើម្បីសម្លាប់យក្សនោះបានសម្រេច។ហើយក៏ស្ដេចសួរវកពួកគេទាំងពីវនេះជាពិសេសខ្វិនត្រូវបានស្ដេចប្រទាន ងារឲ្យជាមន្ត្រីគ្រប់គ្រងនៅក្នុងរាជវាំងហើយរស់នៅយ៉ាងសោយសុខលើទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនដែលស្ដេចទានឲ្យ។ នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាទោះជានាយខ្វិនជាមនុស្សដែលមានខ្លួនគឿមិនសមស្របនឹងមនុស្សទូទៅក៏ដោយហើយក៏ជា មនុស្សដែលខ្ចាត់ព្រាត់រសាត់អណ្តាតទៅតាមខ្យល់តាមទឹកក៏ដោយ ក៏ឆាយខ្វិនមានចិត្តចង់ជួយកូនស្តេចដោយក្តី ពេញចិត្តដោយមិនមានល្បិចឬក៏ទាមទារចង់បានផលប្រយោជន៍ពីណាម្នាក់ឡើយគឺជួយចេញពីចិត្ត។បើយើង ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣។ ក្នុងរឿងនេះដែលបង្ហាញពីតួអង្គគេយោយ៉តដែលជាមនុស្សខ្សាច់ព្រាត់ជាជនជាតិសម្រែមានរូប រាងខ្មៅ។ ហើយត្រូវបានគេយោមាសទទួលយកធ្វើជាកូនសិស្សហើយគេយោគយ៉តតែងតែស្គាប់តាមគ្រូគ្រប់ពេល វេលាហើយមានចិត្តចង់តបស្នងសងគុណគ្រូរបស់ខ្លួនដោយភាពស្វាហាប់។ ដោយគេយោមាសឃើញពីបំណងល្អ របស់កូនសិស្សខ្លួនគេយោយ៉តបែបនេះក៏មានចិត្តអាណិតស្រឡាញ់រូបគេយ៉ាងពួនពេកហើយក៏បានបង្ហាត់បង្រៀន គ្រប់សព្វបែបយ៉ាង។ជាពិសេសនៅពេលដែលធ្វើសង្គ្រាមគេយោយ៉តតែងតែជួយយកឧស្សានិងជួយគ្រូរបស់ខ្លួន គ្រប់កាលៈទេសៈទៅលើគ្រូរបស់ខ្លួន។ ទាំងនេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាទោះតេយោយ៉តជាមនុស្សដែលមកពីទីឆ្ងាយគ្មាន ប្រវត្តិច្បាស់លាស់ក៏មិនប្រាកដថាគេយោយ៉តមានគំនិតអាក្រក់ទៅលើមនុស្សរាល់គ្នាដែលឆៅជុំវិញខ្លួនដែរ បើយគេ យោយ៉តគឺជាមនុស្សដែលល្អស្មោះត្រង់ចំពោះអ្នកនៅជុំវិញខ្លួន។

ជាការពិតណាស់យើងមិនអាចសន្និដ្ឋានត្រឹមតែរូបរាងលក្ខណៈរបស់សម្បុរគេខាងក្រៅថាគេជាមនុស្សមិនល្អ ទេ ទោះជាគេមកពីទីឆ្ងាយឬទីជិតក៏ដោយក៏យើងមិនប្រាកដថាអ្នកទាំងអស់នោះសុទ្ធតែជាមនុស្សមិនល្អទាំងអស់ ទេ។

ជារួមមករាល់មនុស្សដែលមានរូបរាងទាបតឿសក់ក្រញ៉ាញ់ជាមនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់ដែលមកពីទីឆ្ងាយនិងស្គាល់ តែសញ្ញាណច្បាស់លាស់យើងមិនអាចប្រាកដបានថាពួកគេទាំងអស់នោះមានអត្តចរិតមិនល្អទាំងអស់ទេក៏ ដោយសារតែបុគ្គលម្នាក់ៗតែងតែមានគំនិតខុសៗពីគ្នាទៅតាមមនុស្សរៀងៗខ្លួន អ្នកខ្លះក៏ល្អអ្នកខ្លះក៏អាក្រក់ហើយ យើងមិនអាចសន្និដ្ឋានអ្នកណាមួយថាជាមនុស្សល្អឬក៏មនុស្សអាក្រក់ត្រឹមតែមើលរូបរាងពណ៌សម្បុរខាងក្រៅនោះទេ យើងត្រូវស្វែងយល់ពីមនុស្សទាំងអស់នោះឲ្យបានច្បាស់សិនចាំថាសន្និដ្ឋានយតាមក្រោយ។

ផ្នែកតាមការបកស្រាយប្រធានខាងលើមកពិតជាមិនត្រឹមត្រូវទេដោយសារតែយើងមិនអាចសន្និដ្ឋានបានថា មនុស្សដែលមានរូបរាងទាបសក់ក្រញ៉ាញ់ជាមនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់ក៏យើងមិនអាចសន្និដ្ឋានថាជាមនុស្សមិនល្អទាំងអស់ នោះទេ។ដោយសារតែអ្នកខ្លះក៏ល្អអ្នកខ្លះក៏មិនល្អទៅតាមអត្តចរិតទៅបងបុគ្គលនីមួយៗហើយយើងក៏មិនអាច សន្និដ្ឋានទៅលើនរណាម្នាក់ដែលមានរូបរាងទាបសក់ក្រញ៉ាញ់ជាមនុស្សមកពីទីឆ្ងាយក៏យើងមិនអាចសន្និដ្ឋានបានថា ពួកគេទាំងអស់នោះជាមនុស្សដែលមិនល្អមានចិត្តអាក្រក់មកលើយើងរាល់គ្នាដែរ។អញ្ជីងរាល់មនុស្សដែលមានលក្ខ

ណៈមិនសមស្របនឹងមនុស្សទូទៅយើងមិនអាចបញ្ជាក់បានថាពួកទាំងនោះជាមនុស្សមិនល្អទេទាល់តែយើងស្វែង យល់ពីចិត្តគំនិតគេឲ្យបានច្បាស់សិនចាំសន្និដ្ឋានតាមក្រោយ។ដូចនេះអ្នកសិក្សាដ៏ដូចជាជន ជាតិខ្មែរគ្រប់រូបគប្បី សិក្សាស្វែងយល់ពីលក្ខណៈពិសេសរបស់ខ្មែរឱ្យបានច្បាស់លាស់មុននឹងធ្វើការ សន្និដ្ឋានណាមួយអំពីខ្មែរ។ ជាមួយគ្នា នេះ ក្នុងនាមយើងជាជនជាតិខ្មែរគប្បីខិតខំលើកសួយ អភិរក្ស អភិវឌ្ឍ វប្បធម៌និងប្រទេសជាតិរបស់យើងឱ្យ កាន់តែថ្កុំថ្កើង និងមានកិត្តិនាមល្បីសុះសាយឡើងពាស ពេញពិភពលោក។

សរសេរដោយ គីម ភក្ដី

"កុំទុកចិត្តអាតឿ កុំជឿអាមនុស្សសក់ក្រញ៉ាញ់ កុំស្រឡាញ់ មនុស្សខ្ចាត់ព្រាត់"

វិញ្ញាសាទី១៧. **ប្រធាន**: មានសុភាសិតខ្មែរមួយបានពោលថា**"ចេះដប់ពុំស្មើនឹងប្រសបមួយ"**។ចូលលើកឧទារណបា៍ នៅក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមមកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរយើងបានបន្សល់នូវស្នាដៃជាច្រើនទុកអោយកូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយបានយកមកសិក្សាវៀនសូត្រ បន្ថែមអំពីគាត់ ហើយក៏ទុកជាក្បួនខ្នាតសម្រាប់មកអភិវឌ្ឍន៍ខ្លួនអោយកាន់តែមានភាពរីកចច្រើននៅថ្ងៃមុខ។ហើយ នៅក្នុងស្នាដៃទាំងនោះក៏មាននូវទស្សនៈល្អៗអបវំដល់យើងដើម្បដាស់តឿនក្រើនវំពុកមិនអោយមានសេចក្ដីធ្វើ ប្រហែសនឹងអោយមានការខិតខំរៀនសូត្រដើម្បីមាននូវជំនាញមួយច្បាស់លាស់សម្រាប់ខ្លួននាពេលអនាគត់។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយទើបមាននូវសុភាសិតខ្មែរមួយបានពោលថា"ចេះដប់ពុំស្មើនឹងប្រសប់មួយ"។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអគ្គន័យនឹងខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាស្ពានឈានទៅរកការបកស្រាយប្រធានរបស់យើងអោយកាន់តែមាននូវភាពក្បោះក្បាយល្អនឹងខ្លឹម សារនៃប្រធានអោយល្អប្រសើរទៀតនោះយើងទាំងអស់គ្នាគួរគប្បីសិក្សាទៅលើពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនសិន។ដែល ពាក្យ"ចេះ"មានន័យថាចំណេះ : មនុស្សចេះ, អ្នកចេះ ។ចំណែកពាក្យ"ប្រសប់មួយ"បានសេចក្ដីថា អ្នកចេះតាមរបៀប ការរៀន ទោះបីមានច្រើននាក់ បើមិនទាន់ថ្នីក ព្រោះមិនទាន់ដែលធ្លាប់កាន់ការនៅឡើយទេ ក៏ពុំស្មើនឹងអ្នកដែល ប្រសប់ឬដែលថ្នីកម្នាក់ ។ដូចនេះប្រធានខាងលើមានន័យថាមនុស្សម្នាក់ៗតែងតែមានចំណេះរៀងខ្លួនបើយក៏ចេះ ច្រើនទៅលើកិច្ចការអ្វីមួយដែលខ្លួនធ្វើគឺគ្រប់មនុស្សតែងទេមានប៉ុន្តែនៅតែមាននូវរបស់មួយដែលអ្នកផ្សេងមិនមាន នោះគឺជំនាញពិតប្រាកដនោះអែង។

ជាកាពិតណាស់ការចេះជំនាញច្បាស់លាស់មួយដែលត្រូវនឹងខ្លួនបានស្រឡាញ់ពេញចិត្តនោះការប្រកបមុខ របបចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងក៏បានល្ហប្រសើរផងដែលព្រោះថាមនុស្សមានជំនាញច្បាស់លាស់មួយគឺប្រសើរជាងមនុស្សដែល ចេះច្រើនតែយកជាការមិនបានព្រោះគ្រាន់ចេះតិចៗហើយបានតែសម្ដីហើយនៅអនុវត្តគឺមិនកើត។ហើយបើយើង មកមើលពេលបច្ចុប្បន្នយើងវិញមនុស្សខ្លះរៀនបានខ្ពស់ មានចំណេះដឹងច្រើន ប៉ុន្តែគំនិតសុញគិតអីមិនចេញ រាល់ ពេលជួបបញ្ហាធ្វើមុខជូរ សម្បុរអាប់ អេះតែក្បាលគិតមិនលេច នឹកមិនឃើញសោះ ឃើញតែរឿងស្មុគស្មាញ ។ដូច យើងដឹងហើយថាមនុស្សតែងតែមាននូវជំនាញខុសៗគ្នាមិនខុសពីអ្នកធ្វើការនៅក្នុងក្រុមហ៊ុននឹងធ្វើកសិករឡើយ ដូចនេះយើងសុំបង្ហាញពីលក្ខណៈខុសគ្នារវាងអ្នក្រុមហ៊ុននឹងកសិករមកនិយាយដោយមានបុរសម្នាក់ជាអ្នក គ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុនមួយនៅទីក្រុង គាត់ពូកែគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក និងក្រុមហ៊ុនបានជោគជ័យគួរឱ្យសរសើរណាស់ ។ថ្ងៃ មួយជាថ្ងៃសម្រាកគាត់ទៅលេងកសិដ្ឋាននៅឯជនបទស្រុកស្រែចំការ ។ ទៅដល់គាត់ឃើញកូនគោមួយក្បាលគួរឱ្យ ស្ឡាញ់ គាត់ចង់ដឹកកូនគោនោះលេងក្នុងទីធ្លាចំការ ។ គាត់ក៏សុំខ្សែគោពីអ្នកចាំចំការមកដឹកខ្លួនឯង គាត់ដឹកទៅ គោនោះមិនដើរសោះ គាត់រុញផង ទាញខ្សែផង និងដេញផង ប៉ុន្តែកូនគោនោះនៅតែមិនទៅ ។ គាត់ប្រឹងទាញកូន គោរហូតបែកញើស ហូរញើសនៅតែដឹកគោមិនបានដើរ ។បុរសអ្នកចាំចំការឃើញហើយចង់សើចណាស់ ក៏ដើរ ចូលមកហើយនិយាយថា លោកប្រុសទុកឱ្យខ្ញុំម្គង ។ គាត់បានយកដៃគាត់ទៅលូកក្រឡូអំបិលរួចហើយមកលូកចូល មាត់កូនគោនោះ ហើយដើរចេញទៅ ស្រាប់តែកូនគោនោះក៏ដើរតាមពីក្រោយគាត់ដោយមិនចាំបាច់ដឹកខ្សែឡើយ ។នេះជាឧទាហរណ៍មួយដែលបញ្ជាក់ពីភាពប៉ិនប្រសប់របស់មនុស្សដែលមានលក្ខណៈអស្ចារ្យបែបនេះឯង ។ ពាក្យ ចាស់ពោលថា អ្នកចេះដប់មិនស្មើអ្នកប្រសប់មួយនោះឯង។ពោលគឺមនុស្សតែងតែមុខមាត់មាននូវចវិតនឹងលក្ខណខុ

សៗពីគ្នាហើយការស្រឡាញ់ទៅលើជំនាញក៏ខុសគ្នាដែលប៉ុន្តែបើគិតពីមនុស្សដែលមានជំនាងច្បាស់លាស់មួយគឺមិន សូវមានច្រើនពោលគឺសម្បុរតែមនុស្សចេះច្រើននឹងបានតែសម្ដីនៅពេលអោយពួកគាត់ធ្វើជាសាច់ការបែបមិនបានអ្វី ដូចដែលគាត់និយាយនោះឡើយ។ហើយបើយើងមើលអំពីស្នាដៃដែលកវីខ្មែរយើងនៅក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍វិញ ដូចជារឿងទុំទាវដែលជាការតាក់គេងរបស់ព្រះភិក្ខុសោមដែលបានរៀបរៀងឡើងនៅក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយដប់ ប្រាំដែលជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍ប្រលោមលោកបែបមឆោសញ្ជេតនានឹងជាចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមវនិយមដែលដំណើរ បាននិយាយអំពីតួអង្គទុំដែលត្រូវជាព្រះសង្ឃមម្នាក់ដែលដែលបានចេះធ្វើតោកលក់ប៉ុន្តែជំនាញរបស់គាត់តែម្តងគឺ ការច្រៀងស្មុតហើយគាត់មានជំនាញខាងនេះខ្លាំងហើយថែមទាំងមានសំឡេងពិរោះទៀតផង។បើពេជ្រវិញក៏ចេះ ធ្វើគោកលក់ផងដែលប៉ុន្តែជំនាញរបស់គាត់តែម្តងគឺជាការផ្លុំខ្លុយនោះឯង។វីឯម៉ឺននួនវិញជាមនុស្សបានតែនិយាយ ថាចេះនេះចេះនោះតែតាមពិតមិនចេះអ្វីសោះឡើយបានតែនិយាយប៉ុណ្ណោះ។ចំណែករឿងគេជោយ៉តវិញដែលជា ស្នាដៃរបស់កវីឆិពន្ធឈ្មោះលោកទី ជីហួតដែលបានឆិពន្ធឡើងនៅឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយប៉ែតសិបបីហើយក៏ជា ប្រភេទរឿងប្រលោមលោកបែបល្ខោននឹងចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមដោយនៅក្នុងបាននិយាយអំពីតេជោយ៉ត តែគាត់មានជំនាញខាងទៅលើការធ្វើសឹកសង្គ្រាមនឹងរៀបចំក្បូនទ័ពយ៉ាងជំនាញ។ វីឯម៉ឺនចៃចុងរាក់វិញជាមនុស្ស បានដែលបានតែអូតអាងមិនចេះហើយធ្វើចេះបានតែយាយតែការអនុវត្តវិញចប់។ហើយបើមកមើលរឿងកុលាបបៃ លិតវិញដែលជាស្នាដៃកវីតិពន្ធឈ្មោះលោកញ៉ុក ថែម ដែលបានតិពន្ធឡើងនៅក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំមួយរយសាបសិប ប្រាំមួយដល់ឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយសែរសិបបីនឹងជាចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមដោយនៅក្នុងដំណើរបាន និយាយអំពីលោកហ្លួង រតនៈសម្បត្តិ ដែលលោកបានខ្លាចថៅកែត្បូងនៅក្នុងខេត្តបៃលិនដោយមានជំនាញខាង ជំនួញនោះឯង។ ហើយបើថៅកែផាន់វិញគ្មានអ្វីដែលជាខ្លួនឯងឡើយហើយថែមទាំងធ្វើជាចោទៀតផងនេះព្រោះ តែគាត់គ្មានជំនាញច្បាស់លាស់នោះឯង។ហើយបើមកក្រលេខមកកាន់រឿងមារយើងវិញដែលជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍ ប្រជាប្រិយដោយនៅក្នុងបាននិយាយអំពីនាហើងលក្ខណាដែលមានចំណេះមានគិតហើយថែមទាំងមានជំនាញជា អ្នកជំនួញទៀតផង។ហើយបើឆាងកញ្ជើធ្លុះហើយមិនចេះធ្វើអ្វីហើយថែមទាំងបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិទៀតផង។វីឯ រឿងហើយបើ**តៅក្នុងរឿងធ**នញ្ជ័យជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយហើយឆៅក្នុងដំណើរបាននិយាយអំពីតួអង្គម្នាក់ ដែលមានឈ្មោះថាធនញ្ជ័យដោយគាត់ចេះច្រើនហើយមានជំនាញជាអ្នកប្រាជ្ញទៀតព្រោះគាត់ពូកែដោះស្រាយរាល់ ប្រស្នារនោះឯង។ហើយនៅក្នុងរឿងក៏បានបង្ហាញពីមន្ត្រីដែលបានតែនិយាយតែមិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាបានជូន ប្រទេសបានដូចជាធនញ្ជ័យឡើយ។

សរុបសេចក្ដីមកយើងឃើញថាពុំឆោលខាងលើពិតជាបានក្រើនរំឮកយើងនឹងបានបង្រៀនយើងហើយថែម ទាំងអបរំយ៉ាងប្រាលជ្រៅនឹងអំពីតម្លៃនៃការដែលមានជំនាញច្បាស់លាស់ព្រោះមនុស្សមានជំនាញគឺនឹងទទួលបាន ភាពជោគជ័យមួយក្នុងជីវិតមិនខាង។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើតេះរួចយើងទាំងអស់គ្នាឃើញថាសុភាសិតខាងលើតេះពិតជាបានបង្រៀន យើងយ៉ាងច្រើនអំពីគុណតម្លៃនៃជំនាញរបស់បុគ្គល់ម្នាក់ៗដែលពួកគាត់មានតោះឯង។ហើយនៅក្នុងនាមពួកយើង ជាកូនខ្មែរយើងគួរតែរក្សារាល់កម្រងស្នាដៃរបស់បុព្វបុរសខ្មែរព្រោះកម្រងស្នាដៃនេះសុទ្ធតែមាននូវខ្លឹមល្អដូច្នេះ យើងត្រូវតែថែរក្សាអោយបានគង់វង្សកុំអោយបាត់បង់ទើបស្ដាយក្រោយតាមក្រោយ។ វិញ្ញាសាទី១៨. **ប្រធាន**: មានសុភាសិតមួយពោលថា **"ឃ្លោកលិច អម្បែងអណ្តែត"**។ចូរបកស្រាយអោយ បានក្បោះក្បាយរួចឧទាបារណ៍ក្នុងអក្សរសិល្ប៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

កាលពីដើមឡើយឧស្សាហ៍ឮណាស់ពីពលរដ្ឋខ្មែរតាមស្រុកស្រែដែលបានលើកឡើងពីការអប់រំប្រៀនប្រដៅ កូនចៅរបស់លោក។ ប៉ុន្តែចំពោះសុភាសិតខ្លះវិញពុំទាន់មានមនុស្សច្បាស់ពីខ្លឹមសាររបស់សុភាសិតនេះនៅឡើយទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា«ឃ្លោកលិច អម្បែងអណ្តែត»

តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យដូចម្ដេច?

ដើម្បីចូលទៅដល់ការបកស្រាយនូវខ្លឹមសាររបស់ប្រធានយើងគប្បីសិក្សាស្វែងយល់នូវ៣ក្យុគន្លឹះមួយចំនួនជា មុនសិន។ ពាក្យថាឈ្លោកគឺចង់មានន័យថា ប្រភេទរុក្ខជាតិម៉្យាងដែរសំដៅទៅដល់ផ្លែឃ្លោកទុំ ព្រោះផ្លែឃ្លោកទុំវាតែង តែអណ្តែតមកលើផ្ទៃទឹកជានិច្ច។ រីឯពាក្យអម្បែងវិញគឺតែងតែលិចជានិច្ច ព្រោះដោយសារតែវាមានទម្ងន់ធ្ងន់ជានិច្ច ។ បើគេដាក់វាថ្នមនៅលើទឹក វាអាចអណ្តែតបានប៉ុន្តែមិនបានយូរទេ វាក៏លិចភ្លាម។ ដូចនេះសុភាសិតនេះបាន បង្ហាញថា ឃ្លោកដែរធ្លាប់តែអណ្តែតបែជាលិច គឺលោកចង់លោកចង់ប្រៀបទៅនឹងមនុស្សដែលមានចំណេះដឹង ឈ្លាសវៃក្នុងកាងារ មានសម្ថភាព មានជំនាញ។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលរស់នៅក្នុងបរិយាកាសពុករលួយ និងសម័យ បក្សពួកនិយម ពួកមនុស្សប្រភេទឃ្លោកនេះបេីពុំមានបក្សពួកនឹងគេ ឬពុំមានសងលុយគេប្រាកដជាដាំដូងហើយ។ បើគេស្ថិតនៅភាពអន្តការ គឺលិចស្រឹមតែម្តង។ រីឯអម្បែងដែលធ្លាប់តែលិចបែទៅជាអណ្តែតទៅវិញ គឺលោកចង់ ប្រៀបទៅនឹងមនុស្សអវិជ្ជាល្ងង់ខ្លៅសុទ្ធសាធ។ មនុស្សធ្លាប់តែឥតប្រាជ្ញា ធ្លាប់តែរស់នៅក្រោមបាត ស្រាប់តែងើបខ្ពស់ ឡើងខ្ពស់ត្រដែត។

ជាភារពិតណាស់ ក្នុងសុភាសិតនេះគឺមានពីរអត្ថន័យដែលគួរតែយកមកពិចារណា ពីគោលបំណងនៃ សុភាសិតមួយនេះ។ ក្នុងន័យទីមួយគីធៀបឃ្លោកទៅនឹងអ្នកមានទ្រឲ្យ មានសម្បត្តិធនធាន ចំណែកឯអំបែង សំដៅ ដល់អ្នកដែលមានឋានៈតូចទាប ជីវភាពក្រីក្រជាដើម។ ក្នុងន័យនេះ ច្បាស់ណាស់គឺចង់និយាយថាគ្រប់មនុស្សទាំង អស់ គឺតែងតែមានភាពប្រែប្រួលមិនទៀង ព្រោះថាអ្នកដែលមានសម្បត្តិហូរបៀវ អាចមានបន្តរហូតបានទេ វីឯអ្នក ដែលមានជីវភាពក្រីក្រក៏មិនប្រាកដថាក្ររហូតដែរ។ ប៉ុន្តែប្រហែលលោកចង់មានន័យថា ទោះមានយ៉ាងណាក៏មិន អាចមានរហូតដែរ។ មូលបោតនេះបានជាលោកចង់ប្រាប់អ្នកជំនាន់ព្រាយថា ត្រូវតែខំប្រឹងប្រែង តស៊ូព្រោះថានៅ តែមានឱកាសជាច្រើននៅកំពុងចាំយើង ប្រៀបដូចអម្លោងធ្លាប់តែលិចដូច្នោះដែរ។រីឯអ្នកមានទ្រព្យធន់ច្រើន បើយើងមិនចេះថែរក្សាក៏គង់តែរលាយទេ ដូចជាគេថាឈ្លោកលិចបាត់។ ប៉ុន្តែបើគិតមួយផ្លូវទៀត សុភាសិតនេះមាន ន័យថាការប្រៀបធៀបទៅនឹងមនុស្សដែរមានទ្រព្យតែគ្មានសំហាត់ដែលជាហេតុដែលនាំអោយបាត់បង់ តម្លៃរបស់ខ្លួនឯង។ ក្នុងន័យនេះ បើទោះជាយើងមានដល់កំរិតណាក៏ដោយ បើគ្មានអ្នកគោរពនីងអោយបាត់បង់ តម្លៃរបស់ខ្លួនឯង។ ក្នុងន័យនេះ បើទោះជាយើងមានដល់កំរិតណាក៏ដោយ បើគ្មានអ្នកគោរពនីងអោយកាត់បង់ តម្លៃរបស់ខ្លួនឯង។ ក្នុងន័យនេះ បើទោះជាយើងមានដល់កំរិតណាក៏ដោយ បើគ្មានអ្នកគោរពនីងអោយកាត់បង់ ចម្រាប់បានទៅនឹងឃ្លោកលិចដូច្នោះដែរ។ ផ្ទយមកវិញ អ្នកក្រអ្នកដែរគ្មានធនាធាន ប៉ុន្តែមានសណ្តានចិត្តល្អ មានសីល ធម៌នៅក្នុងខ្លួន ចេះជួយអ្នកដទៃច្បាស់ណាស់ទោះបីជាមិនមានទ្រព្យច្រើនក៏ពិតមែន មានចិត្តជួយទៅដល់អ្នកដទៃ រហូតត្រូវបានគេលើកតម្កើង នោះគឺប្រៀបនឹងអម្លោងដែរជាវត្តមិនអាចប្រើការបាន បែជាក្លាយទៅជាវត្តដែរគេអោ យតម្លៃវិញ។ យ៉ាងណាមិញបេីក្រឡេកមកទេ លអក្សរសិល្ប៍«ថៅកែចិត្តចោរ»បានរំលេចពីន័យរបស់ប្រធានតាមរយៈពួរអង្គ លោកថៅកែដែរជាមនុស្សមានទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាងតែមានចិត្តមិនល្អ បានអាយព្យហ៍ អោយទៅបុក

ថៅកែហុងលី រហូតដល់មានរឿងរ៉ាវយ៉ាងច្រើន។តួយ៉ាងនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍«ចៅចិត្រ»បានបង្ហាញពីន័យរបស់ ប្រធានតាមរយៈតួអង្គចៅចិត្រដែរជាក្មេងកំព្រាឪពុកម្ដាយ ហើយរៀនបានត្រឹមតែថ្នាក់ទីដប់ ក្រោយពីបាត់បង់ឪពុក រួចមកចៅចិត្រ បានខិតខំធ្វើការជាកម្មករជីកត្បូង។ ចៅចិត្រជាមនុស្សដែលគ្មានអ្វីសោះ ហើយខំធ្វើការយ៉ាងល្អមាន គុណធម៌ សីលធម៌ បានជួយនាងឃុននាវី និងលោកហ្លួងរតនៈសម្បត្តិ ហេតុនេះហើយទើបធ្វើលោកហ្លួងរតនៈ សម្បត្តិនិងនាងឃុននាវីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត។

សរុបមកតាមការបកស្រាយសុភាសិតនេះមានទិសដៅយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអប់រំ ពិតប្រាកដមែនព្រោះបានធ្វើ អោយអ្នកមាន អ្នកក្រត្រូវតែចេះកែច្នៃលើផ្លូវជីវិតអោយបានត្រឹមត្រូវ ព្រោះថាជីវិតគឺមិនទៀងទាត់ឡើយ។

យោងតាមការបកស្រាយពីអត្ថន័យរបស់សុភាសិតរួចមក បានឃើញថាសុភាសិតនេះបានផ្ដល់នូវតម្លៃអប់រំ អោយយើងយល់ពីមនុស្សនិងសម្ដីរបស់មនុស្សទុច្ចរិតដូចសម្បកឃ្លោកដែលលិចចុះទៅក្នុងទឹក រីឯសម្ដីរបស់មនុស្ស សុចវិតប្រៀបដូចជាអម្បែងដែរអណ្ដែតនៅលើទឹកអញ្ជឹងដែរ។ បោតុដូចនេះក្នុងនាមយើងជាយុវជន ជំនាន់ក្រោយ យើងគប្បីកុំធ្វើដូចជាឃ្លោកដែរលិចអោយសោះ យើងត្រូវធ្វើជាមនុស្សដែលមាន គុណធម៌ សីលធម៌ ទើបមានគេ គោរពស្រឡាញ់ និងអោយតម្លៃ។

សរសេរដោយ មួន សុវក្សា

"ឃ្លោកលិច អម្បែងអណ្ដែត"

វិញ្ញាសាទី១៩.ប្រធាន៖មានសុភាសិតមួយបានពោលថា"<mark>បើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លុះ</mark>" ។ចូរស្រាយចំភ្លឺដោយលើកឧទាបារណ៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរជាច្រើនតែងតែមានគំនិតចំណេះដឹងយ៉ាងជ្រៅជ្រះបានក្រង់នូវពាក្យពេចន៍ឃ្លាល្លះកំណាព្យដែល មានភាពត្រឹមត្រូវល្អបរិសុទ្ធប្រកបដោយសម្ផស្សមានន័យអប់រំទូឆ្មានប្រដៅឆ្ពោះទៅរកកាអនុវត្តគោរពប្រណិបត័ន៍ ទទួលបានជោគជ័យលើសពីនេះទៅទៀតគឺលោកបានអប់រំកូនចៅឲ្យចេះគោរពចាស់ទុំមានសីលធម៍ក្នុងកាប្រដៅ។ ទន្ទឹមនិងនេះដែរមានសុភាសិតមួយពោលថា"បើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លុះ"។

តើសុភាពសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យដូចម្ដេច ?

មុននិងឈានដល់ប្រធានខាងលើយើងគួរគប្បីយល់នៅពាក្យគន្លឹះជាមុនសិន ។ ពាក្យឈើពុកៈ គឺជាឈើ ដែលមានអាយុកាលយូឆ្នាំដោយមនុស្សបានកាប់យកមកគរទុក ។ វីឯពាក្យអាសូរៈ អាណិត ស្រឡាញ់ចាប់អារម្មណ៍ យកចិត្តទុកដាក់ថែរក្សាឲ្យគង់វង្ស ។ ចំពោះពាក្យចន្លុះៈ គឺជាឧបរណ៍សម្រាប់ដុតឲ្យមានពន្លឺដោយរក្សារយៈពេល ដយូរ ។ យោងតាមអគ្គន័យនៃពាក្យគន្លឹះខាងលើយើងអាចកំណត់នូវអគ្គន័យរបស់ប្រធានគឺជាករយកចិត្តទុកដាក់ ទៅលើឈើពុកដែលងាយស្រួលក្នុងការប្រើប្រាស់យកទៅបង្កាត់ភ្លើង។

ជាការពិតណាបើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លះយ៉ាងណាមិញបើន័យចំបើឃើញ ឈើពុកកុំដើរកន្លងគឺយើងឃើញថាយើងត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើឈើពុក**និងថែរក្សាសម្រាប់**ប្រើប្រាប់ដើម្បីយក ឈើពុកព្រោះវាងាយស្រួលច្រើប្រាប់ក្នុងការបង្កាត់ភ្លើងដុតចម្អិនកម្ដៅផ្សេងៗ**ហើយងាយស្រួលក្នុងការដុក**ឆាប់ វហ័សទាន់ពេលប្រសិនបើចេះរៀបចំទុកដាក់ថែរក្សានោះនឹងបានផងប្រយោជន៍សម្រាប់មនុស្សទូរទៅ ។ ចំពោះឯង ត័យចំអាសូរឈើផងគ្រាតដុតចត្លុះគេចង់អោយយើងត្រូវស្រលាញ់ថែរក្សាជម្រុញឲ្យសម្រេគោលដៅផ្តល់ពន្លឹកម្<u>ត</u>ៅ ក្នុងចម្អិនអាហារនិងការថែរក្សាឈើនិងផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់មនុស្សផ្តល់នៅជាតម្រូវការដែលចង់បានក្នុងសភាពលក្ខ ណៈបែបណាមួយឈើបានផ្តល់នូវប្រយោជន៍ជាច្រើនដូចជាពន្លឺយ៉ាងគ្រចះគ្រចង់ហើយពន្លឺបានផ្តល់នូវរយៈពេលដ៏ យូរសម្រាប់អោយយើងច្រើប្រាស់ក្នុងពេលដែលត្រូវកា ។ រីឯន័យធៀប បើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងចើយើងឃើញ ចាស់ទុំព្រីទាចារ្យ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ អ្នកមានគុណត្រូវគោរពអោយតម្លៃគាត់និងឪនលំទោនមានសីលធម៌ក្នុងខ្លួននិង ត្រូវចេះស្ដាប់កាអប់រំទូភ្នានបៀនប្រដៅហើយយើងត្រូវខិតខំរៀនសូត្ររស់នៅមានសលីធម៍មានគំនិតច្នៃប្រឌិតក្នុង ការអភិឌ្ឍន៍ខ្លួននិងត្រូវចេះដោះស្រាយបញ្ហាដោយប្រើសមត្ថភាពខ្លួនឯងនិងមានគំនិតជឿនល្បឿនបានផ្តល់នូវទ្រឹស្តី បទពិសោធន៍របៀបនៃការរស់នោយកចិត្តទុកដាក់ថែរក្សាអ្នកមានគុណឲ្យជ្រកជាម្លប់ ។ អាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លុះ យើងត្រូវចេះស្រឡាញ់គោរពអ្នកមានគុណការគោរពប្រណិបត័ននិងទទួលបានអំពើបុណ្យនិងជាបុណ្យកុសលយើង នៅអនាគតយើង**និងជួបតែមនុស្សល្អហើយការមើល**ថែរក្សាអ្នកមានគុណជាកាតព្វកិច្ចរបស់កូនចៅមានការតបស្នង សងគុណភាពកតញ្ញូនិងត្រូវមើលថែរក្សានិងសងគុណគាត់ព្រោះគាត់បានមើលថែរក្សានិងអប់រំយើងទៅជាមនុស្ស មួយដែលសង្គមគេត្រូវការហើយក៏ជាបុគ្គលម្នាក់ដែលជួយដល់ការអភិឌ្ឍន៍សង្គមជាតិអោយវាការរីកចម្រើន ។ បើ យើងមើលទៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរយើងវិញដូចជារឿងសូផាតដែលចង់បង្ហាញពីកាខិតខំរៀនសូត្រនិងតស៊ូត ព្យាយាមរបស់សូផាតហើយក៏បាននិយាយពីការចេះជួយយកអាសារនិងទំនុកបម្រុងគ្នាទៅវិញទៅមកហើយក៏បញ្ហា ពីការចេះតស៊ូតព្យាយាមជំនះរាល់ការលំបាកដែលកើតវាក្នុងជិវិតយើងដែលហើយក៏អោយយើងត្រូវចេះគោរព

ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ជាតិផងដែលនិងមានភាពស្មោះគ្រង់ស្នេហាជាតិមាតុភូមិ ។ ចំពោះរឿងមាលាដួងចិត្តក្នុង ដំណើររឿងបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីឧត្តមគតិស្នេហាជាតិមានការគិតប្រយោជន៍ជាតិជាងធំជាងគិតពីប្រយោជន៍ផ្ចាល់ខ្លួន ហើយ**និងកាតស៊ូវទាមទារសិទ្ធិសេរីភាពបូ**រណភាពដែងដីបានបង្ហាញពីបញ្ហាស្នេហាកម្លោះក្រមុំខុសសញ្ជាតិនិងអំពើ ពុករលួយរបស់មន្ត្រីខ្មែរក្នុងជួររាជការហើយក៏ទុកជាប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរសៀមនិងសង្គ្រោមលោកលើកទី2 ។ វីឯវឿង កុលាបថៃ់លិនអ្នកនិយាយនិយាយពីដំណើរជិវិតរបស់ចៅចិត្តដែលបានពុះពារគ្រប់ឧបសគ្គដើម្បីសម្រេចគោលដៅ ជីវិតជាពិសេសអ្នកបានបង្ហាញពីការជឿជាក់និងការមានទំនុកចិត្តលើខ្លួនឯង(អត្តាបាំ អត្តនោ នាថា) បើយក៏បាន លើយកមកជុំវិញបញ្ហានៃជីវិតជាកូនកំព្រារបស់ចៅចិត្តហើយនិយាយពីជីវិតជាកម្មករត្បូងនៅផ្ទះលោកហ្លួងរតន សម្បត្តិការមានទំនាក់ទំនងស្នេហារវាវចៅចិត្តនិងឃុននាវីនិងភាពជោគជ័យរបស់ចៅចិត្តដែលបាមគស៊ូតព្យាយាម រាប់បញ្ហាដែលកើតលើខ្លួនបើមានការបឿជាក់និងមានទំនុកចិត្តនៅក្នុងខ្លួនទើបថៅចិត្តបានទទួលបានភាពជោកជ័យ និងប្រកបដោយសុភមង្គលនិងភាពរីកចម្រើន ។ ជាការគូសបញ្ជាក់អក្សរសិល្ប៍រាមកេរ្តិ៍តាមដំណើររឿងអ្នកនិពន្ធ បានបង្ហាញឲ្យឃើញពីដំណាក់កាលនៃជីវិតព្រះរាមដែលបានមានដូចតទៅដំណាក់កាលទីមួយនិយាយពីយុវភាព ការសិក្សា ការរៀបចំគូស្រករ និងការនិទេសខ្លួនរបស់ព្រះរាមដើម្បីដោះស្រាយវិបត្តិក្នុងរាជវង្ស ។ដំណាក់កាលទីពីរ ជាដំណាក់ដែលព្រះរាមប្រឈមមុខនិងសត្រូវក្នុងជីវិតរហូតបានជោកជ័យ ។ ដំណាក់កាលទីបីបង្ហាញពីភាពបរជ័យ ក្នុងការកសាងគ្រួសារថ្មីរបស់ព្រះរាមគឺជាឆាតជីវិតព្រាត់ប្រាល់លុះថ្ងៃអវសាន ។ ជាក់ស្តែងរឿងតេជោយ៉តអ្នកនិពន្ធ ក៏បាននិយាយពីវីរភាពរបស់បុព្វបុរសខ្មែរក្នុងបព្វហេតុជាតិមាតុភូមិក៏ដូចជាព្រះមហាក្សត្រក្នុងកិច្ចការពារបូរណ៍ភាព ទឹកដី។តេជោយ៉តជាតួអង្គតំណាងឲ្យមេទ័ពខ្មែរនៅសម័យឧដ្ដង្គដែលមានគំនិតស្រលាញ់ជាតិ លើកម្ពស់ជាតិនិង ហ៊ានលះបង់ជីវិតដើម្បីជាតិមាតុភូមិដែលជាទង្វើនេះជាគម្រូមួយគួរជាទីមោទនៈនិងស្ងប់ស្វែងក្រៃលេង។ ការបេះ បោររបស់ស្ដេចសម្រែ ភាពឈ្លាវៃរសម្រាប់របស់ស្ដ្រី ការបោសអំអាតខ្មាំងក្រោយខ្នង សេចក្ដីស្នេហាជាតិរបស់តេជោ យ៉ាតនិងជំទាវព័្រសន ។

សរុបសេចក្ដីមកតាមការរៀបរាប់និងអធិប្បាយខាងលើយើងឃើញថាបើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរ ឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លះមានន័យនិងខ្លឹមសារពិតប្រាកដមេន។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយនិងអធិប្បាយយ៉ាងក្បោះក្បាយខាងលើកប្រធានដែលបានលើកឡើបាខាងលើនេះ ពិតជាមានអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារយ៉ាងជ្រាលជ្រៅពិតប្រាកដមេនព្រោះប្រធានខាងលើបានបង្ហាញពីសុភាសិតយ៉ាងល្អ ប្រសើរនិងត្រចះត្រចង់នៃការរស់នៅ ។ ក្នុងនាមយើងជាអ្នកសិក្សាយើងត្រូវខិតខំរៀនសូត្រនៅសុភាសិតឲ្យបានស៊ី ជម្រាកាន់តែល្អប្រសើរប្រពៃដែលពុទ្ធិមួយបានដុតខាត់បណ្តុះស្មារតីគំនិតចំណេះដឹងនិងមានការអភវិឌ្ឍន៍ខ្លួនអោយ កាន់តែងល្អនិងមានសលីធម៍ក្នុងខ្លួនអោយមានភាពខ្ពង់ខ្ពស់ដល់ថ្ងៃអនាគតអោយមានភាពរីកចម្រើនល្អប្រសើរ ។

សរសេរដោយ ថុន ស្រីលុច

"បើឃើញឈើពុកកុំដើរកន្លងអាសូរឈើផងគ្រាន់ដុតចន្លុះ"

វិញ្ញាសាទី២០. **ប្រធាន**៖ មានពាក្យសុភាសិតមួយថា **"ធ្វើគុណមួយរយសំពៅ ទោសមួយចូលទៅរលាយបាត់អស់"** ។ ចូរស្រាយបំភ្លឺដោយលើកឧទាបារណ៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ជាទូទៅប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងសង្គមបូរដ្ធមួយតែងតែត្រូវបានជុំរុញឲប្រព្រឹត្តអនុលោមទៅតាមនិយាម សង្គមដូចជាប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ជំនឿសាសនានិងសីលធម៌ជាដើម។លើសពីនេះទៀតពួកគេបានចាប់បង្ខំឲគោរព ច្បាប់រដ្ធផងដែរ។ទោះបីជាពួកគេខិតខំព្យាយាមប្រព្រឹត្តល្អយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ពួកគេមិនអាចគេចផុតពីការ ថ្លោះធ្លោយម្ដងមួយកាលធ្លាក់ក្នុងទង្វើអាក្រក់ដែរ។ការជ្រុលជ្រោះម្ដងមួយកាលនេះគ្រូវបានមតិខ្លះវិនិច្ឆ័យថាអាចធ្វើ ចរលាយបាត់អស់នូវផងល្អបុកេរ្ត៍ឈ្មោះល្អដែលបុគ្គលបុក្រុមណាមួយបានក៏សាងកន្លងមកករណីនេះបញ្ជាក់ឲឃើញ ថាអំពើល្អទោះបីជាមានច្រើនយ៉ាងណាក៏ក៏នូវតែចាញ់អំពើអាក្រក់ដែរមានតែបន្តិចបន្តចដែរ។

តើទសុភាសិតខាងលើមានន័យខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

មុននឹងចូលដ៏ការបកស្រាយសុភាសិតខាងលើនេះយើងគម្បីយល់នូវពាក្យគន្លឹះជាមុនសិន«គុណ»គឺសម្ដៅយក ដំណើរធ្វើចចច្រើនឡើងសេចក្ដីចច្រើនបូលក្ខណៈបូសេចក្ដីល្អនិងកុសលភាពដែលកើតឡើងពីអំពើល្អ«ទោស»គឺជា កុំហុសបូអកុសលភាពដែលកើតឡើងពីអំពើអាក្រក់និងអំពើអសីលធម៌និងអំពើស្នើសច្បាប់«សំពៅ»សំដៅយក នាវាធំៗដែលក្នុងសម័យបុរាណគេសម្រាប់ដឹកមនុស្សបូទំនិញឆ្លងកាត់ទន្លេបូមហាសាគរហើយបច្ចុបន្ននេះគេប្រើកា ណូតបូកាប៉ាល់ធំៗជំនួសវិញ«គុណមួយរយសំពៅ»គឺជាពាក្យប្រដូចដែលសម្ដៅយកគុណធម៌ដ៏ច្រើនឥតគណនា« ទោសមួយសម្ដៅដ៏ទោសដែលកើតឡើងបន្តិចបន្ទូចបើច្រៀបធៀបទៅនឹងគុណដ៏មហាសាល«ធ្វើគុណមួយរយសំពៅ ទោសមួយចូលទៅរលាយបាត់អស់»គឺជារបៀបនៃការពិចារណាការសាងនូវអំពើល្អតែក៏មិនអាចឈ្នេះនូវអំពើ អាក្រក់មួយបន្តិចបានដែរ។

ជាការពិតណាស់ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយបើយើងពិនិត្យមើលចេតនារបស់សុភាសិតនេះគឺបុព្វបុរសខ្មែរចង់ បណ្តុះគំនិតចប្រជាជនខ្មែរមានការប្រុងប្រយ័ត្តខ្ពស់កុំចធ្លាក់ទៅក្នុងការប្រព្រឹត្តខុសដោយកុំចមានកុំហុសខុសឆ្គង ដោយជាបោតុលើសពីនេះទៀតទម្រង់នៃការអប់រំមានលក្ខណះជាការបំភ័យក្នុងបំណងរារាំងមិនចសមាជិកសង្គម ប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងទោះបីដោយចេតនាប្អូរចេតនាក៏ដោយ។ជារួមថ្វីបើសុភាសិតនេះមានទម្រង់ជាការពិចារណាបែបអនុ មាណរួមដែលសន្និដ្ឋានរបស់វាផ្នែកលើតែភស្តុតាងមួយប្អូរស្តុតាងមួយចំនួនក៏ដោយក៏ពេលខ្លះវាអាចពិតដែរដូចជា ក្នុងករណីទីកស្អាតដែរមានទីកកខ្វក់បុទីកមានមេរោគហូរចូរតែបន្តិចក៏វាអាចខ្លាចទៅជាទីកមិនស្អាតបានដែរមិនគួរ ផ្ទឹកប្រើប្រាស់ដែរហើយអ្វីដែរយើងគួរចាប់អារម្មណ៍នោះគឺសុភាសិតនេះចង់អប់រំចមនុស្សរក្សារនូវការប្រព្រឹត្តល្អជានិច្ចកុំចថ្លោះឆ្លោយចសោះបើសិនជាមនុស្សម្នាក់ផ្លាប់តែប្រព្រឹត្តនូវតែអំពើល្អបុណ្យកុសលក៏ដោយបើសិនធ្វើខុសមួយ បន្តិចនោះប្រាកដណាស់ថាគេនិងអាក្រក់ខ្លាំជាមិនខានបើទោះធ្លាប់លាងនៅអំពើល្អៗមកជាច្រើនក៏ដោយជាពិសេស គឺអ្នកដែរមានមុខមាត់បុណ្យសាក់កេរ្ត៍ឈ្មោះល្បីល្បាញហ៊ានតែប្រព្រឹត្តខុសបន្តិចគេនិងរិះគុណជាន់ពន្លិចទម្លាក់មុខ ដំណែងនិងខ្លាយទៅជាជនដែរអាក្រក់ជាពុំខានឡើយដូចច្នេះហើយអំពើល្អគឺតែងតែមិនឈ្មេះនូវអំពើអាក្រក់នោះ ទេពីព្រោះទោះបើយើងខិតខំសាងល្អយ៉ាងណាក៏ដោយគឺបើខុសតែបន្តិចនិងរលាយដោយមិនបានគិតឃើញថា យើងធ្លាប់បានសាងនូវអំពើដែរល្អៗពីមុនមកទេបើយើងម្នាក់អ្នកដោយចេចទេះជាយើងសាងល្អមកយ៉ាងណានោះក៏ មិនប្រាកដថាយើងល្អដែលល្អបើងសមាត់ក្រក់យើងខុសឆ្គងតែសប្តិចនិងសុបបាត់នូវផលល្អទាំងអស់នោះជាមិនខាន

ដូចច្នេះបើយើងក្រឡេកមកមើលរឿងព្រះវេះស្សន្តរវិញគឺ នៅពេលដែលគ្រាមួយដែនក្លីង្គរាស្ត្រកើតទុះភិក្សរាំងភ្លៀង អត់បាយអ្នកនគរចាត់ព្រាហ្មណ៍8នាក់ចទៅសុំដំរីមង្គលពីព្រះវេះស្សន្តរព្រះពោធិសត្វក៏សព្វព្រះទ័យប្រោសប្រទានដំរី ព្រមទាំងគ្រឿងប្រដាប់ទៅស្មូម ពេលនោះអ្នកស្រុកស្រីពិរាស្ត្រឆាំគ្នាខឹងសំព្រះរាជជាចបបរបង់ព្រះវេស្សន្តរចេញពីវ នគរដូចនេះហើយក្នុងរឿងនេះបញ្ជាក់ចឃើញថាពេលខ្លះខំសាងនូវអំពើល្អនិងប្រពីត្តល្អយ៉ាងណាក៏នូវតែមិន អាចយកឈ្នេះនូវអំពើអាក្រក់ទោះម្បីជាមានកំហុសបត្តិចក្តីហើយយើងម្នាក់ៗក៏រស់នៅប្រកបដោយសារសាងបុណ្យ កុសលរាងៗខ្លួនលុះបើមានកំហុសតែបត្តិចគឺនិងរលាយបាត់នូវទង្វើល្អដែលធ្លាប់សាងជាពុំខានដូចច្នេះហើយទើប មានសុភាសិតមួយពោលថា«ធ្វើគុណ100សំពៅ ទោសមួយចូលទៅរលាយបាត់អស់»។

សរុបមតិមកឃើញថា ការប្រព្រឹត្តឆៅបុណ្យកុសលទាំឡាយមិនប្រាកដថាអាចតបមកវិញនូវល្អទាំងអស់ឆោះ ទេបើទោះជាយើងព្យាយាមសាងនូវទង្វើបុណ្យកុសលយ៉ាងណាបើសិនជាឆ្ពោះឆ្ពោយខុសឆ្គងតែបន្តិចនិងអាក្រក់ ខ្លាំងត្រឹមតែមួយព្រិចភ្នេកជាពុំខានឡើយ។

យោងតាមការបកស្រាយនូវសុភាសិតខាងលើរួចមកគឺគឺបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាបង្កប់នូវខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងមាន អត្ថន័យដូចច្នេះក្នុងនាមយើងជាសិក្សានុសិស្សយើងគម្បីយល់នូវតម្លៃនៃការអប់រំនៅក្នុងសុភាសិតនេះផងដែរ ដោយដើម្បីឲញាយាមប្រព្រឹត្តនៅអំពើល្អបើទោះម្បីជាអំពើដែលយើងខំសាងមកគេមិនដឹងការតបស្នងតបមកវិញប្ ក៏ការដែលយើងខំសាងហើយបែរជាខុសឆ្គងបន្តិចនិងរលាយបាត់អស់ដោយអំពើល្អទាំងនោះមិនអាចយកឈ្នេះ អំពើអាក្រក់បន្តិចបន្តចបានឡើយ។

សរសេរដោយ ឡេង ជីនបារ័

វិញ្ញាសាទី២១. **ប្រធាន**៖ មាន៣ក្យសុភាសិតមួយថា **"កុំស្លាប់ដូចពស់ កុំរស់ដូចកង្កែប"** ។ ចូលបកស្រាយ។ សេចក្តីអធិប្បាយ

មនុស្សគ្រប់រូបមិនអាចជៀសផុតពីសេចក្ដីស្លាប់បានឡើយ តែមុននិងស្លាប់មនុស្សគប្បីបន្សល់ទុកនូវស្នាដៃ ល្ឌៗនិងពោរពេញដោយកេរ្តិ៍ឈ្មោះបោះសំឡេង បើនៅរស់វិញ មនុស្សគប្បីកែខៃជីវិតអោប្រសើថ្លៃថ្លា និងអភិវឌ្ឍន៏ វីកចម្រើន។អាស្រ័យបោតុនេះហើយ ទើបមានសុភាសិតមួយបានពោលថា កុំស្លប់ដូចពស់ម កុំរស់ដូចកង្កែប។

តើសុភាសិតខាងលើមានអត្តន័យខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីកុំអោយយល់ច្រលំក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាខាងលើ យើងគប្បីយល់អត្ថន័យនៃពាក្យរស់ និងស្លាប់ អោ យបានច្បាស់លាស់ជាមុនសិន។ រស់ គឺជាការរក្សា

ជីវិតអោយគង់នៅ។ ស្លាប់គឺការរល់ផុតសង្ខារ។ ប្រធានបទខាងលើមានន័យថា គ្រប់មនុស្សាគ្រូវស្លាប់ ដោយបន្សល់ ទុកនូវកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អប្រពៃ ហើយត្រូវរស់ដោយភាពថ្លៃថ្នូរ និងអភិវឌ្ឍន៍ មិនត្រូវស្លាប់ហើយនិងរស់នៅដោយឥត ប្រយោជន៍ ឥតន័យខ្លឹមសារនោះទេ។

ពិតមែនបើយ ពស់ជាសត្វល្មូនមួយប្រភេទដែលខ្លះគ្មានពិស បើយខ្លះមានពិសខ្លាំងក្លាគួរអោយខ្លាច អាច ខាំសម្លាប់ ជីវិតមនុស្សបាន។ ដូចនេះ មនុស្សគ្រប់គ្នាកាលបើឃើញសត្វពស់នេះបើយ តែងតែវាយសម្លាប់ ដោយឥត ពិចារណឡើយ បើយពស់ត្រូវបានស្លាប់ដោយគ្មានការតវា ឬសំលេងថ្ងូរថ្ងួចអ្វីនោះទេ។ បើយការស្លាប់របស់សត្វ ពស់នេះ មិនបានបន្សល់ទុកអ្វីដែលជា កេរដំណែលជាស្នារដៃ

សូម្បីបន្តិចក៏គ្មានដែរ មានតែការខ្លាចរអា និងការស្លប់ខ្ពើមតែប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះការស្លាប់របស់ពស់ គឺស្លាប់ដោយ គ្មានតម្លៃ គ្មានខ្លឹមសារ និងគ្មានការអាណិតអាសូរ ពីសំណាក់មនុស្សដែលបានឃើញ បានជួបពីភាពកាចសាហាវ របស់វានោះទេ។ ឯសត្វកង្កែបវិញ ជាប្រភេទសត្វលោតស៊ីសត្វល្អិតជាអាហារ ស្លុតគ្មានពីស និងមិនអាចធ្វើមិនអាច ធ្វើអ្វីដែលប៉ះពាល់ដល់ជីវិតអ្នកណាម្នាក់ឡើយ។ តែការរស់នៅរបស់សត្វប្រភេទនេះ ក៏មិនបានសុខជា មិនបបាន សល់ដោយស្រួលនោះទេ ព្រោះវាជាសត្វមិនឆ្លាត វារស់នៅក្នុងវន្ធ តែវាមិនអាចមានសមត្ថភាព ជីកកកាយបង្កើតវន្ធ ដើម្បីជីវិតរស់នៅរបស់វាទេ គឺវាតែងតែ ចូលរស់នៅក្នុងរន្ធក្ដាម និងរន្ធសត្វផ្សេងៗ ដែលទំនេរ។ ជួនកាលវារស់នៅ តាមគម្ពោតក្បែរមាត់ទឹក។ កង្កែបគ្មានពីសគ្មានចង្កុម គ្មានធ្មង់ សំរាប់ការពាវខ្លួនវាទេ ជាបោតុធ្វើងាយក្នុងការយី យាដល់ជីវិតរបស់វាពីសំណាក់មនុស្ស និងសត្វដទៃទៀត។ ដូចនេះការរស់ននៅរបស់កង្កែប ពោពេញដោយភាព ភិតភ័យ និងគ្មានការអភិវឌ្ឍន៍ ជីវិតរស់អោយមានល្អឡើយ។ ឯពាក្យ កុំស្លាប់ដូចពស់ កុំរស់ដូចកង្កែប ក្នុងន័យ ធៀបវិញ គឺសំដៅការរស់ និងការស្លាប់ របស់មនុស្ស គឺមានន័យថា មនុស្សគប្បី បន្សល់ទុកនូវស្នាដៃ និងកេរដំណែល ផ្សេងៗ ដែលខ្លួនខំ កែច្នៃរិះរកវិធីបង្កើតឡើង កាលពីខ្លួននៅរស់។ ដូចនេះមនុស្សគញ្ជី ឧស្សាហ៍ ព្យាយាម ធ្វើ ការងារ ផ្សែងៗជាច្រើន ជៀសវាងការស្លាប់ទៅដោយសោះសូន្យទទេ គ្មានបន្សល់ទុកអ្វីក្រៅពីកេរ្តិ៍ឈ្មោះ អាក្រក់ ស្ពុយរលួយងំ គួរអោយស្ពប់ខ្ពើមដែលជារឿងមិនល្អ។ ឯកុំរស់ដូចកង្កែបវិញ គឺមានន័យ ថា មនុស្សម្នាគ្រប់សញ្ជាតិ ទាំងអស់ គហ្គីចេះកែខៃការរស់នៅ អោយបានល្អប្រសើរ អភិវឌ្ឍន៍រីក ចំរើន មាសេរីភាព និងសុភមង្គល់ គឺមនុស្ស មិនត្រូវរស់ដោយពីងលើកំម្លាំងអ្នកដទៃ រស់ស្គាប់តាម តែការបញ្ជារបស់គេ ឬរស់នៅក្រោមការប្រមាថមើលងាយ ជិះជាន់ កៀបសង្កត់ សព្វបែបយ៉ាង ទាំងផ្លូវកាយវាចារចិត្ត ហើយចេះតែសម្ងំទ្រាំ រស់ដោយគ្មានការតស៊ូ រើបំរាស

ផ្លាស់ប្តូរជោគវាស នារបស់ខ្លួន។ មនុស្សត្រូវរស់ដោយកិត្តិយសថ្លៃថ្នូវ បើស្លាប់ក៏ត្រូវបន្សល់ទុកនូវកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ល្អ ប្រសើរ តួយ៉ាងដូចជាសម្តេចសង្ឃរាជជួណាត ថ្វីត្បិតព្រះអង្គបានសុគត ចាកលោកនេះយ៉ាងយូរ ណាស់ទៅបើយក្តី ក៏កិត្តិស័ព្ទរបស់ព្រះអង្គ នៅតែល្បីរន្ទឹសុះសាយ គ្មានថ្ងៃនិងសាបសូន្យឡើយ ក៏ព្រោះតែស្នាដៃទាំងឡាយ ដែលព្រះ អង្គបានបន្សល់ទុក មុនពេលសុគត។ ដូចនេះមនុស្សត្រូវ តែកែច្នៃជីវិតរស់នៅអោយបានថ្លៃថ្នូវ និងត្រូវបង្កើតស្នាដៃ ទុកជាកេរដំណែលសំរាប់កូនចៅជំនាន់ក្រោយ។

សរុបសេចក្តីមក មនុស្សមិនត្រូវស្លាប់ដោយឥតប្រយោជន៍ ហើយក៏មិនត្រូវរស់ដោយ ឥត ន័យខ្លឹមសារនោះ ដែរ ត្រូវតែស្លាប់និងរស់ឱ្យមានន័យ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើឃើញថា ប្រធានបទនេះ ពិតជាមាន អត្ថន័យល្អ សម្រាប់ទូឆ្មានដល់ជំន្មានុជន ទាំងឡាយ អោយចេះខ្វល់ខ្វាយ កែច្នៃជីវិតរស់នៅអោយបានល្អ និងខិតខំបង្កើតស្នាដៃ ផ្សេងៗ ទុកជាកេរដំណែល ដល់កូនចៅជំនាន់ក្រោយ មុននិងខ្លួនលាចាក លោកនេះទៅ។ ដូចនេះកុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរទាំងឡាយអើយ គួរ ខិតខំរៀនសូត្របង្កើតស្នាដៃ ល្អៗ សម្រាប់ការរស់នៅរបស់ខ្លួនផង និងសម្រាប់ជាកេរដំណែលទុកអោយកូនចៅក្នុង ពេល អនាគតផង៕

សរសេរដោយ ស្រ៊ា ថាងស្រ៊ាន

"កុំស្លាប់ដូចពស់ កុំរស់ដូចកង្កែប"

វិញ្ញាសាទី២២. **ប្រធាន**: មានសុភាសិតមួយបានពោលថា**"ខ្លួនទីពីងខ្លួន"**។ ចូវពន្យល់និងលើកឧទាបាវណ៍មកបញ្ជាក់។ សេចក្តីអធិប្បាយ

ចំណេះដឹង ទ្រព្យសម្បត្តិមាសប្រាក់ មិនដែលកើតឡើងដោយឯកឯងនោះឡើយ។ទាល់តែយកដៃទៅធ្វើ ទើបអាចទទួលបាន និយាយឲ្យខ្លីទៅ គ្មានអ្នកណាចាំជួយរបាូតទេ លុះត្រាតែសាមីខ្លួននោះចេះក្រោកឈរឡើង និង មានការភ្ញាក់រឮកទើបបាន មានតែខ្លួនឯងទេដែលអាចជួយខ្លួនឯងបាន។ដើម្បីជាការដាស់ភឿនបន្ថែមនោះ ក៏មាន សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា"ខ្លួនទីពីងខ្លួន"។

តើសុភាសិតនេះមានន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

មុនតិងឈានដល់ការបកស្រាយបកស្រាយតូវសុភាសិតខាងលើ ជាបឋមយើងគួរគប្បីសិក្សាស្វែងយល់តូវ ន័យរបស់ពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ដូចជា"ខ្លួន"និង"ទីពីង"។"ខ្លួន"សំដៅទៅលើសារពាង្គកាយ វីឯ"ទីពីង" មានន័យថា ពំនាក់អាស្រ័យ ឬពីងផ្នែក តាមរយះសុភាសិតទាំងមូល គេចង់និយាយថា មានតែខ្លួនឯងទេ ទើបអាច សម្រេច និងអាចឈានទៅដល់គោលដៅបាន។

ជាការពិតណាស់ គេអាចសង្កេតមើលទៅតាមសាលារៀនជាច្រើន សិស្សមួយចំនួនរៀនពូកែណាស់របាូត ទទួលបានការកោតសរសើវស្ងប់ស្វែងពីមិត្តភ័ក្ដ គ្រូបង្រៀន និងឪពុកម្ដាយ។មិនត្រឹមតែ ប៉ុណ្ណោះទេគេមានទម្លាប់ យ៉ាងល្អ ទាំងនៅក្នុងពេលសិក្សានិងគេនៅផ្ទះ ហើយខំប្រឹងវៀនសូត្រមិនដែរខានឡើយ ដែលខុសពីសិស្សមួយចំនួន ដែរខំរៀនសូត្រ តែពេលជិតប្រឡង ហើយទិញធូបទានមកបន់ស្រន់ព្រះឬទេវតាដើម្បីឲ្យខ្លួនបានប្រឡងជាប់។ក្នុង ករណីនេះហើយដែកអាចឲ្យយើងដឹងថា សិស្សដែរមិនខិតខំរៀនសូត្រតែងតែទទួលបានចំណាត់ថ្នាក់ទាបជារៀង រាល់ខែខ្លះទៀតប្រឡងធ្លាក់ក៏មាន។វីឯសិស្សដែរមានការអត់ធ្មត់រមែងតែទទួលបានជោគជ័យយ៉ាងត្រចះត្រចង់ លទ្ធផលទាំងនេះ ស្ទូតែកើតពីកម្លាំងកាយនិងកម្លាំងចិត្តពីខ្លួនរតបស់បុគ្គលខ្លួនឯងតែប៉ុណ្ណោះ។បន្ថែមពីនេះ ទ្រព្យ សម្បត្តិមាសប្រាក់ទាំងឡាយ មិនដែលហូបចូលទទេបានឡើយ ទាល់តែចេញទៅស្វែងរកទើបទទួលបាន មាន ការងារខ្លះស្រួល ការងារខ្លះពិបាក ត្រូវឈរហាលថ្ងៃ ហាលភ្លៀង និងប្រឹងប្រែងបំផុត ខ្លះទៀតហ៊ានលះបង់ជីវិត ពេលវេលា និងសេចក្ដី សុខរបស់ខ្លួន គ្មានទេវតាណា មកតាមជួយយើងនោះឡើយ ដូចជាពាក្យចាស់លោកតែង ពោលថា បើចង់ឲ្យព្រះជួយ ត្រូវជួយខ្លួនឯងជាមុនសិន ហើយក៏ដូចជាពាក្យប្រដៅមួយនៃច្បាប់ស្រីហិតោបរទេស បានលើកឡើងថា" គ្មានម្រឹគឯណា ប្រាលចូលមាត់សីបា: ដែលកំពុងដេកនោះឡើយ"។បានន័យថា បើចង់មាន ទាល់តែខំប្រឹងធ្វើការ។បន្ថែមពីនេះ ការប្រកបបរប វិជ្ជាជីវៈផ្សេងៗដូចជា វិស្វករ គ្រូពេទ្យ មេធាវី គ្រូបង្រៀនជាដើម សុទ្ធសឹងតែ កើតឡើងពី សមត្ថភាពពិតៗរបស់មនុស្សដែលមានការខិតខំប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រនិងស្រាវជាវយ៉ាង ខ្លាំង ទើបអាចទទួលកិច្ចការទាំងនោះបាន។ដោយឡែក បើក្រឡេកមកមើលស្នាដៃក្នុងអក្សរសិល្ប៍ ដូចជា"កុលាប ថ៉ៃលិន"ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់លោក ញ៉ូកថែម ដែលតាក់តែងនៅក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយសាមសិបប្រាំមួយ ដល់ឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយសែសិបបី ជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍ ទំនើប បែបប្រលោមលោកមនោសញ្ចេតនា ជា ចលនា អក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយម បានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា តួអង្គចៅចិត្រតែង តែចងចាំ៣ក្យសម្ដីរបស់ឪពុកជានិច្ច គឺ ត្រូវពីងផ្នែកលើខ្លួនឯងឲ្យបានច្រើន មិនចាំឲ្យតែគេជួយវហូតនោះទេ ក្រោយមកចៅចិត្រទើបទទួលបានការងារជា អ្នកជីកត្បូង ប៉ុន្តែគេនៅតែស្រលាញ់ការងារនោះ។និងខំធ្វើការ រហូតដល់ចៅហ្វាយនាយពេញចិត្ត និងស្រលាញ់ ត្រង់ករណីនេះដោយសាររូបគេឧស្សាហ៍ព្យាយាម និងមិនដែលប្រចាំគ្នា ទើបលទ្ធផលគេទទួលបានជោគជ័យ។ជាទ

ឡីករណ៍ក្នុងអក្សរសិល្ប៍"ទុំទាវ"ដែលជាស្នាដៃរបស់ភិក្ខុ សោម ជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍បែប មឆោសញ្ចេតតា ជា ចលតាបែបខេមរៈនិយម ត្រង់ព្រះភិក្ខុសោម បានលោតគ្រដាងឲ្យឃើញ ពីការរើបម្រះប្រឆាំងនិងប្រពៃណីចាស់គំរិល ហើយពួកគេបានសម្រេចបំណងដូចគ្នា ហើយព្រះរាជាបានរៀបការឲ្យដោយស្របច្បាប់។ចំណែកឯក្នុងអក្សរសិល្ប៍" ធនញ្ជ័យ"ដែលជាចលតាអក្សរសិល្ប៍ថែបខេមរៈនិយម ក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញ ការរួចផុតពីកណ្តាប់ដៃចិនគឺ បណ្តាលមកពីប្រាជ្ញារបស់ខ្លួនឯងពិតប្រាកដមែន គ្មានអាទិទេពណាជួយបានឡើយ ប្រសិនបើ គ្មានគេទេ ស្រុកខ្មែរ ប្រហែលជាធ្លាក់ក្នុងចំណុះចិតជាមិតខាន។គ្រង់ចំណុចនេះបានបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាបញ្ហារបស់ធនញ្ជ័យ កើតឡើងពី ខ្លួនគេផ្ទាល់ ដែលជាការពិចារណារកហេតុផលដ៏ល្អ។រីឯក្នុងស្នាដែអក្សរសិល្ប៍"ផ្កាសពោន"ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធ របស់លោក នូ ហាច គាក់តែងក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយសែសិបប្រាំពីរជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍បែបប្រលោមលោក មឆោសពោ្ចតតា ជាចលនាអក្សរសិល្ប៍បែប ខេមរៈនិយម រឿងនេះបានបញ្ជាក់គ្រង់សេចក្តីអំណត់របស់ ប៊ុន ធឿន ទោះ គេធ្លាក់ខ្លួនក្រយ៉ាងណាក្តី ក៏គេមិនដែរបាត់បង់ក្តីសង្ឃឹមឡើយ គឺរីតតែខិតខំប្រឹងប្រែងរៀនសូត្ររហូតទទួល បានជោគជ័យ។ក្រៅពីនេះក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ "ពុន្ធិសែន"ដែលជាអក្សរសិល្ប៍ បេពុទ្ធនិយម ក៏បានលើកឡើងពី សមត្ថភាពរបស់តួអង្គ ពុត្តិសែនយ៉ាងពិតប្រាកដមែន ដើឡីជួយឲ្យបាលភ្នែកម្តាយនិងអំស្រីទាំងដប់មួយទៀតឲ្យជា សះស្បាយ។

សរុបមក មានតែការពីងលើខ្លួនឯងនោះទេ ទើបល្អប្រសើរ និងមិនមានអ្នកណាជួយគ្រប់ពេលវេលានោះទេ ដូចពាក្យចាស់ថា បើចង់ឲ្យព្រះជួយ ទាល់តែជួយខ្លួនឯងសិន។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយរួចមកយើងឃើញថា ប្រធានខាងលើពិតជាមានអគ្គន័យអប់រំយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ដែល ជាការលើកទឹកចិត្តឲ្យមនុស្ស មានការពីងផ្នែកលើខ្លួនឯងដើម្បីឈានទៅរកភាពជោគជ័យ។ក្នុងនាមជាសិក្សានុ សិស្សមួយរូបខ្ញុំសូមប្តេជ្ញាថា និងខិតខំរៀនសូត្រនិងយកគំរូ តាមប្រធានខាងលើនេះដើម្បីឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍន៍ និងដើម្បីឲ្យប្រទេសជាតិពីងផ្នែកបាននាពេលអនាគត។

សេសេរដោយ ផុន ណាផា

វិញ្ញាសាទី២៣. ប្រធាន ៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា «ដំដែកទាន់នោក្ដៅ ប្រដៅមនុស្សទាន់នៅក្មេង»។ ចូរស្រាយ បំភ្លឺសុភាសិតខាងលើដោយលើកយកឧទាបារណ៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ដូតតាខ្មែរយើងតាំងពីបុរាណកាលមកតែងបន្សល់ទុកនូវស្ពាដៃយ៉ាងសម្បូរបែប រួមមាន សុភាសិត ពាក្យ ស្លោក និងច្បាប់ផ្សេងៗជាច្រើន ។ អ្នកប្រាជ្ញ កវី បណ្ឌិត អ្នកនិពន្ធសុទ្ធសឹងជាអ្នកដែលបាន តាក់តែងសុភាសិត ពាក្យស្លោក និងច្បាប់ផ្សេងៗទាំងនោះទុក សម្រាប់ងប់រំ ទូឆ្មានប្រៀនប្រដៅកូនចៅគ្រប់ជំនាន់ គោលបំណងរបស់ លោកគឺប្រាថ្នាចង់ឲ្យកូនចៅទាំងអស់រស់នៅប្រកបទៅដោយសុភមង្គល ។ បោតុដូច្នេះបើយបានជាមានសុភាសិត មួយពេលថា « ដំដែកទាន់នៅក្ដៅ ប្រដៅមនុស្ជាន់នោះក្នុង » ។

តើសុភាសិតខាងលើមានអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេច?

មុនតឹងឈានដល់ការបកស្រាយប្រធានខាងលើអោយកាន់តែមាន អត្ថន័យនិងខ្លឹមសារ យើងគប្បីយល់ពី ពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិនដូចជាពាក្យ «ដំ» គឺជាការវាយច្នៃទៅជាឧបករណ៍អ្វី

មួយ ។ វីឯពាក្យ «ដែក» គឺជាលោបាធាតុវីងគេអាចយកវាទៅដុតកម្ដៅ ឬស្លវាសម្រាប់ធ្វើជាវត្ថុប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ ។ ដូចនេះប្រធានខាងលើមានន័យថា កាលណាគេលត់ ឬច្នៃលោបាធាតុឲ្យកើតបានជាវត្ថុសម្រាប់ប្រើប្រាស់ផ្សេងៗគេ ត្រូវយកលោបានោះទៅដុត ឬស្លអោយវាក្ដៅតែបើទុកអោយលោបានោះត្រជាក់វិញ នោះវានឹងវីងដូចដើមហើយ យើងមិនអាចយកវាទៅច្នៃបានឡើយ ។ វីឯការអប់រំកូនចៅវិញក៏ដូចគ្នាដែរ ពោលគឺត្រូវអប់រំតាំងពីតូចៗមកទើប យើងអាចតម្រង់ទិស កូនចៅនោះអោយមានសីលធម៌ល្អនៅថ្ងសក្រោយ។

ជាការពិតណាស់ កាលណាគេត្រូវការដំដែកធ្វើជាគ្រឿងប្រដាប់អ្វីមួយ គេត្រូវដុតដែកនោះឲ្យក្ដៅជាមុនសិន ទើបងាយដំ ព្រោះសាច់ដែកនិងទន់ ស្រួលដំ ឬពត់បានតាមបំណងដែលយើងចង់បាន។បើគេមិនដុតឲ្យក្ដៅទេ នោះ គេមិនអាចដំ ឬពត់បានតាមបំណងដែលគេចង់បាននោះឡើយ។ជាក់ស្ដែងមុននឹងដំដែក ធ្វើជាកាំបិត ពូចៅ ចប ។ គេត្រូវតែដុតឬស្លដែកនោះឲ្យក្ដៅ ទើបមានសាច់ទន់ ងាយដំ ឬពត់តាមរាងនៅវត្តទាំងនោះបាន ។ បើគេពុំដុតឲ្យក្ដៅ ទេ សាច់វារឹងពិបាកដំ ឬពត់ណាស់ ។ យ៉ាបាណាមិញការដំដែកក៏មិនខុសអ្វីពីការអប់រំមនុស្សនោះដែរ ។ ការអប់រំ មនុស្សគេត្រូវអប់រំ ណែនាំប្រៀនប្រដៅតាំងពីក្មេងៗ មិនចាំបាត់ត្រូវរង់ចាំអោយដល់ធំបុចាស់ឡើយថការអប់រំ មនុស្សគេត្រូវអប់រំ ណែនាំប្រៀនប្រដៅតាំងពីក្មេងៗ មិនចាំបាត់ត្រូវរង់ចាំអោយដល់ធំបុចាស់ឡើយថការអប់រំ មនុស្សជាទូទៅ ត្រូវអប់រមតាំងពីគេនៅក្មេង ព្រោះងាយចេះ ងាយចាំ ងាយស្គាប់បង្គាប់ ទទួលបែបបទនិងទម្លាប់ល្អ ក្នុងការអបរំ ។ មនុស្សចាស់ហួសវ័យកង្វល់ច្រើនពិបាកទទួល តែមនុស្សវ័យចាស់ គេអាចអប់រំបានដែរប៉ុន្តែតាម មធ្យោបាយនិងវិធីខុសៗគ្នាពីការអប់រំក្មេងៗតូចៗ ។ គួរអោយកត់សម្គាល់ដែរថាក្នុងអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ គេក៏បាន បង្ហាញពីភាពលំបាកក្នុងការអប់រំ និងភាពងាយស្រួលក្នុងការអប់រំ និងភាពងាយស្រួលក្នុងការអប់រំ និងភាពងាយស្រួលក្នុបាការអប់រំក្មេងៗ ។ តួយ៉ាងដូចជានោក្នុងរឿង «គ្រូពេទ្យជើងបួន» ជារឿងអក្សរសិល្ប៍ខេមរៈនិយម ប្រភេទប្រជាប្រិយ ។ យើងបានដឹង ហើយថាតួអង្គ**កម្ភកាមារ**ត្រូវបានព្រាហ្មណ៍ត្រីសយកទៅចិញ្ចឹមបីបាច់ ថែមទាំងបានអប់រំទូត្មានកុម្ភកុម្ចរតាំងពិតូច ក្រូចធ្លាវថាត្រូវតែមានការប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រ ជាមនុស្សដែលតស៊ូក្នុងជីវិត រប្បតដល់១ទួលបានកិត្តិយសបុណ្យសក្តិ ហើយបើពេលនោះព្រាហ្មណ៍ពុំបានអប់រំពីវិជ្ជាពេទ្យពីក្មេងទេ គេមិនអាចងានកិត្តស័ព្យល្បីល្បាញបានឡើយ ។ យ៉ាង ណាក៏យើងមិនក៏អាចបំព្ងេចបានជាមួយរឿង «សូផាត» ជាស្គាន់ជំនំទានអាចកិត្តស័ព្យសាញកាតន៍ចិញ អប់រាជិតពិត ដែលលោកបាននិពន្ធ

មកនៅឆ្នាំ១៩៣៨ និងបានបោះពុម្ពផ្សាយជាស្ថាពរនៅឆ្នាំ ១៩៤២ ជារឿងអក្សរសិល្ប៍ចលនាខេមរៈនិយម ប្រភេទ អក្សរសិល្ប៍ទំនើប បែបមនោសញ្ចេតនា ។ តួអង្គសូផាត កាលនៅតូចត្រូវបានទទួលការអប់រំពីសំណាក់ព្រះសង្ឃ មិន ពិបាកចុះសម្រុងក្នុងការរស់នៅជាមួយអ្នកដទៃឡើយ ។ ពោលគឺដោយបានការអប់រំពីសំណាក់បណ្តារសង្ឃនៅ ឯសំណាក់ ទើបធ្វើអោយសូផាតចេះសម្របខ្លួននិងចុះសម្រុងជាមួយអ្នកដទៃបានយ៉ាងងាយ ។ យ៉ាងណាមិញក្នុង រឿង «កុលាបប៉ៃលិន» ជាស្នាដៃរបស់លោក **ញុក ថែម** ជារឿងអក្សរសិល្ប៍ចលនាខេមរៈនិយម ប្រភេទទំនើប ។ តួ អង្គ លោកបាល់ដ្ឋ ក្នុងរឿងនេះថ្វីត្បិតតែលោកជាមនុស្សដែលមានបុណ្យស័កខ្ពង់ខ្ពស់តែលោកក៏ពិបាកនឹងទទួល យកការអប់រំពីលោកហ្លួង រតនៈសម្បត្តិ គាត់បែរជាចូលដៃជើងជាមួយចោរព្រមទាំងចាប់ជំរិត កូនស្រីលោកហ្លួង រតនៈសម្បត្តិ គឺនាងឃុននារីដើម្បីបម្រើបាំចូតនៃតណ្ហារបស់ខ្លួននៅត្រង់ចំណុចនេះគឺត្រូវនិងការបកស្រាយមកពី ខាងលើថាមនុស្សចាស់ពិបាកទទួលយកការអប់រំ ។

សរុបសេចក្ដីមកការដំដែកធ្វើអ្វីៗគេត្រូវធ្វើទាន់ដែកនោះនៅក្ដៅបើទុកឱ្យវាត្រជាក់នោះវាពិបាកនឹងធ្វើណា ស់។ចំណែកឯការអប់រំមនុស្សក៏គេតែងតែអប់រំពីក្មេងមកដែរ។វាងាយស្រួលជាងការទុកឲ្យហួសវ័យពិបាកក្នុងការ ទទួលយកការអប់រំនោះ។តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏វាអាស្រ័យទៅលើសមធម៌របស់មនុស្សម្នាក់ៗនឹងទៅលើការ អប់រំគ្រប់វ័យផងដែរ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយសុភាសិតខាងលើនេះបានអប់រំទូឆ្មានមនុស្សម្នាក់ៗតាមវ័យដោយប្រើវិធីឬមធ្យោបាយ ផ្សេងៗគ្នាតែស្របទៅតាមដូនតាពោលគឺត្រូវអប់រំពីតូចទើបងាយស្រួលជាងពេលចាស់ទៅ។ដូច្នេះយើងជាសិស្សត្រូវ ខិតខំវៀនសូត្រពីក្មេងស្ដាប់ការទូឆ្មានរបស់មនុស្សចាស់ដើម្បីឲ្យក្លាយជាសិស្សល្អ មិត្តល្អ និង ពលរដ្ឋល្អក្នុងសង្គម។

សេសេរដោយ ហៀវ ហេម៉ានីតា

«ដំដែកទាត់ឆោក្ដៅ ប្រដៅមនុស្សទាត់ឆៅក្មេង»

វិញ្ញាសាទី២៤. ប្រធាន៖ សុភាសិតមួយបានពោលថា "ចេះឯងឲ្យក្រែងចិត្តគេ"។ ចូលពន្យល់ឲ្យបានក្បោះក្បាយនិង លើកឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ចំណេះដឹងគ្មានព្រំដែននោះឡើយ ជួនកាលមិនត្រូវមានអំណួតហួសហេតុពេកទេ ដោយហេតុថាក៏អាចមាន គេចេះជាងខ្លួនផងដែរ។ អ្នកខ្លះអាងមានវិជ្ជាជ្រៅជ្រះជាងគេ បែរ ជាមើលងាយអ្នកតូចតាច ដល់អ្នកតូចតាចនោះ ឆ្លើយទៅវិញ ទើបដឹងថាគំនិតអ្នកនោះក៏មិន អន់ដែរ។ ហេតុនេះហើយ ទើបដូនតាខ្មែរផ្តល់ដំបូឆ្មានទុកមកថា "ចេះ ឯងឲ្យក្រែងចេះ"។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្តន័យខ្លឹមសារដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាជំនួយក្នុងការបកស្រាយប្រធានខាងលើឲ្យមានន័យត្រឹមត្រូល្អយើងគួរគប្បីយល់នូវ៣ក្យ គន្លឹះមួយ ចំនួនសិនដូច ជា"ចេះ"សំដៅដល់ការដឹង ស្គាល់នូវបែបបទ ឬរបៀបអ្វីមួយ ចំណែកឯ "ក្រែង" គឺចេះមើល គេមើល ឯង ចេះគោរព ឬឲ្យ តម្លៃទៅលើអ្វីមួយ ឬនរណាម្នាក់។ តាមរយៈសុភាសិតនេះចង់ បង្ហាញថា ទោះបីមានវិជ្ជាអ្វីក៏ ដោយ ក៏គង់មានចំណុចខ្វះខាត បោតុនេះបើយអ្វីដែលខ្លួន មិនចេះ អាចនឹងមានអ្នកដទៃចេះ មិនត្រូវមាក់ងាយ ឬ មើលស្រាលមនុស្សជុំវិញខ្លួនឡើយ បើមិនដូច្នោះទេ ប្រាកដជាត្រូវអាម៉ាស់មុខជាក់ជាមិនខាន។

ជាការពិតណាស់ ការចេះជីងរបស់មនុស្សម្នាក់ៗមានលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នា អ្នកអ្នកខ្លះថ្លៃនេ ខាងទ្រឹស្តី ឯខ្លះ ទៀតពូកែខាងស្រាវជ្រាវ ចំណែកបុគ្គលមួយចំនួនទៀតស្ងាត់ជំនាញខាងក សិកម្ម។ មែនហើយ វិជ្ជាទាំងនេះសុទ្ធតែ មានប្រយោជន៍ និងត្រូវចេះចែករំលែកគ្នា មិនត្រូវ យកទៅកាច់បំបាក់គ្នាឡើយ។ យ៉ាងណាមិញ គ្រូបង្រៀនម្នាក់អាង តែខ្លួនខ្លាំងពូកែអាន សៀវភៅ និងស្រាវជាវបានច្រើន បែរជាមើលងាយការងារកសិកម្ម ដោយលើកឡើងថា ខ្ចិល មិនខំរៀនបែបដូច្នេះហើយ ទើបក្លាយទៅជាកសិករ។ ផ្ទុយទៅវិញ កសិករក៏បានលើក ឡើងថា ខ្ញុំមិនខ្ជិលទេ ខ្ញុំខំធ្វើ ស្រែដើម្បីចិញ្ចឹមប្រជាជនកម្ពុជា រួមទាំងរូបលោកផងដែរ កុំតែ បានកសិករ ម្ល៉េះប្រជាជន ទូទាំងប្រទេសប្រាកដជា ត្រូវដាច់បាយស្លាប់ជាក់មិនខាន។ ត្រង់ នេះបង្ហាញថា ទោះបីគេមានការងារតូចតាចក្ដី ប៉ុន្តែគេមានជំនាញខាង កសិកម្ម ចំណែកគ្រូ បង្រៀននោះវិញ និយាយអ្វីមិនចេញ ព្រោះទាល់គំនិត មិនដឹងតបយ៉ាងណាទៅវិញ។ មួយ ទៀត បើងាកមកមើលរឿងធនញ្ជ័យវិញ ពេលកំពុងត្បាញ ប្រពន្ធសេដ្ឋីបានធ្វើឲ្យគ្រល់ធ្លាក់ដល់ដី ហើយក៏ឲ្យអាជ័យ រើស តែអាជ័យបានទារថ្លៃឈ្នួល ឯប្រពន្ធសេដ្ឋីក៏ព្រម ហើយឲ្យអំបុកមួយកញ្ជើធំ ទៅរូបគេ តែគេឆៅតែថាតិច។ ពេលនោះ លោកសេដ្ឋីក៏ឲ្យអាជ័យរើស អំបុកនៅក្នុងចង្ហេរវិញ ព្រោះវារាងសំប៉ែតមើលឃើញច្រើន អាជ័យក៏រើស យកអំបុកក្នុង ចង្អេរវិញ។ ក្រោយពីដឹងថាចាញ់កលរបស់សេដ្ឋី ធតញ្ជ័យក៏រកល្បិចផ្ចាញ់សេដ្ឋីវិញ ដោយ ធ្វើជាខ្ញុំ បច្រើឲ្យសេដ្ឋី ហើយតាមសងសឹកគ្រប់ពេលវេលា។ត្រង់នេះសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា សេដ្ឋីអាងតែខ្លួនចាស់ជាង មាន បទពិសោធ ហ៊ានជាមួយក្មេង ចុងក្រោយក៏ត្រូវចាញ់ប្រាជ្ញា ធនញ្ជ័យទាំងស្រុង។ក្រៅពីនេះ តាមរយៈរឿងកុលាប ថ៉ៃលិន ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់ លោក ញ៉ុក ថែម បានលាតត្រដាងឲ្យឃើញថា បាឡាត់ស្រុកសង្កែ អាងតែជាអ្នក ធំ មើលងាយសមត្ថភាពរបស់កម្មករ ជាពិសេស គឺមើលស្រាលចៅចិត្រ តែចុងក្រោយក៏ត្រូវ ចៅចិត្រវាយបកវិញ។ ត្រង់នេះឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា ទោះបីខ្លួនក្លាយជាអ្នកធំក៏ដោយ ក៏ មិនត្រូវមានចរិតព្របើនកោងកាចនោះដែរ ត្រូវ មានក្រមស៊ីលធម៌ជាប់ខ្លួនជានិច្ច ចំណែកឯ ចៅចិត្រវិញមិនចេះព្យាបាទអ្នកដទៃទេ តែគេចេះយកអាសាមិត្តរួម

ការងារ រួមទាំងចេះចែក រំលែកគ្នាទៀតផង ទោះបីគេពុំមានឋានៈបុណ្យសក្តិអ្វីក៏ដោយ ក៏គេជាមនុស្សមានការ ព្យាយាម និងមានសមត្ថភាពជាងបាឡាត់ស្រុកផងដែរ។

សរុបមក គេមិនត្រូវវាយតម្លៃមនុស្សត្រឹមសម្បកក្រៅឡើយ អ្វីដែលយើងចេះ គេមិន ចេះ តែអ្វីដែលយើង មិនចេះ គេចេះ ហើយអ្វីដែលយើងចេះ គេក៏អាចចេះបានដែរ។ ការ ដែលយកវិជ្ជាខ្លួនទៅបំផ្លាញ ឬផ្ចាញ់ផ្ចាលអ្នក ដទៃ នោះពុំមានផលល្អឡើយ ថាមិនត្រូវ ប្រាកដជាជំពប់លើខ្លួនឯង វិញជាក់ជាមិនខាន។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា សុភាសិតខាងលើពិតជា មានតម្លៃអប់រំយ៉ាងជ្រាល ជ្រៅឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាចេះច្រើ ប្រាស់ចំណេះដឹងឲ្យស្របតាមកា លៈទេសៈ និងប្រកាន់ខ្ជាប់នូវក្រមសីលធម៌ជានិច្ច រួម ទាំងចេះឲ្យតម្លៃមនុស្សជុំវិញខ្លួនផង ដែរ។ ក្នុងនាមជាអ្នកសិក្សា គួរគប្បីខិតខំរៀនសូត្រហាត់ពត់លត់ដំខ្លួនឲ្យក្លាយ ជាសិស្សល្អ ពលរដ្ឋល្អ ដើម្បីឈានក្លាយជាធនធានមនុស្សដ៏សំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍជាតិឲ្យជួបតែសេចក្ដី រុងរឿងត រៀងទៅ។

"ចេះឯងឲ្យក្រែងចិត្តគេ"

វិញ្ញាសាទី២៥.ប្រធាន ៖ បុរាណាចារ្យ លោកពោលទុកថា **"សម្ដីសរជាតិ មារយាទសរពូជ**" ។ ចូរពន្យល់។

គព្រាងតែង

ក.សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា:ការប្រើប្រាស់ពាក្យសម្តីនិយាយទៅកាន់អ្នកដទៃអាចធ្វើឲ្យគេកគ់សម្គាល់បាននូវប្រភពកំណើត របស់អ្នកនិយាយបានតាមរយៈពាក្យពេចន៏ទាំងនោះ។
- ចំណូលបញ្ហា:ដូចនេះទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា"សម្តីសរជាតិ មាយាទសរពូជ"
- ចំណោទបញ្ហា:តើសិភាសិតនេះមានន័យដូចម្ដេច?

ខ តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ:សម្ដីគឺភាសាឬការនិយាយស្ដី។សរគឺការដឹង។ជាតិគឺកំណើត។មារយាទលក្ខណៈអត្ដ ចរិតឬសណ្ដាប់ធ្នាប់។ពូជគឺត្រកូល។
- ពន្យល់ន័យប្រធានៈសម្តីសរជាតិមានន័យថាការនិយាយស្តីធ្វើឲ្យដឹងពីកំណើត។ចំណែកមារយាទសរពូជ មានន័យថាការបង្ហាញនូវអត្តចវិតគឺអាចឲ្យគេដឹងអំពីពូជត្រកូល។ដូច្នេះពាក្យថា សម្តីសរជាតិមារយាទ សរត្រកូល មានន័យថាគេអាចដឹងពីជាតិកំណើតរបស់មនុស្សម្នាក់តាមរយៈការនិយាយស្តីបាន ហើយក៏ អាចដឹងពីពូជពង្សវង្សត្រកូលរបស់មនុស្សម្នាក់តាមរយៈអត្តចវិតរបស់បុគ្គលនោះបាន។
- បកស្រាយ
  - ការនិយាយស្ដីរបស់មនុស្ស អាចដឹងពីប្រភពជាតិកំណើតរបស់មនុស្សម្នាក់បានថាអ្នកនោះមកពីណាឬមកពីប្រទេសណា។
  - អត្តចរិតគឺអាចឲ្យយើងដឹងពីពូជពង្សវង្សត្រកូល
  - មនុស្សមាននូវសីលធម៌សុជីវធម៌
  - ឧទាហរណ៍
    - √ សង្គម
    - 🗸 អក្សរសិល្ប៍
      - រឿងព្រះវេស្សត្តវ
      - រឿងទុំទាវ
  - សរុបសេចក្តី:គេអាចវាយតម្លៃថាអ្នកនោះមានប្រភពមកពីណាឬគេថាដឹងចិត្តគំនិតរបស់នរណាម្នាក់ តាមរយៈពាក្យសម្តីនិងមារយាទ។

គ សេចក្តីបញ្ចប់

- វាយតម្លៃប្រធាន
- មតិផ្ចាល់ខ្លួន

សេចក្តីអធិប្បាយ

ការប្រើប្រាស់ពាក្យសម្តីនិយាយទៅកាន់អ្នកដទៃ អាចធ្វើអោយគេកត់សម្គាល់បាននូវប្រភពកំណើតរបស់អ្នក និយាយបានតាមរយៈពាក្យពេចន៍។ វីការបង្ហាញនូវឥវិយាបថទាំងពួងអាចអោយគេដឹងអំពីបុគ្គលិកលក្ខណៈនូវ បុគ្គលនោះបាន។ ដូចនេះទើបមានសុភាសិតមួយបានពោលថា"សម្តីសរជាតិ មារយាទសរពូជ"។

តើសុភាសិតនេះមានន័យដូចម្ដេច?

មុននឹងបកស្រាយ យើងគប្បីនូវពាក្យគន្លឹះជាមុនសិន។ សម្ដីគឺភាសាឬការនិយាយ។ សរគឺដឹង។ ជាតិគឺកំណើ ត។ សម្ដីសរជាតិមានន័យថាការនិយាយស្ដីធ្វើអោយដឹងកំណើត។ មារយាទគឺលក្ខណៈអត្តចរិកឬសណ្ដាប់ធ្នាប់។ ពូជ គឺត្រកូល។ មារយាទសរពូជមានន័យថាបង្ហាញនូវអត្តចរិករបស់បុគ្គលនោះបាន។

ជាការពិតណាស់ ការនិយាយស្តីគឺអាចអោយយើងដឹងពីជាតិកំណើតរបស់មនុស្សម្នាក់បានថាម្នាក់នោះមកពី ណា ឬ មកពីប្រទេសណា។ យើងអាចដឹងថាមនុស្សម្នាក់ជាជនជាតិថៃបាន គឺតាមរយៈការស្ដាប់នូវភាសារបស់គេ។ ទ ទ្ទឹមនឹងនោះ គេអាចដឹងថាយើងជាជនជាតិខ្មែរបាន គឺដោយសារយើងនិយាយភាសាខ្មែរ។ មិនថាតែការប្រើប្រាស់ ភាសាដទៃពីគ្នាទើបអាចអោយយើងដឹងពីប្រភពកំណើតរបស់អ្នកនោះទេ សម្បីតែការប្រើប្រាស់ភាសាតែមួយក្នុង ប្រទេសតែមួយក៏មានលក្ខណៈខុសគ្នា ហើយអោយយើងដឹងពីកន្លែងគេរស់នៅនោះដែរ។ ជាក់ស្ដែងដូចជារបស់ សម្រាប់ប្រាកគក់ខោអាវដែលអ្នកក្រចេះគេហៅថា ចានដែក តែអ្នកពោធិ៍សាត់ហៅថា កាបាក់ ហើយអ្នកបាត់ដំបង ហៅថា កាថាំង ទៅវិញដែលអាចអោយយើងដឹងពីកន្លែងដែលគេរស់នតាមរយៈពាក្យពេចន៍ទាំងនោះ។ ការនិយាយស្តីមិនត្រឹមតែអាចអោយយើងដឹងពីប្រភពកំណើតរបស់អ្នកនោះទេតែក៏អាចអោយយើងដឹងពីចិត្តគំនិ តរបស់អ្នកនោះផងដែរព្រោះការនិយាយស្ដីមានប្រភពចេញមកពីចិត្ត។ឪពុកម្ដាយទូឆ្មានប្រៀនប្រដៅកូនដោយប្រើ ពាក្យសម្តីល្អៗជាច្រើនព្រោះចិត្តរបស់គាត់ចង់អោយកូនល្អ។ចំណែកលោកគ្រូអ្នកគ្រូច្រឹងបង្រៀនសិស្សព្រមទាំងផ្តល់ <u>តូ</u>វឱ្**វាទង៏មា**នន័យជាច្រើនក៏ព្រោះចង់អោយសិស្សចេះដឹងនិងមានគុណធម៌។ពាក្យរបស់ឪពុកម្ដាយនិងលោកគ្រូរ~~ម្~~ន កគ្រូដែលអាចស្តែងចេញមកបានគឺដោយសារលោកមានចិត្តគំនិតល្អសម្រាប់កូនៗនិងសិស្សានុសិស្សរបស់ខ្លួន។មិន ថាតែសង្គមបច្ចុប្បន្នទេដែលបង្ហាញថាការនិយាយាសម្តីគឺបង្ហាញពីចិត្តគំនិតរបស់បុគ្គលម្នាក់សប្បីតែក្នុងអក្សរសិល្ប៏ ខ្មែរក៏មានដែល។ដូចជាតួអង្គព្រះវស្សន្តក្នុងរឿងមហាវស្សន្តជាតក់លោកបានចទានដំរីមង្គលចទានទ្រព្យសម្បត្តិរបាូ តចទាននូវកូនទាំងពីរដល់តាជូជកទៀត។នេះបង្ហាញថាព្រះវស្សន្តមានចិត្តគំនិតជាអ្នកបុណ្យទានជាពិសេសគឺជាតិ ជាព្រះពោធិសត្វលោកតែម្តងដោយសារតែការធ្វើទានរបស់លោកប្រាថ្នាយកការគ្រាស់ដឹងតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ។ចំណែក រឿងទុំទាវវិញ ទាវប្រឹងវើបំម្រះពីពាក្យថា នំមិនធំជាងនាឡិ វបាូតបានជួបទុំដូចបំណង ដែលនេះបញ្ជាក់ថា នាងទាវ បានប្រើប្រាស់សម្តីតស៊ូមតិជាមួយម្តាយនិងព្រះរាជរាដើម្បីបញ្ជាក់ពីចិត្តគំនិតចង់បានសេរីភាពរបស់នាង។ចំណែក ការបង្ហាញឆូវអគ្គចរិកវិញ គឺអាចឲ្យដឹងពីពូជវង្សគ្រកូលអ្នកឆោះ។ កូតកាត់តាមឪពុកម្ដាយឆូវ ចំណែកណាមួយគឺ ជាធម្មជាតិដែលមិនអាចគេចផុត ដូចជា មុខមាត់ រាងរៅ ឬចិត្តគំនិតជាដើម។តួយ៉ាងដូចជាម្ដាយឪពុកខ្លះដែលពូកែ រកស៊ីពេលមានកូនមកក៏ពូកែរកស៊ី ហើយឪពុកម្ដាយខ្លះងប់និងស្រាល្បែងពេលមានកូនមក កូននោះក៏ដើរតាម គន្លងនោះដែរ។ពេលដែលមនុស្សប្រព្រឹត្តល្អមានឥវិយាបថជួយអ្នកដទៃមានសីលធម៏ល្អក្នុងការនិយាយស្ដី មាន សុជីវធម៌ក្នុងការការរស់នៅនោះគេអាចសម្គាល់ថាមានឪពុកម្ដាយល្អឬត្រកូលល្អ។តែផ្ទុយទៅវិញ បើមនុស្សប្រព្រឹត្ត តែអំពើអាក្រក់ អំពើដែលគេស្ហប់ខ្ពើមប៉ះពាល់ដល់អ្នកដទៃ។ឆោះគេអាចវាយតម្លៃបានថា អ្នកឆោះមានត្រកូលមិន

ល្អ។សមដូចច្បាប់ក្រមង៉ុយពោលថា ពុជខ្លៅមិនសូវប្រាថ្ម ពុជកោងកាចមិនសូវស្លូត ជាដើម។ការបង្ហាញនូវមារយាទ នេះក៏មានក្នុងរឿងព្រះវេស្សន្តរដែរ តាមរយៈនាងមទ្រី។ពេលព្រះវេស្សន្តរត្រូវគេបណ្តាញឲ្យទៅបួសនោះនាងមទ្រី ស្ម័គ្រចិត្តទៅតាមដាច់ខាត ដោយអះអាងថាទន្លេគ្មានទឹកជាទន្លេអាក្រាត នរគគ្មានស្តេចជានរគអាក្រាត ស្រីមេម៉ាយ ជាស្រីអាក្រាត។នេះមានន័យថា ព្រះនាងមានពូជពង្សជាស្តេច មិនអាចឲ្យគេមើលងាយបានទេ។ចំណែកក្នុងរឿងទុំ ទាវវិញ អរជូននិងម៉ឺនងួន រួមគ្នាចង់បាននាងទាវ ដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រផ្សេង ទោះប៉ះពាល់អ្នកដទៃក៏មិនគិតដែ វ។សម្បីដឹងថានាងទាវជាប្រពន្ធរបស់ទុំដែលស្តេចផ្សំឲ្យក៏ដោយ។ ក៏អ្នកទាំងពីរនោះនៅតែរៀបឧបាយកលយកនាង ទាវដដែល ដែលនេះបង្ហាញពីចរឹតនៃត្រកូលអ្នកមានមួយចំនួនធ្វើអំពើគាបសង្កត់ជនទាបជាងខ្លួន។

សរុបមកគេអាចវាយតម្លៃបានថាអ្នកនោះមានប្រភពមកពីណាឬគេអាចឌឹងចិត្តគំនិតរបស់នរណាម្នាក់តាមរយៈពាក្យ សម្តីដែលចេញមកអំពីចិត្តរបស់អ្នកនោះ ហើយគេក៏អាចដឹងពីពូជពង្សវង្សត្រកូលរបស់មនុស្សម្នាក់បានតាមរយៈ អត្តចវិតរបស់អ្នកនោះផងដែរ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយជារួមជាមួយឧទាបារណ៍ក្នុងសង្គមនិងក្នុងអក្សរសិល្ប៍មក ឃើញថា សម្ដីពិតជាសរ ជាតិហើយមាយាទពិតជាសវត្រកូលមែន។ដូច្នេះ មុននិងនិយាយអ្វីត្រូវគិតគូរឲ្យច្បាស់លាស់ ព្រោះបើនិយាយខុស គេនិងវាយតម្លៃខុស ពោលគឺគេអាចដឹងពីចិត្តគំនិតរបស់យើងតាមរយៈពាក្យសម្ដីនេះដែរ។អត្តចរឹតក៏ដុចគ្នា គឺត្រូវ រៀបឬកពារឲ្យបានល្អ ព្រោះត្រកូលរបស់យើងដែលគេឲ្យតម្លៃឬអត់ គឺគេមើលតាមរយៈការប្រព្រឹត្តនិងអត្តចរឹត របស់យើង។

សំណេរដោយ ស្មេរ

វស់ ដាលីម

រី គឹមលី

"សម្តីសរជាតិ មារយាទសរពូជ

វិញ្ញាសាទី២៦.ប្រធាន ៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "**ក្ដៅស៊ីរាក់ ត្រជាក់ស៊ីជ្រៅ**" ។ ចូរពន្យល់។

គម្រោងតែង

l សេចក្តីផ្តើម

- ១ លំនាំបញ្ហា (និយាយអោយទាក់ទងទៅនិងខ្លឹមសារបស់ប្រធាន)
- ២ ចំណូលបញ្ហា(លើកប្រធានមកបញ្ចូល)

អាស្រ័យបោតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា ក្ដៅស៊ីរាក់ ត្រជាក់ស៊ីជ្រៅ។

៣ ចំណោទបញ្ហា(ចោទសួរបែបពន្យល់)

តើប្រធានខាងលើ......យ៉ាងដូចម្ដេច?

ll តួសេចក្តី

៤ ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី

មុននឹងឈានដល់ការបកស្រាយនិងលើកឧទាហរណ៍ទាក់ទងនឹងសុភាសិតខាងលើអោយកាន់តែក្បោះក្បាយ យើងគប្បីយល់នូវពាក្យគន្លឹះ......ជាមុនសិន។

- ៥ ពន្យល់ពាក្យ
- ក្តៅស៊ីរាក់ គឺសំដៅលើម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែក្តៅយើងមិនអាចទទួលទានបានច្រើនៗ នោះទេ។
- ត្រជាក់ស៊ីជ្រៅ គឺសំដៅលើម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែត្រជាក់យើងអាចទទួលទានបានច្រើ នៗពេញមាត់។
  - ៦ ពន្យល់ន័យប្រធាន

តាមអត្ថន័យនៃពាក្យគន្លឹះខាងលើ ដូចនេះសុភាសិតខាងលើនេះមានន័យថា ម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយ ដែលកំពុងតែក្ដៅយើងមិនអាចទទួលទានបានច្រើនៗនោះទេឯម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែត្រជាក់ យើងអាចទទួលទានបានច្រើនៗពេញមាត់។

៧ ចំណកស្រាយ

ក បំភ្លឺគំនិតប្រធាន

ជាការពិតណាស់នៅក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់យើងភាពត្រជាក់រមែងតែមានប្រៀបទៅលើភាពក្ដៅជា និច្ច ព្រោះទឹកអាចជះពន្លត់ភ្លើងបាន តែភ្លើងមិនអាចដុតកម្លោចលើទឹកបានទេ។និយាយទៅលើសុភាសិតយើងត្រង់ ពាក្យថាក្ដៅស៊ីរាក់ក៏មិនខុសគ្នាដែរម្ហូបណាដែលមានសីតុណ្ហភាពក្ដៅយើងមិនអាចញុំបានច្រើនពេញមាត់ឡើយ។បើ ធៀបទៅលើមនុស្សយើងវិញគឺគេចង់សំដៅទៅលើមនុស្សដែលមានអត្តចរិតក្ដៅក្រហាយ ឆាប់ឆែវឆាវ ជះកំហឹង

យ៉ាងកំរោលទៅលើអ្វីមួយបើយដោះស្រាយបញ្ហាទាំងឡាយណាដែលខ្លួនកំពុងជួបច្រទះដោយហិង្សាទាំងផ្លូវកាយ វាចា និងចិត្តមិនបានគិតពិចារណារកខុសត្រូវជាមុនសិន តែបែរជាយកការដោះស្រាយបញ្ហាដែលមិនត្រឹមត្រូវទាំង នោះមកដាក់ពីមុខខ្លួន ដែលប្រៀបដូចយកដែរបស់ខ្លួនទៅកាន់ដុំភ្លើងមួយ ឬខ្លួនកំពុងតែរក្សានូវដុំភ្លើងមួយដែល ឆេះសន្វោសឆ្វោយ៉ាងខ្លាំងក្លានាំអោយដុចកម្លោចនិងបំផ្លាញខ្លួនឯង មិនបានប្រយោជន៍ឬក៏សម្រេចបានកិច្ចការណា មួយចេញអំពីអត្តចវិតបែបនេះឡើយ។

ក.១/រូបភាពនៃមនុស្សក្ដៅស៊ីរាក់

- ជាមនុស្សអគ្គចវិតក្ដៅក្រហាយ ឆាប់ឆែវឆាវ ជះកំហឹងយ៉ាងកំរោល
- ដោះស្រាយបញ្ហាដោយកំហឹង
   គុណវិបត្តិ
- ធ្វើអោយមនុស្សជុំវិញខ្លួនមិនចូលចិត្ត
- ជួយប្រទះសេចក្ដីមហន្តរាយ
- បរាជ័យក្នុងការងារ
- ភាពឯកោ
- មិនមានសេចក្តីសុខខាងផ្លួងកាយចិត្ត

ក.២/រូបភាពនៃមនុស្សគ្រជាក់ស៊ីជ្រៅ

- ជាមនុស្សល្អខាងផ្លួងកាយ វាចា ចិត្ត
- ជាមនុស្សចិត្តធ្ងន់ អត់ធ្មត់
- មិនឆាប់ខឹងផ្ដេផ្ដាស
- ដោះបញ្ហាដោយសន្តិវិធី
- ប្រកាន់នូងព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួន(មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបក្ខា)

+គុណសម្បត្តិ

- ទទួលបានសេចក្ដីសុខ
- មានការអាណិតអាសូរពគអ្នកដទៃ
- មានការគោរព ស្រឡាញ់ និងអោយតម្លៃពីអ្នកដទៃ
- គ្រប់ការងារទទួលបានសម្រេច
- ជាប្រភេទមនុស្សផ្តល់ប្រយោជន៍អោយអ្នកដទៃ

ខ អំណះអំណាង

ខ ១/អក្សរសិស្ស៍ខ្មែរ

+អក្សវសិស្ឍ៍<រឿងតេជោយ៉ត> ជាក់ស្តែងបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងរឿង តេជោយ៉ត ដែលបង្ហាញឲឃើញពីតួអង្គ
 តេជោមាសបានធ្វើចម្បាំងជាមួយនឹងស្តេចសម្រែដោយប្រើកម្លាំងបាយទល់នឹងសត្រូវបានធ្វើអោយតេជោមាស

ចាញ់សង្គ្រាមជាមួយស្ដេចសម្រែ។ត្រង់ចំណុចនេះបើយដែលបង្ហាញថាការច្រើភាពក្ដៅទៅលើអ្វីមួយវាមិនអាច សម្រេចបាននូវកិច្ចការសំខាន់ណាមួយឡើយ។

- អក្សរសិស្ប៍<វឿង រាមកេរ្តិ៍> ជាក់ស្តែងបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងវឿង រាមកេរ្តិ៍ ដែលនៅពេលដែលព្រះរាមខឹងទៅ
   លើនាងសីតាដោយព្រះអង្គ បានចោតនាងថាបានក្បត់នឹងព្រះអង្គក៏បញ្ជាអោយគេយកនាងទៅសម្លាប់ដោយ មិនបានស្វែងរកនូវការពិតឡើយចុងបញ្ចប់បានធ្វើអោយព្រះអង្គរស់នៅឯការ។ត្រង់ចំណុចនេះហើយដែល បង្ហាញពីការសន្និដ្ឋានដោយចិត្តក្តៅបានធ្វើអោយយើងក្លាយជាមនុស្សឯការ។
- អក្សរសិស្ឍ៍<រឿង កុលាបប៉ៃលិត>ក្នុងអក្សរសិល្ឍ៍រឿងកុលាបប៉ៃលិតគឺអ្នកតិពត្វបង្ហាញពី តួអង្គលោកហ្លួងរត ត:សម្បត្តិដែលជាមតុស្សល្អ ចេះជួយអ្នកដទៃ ពោលគឺលោកបាតជួយជ្រុមជ្រែងចៅចិត្រក្នុងការធ្វើការងារ តិង ជួយកម្មករជីកត្បូងផ្សេងៗទៀតដែលជាហេតុធ្វើឲ្យកម្មករនៅទីនោះមាតក្ដីស្រឡាញ់ តិងមាតសេចក្ដីរាប់អាត ចំពោះគាត់ ហើយការងារទាំងឡាយណាបើធ្វើហើយនោះតឹងទទួលបាតសម្រេច ដោយពុំមាតកំហឹងមួយឆាវមក គ្រប់គ្រងខ្លួតឯងបាតឡើយ។
- អក្សរសិស្ន៍<រឿង ព្រះវេស្សត្តរ>អក្សរសិល្ប៍រឿងព្រះវេស្សត្តរវិញ គឺអ្នកតិពត្វបង្ហាញពីតួអង្គវេស្សត្តរដែលជា មតុស្សចិត្តបុណ្យ ដោយលោកបានបរិច្ចាគដំរីមង្គលដល់ព្រាប្បណ៍ដើម្បីយកទៅដោះស្រាយបញ្ហា ដែលទង្វើរបស់ ព្រះវេស្សត្តរបែបនេះធ្វើឲ្យអ្នកស្រុកស្រីពិរាស្ត្តខឹងស្រវ៉ានឹងខ្លួនដែលបានឲ្យដំរីដែលជាតំណាងឲ្យសិរីមង្គលក្នុង ប្រទេសទៅឲ្យអ្នកដទៃ ក៏អ្នកស្រុកពិរាស្ត្តបានតវ៉ាសុំព្រះបាទស្រីសញ្ជ័យឲ្យបណ្តេញព្រះវេស្សត្តរចេញពីនគរ ដោយព្រះវេស្សត្តរ នាងមន្ត្រីនិងបុត្រទាំងពីរក៏បានចេញពីនគរដោយក្តីពេញចិត្ត គ្មានការតវ៉ាគុំគួន ឬការ បញ្ចេញកំហឹងដាក់អ្នកណាឡើយ ព្រោះខ្លួនគិតថាកាលណាដែលខ្លួនធ្វើបែបនេះអាចធ្វើឲ្យមានការបែកបាក់ក្នុង ប្រទេសហើយធ្វើឲ្យមានជម្លោះរវាងគ្នានិងគ្នាទៀតផង។ តាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ខាងលើនេះគឺបានបង្ហាញយ៉ាង ច្បាស់ពីប្រភេទមនុស្សចិត្តត្រជាក់ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាដោយប្រកបដោយការអត់ធ្មត់ មិនមានបញ្ចេញដោយ កំហឹងមួយពេលឡើយ ព្រោះវាអាចនាំវិនាសដល់ថ្ងៃក្រោយ។

៨ សរុបសេចក្តី(បូកសរុបខ្លឹមសារ)

សរុបសេចក្ដីមក......ពិតប្រាកដមែន។

III សេចក្តីបញ្ជប់

៩ វាយតម្លៃប្រធាន(ប្រើឃ្លាគាំទ្ររួចបង្ហាញពីចំណុចល្អរបស់ប្រធាន)

សរុបសេចក្ដីមកមនុស្សម្នាក់តែងតែមានលក្ខណៈខុសៗ។មនុស្សចិត្តក្ដៅនឹង ជួបប្រទះនូវសេចក្ដីមហន្តរាយ បរាជ័យក្នុងការងារ ឯកោរ និង មិនមានសេចក្ដី សុខខាងផ្លូវចិត្ត។ឯមនុស្សដែលមានចិត្តត្រជាក់វិញនឹងទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខ មានការគោរព ស្រឡាញ់ អាណិតអាសូរ អោយតម្លៃពីអ្នកដទៃគ្រប់ការងារទទួលបានសម្រេច និងក្លាយខ្លួនជាមនុស្សផ្ដល់ប្រយោជន៍អោយអ្នកដទៃ។ ១០ ចំណាប់អារម្មណ៍(កិច្ចប្ដេជ្ញា+ផលនៃកិច្ចប្ដេជ្ញា)

ឆ្លងតាមការបកស្រាយប្រធានខាងលើយើងឃើញថាប្រធាននេះគឺពិតជា.......ឬអត្ថន័យជាច្រើនដ៏កូន ខ្មែរគ្រប់រូប.....ជាពិសេសដ៏អ្នកសិក្សាជាដើមដើម្បីអោយចេះគិតពិចារណាដឹងល្អអាក្រក់......ហើយក៏ បានបង្ហាញពីតម្លៃអប់រំតាមរយៈប្រភេទមនុស្សនីមួយៗដូចជាមនុស្សចិត្តត្រជាក់ និងមនុស្សចិត្តក្ដៅ ដែលមនុស្ស ប្រភេទទាំងពីរគឺតែងតែទទួលបាននៅលទ្ធផលខុសៗគ្នា។ដូចនេះក្នុងនាងខ្ញុំជាកូនខ្មែរមួយរូបខ្ញុំសន្យាថានឹងចូលរួម អភិរក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ........និងអភិរក្សសុភាសិតរបស់កវីបុព្វបុរសខ្មែរគ្រប់រូបឲ្យបានគង់វង្ស ហើយនិងយក សុភាសិតណាដែរល្អមកគ្រាប់តាម ....និងធ្វើការគិតិពិចារណាដូចសុភាសិតខាងលើនេះអញ្ជឹង។

សេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរតាំងពីសម័យដើមមកខិតខំស្វះស្វែងការពារថែរក្សាទឹកដីខ្មែរអោយឆោគង់វង្ស និងបានបន្សល់ ទុកនូវស្ហាដៃជាច្រើនដូចជា សំណង់ប្រាសាទ វប្បធម៌ អរិយធម៌ ទំនៀមទម្លាប់ រប៉ា ចម្រៀង កំណាព្យ អក្សរនិងភាសា សម្រាប់អោយកូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយក្នុងការសិក្សាស្វែងយល់អំពីសម្បត្តិដល់មានតម្លៃទាំងនេះ។ក្រៅពីនេះកវីនិពន្ធ ខ្មែរយើងវិញក៏បានបន្សល់ទុកនូវស្ហាដៃនិពន្ធដល់ប៉ិនប្រសប់សម្រាប់អប់រំមនុស្សជាច្រើន។ក្នុងនោះយើងឃើញមាន ស្នាដៃនិពន្ធសម្រាប់អប់រំដល់មនុស្សដែលគេឧស្សាហ៍លើកយកមកនិយាយនោះគឺសុភាសិត។កវីនិពន្ធខ្មែរគ្រប់រូប កើតគំនិតនៃការបង្កើតសុភាសិតចេញពីការមើលឃើញអំពីធម្មជាតិនៅជុំវិញខ្លួននិងភាពជាក់ស្តែងដែលមាននៅ ក្នុងសង្គម។នៅក្នុងនោះតាមរយះការមើលឃើញរបស់អ្នកនិពន្ធអំពីភាពពិតមួយនៃការដោះស្រាយបញ្ហាដោយភាព ក្ដៅនិងភាពត្រជាក់របស់មនុស្ស។អាស្រ័យហេតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា ក្ដៅស៊ីរាក់ ត្រជាក់ស៊ី ជ្រៅ។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យ និង អប់រំដូចម្ដេចខ្លះ?

មុននឹងឈានដល់ការបកស្រាយនិងលើកឧទាបារណ៍ទាក់ទងនឹងសុភាសិតខាងលើ

អោយកាត់តែក្បោះក្បាយយើងគប្បីយល់ឆូវពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ពាក្យក្ដៅស៊ីរាក់គឺសំដៅលើម្ហូបណាមួយ ឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែក្ដៅយើងមិនអាចទទួលទានបាន

ច្រើនៗនោះទេ។៦៣ក្យត្រជាក់ស៊ីជ្រៅវិញគឺសំដៅលើម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែត្រជាក់យើងអាច ទទួលទានបានច្រើនៗពេញមាត់។តាមអគ្គន័យនៃពាក្យគន្លឹះខាងលើដូចនេះសុភាសិតខាងលើនេះមានន័យថាម្ហូប ណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែក្ដៅ

យើងមិនអាចទទួលទានបានច្រើនៗនោះទេឯម្ហូបណាមួយឬអាហារណាមួយដែលកំពុងតែត្រជាក់យើងអាច ទទួលទានបានច្រើនៗពេញមាត់។

ជាការពិតណាស់នៅក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់យើងភាពត្រជាក់រមែងតែមាន

ប្រៀបទៅលើភាពក្ដៅជានិច្ចព្រោះទឹកអាចជះពន្លត់ភ្លើងបានតែភ្លើងមិនអាចដុតកម្លោចលើទឹកបានទេ។និយាយទៅ លើសុភាសិតយើងត្រង់ពាក្យថាក្ដៅស៊ីរាក់ក៏មិនខុសគ្នាដែរម្ហូបណាដែលមានសីតុណ្ហភាពក្ដៅយើងមិនអាចញ៉ាំបាន ច្រើនពេញមាត់ឡើយ។បើធៀបទៅលើមនុស្សយើងវិញគឺគេចង់សំដៅទៅលើមនុស្សដែលមានអគ្គចវិតក្ដៅក្រហាយ ឆាប់ឆែវឆាវជះកំហឹងយ៉ាងកំរោលទៅលើអ្វីមួយហើយដោះស្រាយបញ្ហាទាំងឡាយណាដែលខ្លួនកំពុងជួបប្រទះ

ដោយហិង្សាទាំងផ្លូវកាយវាចានិងចិត្តមិនបានគិតពិចារណារកខុសត្រូវជាមុនសិនតែបែរជាយកការដោះស្រាយបញ្ហា ដែលមិនត្រឹមត្រូវទាំងនោះមកដាក់ពីមុខខ្លួនដែលប្រៀបដូចយកដៃរបស់ខ្លួនទៅកាន់ដុំភ្លើងមួយ ឬ ខ្លួនកំពុងតែរក្សា តូវដុំភ្លើងមួយដែលឆេះស**្វោស**ឆ្វោយ៉ាងខ្លាំងក្លាឆាំអោយដុចកម្លោចនិងបំផ្លាញខ្លួនឯងមិនបានប្រយោជន៍ឬក៏ សម្រេចបានកិច្ចការណាមួយចេញអំពីអគ្គចវិតបែបនេះឡើយ។មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះក៏អាចធ្វើអោយមនុស្សនៅជុំវិញ ខ្លួនរបស់យើងមិនចូលចិត្តនិងពិបាករាប់អានមកលើយើងផងដែរ។អត្តចរិតបែបនេះរមែងកើតឡើងទៅលើមនុស្ស ដែលគ្មានចំណេះដឹងហើយមនុស្សទាំងនោះនឹងជួបប្រទះនូវសេចក្ដីអន្តររាយមួយចំនួនរួមមាន ការបរាជ័យនិងភាព ឯការ។ការបរាជ័យ គឺជាការដែលមិនទទួលបានសេចក្តីសម្រេចឬទៅដល់គោលដៅណាមួយតាមសេចក្តីត្រូវការ របស់ខ្លួន។កាលណាបើមនុស្សយើងមានអត្តចរិតក្ដៅស៊ីបែបនេះនៅពេលដែលខ្លួនជួបប្រទះនូវបញ្ហាណាមួយបុគ្គល ទាំងនោះមិនខិតខំស្វះស្វែងរកនូវដំណោះស្រាយណាដែលល្អទេតែបែរជាយកភាពដែលកំពុងតែស្ថិតនៅក្នុងសភាព ក្ដៅមកជាដំណោះស្រាយទៅវិញដែលឆាំចគេធ្វើការសម្រេចចិត្តខុសដោះស្រាយបញ្ហាខុស បំពេញកិច្ចការខុសឆោះ ពួកគេនឹងទទួលបរាជ័យមិនទទួលបានប្រយោជន៍ចេញពីការដោះស្រាយបញ្ហាបែបនេះទេថែមធ្វើឲបាត់បង់នូវភាព ទុកចិត្តអំពីអ្នកដទៃផងដែរ។ជាក់ស្តែងបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងរឿងគេជោយ៉តដែលបង្ហាញ៤ឃើញពីតួអង្គគេជោ មាសបានធ្វើចម្បាំងជាមួយនឹងស្ដេចសម្រែដោយប្រើកម្លាំងបាយទល់នឹងសត្រូវបានធ្វើអោយគេជោមាសចាញ់ស ង្គ្រាមជាមួយស្ដេចសម្ដែ។ត្រង់ចំណុចនេះហើយដែលបង្ហាញថាការច្រើភាពក្ដៅទៅលើអ្វីមួយវាមិនអាចសម្រេចបាន តូវកិច្ចការសំខាត់ណាមួយឡើយ។វីឯភាពឯការវិញ គឺជាការដែលរស់ឆៅតែម្នាក់ឯងមិនមានអ្នកណារាប់រកមិនមាន ការប្រាស័យទាក់ទងជាមួយនឹងមនុស្សជុំវិញខ្លួន ព្រោះមនុស្សក្ដៅស៊ីរាក់បែបនេះចេះតែសង្ស័យបែបនេះបែបនោះទៅ លើមនុស្សនៅជុំវិញខ្លួនឯងហើយសន្និដ្ឋានយកក្ដីសម្រេចដោយខ្លួនឯងមិនបានគិតពិចារណានិងរកខុសត្រូវជាមុន ទើបសម្រេចនោះទេ។មនុស្សបែបនេះជាមនុស្សដែលមានចិត្តក្ដៅនណានិយាយអ្វីប៉ះពាល់បន្តិចបន្តួចមិនបានគឺតែង តែឆែវឆាវដាក់អ្នកដទៃវិញភ្លាមហេតុនេះហើយទើបធ្វើអោយពួកគេមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងបានតិចព្រោះគេមិន ចូលចិត្តរាប់រកមនុស្សបែបនោះនិងធ្វើឲមនុស្សបែបនេះរស់នៅឯកោតែម្នាក់ឯង។ជាក់ស្តែងបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុង រឿង រាមកេរ្តិ៍ដែលនៅពេលដែលព្រះរាមខឹងទៅលើនាងសីតាដោយព្រះអង្គបានចោតនាងថាបានក្បត់នឹងព្រះអង្គក៏ បញ្ជាអោយគេយកនាងទៅសម្លាប់ដោយមិនបានស្វែងរកនូវការពិតឡើយចុងបញ្ចប់បានធ្វើអោយព្រះអង្គរស់នៅ ឯការ។គ្រង់ចំណុចនេះហើយដែលបង្ហាញពីការសន្និដ្ឋានដោយចិត្តក្ដៅបានធ្វើអោយយើងក្លាយជាមនុស្សឯការ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត កាលបើម្ហូបអាហាវស្ថិតក្នុងសភាពត្រជាក់ ឬក្ដៅល្មមអាចនឹងបរិភោគបាន នោះធ្វើអោយមនុស្ស បរិភោគបានច្រើន លូកចូលបានជ្រៅៗ ហើយអាចបរិភោគបានដោយពេញៗមាត់តាមដែលខ្លួនចង់បរិភោគ ជា ពិសេសបង្កើននូវវេសជាតិទៀតផង។ជាក់ស្តែងប្រៀបដូចជាលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់មនុស្សសព្វថ្ងៃអញ្ជឹង កាលបើ មនុស្សណាម្នាក់ជាមនុស្សចិត្តត្រជាក់នោះពួកគេពេញដោយការអត់ធ្មត់ មានចិត្តធ្ងន់ មិនឆាប់ខឹងស្រវ៉ាឡើយ ហើយ មនុស្សប្រភេទនេះទោះបីជាជួបបញ្ហាឬការខូចខាតអ្វីក៏ដោយក៏ពួកគេតែងតែដោះស្រាយដោយសត្តិវិធី មិនមានការ ខឹងឈ្លោះប្រកែកអ្វីឡើយ ជាពិសេសមិនថាធ្វើ ការងារតូចធំក្ដីក៏ដោយក៏អាចញ៉ាំងពួកគេបានសម្រេចផងដែរ លើសពីនេះទៀតនោះមនុស្សចិត្តត្រជាក់ជាមនុស្សដែលល្អទាំង ផ្លូវកាយ វាចា ចិត្តផងដែរ។ បើយើងនិយាយពីការល្អ ខាងផ្លូវកាយវិញ គឺសំដៅលើមនុស្សដែលមិនបៀតបៀនជីវិតអ្នកដទៃ ចេះគោរពសិទ្ធិអ្នកដទៃ ហើយថែមទាំងជា មនុស្សដែលដឹងប្រមាថក្នុងការធ្វើអ្វីមួយ។កាលដែលមានលក្ខណៈទាំងអស់នេះសុទ្ធតែកើតមាននៅក្នុងខ្លួនរបស់ មនុស្សម្នាក់ៗ កាលណាមនុស្សមានផ្លូវកាយល្អនោះតែងតែញ៉ាំងពួកគេទទួលបានការសម្រេច ឬការស្រឡាញ់ ថ្វ

តម្លៃពីនាក់ដទៃ។ចំណែកឯវាចាវិញគឺសំដៅលើមនុស្សដែលពោរពេញដោយសំដីផ្នែមល្ហែម សម្តីទន់ភ្លន់ សុភា បរាបសា សំដីពិរោះរាក់ទាក់ដាក់មនុស្សជុំវិញខ្លួន ហើយទង្វើទាំងអស់នេះតែងនាំពួកគេសម្រេចផលល្អក្នុងការងានិ មួយៗជាមិនខាន។ម៉្យាងទៀតការដែលសំដីពីរោះផ្នែមល្ហែមបែបនេះរមែងតែនាំពួកគេទទួលបានការអណិតអាសូរពី សំណាក់អ្នកដំទៃនៅពេលមានបញ្ហាចំពោះខ្លួនពេលណាមួយ។ជាក់ស្តែងបើចៅហ្វាយឬអ្នកធំស្គីបន្ទោសឲ្យគេបន្តិច នោះ នោះពួកគេគ្រាន់តែបន្ទន់ពាក្យសំដីទន់ភ្លន់ អង្វរកទាល់តែគេទន់ចិត្តអាណិតអាសូរ យកទោសលែងកើត។ ប្រសិនបើបានធ្វើការងារជាមួយមនុស្សគ្រជាក់បែបនេះនោះច្បាស់ជាការងារដើររលូន ឬពេលជួបបញ្ហាអ្វីមួយពួកគេ តែងដោះស្រាយដោយសន្តិវិធីពោលគឺការនិយាយស្តីនេះឯង។វីឯល្អខាងផ្លូវចិត្តវិញជាមនុស្សដែលមានចិត្តមេត្តា អាណិតអាសូរពីអ្នកដទៃ និងចេះជួយអ្នកដទៃដោយគ្មានការគុំគួន ឬមាន កំហឹងដាក់អ្នកដទៃឡើយ។កាលណា ដែលមនុស្សប្រកបដោយព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួនរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនានោះជាមាគ៌ាដ៏ល្អមួយក្នុងការនាំពួកគេអោយ រស់នៅប្រកបដោយសុភមង្គល សិរីសួស្តីក្នុងគ្រួសារបើយថែមទាំងមានការគោរពស្រឡាញ់ ឲ្យតម្លៃពីអ្នកដទៃទៀត ផង។តួយ៉ាងក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿងកុលាបប៉ៃលិនគឺអ្នកនិពន្ធបង្ហាញពី តួអង្គលោកហ្លួងរតនៈសម្បត្តិដែលជាមនុស្ស ល្អ ចេះជួយអ្នកដទៃ ពោលគឺលោកបានជួយជ្រុមជ្រែងចៅចិត្រក្នុងការធ្វើការងារ និងជួយកម្មករជីកត្បូងផ្សេងៗ ទៀតដែលជាបោតុធ្វើឲ្យកម្មករនៅទីនោះមានក្ដីស្រឡាញ់ និងមានសេចក្ដីរាប់អានចំពោះគាត់ ហើយការងារ ទាំងឡាយណាបើធ្វើហើយនោះនឹងទទួលបានសម្រេច ដោយពុំមានកំហឹងមួយឆាវមកគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងបានឡើយ។ បើយើងក្រឡេកទៅមើលអក្សរសិល្ប៍រឿងព្រះវេស្សឆ្គរវិញ គឺអ្នកភិពឆ្វបង្ហាញពីតួអង្គវេស្សឆ្គរដែលជាមនុស្សចិត្ត បុណ្យ ដោយលោកបានបរិច្ចាគដំរីមង្គលដល់ព្រាហ្មណ៍ដើម្បីយកទៅដោះស្រាយបញ្ហា ដែលទង្វើរបស់ព្រះវេស្សន្តរ បែបនេះធ្វើឲ្យអ្នកស្រុកស្រីពិរាស្ត្តខឹងស្រវ៉ានឹងខ្លួនដែលបានឲ្យដំរីដែលជាតំណាងឲ្យសិរីមង្គលក្នុងប្រទេសទៅឲ្យអ្នក ដទៃ ក៏អ្នកស្រុកពិរាស្គូបានតវ៉ាសុំព្រះបាទស្រីសញ្ជ័យឲ្យបណ្ដេញព្រះវេស្សិត្តវចេញពីនគរដោយព្រះវេស្សិត្តវ នាងម ត្រ្ជីនិងបុត្រទាំងពីរក៏បានចេញពីនគរដោយក្ដីពេញចិត្ត គ្មានការតវ៉ាគុំគួន ឬការបញ្ចេញកំហឹងដាក់អ្នកណឡើយ ព្រោះខ្លួនគិតថាកាលណាដែលខ្លួនធ្វើបែបនេះអាចធ្វើឲ្យមានការបែកបាក់ក្នុងប្រទេសហើយធ្វើឲ្យមានជម្លោះអាងគ្នា តិងគ្នាទៀតផង។តាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ខាងលើតេះគឺបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ពីប្រភេទមនុស្សចិត្តត្រជាក់ក្នុងការដោ<u>ះ</u> ស្រាយបញ្ហាដោយប្រកបដោយការអត់ធ្មត់ មិនមានបញ្ចេញដោយកំហឹងមួយពេលឡើយ ព្រោះវាអាចនាំវិនាសដល់ ថ្ងៃក្រោយ។

សរុបសេចក្ដីមកមនុស្សម្នាក់ៗតែងតែមានលក្ខណៈខុសៗ។មនុស្សចិត្តក្ដៅនឹងជួបប្រទះនូវសេចក្ដីមហន្តរាយ បរាជ័យក្នុងការងារ ឯកោរ និង មិនមានសេចក្ដីសុខខាងផ្លូវចិត្ត។ឯមនុស្សដែលមានចិត្តត្រជាក់វិញនឹងទទួលបាន នូវសេចក្ដីសុខមានការគោរព ស្រឡាញ់ អាណិតអាសូរ អោយតម្លៃពីអ្នកដំទៃគ្រប់ការងារទទួលបានសម្រេច និង ក្លាយខ្លួនជាមនុស្សផ្ដល់ប្រយោជន៍អោយអ្នកដំទៃ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយប្រធានខាងលើយើងឃើញថាប្រធាននេះគឺពិតជាផ្ដល់នូវអត្ថប្រយោជន៍ ឬអត្ថន័យជា ច្រើនដ៏កូនខ្មែរគ្រប់រូប ជាពិសេសដ៏អ្នកសិក្សាជាដើមដើម្បីអោយចេះគិតពិចារណាដឹងល្អអាក្រក់ ហើយក៏បាន បង្ហាញពីតម្លៃអប់រំតាមរយៈប្រភេទមនុស្សនីមួយៗដូចជាមនុស្សចិត្តត្រជាក់ និងមនុស្សចិត្តក្ដៅ ដែលមនុស្សប្រភេទ ទាំងពីរគឺតែងតែទទួលបាននៅលទ្ធផលខុសៗគ្នា។ដូចនេះក្នុងនាងខ្ញុំជាកូនខ្មែរមួយរូបខ្ញុំសន្យាថានឹងចូលរួមអភិរក្ស

រសិល្ប៍ខ្មែរនិង សុភាសិតរបស់កវីបុព្វបុរសខ្មែរគ្រប់រូបឲ្យបានគង់វង្ស បើយនិងយកសុភាសិតណាដែរល្អមកគ្រាប់ តាម និងធ្វើការគិត្តិចារណាដូចសុភាសិតខាងលើនេះអញ្ជឹង។

សរសរដោយ

វិន ពុធធ្នូ

សឿន ពីនរាជបូណ៌មី

"ក្ដៅស៊ីរាក់ ត្រជាក់ស៊ីជ្រៅ"

វិញ្ញាសាទី២៧.ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "បង់ប្រេយឪ្យមើលប្រាណ ដាំជើងក្រានឪ្យមើលឆ្នាំង" ។ ចូរពន្យល់

គម្រោងតែង

l. សេចក្តីផ្តើម

លំនាំបញ្ហា៖ បុព្វបុរសខ្មែរយើងបានបន្សល់ទុកនូវស្ណាដៃយ៉ាងច្រើនសម្បូរបែបនូវប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ប្រាង្គប្រាសាទ អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ដែលជាកេរមរតកដ៏មានតម្លៃនិងអស្ចារ្យដែលជាអត្តសញ្ញាណ តំណាងនៃភាពដ៏ប៉ិនប្រសប់យ៉ាងមានឥទ្ធិពលដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីកសាងអាណាចក្រមួយដ៏ខ្លាំង ពូកែ ក្នុងចំណោមស្នាដៃនិងលក្ខណៈដ៏អស្ចារ្យនៃមរតកទាំងអស់នូវ បុព្វបុរសខ្មែរនិងលោលចាស់បុរាណ ពុំដែលចោលនិងលុបបំបាត់នូវ ការទូឆ្មានប្រៀនប្រដៅ ការអប់រំតាមរយៈការអប់រំក្នុងន័យតម្រង់ឲ្យកូន ខ្មែរមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងសង្គម។

ចំណូលបញ្ហា៖ ដូចនេះហើយទើបមានប្រធានមួយលើកឡើងថា បង់បោយមិនមើលប្រាណ ដាំជើងក្រាន មិនប្រមាណឆ្នាំង។

ចំណោទបញ្ហា៖ តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យនិងមានខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្ដេច?

- តួសេចក្ដី
   ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី
   ពន្យល់ពាក្យ
  - ៣ក្យបង់ប្ដោយសំដៅទៅលើ ដើរបោះដៃ។
  - ៣ក្យប្រាណ សំដៅលើសារពាង្គកាយ ខ្លួនឬសរីរៈ។
  - ៣ក្យ ជើងក្រានជាប្រដាប់តម្កល់ឆ្នាំងចម្អិតអាហារ ប្រគល់ជើងក្រានដាំស្ល។
  - ៣ក្យ ឆ្នាំងប្រដាប់ធ្វើដោយដីឬលោបាៈសម្រាប់ចម្អិតអាហារ។

ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ដូចនេះសុភាពសិតខាងលើមានអត្ថន័យថា ការដើរយោលដៃឲ្យសមខ្លួនប្រមាណបើយការដាំស្ថ ធ្វើម្ហូបត្រូវឲ្យសមនឹងបរិមាណទំហំរបស់ឆ្នាំង។

បកស្រាយប្រធាន

 ន័យចំឃ្លាទី១ គឺបង់ប្បេយឲ្យមើលប្រាណមានអត្ថន័យថាពេល យើង ដើរ ដៃ ទាំង ពីរ តែង យោលចុះឡើង ទៅមុខទៅក្រោយផ្ទុយចលនាគ្នា ។ មនុស្ស ខ្លះ បង់ប្បេយខ្លីៗគឺថាដៃទាំងពីរយោលបន្តិចបន្តួច ស្ចើរតែនៅ ស្ងៀម ។ដើម្បី បង់ប្បេយឲ្យបានត្រឹមត្រូវ បុព្វបុរស យើង ប្រាប់ថាត្រូវមើលប្រាណ គឺខ្លួន យើងនេះ សិតមើល ឲ្យដឹងថាខ្លួនយើងនេះមានទំហំប៉ុនណារួចហើយ បង់ប្បេយកុំឲ្យហួសពីទំហំខ្លួនទើបលោកចាត់ថាត្រឹមត្រូវ ហើយល្អមើលផងមិនឈ្លើយមិនឆ្កបណ្ឌិតយើងនឹងមានមានៈវីងត្អឹង ប្រកាន់ខ្លួនថាវិសេសវិសាលលើសគេ គ្មានការអភិវឌ្ឍខ្លួនសមដូចពុទ្ធាសិទ្ធិមួយបានពោលថា បុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនថាបណ្ឌិតទើបជាបុគ្គលពិត ប្រាកដ វីឯងបុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនឯងជានរណាពិតប្រាកដនោះបុគ្គលនឹងគឺជាផ្នែកមួយដែលជាបណ្ឌិត នោះបើយ។យើងត្រូវយល់ពីខ្លួនឯងមិនត្រូវតាំងខ្លួនជាបណ្ឌិតទេ ព្រោះថាបើយើងតាំងខ្លួនជាបណ្ឌិតយើង នឹងមានមានៈវីងត្អឹង ប្រកាន់ខ្លួនថាវិសេសវិសាលលើសគេគ្មានការអភិវឌ្ឍខ្លួនសមដូចពុទ្ធាសិទ្ធិមួយបាន ពោលថា បុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនថាបណ្ឌិតទើបជាបុគ្គលពិតប្រាកដ វីឯងបុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនឯងជា នរណាពិតប្រាកដនោះបុគ្គលនឹងគឺជាផ្នែកមួយដែលជាបណ្ឌិតនោះហើយ។

- ន័យចំឃ្លាទី២ឃ្លាទីពីវ ដាំជើងក្រានឲ្យមើលឆ្នាំង មានន័យថាឆ្នាំនិងចង្ក្រានមានទំបាំរបស់វាដែរត្រូវគ្នាយើង
  មិនគួរយកឆ្នាំងតូចទៅដាំនិងចង្ក្រានធំឬយកឆ្នាំងធំទៅដាំនឹងចង្ក្រានតូចទេព្រោះអ្នកដែលរៀបកំណល់ធ្វើ
  ជើងក្រានមិនបានគិតទៅដល់ទំបាំឆ្នាំងតូច ឬធំនោះ គឺជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅមិនចេះប្រមាណក្នុងការងារ
  ប្រសិនបើលោកដាំជើងក្រាននោះធំជាងឆ្នាំង យើងមិនអាចដាក់ឆ្នាំងនោះពីលើបានទេ បើយក៏មិនអាចដាំ
  ស្លបានដែរ ។
- ន័យធៀបឃ្លាទី២ ដាំជើងក្រាន ឲ្យប្រមាណឆ្នាំង ដាំជើងក្រានធៀបទៅនឹងការរៀបចំផែនការឬគម្រោងធ្វើអ្វី
  មួយ ឧទាបារណ៍គ្រោងពិធីស៊ីលៀងមួយ គ្រោងទិញផ្ទះ ទិញ ឡាន ទិញសម្ភារៈប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ គ្រោងដើរ
  កម្សាន្ត ។ វីឆ្នាំង ធៀបទៅនឹងស្ថានភាព សមត្ថភាព លទ្ធភាព ធនធាន លុយកាក់ សម្រាប់យកទៅអនុវត្ត
  ទិញឬដូរយកអ្វីមួយមកវិញ មុននឹងគ្រោងធ្វើអ្វីមួយមុនធ្វើអ្វី ឬរៀបចំផែនការអ្វី គប្បីពិនិត្យមើលស្ថានភាព
  ឬលទ្ធភាពរបស់ខ្លួនឱ្យជុំវិញសិន ហើយមើលថាអាចធ្វើទៅបានប៉ុណ្ណា គួធ្វើឲ្យល្មមនឹងធនធន កុំឱ្យលើស
  ពេកនាំកើតវិបត្តិ។
- ឧទាហរណ៍ រឿងរាមកេរ្តិ៍ តាមរយៈតួអង្គក្រុងរាពណ៍ដែរមិតចេះប្រមាណខ្លួនគិតថាខ្លួនឯងខ្លាំងមានអំណាច គ្មានអ្នកណាអាចធ្វើអ្វីបតហើយបានទៅចាប់យកនាងសីតាដែរជាប្រពន្ធរបស់ព្រះរាមយកទៅធ្វើអោយព្រះ រាមខឹងជាខ្លាំងក៏បានច្បាំងគ្នាដោយក្រុងរាពណ៍មិនព្រមចុះចាញ់នៅតែច្បាំងតទល់និងព្រះរាមដោយសារចង់ បាននាងសីតាក៏ធ្វើអោយនគររបស់ខ្លួនវិនាសហិនហោចរលាយអស់ស្លាប់អស់បងប្អូនស្លាប់ទាំងរាស្ត្រមួយ នគរ នគរក៏រងវិនាសប្រជារាស្ត្រមានទុក្ខលំបាកដោយសារការមិនចេះប្រមាណខ្លួនរបស់ក្រុងរាពណ៍។
- ឧទាបារណ៍រឿង សព្វសិទ្ធិ បានបង្ហាញពីការមិនប្រមាណនឹងខ្លួនឯងហ៊ានធ្វើរឿងដែលបា្មសនឹងសមត្ថភាព
  និងភាពវ៉ៃរបស់ខ្លួនរបស់ភិលៀងលើរូបរាងកាយរបស់សព្វសិទ្ធដោយហ៊ានដកព្រលឹងចូលរូបរាងកាយសព្វ
  សទ្ធិហើយដុតរូបរាងកាយអ្នកដទៃតែដោយភាពវ៉ៃរបស់សព្វសិទ្ធិបានធ្វើឲ្យភិលៀងដកព្រលឹងចូលរូបរាង
  កាយសត្វហើយក៏ដុតចោលនាំឲ្យវិនាសហិតហោចដល់ជីវិតខ្លួនឯងឥតប្រណីដោយតាមរយៈសកម្មភាពទាំង
  អស់នេះហើយរបស់ភិលៀងដោយខ្លួនមានឋានៈតូចទាបហ៊ានចូលក្នុងរាងកាយអ្នកដែលមានឋានៈខ្ពស់ហួស
  មេឃហើយភាពវ៉ៃរបស់ខ្លួននៅកម្រិតទាបដោយហ៊ានប្រមាថមិនមើលខ្លួនឯងមិនចេះគិតបានវ៉ែងឆ្ងាយនាំឲ្យ
  ឈានទៅរកភាពវិនាសនិងរងនូវការបំផ្លាញ។
- ឧទាហរណ៍ រឿង ទុំទាវ បង្ហាញពីទង្វើផ្ដាច់ការរបស់ស្ដេចត្រាញ់ អរជូនដោយបញ្ជាឲ្យសម្លាប់ទុំដែលជាហេតុ ឆាំឲ្យទុំស្លាប់ហើយទាវស្លាប់ទៅតាមតែការសម្លាប់ដ៏ឃោរឃៅមួយនេះបានធ្វេីឲ្យព្រះរាជាបានបញ្ជាឲ្យសម្លាប់

អរជូននិងគ្រួសារឲ្យកប់ទាំងរស់ដែលនាំឲ្យឈានទៅរកសេចក្ដីដែលសកម្មភាពទាំងអស់នេះហើយបាន បង្ហាញពីភាពទំនើងធ្វើតាមតែចិត្តសត្វតិវិច្ឆានប្រមាថជីវិតអ្នកដ៏ទៃយ៉ាងផ្ដាច់ការនាំឲ្យឈានទៅរកភាព វិនាសគ្មានថ្ងៃត្រឡប់មកវិញបាន។

សរុបមតិ

- III. សេចក្តីបញ្ចប់
- IV. វាយតម្លៃប្រធាន
- V. មតិផ្ចាល់ខ្លួន

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរយើងបានបន្សល់ទុកនូវស្នាដៃយ៉ាងច្រើនសម្បូរបែបនូវប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ប្រាង្គប្រាសាទ អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ដែលជាកេរមរតកដ៏មានតម្លៃនិងអស្ចារ្យដែលជាអត្តសញ្ញាណតំណាងនៃភាពដ៏ប៉ិនប្រសប់ យ៉ាងមានឥទ្ធិពលដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីកសាងអាណាចក្រមួយដ៏ខ្លាំងពូកែ ក្នុងចំណោមស្នាដៃនិងលក្ខណៈដ៏ អស្ចារ្យនៃមរតកទាំងអស់នូវ បុព្វបុរសខ្មែរនិងលោកចាស់បុរាណពុំដែលចោលនិងលុបបំបាត់នូវពាក្យទូឆ្មានប្រៀន ប្រដៅ ការអប់រំតាមរយៈការអប់រំក្នុងន័យតម្រង់ឲ្យកូនខ្មែរមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងសង្គម។ដូចនេះហើយ ទើបមានប្រធានមួយលើកឡើងថា បង់បោយមិនមើលប្រាណជើងក្រានមិនប្រមាណឆ្នាំង។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យនិងមានខ្លីមសារយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីឲ្យការបកស្រាយកាន់តែមានភាពច្បាស់លាស់និងប្រសិទ្ធិភាពយើងគប្បីទៅស្វែងយល់ពីអត្ថន័យនៃ៣ក្យ គន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។៣ក្យ បង់បោយ សំដៅទៅលើដើរបោះដៃ។ចំណែក៣ក្យបាណ សំដៅលើសារ៣ង្គកាយ ខ្លួនឬសរីរៈ។ វីឯ៣ក្យ ជើងក្រាន ជាប្រដាប់តម្កល់ឆ្នាំងចម្អិនអាហារប្រគល់ជើងក្រានដាំស្ល។ម៉្យាងទៀត ឆ្នាំងប្រដាប់ ធ្វើដោយដីឬលោបៈសម្រាប់ចម្អិនម្ហូបអាហារ។ដូចនេះសុភាពសិតខាងលើមានអត្ថន័យថា ការដើរយោលដៃឲ្យសម ខ្លួនប្រមាណហើយការដាំស្លធ្វើម្ហូប ត្រូវឱ្យសមនឹងបរិមានរបស់ឆ្នាំង។

ជាការពិតណាស់ ក្នុងអត្ថិភាពជាមនុស្ស មនុស្សពិតជាត្រូវការសេខក្ដីសុខ សន្តិភាព សុភមង្គល ដើម្បីបាននូវ ឧត្តមភាពនៃជីវិតមនុស្សត្រូវប្រកាន់ឬកពារឲ្យសមរម្យជាឋានៈជាមនុស្សពិតឲ្យសមនឹងនាទីរបស់ខ្លួនជាក់ដូចបុរាណា ចារយៈលោកពោលយ៉ាងដូចច្នេះថាបង់បោយឲ្យមើលប្រាណ ដាំជើងក្រានឲ្យប្រមាណឆ្នាំងក្នុងនោះឃ្លាទីមួយគឺ បង់បោយឲ្យមើលប្រាណមានអត្ថន័យថាពេលយើងដើរដៃទាំងពីរតែងយោលចុះឡើងទៅមុខទៅក្រោយផ្ទុយ ចលនាគ្នា ។មនុស្សខ្លះ បង់បោយខ្លីៗគឺថាដៃទាំងពីរយោលបន្តិចបន្តូច ស្ទើរតែនៅស្ងៀម ។ដើម្បីបង់បោយឲ្យបាន ត្រឹមត្រូវបុព្វបុរសយើងប្រាប់ថាត្រូវមើលប្រាណគឺខ្លួនយើងនេះសិតមើលឲ្យដឹងថាខ្លួនយើងនេះមានទំហំប៉ុណ្ណារួច ហើយ បង់បោយកុំឲ្យហួសពីទំហំខ្លួនទើបលោកចាត់ថាត្រឹមត្រូវ ហើយល្អមើលផងមិនឈ្លើយមិនឆ្លង ។ក្នុងន័យ ធៀបសំដៅទៅលើមនុស្សទាំងឡាយ ណាមិនគប្បីប្រកាន់លើសពីឋានៈ តួនាទីនិងតំណែងរបស់ខ្លួនឡើង ពោលបើ

យើងដឹងខ្លួនថាខ្លួនជាបុគ្គលពាលយើងគញ្ជីត្រូវយល់ពីខ្លួនឯងមិនត្រូវតាំងខ្លួនជាបណ្ឌិតទេ ព្រោះថាបើយើងតាំង ខ្លួនជាបណ្ឌិតយើងនឹងមានមានៈវឹងត្អឹង ប្រកាន់ខ្លួនថាវិសេសវិសាលលើសគេគ្មានការអភិវឌ្ឍខ្លួនសមដូចពុទ្ធាសិទ្ធិ មួយបានពោលថា បុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនថាបណ្ធិតទើបជាបុគ្គលពិតប្រាកដ រីឯបុគ្គលពាលដែលតាំងខ្លួនឯងជា ត**រណាពិតប្រាកដ៏**នោះបុគ្គលនឹងគឺជាផ្នែកមួយដែលជាបណ្ឌិតនោះហើយ។បង់ប្រាយមិនមើលប្រាណមនុស្សខ្លះធ្វើ អ្វីៗមិនចេះគិតគូរឲ្យសមស្របនឹងឋានៈរបស់ខ្លួនទេ ដូចជា ខ្លួនមានឋានៈតូចទាបតែធ្វើឫកដូចជាមេការគេ ។ជា ខ្លួន មានឋានៈទាបតែធ្វើឬកដូចជាមេកោយគេ ។ ការនិយាយស្គីទៀតសោត ក៏ពុំសមស្របទៅនឹងឋានៈខ្លួនដែរ ។ បើគេ និយាយពីច្បាប់ គេហាក់ធ្វើដូចខ្លួនបណ្ឌិតច្បាប់ បើនិយាយពីការសាងសង់ គេធ្វើហាក់ដូចខ្លួនជាវិស្វករសំណង់ ។ បើ មានពិធីអ្វីៗផ្សេងៗ ចូលចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យគេមើលមកថា ខ្លួនជាអ្នកមុខអ្នកការ រៀបចាត់ចែងកម្មវិធី ។បុគ្គលខ្លះទៀត មិនចេះ មិនមានសមត្ថភាព ធ្វើខ្លួនជាអ្នកចេះដឹង មិនមែនជានាយកតែតាំងខ្លួនជានាយកដើរត្រួតត្រាអ្នកដទៃមិន ប្រមាណខ្លួនធ្វើឲ្យបាត់បង់កិត្តិយស គុណធម៌ តម្លៃរបស់ខ្លួននាំឲ្យគេមិនចូលចិត្តស្រឡាញ់រាប់អាន ដែលមិនមែនជា ធនធានមនុស្សរបស់សង្គមត្រូវការឡើងព្រោះសង្គមមួយត្រូវការមនុស្សថ្លៃថ្នូរ មានការអប់រំខ្ពស់ មានចំណេះដឹង មានសមត្ថភាព ចេះដាក់ខ្លួនបានត្រឹមត្រូវសាកសមជាមនុស្សក្នុងសង្គមពិតប្រាកដ។ ចំណែកឃ្លាទីពីវ ដាំជើងក្រានឲ្យ មើលឆ្នាំងមានន័យថាឆ្នាំនិងចង្ក្រានមានទំបាំរបស់វាដែរត្រូវគ្នាយើងមិនគួរយកឆ្នាំងតូចទៅដាំនិងចង្ក្រានធំឬយក ឆ្នាំងធំទៅដាំនឹងចង្ក្រានតូចទេព្រោះអ្នកដែលរៀបចំធ្វើជើងក្រានមិនបានគិតទៅដល់ទំហំឆ្នាំងតូច ឬធំនោះ គឺជា មនុស្សល្ងង់ខ្លៅមិនចេះប្រមាណក្នុងការងារប្រសិនបើលោកដាំជើងក្រាននោះធំជាងឆ្នាំងយើងមិនអាចដាក់ឆ្នាំងនោះ ពីលើបានទេ ហើយក៏មិនអាចដាំស្លបានដែរ ។ដូចច្នេះ យើងត្រូវដាំម្ដងទៀតឲ្យសមល្មមនឹងឆ្នាំង ទើបអាចដាក់ឆ្នាំង ពីលើដាំស្លបាន ។មួយវិញទៀតបើយើងមើលទៅលើន័យធៀបដាំជើងក្រាន ឲ្យប្រមាណឆ្នាំង។ដាំជើងក្រានធៀបទៅ នឹងការរៀបចំផែនការឬគម្រោងធ្វើអ្វីមួយ ។ជាក់ស្តែងគ្រោងពិធីជប់មួយគ្រោងទិញផ្ទះទិញឡាន ទិញសម្ភារះប្រើ ប្រាស់ផ្សេងៗដើរកម្សាន្ត ។ចំណែកឆ្នាំងធៀបទៅនឹងស្ថានភាព សមត្ថភាព លទ្ធភាព ធនធាន លុយកាក់ សម្រាប់យក ទៅអនុវត្ត ទិញឬដូរយកអ្វីមួយមកវិញ មុននឹងគ្រោងធ្វើអ្វីមួយមុនធ្វើអ្វី ឬរៀបចំផែនការអ្វី គប្បីពិនិត្យមើលស្ថាន ភាពឬលទ្ធភាពរបស់ខ្លួនឱ្យជុំវិញសិន ហើយមើលថាអាចធ្វើទៅបានប៉ុណ្ណា គួធ្វើឲ្យល្មមនឹងធនធន កុំឱ្យលើសពេកនាំ កើតវិបត្តិ។ជាក់ស្តែង បើយើងគ្រោងរៀបចំពិធីរៀបការកូនប្រុសស្រី គប្បីរៀបចំ ឲ្យប្រមាណធនធានដែលសមគួរនឹង គម្រោងនោះ ជៀសវាងគ្រោងការធំពេក លើសធនធនដែលមាន ធ្វើឱ្យជួបបញ្ហា កង្វះខាត ឬបុលគេបន្ថែមទៀត ។យើងត្រូវចេះប្រមណខ្លួនឯងធ្វើអ្វីមួយឲ្យសាកសមនឹងនាទីរបស់ខ្លួនឯង មិនត្រូវធ្វើបាួសប្រមាណនឹងប្រាណរបស់ ខ្លួននាំឲ្យទៅរកសេចក្តីវិនាស។តួយ៉ាងក្នុងរឿងរាមកេត្តិ៍តាមយៈតួអង្គក្រុងរាពណ៍ដែរមិនចេះប្រមាណខ្លួនគិតថាខ្លួន **ងងខ្លាំងមាអំណាចគ្មា**នអ្នកណាអាចធ្វើអ្វីបានហើយបានទៅចាប់យកនាងសីតាដែរជាប្រពន្ធរបស់ព្រះរាមយកទៅធ្វើ អោយព្រះរាមខឹងជាខ្លាំងក៏បានច្បាំងគ្នាដោយក្រុងរាពណ៍មិនព្រមចុះចាញ់នៅតែច្បាំងតទល់និងព្រះរាមដោយសាវ ចង់បាននាងសីតាក៏ធ្វើអោយនគររបស់ខ្លួនវិនាសហិនហោចរលាយអស់ស្លាប់អស់បងប្អូនសែស្រឡាយគ្រប់គ្នាស្លាប់ ទាំងរាស្ត្រមួយនគរក៏រងវិនាសប្រជារាស្ត្រមានទុក្ខលំបាកដោយសារការមិនចេះប្រមាណខ្លួនរបស់ក្រុងរាពណ៍។យើង ក្រឡេកទៅមើលចលនាអក្សរសិល្ប៍រឿងសព្វសិទ្ធិបានបង្ហាញពីការមិនប្រមាណនឹងខ្លួនឯងហ៊ានធ្វើរឿងដែលហួស តិ៍ងសមត្ថភាពតិងភាពវៃរបស់ខ្លួតរបស់ភិលៀងលើរូបរាងកាយរបស់សព្វសិទ្ធដោយហ៊ាតដកព្រលិ៍ងចូលរូបរា**ង**

កាយសព្វសិទ្ធិដោយហ៊ានដកព្រលឹងចូលរូបរាងកាយសព្វសទ្ធិហើយដុត្យបរាងកាយអ្នកដទៃតែដោយភាពវៃរបស់ សព្វសិទ្ធិបានធ្វើឲ្យភិលៀងដកព្រលឹងចូលរូបរាងកាយសត្វហើយក៏ដុតចោលឆាំឲ្យវិនាសហិនហោចដល់ជីវិតខ្លួនឯង ឥតប្រណីដោយតាមរយៈសកម្មភាពទាំងអស់នេះហើយរបស់ភិលៀងដោយខ្លួនមានឋានៈតូចទាបហ៊ានចូលក្នុងរាង កាយអ្នកដែលមានឋានៈខ្ពស់ហួសមេឃហើយភាពវៃរបស់ខ្លួននៅកម្រិតទាបដោយហ៊ានប្រមាថមិនមើលខ្លួនឯងមិន ចេះគិតបានវែងឆ្ងាយឆាំឲ្យឈានទៅរកភាពវិនាសនិងរងនូវការបំផ្លាញ។ម៉្យាងទៀតចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរៈនិយម ក្នុងរឿងទុំទាងបានបង្ហាញពីទង្វើផ្តាច់ការរបស់ស្ដេចត្រាញ់ អរជូនដោយបញ្ជាឲ្យសម្លាប់ទុំដែលជាហេតុឆាំឲ្យទុំស្លាប់ ហើយទាវស្លាប់ទៅតាមតែការសម្លាប់ដ៏យោរយៅមួយនេះបានធ្វើឲ្យព្រះរាជាបានបញ្ជាឲ្យសម្លាប់ អស់នេះហើយបាន បង្ហាញពីភាពទំនើងធ្វើ។តាមតែចិត្តសត្វតិវិច្ឆានប្រមាថជីវិតអ្នកខៃយ៉ាងផ្ដាច់ការឆាំឲ្យឈានទៅរកភាពវិនាសគ្មានថ្ងៃ ត្រឡប់មកវិញបាន។ផ្ដាច់ការនាំឲ្យឈានទៅរកភាពវិនាសគ្មានថ្ងៃ ត្រឡប់មកវិញបាន។ផ្ដាច់ការនាំឲ្យឈានទៅរកភាពវិនាសគ្មានថ្ងៃ ត្រឡប់មកវិញបាន។

សរុបមក មនុស្សម្នាក់ៗនៅក្នុងសង្គមតែងតែមានមនុស្សដែលដើរបង់បោយមួយចំនួនដោយពុំមើលឋានៈ តួ នាទីរបស់ខ្លួនមិនចេះក្រែងចិត្តដែលភាគច្រើននាំឲ្យអ្នកដទៃមិនចង់រាប់អាននិងអ្នកដទៃមិនចូលចិត្តដែលជាមនុស្ស ដែលសង្គមមិនរាប់រក ចំណែកការដាំស្ល ធ្វើម្ហូបនានាត្រូវមើលជើងក្រានរបស់ខ្លួនឲ្យសកសមល្មមទៅនឹងទំហំរបស់ឆ្នាំ ជៀសវាងការបាក់បែកទ្រទម្ងន់សម្លមូបមិនរួចនាំឲ្យកង្គប់ខាតប្រយោជន៍ប្រៀបបានទៅនឹងមនុស្សត្រូវចេះបត់បែនទៅ តាមកាលៈទេសសង្គម ត្រូវចេះអត់ធ្មត់រៀនរស់នៅចូលក្នុងចំណោមសង្គមនិងធ្វើអ្វីមួយឲ្យសកសមនឹងតួនាទីរបស់ ខ្លួនទើបនាំមកនូវផ្លែផ្កាវិជ្ជមានដល់ខ្លួនឯងគ្រួសារនិងសង្គមជាតិ។នាំមកនូវផ្លែផ្កាវិជ្ជមានដល់ខ្លួនឯងគ្រួសារនិង សង្គមជាតិ។

ឆ្លងកាត់តាមការបកស្រាយយ៉ាងក្បោះក្បាយនិងច្បាស់លាស់សុភាសិតខាងលើគឺសុភាសិតមួយនេះពិតជា មានអត្ថន័យត្រឹមត្រូវនិងខ្លឹមសារយ៉ាងល្អដោយបានបង្ហាញនិងអប់រំមនុស្សនិករទាំងឡាយបើកើតមកជាមនុស្សលោ ក៏យបើយត្រូវចេះរៀបចំខ្លួនឲ្យសាកសមនឹងតួនីរបស់ខ្លួន ឋានៈរបស់ខ្លួនឲ្យបានសមរម្យសាកសមជាធនធានមនុស្ស ក្នុង សង្គមមិនត្រូវធ្វើជាមនុស្សដែលដើរបង់បោយប្រងើយកន្តើយជាភាពអវិជ្ជមានសម្រាប់ខ្លួនឯងនិងអ្នកដទៃ ដែលជាភាពនៃសេចក្តីវិនាសនៃជីវិតហើយត្រូវចេះបនៀបែននឹងសង្គមសព្វថ្ងៃ ត្រូវធ្វើឲ្យសកសមនឹងកម្លាំងនិង បរិមាណរបស់ខ្លួនជៀសវាងការខាតបង់ឬខាតប្រយោជន៍ដល់ជីវិតទៅថ្ងៃអនាគត។ដូចនេះក្នុងនាមយើងជាកូនខ្មែរ យើងគប្បីខិតខំស្វែងយល់សិក្សារៀនសូត្រឲ្យបានច្រើនដើម្បីមានទទួលបានចំណេះដឹងចំណេះធ្វើបំណិនគិតឲ្យសក សមជាទំពាំងពិតប្រាកដនាសតវត្សន៍ទីម្ភៃមួយដែលជាធនធានមនុស្សក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិឲ្យមានភាពរីក ចម្រើននិងសន្តិភាពជានិវន្តន៍។

សរសេរដោយ វណ្ណាឧត្តម សាភឿង សុវណ្ណារី

វិញ្ញាសាទី២៨.ប្រធាន ៖ មានសុភាសិតមួយបានពោលថា «**សីលជាស្ពាន ទានជាស្បៀង»**។ តើសុភាសិត នេះមាន អគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ? ចូរលើកឧទាបារណ៍ក្នុងអក្សរសិល្បិ៍មកបញ្ជាក់។

គម្រោងតែង

១. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា ៖ នៅលើលោកសន្និវាសយើងនេះ មនុស្សនិកទោំងឡាយរមែងតែងចង់បានប្រកបតូវ សេចក្ដី សុខ សេចក្ដីចម្រើនដល់ក្នុងក្រុមគ្រួសារនិងរស់នៅប្រកបសន្តិភាព។ មនុស្សដែលប្រកាន់ក្ជាប់នូវសីល ធ្វើទាន ដល់នរជនទាំងពួងទៅតាមចិត្តសទ្ធានិង លទ្ធភាពរបស់ខ្លួនសុទ្ធតែជាមាគ៌ាដ៏ប្រពៃដែលជា គម្រូដល់ជន ដទៃផង និងបានរក្សានូវបុណ្យសម្រាប់ជាតិនេះ ផងឬទៅជាតិខាងមុខផង ហើយសច្ចៈភាពទាំងនេះនឹងនាំ មកនូវការ ចេះរួមរស់ដោយសន្តិភាពទាំងផ្លូវកាយវាចានិងចិត្ត រួមទាំងសេចក្ដីស្ងប់ពេញលេញ។ (មានគំនិត ទូលំទូលាយជាច្រើនទៀត)
- ចំណូលបញ្ហា ៖ ហេតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពេលថា«**សីលជាស្ពានទានជាស្បៀង»**។
- ចំណោទបញ្ហា ៖ តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យខ្លឹមសារយ៉ាងណាខ្លះ?

២. តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី ៖ ដើម្បីជាស្ពានចម្លងទៅរកការបកស្រាយប្រកបដោយខ្លឹមសារអត្ថន័យស៊ីជម្រៅ ក្បោះក្បាយ និងពិស្តារ យើងគប្បីសិក្សានូវពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។
- ពន្យល់ពាក្យ
  - o សីល ជាចេតនាវៀវចាក់នូវអំពើអាក្រក់ ការប្រកាន់ល្អទាំងកាយ វាចានិងចិត្ត ។
  - ទាត ជាអំណេយ ការឱ្យអ្វីដែលគួរឱ្យ ។
  - ស្បៀង ជាអាហារ សម្ភារៈជាដើម ។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន ចេតនាវៀរចាកនូវអំពើ អាក្រក់ និងប្រកាន់នូវសេចក្ដីល្អ ទាំងផ្លូវកាយវាចានិងចិត្ត ជា
  មាគ៌ាចម្លងឆ្ពោះទៅរកសេចក្ដីសុខ ឯការផ្ដល់ឱ្យអ្នកដទៃនូវអ្វីដែលគួរឱ្យ គឺជាបុណ្យកុសលសម្រាប់ជាតិនេះ
  ឬនូវបរលោក ហើយការធ្វើនូវកិរិយាទាំងនេះជាទឹកពន្លត់នូងភ្លើងលោភៈ ទោសៈ មោហៈ និងតណ្ដារបស់
  មនុស្ស។
- បកស្រាយ សីលជាស្ពានទានជាស្បៀង
  - ក. សីលជាស្ពាន
    - វាចាកអំពើអាក្រក់
    - វាចាទន់ភ្លន់ ការលំឱនកាយ
    - ប្រកាន់សីលទាំងប្រាំ
    - ប្រកាត់ព្រហ្មវិហារធម្ម៌ទាំងបួត

ទាំងអស់នេះញុំាវងឱ្យជីវិតបំបាត់តណ្ហា ទោសៈ លោភៈ មោបាៈ ។

ខ. ទានជាស្បៀង

- មានទានពីវគឺធម្មទាន និង អមិសទាន
- ផ្ដល់ទានគ្រប់ទីកន្លែង គ្រប់ពេលវាលា ដែលគ្រូវនឹងបុគ្គលគួរឱ្យ និងវត្តដែលគួរឱ្យ
- ផ្តល់ចំណេះដឹង បទពិសោធន៍ នានា

ឧទាហរណ៍ រឿងព្រះវេស្តន្តរ រឿងរាមក្តេរិ៍ រឿងកុលាបប៉ៃលិន រឿងថៅកែចិត្តចោរ រឿងសុវណ្ណសាម...។

 សរុបសេចក្ដី សីលជាស្ពានញុំាងឱ្យជីវិតបុគ្គលម្នាក់ៗទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខ និង សុដុមរមនាក្នុងជីវិត ដែលសីលបង្ហាញតាមរូបភាពជាច្រើនដូចជា ការរៀវចាកអំពើអាក្រក់ និង ភាពដែលមានសីលទាំងប្រាំ ។
 ទានជាស្បៀងអាហារនៃផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយ ដែលការធ្វើតាមមានរូបភាពពីរគឺធម្មទាននិងអសិមទាន ។

៣.បញ្ជប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធាន ៖ ឆ្លងការបកស្រាយខាងលើ ប្រធានមួយនេះពិតជាមានតម្លៃអប់រំផ្លូវចិត្តសម្រាប់មនុស្សគ្រប់
  រូបគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណឱ្យមានធម៌នៅក្នុងចិត្ត និងរៀវចាកអំពើអាក្រក់ និងការរើសអើងទាំងឡាយនោះញុំាង
  ឧិប្រជីវិតមានសេចក្តីសុខ ។
- មតិផ្ចាល់ខ្លួន ៖ ដូចនេះក្នុងនាមយើងជាអ្នកសិក្សាគប្បីចង់ចាំ និងអនុវត្តនូវសុភាសិតដែលមានតម្លៃមិនអាច វាស់វែងបាន ។ ល្អីកណាយុវជនគ្រប់រូបអនុវត្តនៅទ្រឹស្តីមួយនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃការអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ ប្រកបទៅដោយសន្តិភាព ។

ប្រធាន ៖ មានសុភាសិតមួយបានពោលថា «**សីលជាស្ពាន ទានជាស្បៀង»**។ តើសុភាសិត នេះមានអត្ថន័យយ៉ាងដូច ម្ដេចខ្លះ? ចូរលើកឧទាបារណ៍ក្នុងអក្សរសិល្បិ៍មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

នៅលើលោកសន្និវាសយើងនេះ មនុស្សនិករទាំងឡាយរមែងតែងចង់បានប្រកបនូវ សេចក្ដីសុខ សេចក្ដី ចម្រើនដល់ក្នុងក្រុមគ្រួសារនិងរស់នៅប្រកបសន្តិភាព។ មនុស្សដែលប្រកាន់ក្ជាប់នូវសីល ធ្វើទានដល់នរជនទាំងពួង ទៅតាមចិត្តសទ្ធានិង លទ្ធភាពរបស់ខ្លួនសុទ្ធតែជាមាគ៌ាដ៏ប្រពៃដែលជា គម្រូដល់ជនដទៃផង និងបានរក្សានូវ បុណ្យសម្រាប់ជាតិនេះ ផងឬទៅជាតិខាងមុខផង បើយសច្ចៈភាពទាំងនេះនឹងនាំមកនូវការ ចេះរួមរស់ដោយសន្តិ ភាពទាំងផ្លូវកាយវាចានិងចិត្ត រួមទាំងសេចក្ដីស្ងប់ពេញលេញ។ ដោយបោតុនេះបើយទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា«សីលជាស្គានទានជាស្បៀង»។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអគ្គន័យខ្លឹមសារយ៉ាងណាខ្លះ?

ដើម្បីជាស្ពានចម្លងទៅរកការបកស្រាយប្រកបដោយខ្លឹមសារអត្ថន័យស៊ីជម្រៅ ក្បោះក្បាយនិងពិស្តារ យើង គប្បីសិក្សានូវពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ ពាក្យ «សីល» ជាចេតនាវៀវចាក់នូវអំពើអាក្រក់ ការប្រកាន់ល្អទាំង កាយ វាចានិងចិត្ត។ រីឯ «ទាន» ជាអំណោយ ការឱ្យអ្វីដែលគួរឱ្យ។ ចំណែកឯ «ស្បៀង» ជាអាហារ សម្ភារៈជាដើម។ ដូចនេះប្រធានខាងលើមានន័យថា ចេតនាវៀវចាកនូវអំពើ អាក្រក់ និងប្រកាន់នូវសេចក្តីល្អ ទាំងផ្លូវកាយវាចានិង ចិត្ត ជាមាគ៌ាចម្លងឆ្ពោះទៅរកសេចក្តីសុខ ឯការផ្តល់ឱ្យអ្នកដទៃនូវអ្វីដែលគួរឱ្យ គឺជាបុណ្យកុសលសម្រាប់ជាតិនេះឬ នូវបរលោក ហើយការធ្វើនូវក៏វិយាទាំងនេះជាទឹកពន្លត់នូងភ្លើងលោភៈ ទោសៈ មោហៈ និងតណ្តារបស់មនុស្ស។

ជាការពិតណាស់មនុស្សគ្រប់រូបតែងតែចង់ប្រកបនូវសេបក្ដីសុខទាំងផ្លូវ កាយ វាចានិង ចិត្ត ហើយមានផ្លូវជា ច្រើនសម្រាប់ចម្លងទៅរកបុព្វហេតុទាំងនោះ។ ក្នុងសង្គមមួយមនុស្សគ្រប់រូបតែងមានទំនាក់ទំនងទៅវិញទៅមក ហើយចេះជួយគ្នាក្នុងគ្រាអាសន្នជាដើម តែមួយចំនួនតូចដោយសារភាពអវិជ្ជាបានធ្វើឱ្យមនុស្សភ្លេចនូវអ្វីដែលល្អ អ្វី ដែលអាក្រក់ អ្វីសអ្វីខ្មៅ ពោលគឺមើលឃើញតែផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនពុំគិតពី សុខទុក្ខអ្នកដទៃ គិតតែពីខ្លួនឯង រស់នៅដោយអាត្មានិយម។ សីលជាអ្វីដែលល្អ អប់រំចិត្តគំនិតរបស់មនុស្សឱ្យល្អបរិសុទ្ធទាំងផ្លូវកាយ វាចានិងចិត្តនិង លុបចំបាត់តូវភាពអវិជ្ជាទាំងឡាយដែលអន្តរាយដល់ជីវិតសត្វលោក។ ចំពោះផ្លូវកាយបានធ្វើឱ្យមនុស្សស់នៅ ប្រាស្រ័យទាក់ទងល្ហ ចេះរួមរស់ដោយសន្តិសហវិជ្ជមានដោយពុំមានអំពើហិង្សា។ ឯផ្លូវចិត្តធ្វើឱ្យមនុស្សមានចិត្តស្ងប់ ពុំគុំគួឆអ្នកដទៃ ស្មោះត្រង់ជាដើម។ វីឯវាចា គឺការពោលឆូវពាក្យពិត ពុំមុសា។ ការរក្សាឆូវឆិច្ចសីល ពោលគឺសីល ប្រាំ មានបាណាតិបាតា គឺចេតនាជាបោតុវៀវចាកកិរិយាធ្វើឱ្យសត្វមានជីវិតឆ្លាក់គន្លងពោលគឺ សម្លាប់សត្វទាំងមានជិ វិតក្តី គិតនឹងសម្លាប់ក្តី ព្យាយាមនឹងសម្លាប់ក្តី សុទ្ធតែប្រព្រឹត្តខុសក្នុងធម៌ បើយើងពុំប្រព្រឹត្តនោះយើងនឹងបាននូវសេ ចក្តីសុខ។ អទិន្នាទាភា គឺកិរិយាមិនកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេពុំបានឱ្យ ដោយកាយឬវាចា ពោលជាទ្រព្យដែលគេ ហួងហែង ឬគិតនឹងលួចនិងព្យាយាម លួច។ កាមេសុ មិច្ចាចារា គឺកិរិយាមិនប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម ឬយកប្ដីប្រពន្ធ អ្នកដទៃពោលគឺ ស្ត្រីដែលគេហួងហែង ការគិតនឹងសេពមេថុនធម្មនិងសេចក្តីព្យាយាមនឹងសេពនូវមេថុនធម្ម ។ មុសាវាទា គឺកិរិយាមិនពោលនូវពាក្យកុបាក មិនភូតភរពោលគឺ វត្ថុមិនពិត គិតនឹងពោលឱ្យខុស ព្យាយាមនិងពោល ខុស និងញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យដឹងនូវសេចក្តីនោះ។ សុរាមេរយ ជាកិរិយាមិនសេពនូវគ្រឿងស្រវឹងទាំងឡាយ ពោល វគ្គជាទីតាំងនៃសេចក្តីស្រវឹងគឺ សុរានិងមេវ័យ ការគិតនិងព្យាយាមនឹងផឹក។ ប្រសិនបើយើងបានអនុវត្តបាននូវ សិក្ខាបទទាំងប្រាំនេះហើយនោះ យើងនឹងទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខទាំងផ្លូវកាយ វាចានិងចិត្ត។ ការមិនធ្វើនូវទង្វើ អកុសលភោះយើងនឹងទទួលបាននូវកុសលដែលជាបុណ្យសម្រាប់តបស្នង។ អំពើល្អខ្លះពុំឱ្យផលភ្លាមៗនោះទេ ប៉ុន្តែ ថ្ងៃណាមួយនឹងបានបង្ហាញឱ្យយើងវិញហេតុនេះមនុស្សគ្រប់រូបគប្បីសាងនូវអំពើល្អ តាំងចិត្តជាកណ្ដាលដែលដើរ តាមមាគ៌ានៃសីល។ ការអប់រំជាកត្តាមួយដ៏សំខាន់ផងដែរ ក្នុងការបណ្តុះនូវផ្គត់គំនិតប្រកាន់នូវសីលធម៌ពីព្រោះតែ សីលធម៌បានធ្វើមនុស្សមានរបៀប ចេះគោរពឱលំទោនអ្នកដទៃ។ ការប្រកាន់នូវសីលបានធ្វើឱ្យមនុស្សវៀវចាកនូវ មោហៈ និងទោសៈ ដែលជាសេចក្តីទោមនស្សក្នុងចិត្ត។ បើក្រឡេកមកមើលការធ្វើទានជាការផ្តល់នូវអ្វីដែលគួរផ្តល់ ទៅកាន់នរណាម្នាក់ ហើយការធ្វើទានទៀតសោត មានពីរគឺ ធម្មទាន និងអមិសទាន។ ធម្មទាន ជាទានផ្នែកដំបូឆ្មាន ជាមេរៀន ការអប់រំចិត្តគំនិតឬ ជាធម៌ដែលជាប្រភពនៃបញ្ញាដូចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមគ្រូនៃយើង ព្រះអង្គតែងផ្តល់នូវ ព្រះឱវាទដ៏ល្អៗដល់ជនទាំងឡាយដែលមានឧបនិស្ស័យ នោះព្រះអង្គនឹងប្រោស។ ចំណែកឯអមិសទានជាទានផ្នែក សម្ភារៈ មានជាអាហារ ថវិកាជាដើម ប៉ុន្តែទោះបីជាទានបែបណាក្ដីឱ្យធ្វើវាចេញពីចិត្តនោះយើងនឹងបានបុណ្យ តែត្រូវ ធ្វើប្រកបដោយបញ្ញា ទើបពុំមានភាពស្ដាយក្រោយនូវអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើ ហើយការធ្វើទាននេះទៀតសោតពុំមែនតែ ជាមួយអ្នកដទៃនោះទេ ការធ្វើជាមួយអ្នកមានគុណគឺជាកត្តញ្ញូតាធម៌មួយដែលជនទាំងឡាយគញ្ជីដើរតាមលំអាន នេះ។ បកមកវិញ ការប្រកាន់នូវសីល សមាធិនិងបញ្ញា ការឱ្យទានជាមាគ៌ាមួយចម្លងមនុស្សទៅរកសេចក្ដីសុខមិនតែ ប៉ុណ្ណោះ នោះទេបានធ្វើឱ្យមនុស្សលះបង់ឆូវតណ្ហា លោភៈ ទោសៈនិងមោបាៈ និងប្រកាន់ខ្លួនក្នុងទានសីលជានិច្ចកា ល។ ដូចពុទ្ធភាសិតមួយពោលថា ភត្ថិ សន្តិ បរំ សុខំ គឺគ្មានសេចក្តីសុខណាស្មើសេចក្តីស្ងប់ឡើយ ហើយដើម្បីទទួល បាននូវសេចក្តីស្ងប់មនុស្សត្រូវរក្សានូវសីល និងធម៌ទាំងអស់នុះ នោះយើងនិងមានចិត្តស្ងប់ អ្វីទាំងអស់សុទ្ធតែកើត ចេញពីចិត្តមនុស្សទាំងអស់ មានចិត្តទើបមានការបញ្ជាទៅសរីរាង្គនានារបស់សារពាង្គកាយរបស់មនុស្ស។ ហើយជន

ទាំងអស់ត្រូវរក្សាគ្នាទៅវិញទៅមក ដូចកំណាព្យមួយវគ្គថា **អ្នកមានរក្សាក្សត់ ដូចសំពត់ព័ទ្ធពីក្រៅ អ្នកប្រាជ្ញរក្សាខ្លៅ ដូចសំពៅនូវសំប៉ាង** ត្រង់នេះមានន័យថាមនុស្សទាំងឡាយក្នុងសង្គមគប្បីចេះជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ខ្វះនរណាពុំ បានឡើយពេលគឺត្រូវការគ្នាទៅវិញទៅមក ទោះក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយ ។ លើសពីនេះការអប់រំនាសតវត្សទី ម្ភៃមួយ ការអប់រំត្រូវមានការរក្សានូវសីលទោះបីបច្ចេកវិទ្យាជឿនលឿនយ៉ាងណាក្ដី មនុស្សគ្រប់រូបត្រូវមានសីល ក្នុង ខ្លួនជានិច្ច មិនតែប៉ុណ្ណោះរួមទាំងមានការធ្វើទានទៀតផង ដូចអ្នកដែលយល់នូវមេរៀនត្រូវជួយអ្នកដែលពុំសូវទាន់ មេរៀត តិងអ្នកមិតសូវយល់មេរៀតត្រូវពន្យល់អ្នកមិតយល់មេរៀតដែលជាគោលតយោបាយរបស់អ្នកដឹកនាំនា សម័យសាធាណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ។ ត្រង់ចំណុចនេះយើងសង្កត់ធ្ងន់ថានៅក្នុងប្រព័ន្ធអប់រំក៏បានបង្កប់នូវសីល តិងការធ្វើទានជាមួយគ្នានឹងគ្នាតាមរយះសកម្មភាពនានាដូចជា ការពន្យល់មេវៀន ការចែករំលែកបទពិសោធន៍ <u>តិ</u>ង ការពិភាក្សាក្រុមផងដែរ ដែលនេះបញ្ជាក់ថាការធ្វើទានបានសម្ដែងចេញនៅគ្រប់ទីកន្លែងដែលមនុស្សចង់បង្ហាញ មិនប្រកាន់ថាទាល់តែនៅក្នុងវត្តអារាមទើបអាចធ្វើបាននោះទេ ។ ពេលដែលសិស្សានុសិស្សធ្វើទានក្នុងរូបភាពបែប នេះ ស្បៀងដែលទទួលបានគឺការកើនឡឿងនូវចំណេះដឹង និងបទពិសោធន៍ជីវិត ។ បើយើងក្រឡេកសិក្សានៅក្នុង អក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយម រឿងព្រះវេស្សឆ្គុរ យើងនឹងឃើញអំពីការធ្វើទានឥតដែនកំណត់របស់ព្រះវេស្សឆ្គុដែលមាន ចំពោះគ្រប់ប្រជានុជនដោយទ្រង់ហ៊ានបរិច្ចាកទានទាំងក្នុង និង ក្រៅខ្លួន ។ ពោលតាមរយះសាច់រឿង ព្រះវេស្សន្តរ បានបរិច្ចាកដំរីមង្គលទៅឱ្យនគរផ្សេងដោយមិនមានការស្ដាយក្រោយនោះទេ ។ ទ្រង់ក៏មានព្រះទ័យចង់បរិច្ចាកសរីរា ង្គខាងក្នុងទៅកាន់អ្នកដែលចង់បានផងដែល ជាពិសេសទ្រង់បានបរិច្ចាកបុត្រទាំងពីរឱ្យតាជជក និង នាងផស្សតី ទៅកាន់ព្រះឥន្ធផងដែល ។ ការបរិច្ចាករបស់ទ្រង់បានផ្តល់នូវការស្ងប់ចិត្ត លះបង់នូវតណ្ហា លោភៈ ទោសៈនិងមោ បាះដែលជាផ្លូវឈានទៅរកសេចក្ដីសុខទាំងផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្ត ។ ទន្ទឹមនឹងនេះក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿរាមកេរ្តិ៍ ក៏បាន ឆ្លុះបញ្ចាំងរូបភាពអំពីសីលផងដែល ។ ជាក់ស្តែង រាពណ៍ដែលជាយក្សអាក្រក់មានចិត្តលោភលន់ និងមានកាម ត់ណ្ហាចង់បាននាងសីតាជាប្រពន្ធរបស់ព្រះរាមបានធ្វើសង្គ្រាមយ៉ាងសន្ធោសន្ធៅជាមួយនឹងព្រះរាម ។ រាពណ៌បាន ប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្នាតហូតទាល់តែបាត់បង់គ្រប់យ៉ាងដូចជា បុត្រទាំងបួន ព្រាបាណិ៍ និងទ័ពយក្សជាច្រើនដែលបាន ស្លាប់និងចុះចូលជាមួយព្រះរាមវិញ ។ ចំណែកព្រះលក្មណ៌ដែលជាព្រះអនុជវបស់ព្រះរាមទ្រង់មានសីលតាមជាប់នឹង ខ្លួនដោយទ្រង់មិនដែលប្រើវិជ្ជាសិល្បសាស្ត្រទៅបង្ក្រាបអ្នកក្រោមជាងខ្លួននោះទេ ។ ទ្រង់តែងតែមានចិត្តសន្តោស ជាមួយព្រះរាម និងសីតាដោយមិនមានចិត្តច្រណែន ព្រះរាមដែលមានវិជ្ជាខ្ពស់ជាងនោះទេ ។ ត្រង់ចំណុចនេះបើ យើងប្រៀបមកមនុស្សដែលមានចិត្តលោភលន់ មោសៈ ទោបាៈ មោបាៈ និងបៀតបៀនអ្នកដទៃទាំងញ៉ាំងឱ្យជីវិតជួប តូវភាពមិនក្សេមក្សាត្ត តិងតាំសេចក្តីវិតាសចូលក្នុងជីវិត ។ បត្ថែមពីតេះក្នុងអក្សរសិល្ប៍រឿងកុលាបប៉ៃលិតដែលជា ប្រភេទខេមវនិយម យើងនឹងឃើញតួអង្គលោកហ្លួងវតនសម្បត្តិដែលជាឱពុកនាងឃុននារី ។ លោកហ្លួងវតន សម្បត្តិជាឱពុកមានព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួនគឺ មេត្តា ករុណា មុទិតា និង ឧបេក្ខា ដោយលោកតែងតែសន្តោសប្រណី ចំពោះកូនស្រី និងកម្មករជីកត្បូងទាំងអស់របស់លោក ។ លោកមានចិត្តអាណិតចៅចិត្រពេលដែលគេមកសុំកន្លែង ធ្វើការ និងលោកមានចិត្តមេត្តាចំពោះចៅចិត្រផងដែរ ។ ចំពោះនាងឃុននារី លោកហ្លួនរគនសម្បត្តិតែងតែផ្តល់សិទ្ធិ សេវីភាពគ្រប់គ្រាន់ចំពោះការវើសគូរស្រករដោយគាត់មិនបង្ខំកូនស្រីឱ្យកូនស្រីធ្វើតាមគាត់នោះទេ ។ ទង្វើបែបនេះ បានញុំាងឱ្យជីវិតរបស់លោកមានសេចក្ដីសុខ និងការគោរពពីមនុស្សជុំវិញខ្លួន ។

សរុបសេចក្ដីមកសីលជាស្ពានញុំាងឱ្យជីវិតបុគ្គលម្នាក់ៗទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខ និង សុដុមរមនាក្នុងជីវិត ដែលសីលបង្ហាញតាមរូបភាពជាច្រើនដូចជា ការរៀវចាកអំពើអាក្រក់ និង ភាពដែលមានសីលទាំងប្រាំ ។ ទានជា ស្បៀងអាហារនៃផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយ ដែលការធ្វើតាមមានរូបភាពពីរគឺធម្មទាននិងអសិមទាន ។

ឆ្លងការបកស្រាយខាងលើ ប្រធានមួយនេះពិតជាមានតម្លៃអប់រំផ្លូវចិត្តសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបគ្រប់ស្រទាប់ វណ្ណឱ្យមានធម៌នៅក្នុងចិត្ត និងរៀវចាកអំពើអាក្រក់ និងការរើសអើងទាំងឡាយនោះញុំាងឱ្យជីវិតមានសេចក្តីសុខ ។ ដូចនេះក្នុងនាមយើងជាអ្នកសិក្សាគប្បីចង់ចាំ និងអនុវត្តនូវសុភាសិតដែលមានតម្លៃមិនអាចវាស់វែងបាន ។ ល្អឹក ណាយុវជនគ្រប់រូបអនុវត្តនៅទីស្តីមួយនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃការអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ប្រកបទៅដោយសន្តិភាព ។

ស្មេរដោយ ឈាវ សុខម៉េង

ម៉ុង ហ្គេកលាង

វិញ្ញាសាទី២៩.ប្រធាន៖ពាក្យទំនីមទំនៀមមួយបានពោលថា**"កាប់ឈើ៣ រក្សាព្រៃ១០ ផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់ តមតំណម២**" ។ចូរពន្យល់ និងលើកឧទាហរណ៏មកបញ្ជាក់។

គម្រោងតែង

- l. សេចក្តីផ្តើម
  - លំនាំបញ្ហា៖បុព្វបុរសខ្មែរស្ចើរតែគ្រប់ជំនាន់សុទ្ធសឹងតែបានបូជានូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត កម្លាំង ប្រាជ្ញាស្មារតីដើម្បីបុព្វបោតុជាតិ និងបន្សល់នូវកេរដំណែលដ៏មានតម្លៃយ៉ាងច្រើនមហាសាល។មរតក ដ៏មានតម្លៃទាំងនោះរួមមានទឹកដី ប្រាង្គប្រសាទ ចម្លាក់ក្បាច់រចនាសិល្បៈ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី ជំនឿ សាសនា អក្សរសាស្ត្រ អក្សសិល្ប៍ ។ល។ ក្នុងនោះផងដែរលោកក៏មិនភ្លេចនូវពាក្យពេចន៍ ទស្ស នេះអប់រំ និងគតិល្ហៗ សម្រាប់ជាការបំភ្លឺនូវពុទ្ធិដល់កុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរផងដែរ។
  - ចំណូលបញ្ហា៖លើកប្រធានមកបញ្ចូលចំណោទបញ្ហា៖
- ll. តួសេចក្តី
- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី៖ដើម្បីជាប្រទីបជ្វាលាចំភ្លឺទស្សនៈខាងលើ..។
- ពន្យល់ពាក្យ
- ព្រៃមានសេចក្ដីថា ជាទីដែលមានរុក្ខជាតិដុះដេរដាស។
- ឈើមានន័យថា វុក្ខជាតិដែលអាស្រ័យនឹងឬស។
- ពាក្យថ្នាំមានសេចក្តីជាវត្ថុសម្រាប់ព្យាបាលនូវរោគផ្សេងៗ ។
- ៣ក្យថា តមតំណម មានសេចក្ដីថា អំពើក្នុងការចៀសវាងមិនប្រព្រឹត្ត។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ដូច្នេះ សុភាសិតខាងលើមានន័យថា កាប់រុក្ខជាតិ រក្សាទីដែលមានរុក្ខជាតិ១០ ផឹកឧសថ
   ព្យាបាលរោគ៥កញ្ចប់ ត្រូវចៀសវាងមិនប្រព្រឹត្តទង្វើពីរយ៉ាង។
- បកស្រាយ៖ជាការពិតណាស់ កាលដែលបានកើតមកក្នុងអត្តភាពជាមនុស្សនេះពិតជារឿងមួយយ៉ាងកម្រ ដើម្បី
   ឱ្យជីវិតមានឧត្តមភាព នរជនទាំងឡាយគប្បីប្រកាន់ធម៌ដែលជាហេតុនាំមកនូវសេចក្ដីសុខគ្រប់បែបយ៉ាង ជាក់
   ស្ដែងនៅក្នុងសុភាសិតឃ្លាទី១បានពោលថា កាប់ឈើ៣ ក្នុងន័យធៀបគឺមានន័យថា កាប់នូវសណ្ដានអាក្រក់
   របស់មនុស្សជាតិចំនួន៣យ៉ាងសំខាន់ពោលគឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោបា:......។
- > គំនិត៖
- ឃ្លាទី១បានពោលថា កាប់ឈើ៣
  - ន័យធៀបគឺមានន័យថា កាប់នូវសណ្តានអាក្រក់របស់មនុស្សជាតិចំនួន៣យ៉ាងសំខាន់ពោលគឺ លោភៈ ទោសៈ
     និងមោហៈ។
- ឃ្លាទី២ គឺវក្សាព្រៃ១០
  - វក្សានូវកុសលកម្មទាំង១០យ៉ាងដែលជាក្រីត្យក្រមឆាំមកនូវសុខសន្តិភាពជូនសាកលលោក។ កុសលកម្មទាំង
     ១០រួមមាន កាយកម្ម៣ វចីកម្ម៤ និងមនោកម្ម៣។
     កាយកម្ម៣
    - ១- បាណាតិបាតា វេរមណី

ចេតនាជាបោតុវៀវចាកកិរិយា ធ្វើសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង គឺសម្លាប់សត្វ ។

២- អទិភ្ជាទាភា វេរមណី

ចេតភាជាហេតុវៀវចាកកិរិយា កាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនឲ្យដោយកាយឬដោយវាចា ។

៣- កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀវចាកកិរិយា ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

វចីកម្ម៤

១- មុសាវាទា វេរមណី

ចេតនាជាបោតុវៀវចាកកិរិយា ពោលនូវពាក្យកុបាក ។

២- បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀវចាកកិរិយា ពោលនូវពាក្យញុះញង់សិកសៀត បំបែកបំបាក់អ្នកដទៃ ។

៣- ផេរុសាយ វាចាយ វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀវចាកក៏វិយា ពោលនូវពាក្យអាក្រក់ មានពាក្យទ្រគោះបោះបោក ជេរប្រទេចអ្នកដទៃជា ដើម ។

៤- សម្ចេញ្ចលាបា វេរមណី

ចេតនាជាបោតុវៀវចាកកិរិយា ពោលនូវពាក្យរាយមាយឥតប្រយោជន៍ ។

មនោកម្ម៣

១- អនភិជ្ជា

មិនមានចិត្តគិតសម្លឹងរំពៃចំពោះទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ ដោយគិតបំរុងនឹងឲ្យបានមកជាទ្រព្យរបស់ខ្លួនឡើយ ។

២- អព្យាបាទោ

មិនមានចិត្តចងគំនុំគុំគួន គិតប៉ងនឹងឲ្យអ្នកដទៃដល់នូវសេចក្តីវិនាសឡើយ ។

៣- មិច្ឆាទិន្និ

ការយលើឃើញខុស

- ឃ្លាទី៣ គឺផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់
  - ដើម្បីជិវិតមានឧត្តមភាពយ៉ាងពិតប្រាកដ់ យើងគប្បីប្រកាន់នូវ និច្ចសីល សីល៥ ឬជាសីលធម៌សាកល ដែល
     ជាឧសថមួយយ៉ាងប្រសើរ
  - សីល៥ ឬ និច្ចសីលរួមមាន
    - បាណាតិបាតា ករិយាមិនបៀតបៀន ឬយាយីជីវិតសត្វ
    - អទិត្តាទានា កិរិយាមិនកាន់យករបស់ទ្រព្យអ្នកដទៃ
    - មុសាវាទាកិរិយាមិនប្រព្រឹត្តការកុបាក
    - កាមេសុមេច្ឆាចារា ក៏វិយាមិនប្រព្រិត្តខុសនូវសីលធម៌ ក្នុងផ្លូវភេទ
- សុរាមេរយមជួយ្យមាទដ្ឋាភា ក៏វិយាមិនសេពនូវទឹកស្រវឹង ឬគ្រឿងដែលធ្វើឲ្យប្រាជ្ញាថយចុះ ពោលការជក់គ្រឿង
   ញៀន
- ឃ្លាទី៤គឺ តមតំណម២

- កាលដែលកើតមកជាមនុស្ស ប្រាកដណាស់គឺបានប្រព្រឹត្តនូវអកុសលធម៌ទោះតិចឬច្រើនក្ដី ប៉ុន្តែដើម្បីសុខ សាន្តមនុស្សត្រូវចេះតមគឺតមនូវវត្ថុពីរយ៉ាងដែលក្នុងនោះទីមួយគឺ ទិដ្ឋិ ដែលមានសេចក្ដីថា ដំណើរយល់ ឃើញខុស។ និងមានៈ សេចក្ដីប្រកាន់ថាខ្លួនអញវិសេសវិសាលលើសគេ
- > ឧទាបារណ៍
- អក្សរសិល្ប៏
  - អក្សរសិល្ប៏ប្រជាច្រិយ៖
    - វឿងមាយើង៖ស្ដេចព្រហ្មទត្ដព្រោះតែ ទោសៈ ខឹងនឹងមាយើងដែលហ៊ានលិតសុដន់មហេសី ក៏បញ្ជា
       ពេជ្ឈឃាតនាំមាយើងទៅសម្លាប់ ដោយពុំគិតសួរអង្គហេតុជាមុនសិន។
  - អក្សរសិល្ប៏បុរាណ
    - រឿងរាមកេរ្តិ៍(ចលភាព្រាហ្មនិយម)៖ ក្រុងរាពណ៌ពុំប្រកាត់នូវសីល៥ឡើយ ក្នុងភោះទ្រង់បានប្រព្រឹត្តិខុស ភៅក្នុងកាមជាប់ជានិច្ច ជាក់ស្តែង ទ្រង់បានទៅចាប់នាងសីតាដែលជាមហេសីនៃព្រះរាម។
    - រឿងសុវណ្ណសាម(ចលភាពុទ្ធនិយម)៖ប្រកាន់សីល៥តាមរយៈតួអង្គសុវណ្ណសាម។
- សរុបមតិ៖សុភាសិតខាងលើ«កាប់ឈើ៣ រក្សាព្រៃ១០ ផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់ តមតំណម២"ពិតជាមានអត្ថន័យ៉ាងត្រឹម ត្រូវ ដែលប្រកបដោយខ្លីមធម៌យសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហានៅក្នុងជីវិត ដូចនឹងការពន្យល់ និងផ្តល់ភស្តុតាងភ្ជាប់ នៅខាងលើស្រាប់។
- III. បញ្ចប់សេចក្ដី
- វាយតម្លៃប្រធាន៖ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ប្រធានខាងលើ ពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងមានវិសាលភាព យ៉ាងក្រៃលែង បង្កប់អត្ថន័យឱ្យខេមរៈជនទាំងឡាយ យល់ពីសច្ចៈភាពនៃជីវិត អាចរស់នៅក្នុងផែនដីនេះបាន ដោយងាយស្រួល
- មតិផ្ចាំល់ខ្លួន៖ក្នុងនាមយើង....។

សេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរស្ចើរតែគ្រប់ជំនាន់សុទ្ធសឹងតែបានបូជានូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត កម្លាំងប្រាជ្ញាស្មារតីដើម្បីបុព្វ បោតុជាតិ និងបន្សល់នូវកេរដំណែលដ៏មានតម្លៃយ៉ាងច្រើនមហាសាល។មរតកដ៏មានតម្លៃទាំងនោះរួមមានទឹកដី ប្រាង្គប្រសាទ ចម្លាក់ក្បាច់រចនាសិល្បៈ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី ជំនឿ សាសនា អក្សរសាស្ត្រ អក្សសិល្ប៍ ។ល។ ក្នុង នោះផងដែរលោកក៏មិនភ្លេចនូវ៣ក្យពេចន៍ ទស្សនៈអប់រំ និងគតិល្ហៗ សម្រាប់ជាការបំភ្លឺនូវពុទ្ធិដល់កុលបុត្រ កុលធីតាខ្មែរផងដែរ។ ដោយបោតុនេះហើយ ទើបបុព្វបុរសខ្មែរ លោកបន្សល់ពាក្យទំនឹមទំនៀមឡើងយ៉ាងដូច្នេះថា «កាប់ឈើ៣ រក្សាព្រៃ១០ ផីកថ្នាំ៥កញ្ចប់ តមតំណម២"

តើពាក្យទំនឹមទំនៀមខាងលើមានមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាប្រទីបជ្វាលាបំភ្លឺទស្សនៈខាងលើឱ្យកាន់តែបញ្ចេញនូវឆព្វណ្ណវង្សី និងក្ដោបបាននូវវិសាលភាពនៃទ ស្សនៈខាងលើ យើងគប្បីស្វែងយល់ពីពាក្យគន្លឺជាមុនសិន។ពាក្យ ព្រៃមានសេចក្ដីថាជាទីដែលមានរុក្ខជាតិដុះ ដេរដាសនិងឈើមានន័យថារុក្ខជាតិដែលអាស្រ័យនឹងឬស។ រីឯពាក្យថ្នាំមានសេចក្ដីជាវត្ថុសម្រាប់ព្យាបាលនូវរោគ ផ្សេងៗនិងពាក្យថា តមតំណម មានសេចក្ដីថា អំពើក្នុងការចៀសវាងមិនប្រព្រឹត្ត។ដូច្នេះ សុភាសិតខាងលើមានន័យ ថា កាប់រុក្ខជាតិរក្សាទីដែលមានរុក្ខជាតិ១០ ជីកឧសថព្យាបាលរោគ៥កញ្ចប់ត្រូវចៀសវាងមិនប្រព្រឹត្តទង្វើពីរយ៉ាង។

ជាការពិតណាស់ កាលដែលបានកើតមកក្នុងអត្តភាពជាមនុស្សនេះពិតជារឿងមួយយ៉ាងកម្រ ដើម្បីឱ្យជីវិត មានឧត្តមភាព នរជនទាំងឡាយគញ្ជីប្រកាន់ធម៌ដែលជាហេតុនាំមកនូវសេចក្ដីសុខគ្រប់បែបយ៉ាង ជាក់ស្ដែងនៅក្នុង សុភាសិតឃ្លាទី១បានពោលថា កាប់ឈើ៣ ក្នុងន័យធៀបគឺមានន័យថា កាប់នូវសណ្តានអាក្រក់របស់មនុស្សជាតិចំនួន ៣យ៉ាងសំខាន់ពោលគឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ។ គ្រឿងទាំង៣នេះ ព្រះពុទ្ធ លោកចាត់ទុកជា បាបធម៌ដែលជា ហេតុនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយ។ ក្នុងនោះ លោភៈគឺសំដៅលើ សេចក្តីជំពាក់ចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា ចំណងចង់បាន ជាប់រង្វេងនឹងរូប ក្លិន សំលេងដែលប្រកាន់ថាជារបស់ខ្លួន។ កាលបើបុគ្គលទាំងឡាយមាននូវលោភៈរមែងប្រាថ្នានូវ វត្ថុគ្រប់ប៉ែបយ៉ាងមកជារបស់ខ្លួន កាលបើមិនបានរបស់នោះក៏កើតជាទុក្ខទោមនស្ស។ លើសពីនេះទៅទៀត មនុស្ស ខ្លះហ៊ានធ្វើអ្វីគ្រប់បែបយ៉ាង ទាំងការបំពានសិទ្ធប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ដើម្បីបំពេញសេចក្ដីប្រាថ្នាខ្លួន ពុំបានគិត ខ្វល់ខ្វាយថា រឿងនេះជាអកុសលធម៌ ឬកុសលធម៌ឡើយ។ ម៉្យាងវិញទៀត ទោសៈ គឺសេចក្តីប្រទុស្តទៅនឹងអារម្មណ៏ មានតាំងពីការខឹង ស្ពប់ សេចក្តីទុក្ខុខ្សឹកខ្សួរ ទោមឆ្សជាដើម ។ កាលបើទោស:នេះគ្រប់សង្កប់ជនណា សេចក្តីងងឹង នឹងកើតមានដល់ជននោះ ពោលគឺទោសៈនេះជាភ្លើងមួយយ៉ាងខ្លាំងខ្លា អាចដុតជនទាំងឡាយឱ្យញាប់ញ័រ កើតទុក្ខ វេទនាជាប់ជានិច្ច បន្ថែមពីនេះ បុគ្គលខ្លះច្រើបាឹង្សាធម៌មកដោះស្រាយដែលជាហេតុនាំឱ្យសង្គមគ្មានសុខសន្តិភាព សមដូចសុភាសិតខ្មែរមួយពោលថា កុំយកកំហឹងទល់នឹងកំហល់។ ចំណែកឯ មោហៈ គឺសេចក្តីអវិជ្ជា សេចក្តិរ ង្វង មិនស្គាល់ខុសត្រូវ ។ មោហៈជាធម៌មួយពុំប្រសើរ ព្រោះវាអាចនាំមនុស្សឱ្យប្រព្រឹត្តិនូវបាបធម៌ អកុសលធម៌ ទាំងឡាយ លើសពីនេះទៅទៀត អវិជ្ជានេះទៀតសោតអាចនាំមនុស្សអោយបរាជ័យ ព្រោះការសម្រេចអ្វីមួយពុំ ច្បាស់លាស់ និយាយច្រើនរុះរោយឥតប្រយោជន៍ រីឯសេចក្ដីក្រោធខឹងរមែងកើតមានក្នុងចិត្តជានិច្ច។

ឃ្លាទី២ គឺរក្សាព្រៃ១០ គឺរក្សានូវកុសលកម្មទាំង១០យ៉ាងដែលជាក្រឹត្យក្រមឆាំមកនូ សុខសន្តិភាពជូនសាកលលោក។ កុសលកម្មទាំង១០រួមមាន កាយកម្ម៣ វចិកម្ម៤ និងមនោកម្ម៣។ ក្នុងនោះកាយ កម្ម៣ គឺ ការមិនសម្លាប់សត្វ មិនលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ និងមិនប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម។ រីឯវចិកម្ម៤រួមមាន ការមិន និយាយ៣ក្យកុបាក ការមិននិយាយញុះញូង់ មិននិយាត៣ក្យាទ្រគោះ អសុរស និងមិននិយាយរុះរោយឥតប្រយោជ និ។ ចំណែកមនោកម្ម៣រួមមាន ការមិនវំសម្លឹងវំពៃចង់បានទ្រព្យអ្នកដទៃ ការមិនព្យាបាទបំផ្លាញអ្នកដទៃ ព្រមទាំង ការយល់ឃើញដ៏ត្រូវតាមគន្លងនូវធម៌ដែលព្រះសព្វញ្ចលោកបានកំណត់ទុកជាស្រេច។

លើសពីនេះទៀត ក្នុងឃ្លាទី៣ គឺផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់ មានសេចក្ដីថា ដើម្បីជិវិតមានឧត្ដមភាពយ៉ាងពិតប្រាកដ៉ យើងគប្បីប្រកាន់នូវ និច្ចសីល សីល៥ ឬជាសីលធម៌សាកល ដែលជាឧសថមួយយ៉ាងប្រសើរព្យាបាលជំងឺរបស់ផែន ដីឱ្យជាសះស្បើយដើម្បីសុខសត្តិភាព។ សីលធម៌សាកលទាំង៥រួមមានបាណាតិបាតា ការមិនសម្លាប់សត្វ ពោលគឺ បុគ្គលត្រូវគោរពសិទ្ធរបស់អ្នកដទស ដោយពុំមានការកាប់សម្លាប់ ការជិះជាន់ឡើយ។ មួយវិញទៀតគឺ អទិត្នាទានា ការមិនលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ ព្រោះការលួចឆក់ទាំងនេះរមែងឆាំមកនូវទុក្ខដល់មនុស្សហើយកាលបើប្រទេសមួយឈាន ដល់ការឈ្លានបានប្រទេសគីទៃនោះវិញ វិនាសកម្មគឺកាន់តែធំធេងទៅទៀត ហើយនិង កាមេសុមេច្ឆាចារា ការមិន ប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម យើងហួងហែងចំពោះ កូន ប្រពន្ធ សាច់ញាតិយើងយ៉ាងណា អ្នកដទៃក៏គេហួងហែងយ៉ាង នោះ គប្បីយកខ្លួនជាទីឧបមាជាមុន មុននឹងប្រព្រឹត្តិទង្វើអ្វីមួយឱ្យប្រាកដឡើង សមដូចពុទ្ធដីការថា បុគ្គលគប្បីយក ខ្លួនជាទីឧបមាជ

មុសាវាទា គឺកានមិននិយាយកុបាក ការនិយាយកុបាករមែងនាំមកនូវការបន្ថោកតម្លៃខ្លួន បើយការកុបាកនេះទៀត សោត កាលបើញយដង អ្នកផងទាំងពូងវមែងដល់នូវសេចក្ដីសង្ស័យជាប់ជានិច្ច និងមួយវិញទៀតគឺ សុរាមេរយ ការសេពសុរា និងមេរយ រមែងនាំអោយស្មារតីបែ្របួស បណ្តាលឱ្យប្រព្រឹត្តិទង្វើជាអកុសល បើយវាក៏នាំមកនូវផល ប៉ះពាល់ដល់ សុខភាព ព្រមទាំងបញ្ញាស្មារតី។ ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវថ្នាំទិព្វគឺសីលទាំង៥ប្រការនឹងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ ដល់ខ្លួនឯងផង បើយជាពិសេសគឺសង្គម ពិភពលោកមានសុខសន្តិភាព ពុំមានសង្គ្រាមថែមទៀតផង។

បន្ថែមពីនេះ ក្នុងឃ្លាទី៤គឺ តមតំណម២ កាលដែលកើតមកជាមនុស្ស ប្រាកដណាស់គឺបានប្រព្រឹត្តនូវ អកុសលធម៌ទោះតិចឬច្រើនក្ដី ប៉ុន្តែដើម្បីសុខសាន្តមនុស្សត្រូវចេះតមគឺតមនូវវត្ថុពីរយ៉ាងដែលក្នុងនោះទីមួយគឺ ទិដ្ឋិ ដែលមានសេចក្ដីថា ដំណើរយល់ឃើញខុស។ មនុស្សដែលប្រកាន់ខ្ជាប់នូវការយល់ឃើញខុសរម៉ែងបានដល់នូវសេច ក្ដីទុក្ខ។ ទិដ្ឋិនេះមានច្រើនបែបណាស់រួមមាន ការយល់ឃើញខុសពីបោតុនាំមកនូវទុក្ខ ពុំយល់ពីសច្ចៈភាពនៃជីវិត ។ល។ រីងទី២គឺមានៈ ដែលសម្ដៅលើ ការប្រកាន់ខ្លួនរីងត្អឹង ថាអញអន់ជាងគេ ឬប្រសើរលើសគេ ។ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ នូវមានៈ នេះពុំមែនជារឿងប្រពៃលើយ។ បុគ្គលពួកខ្លះសម្គាល់ខ្លួនថា អញជាអ្នកទន់ខ្សោយជាងគេ ក៏ឥតមានប្រាស់ ឃទាក់ទងជាមួយអ្នកទៃ រីពួកខ្លះទៀតរមែងសម្គាល់ថាខ្លួនដាច់គេ វិសេសវិសាលជាងគេ ដែលនាំមកនូវការ តើសអើង ការជិះជាន់ ជាដើម។ ជាភស្តុតាងនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៏ប្រជាប្រិយ រឿងមាយើង ស្ដេចព្រហ្មទត្តព្រោះតែ ទោសៈ ខឹងនឹងមយើងដែលហ៊ានលិតសុដន់មហេសី ក៏បញ្ជាពេជ្ឈឃាតនាំមយើងទៅសម្លាប់ ដោយពុំគិតសួរអង្គហេតុ ជាមុនសិន ដែលតាមការពិតមយើង ជាអ្នកជួយសង្គ្រោះមហេសីខ្លួនពីពស់អសិរពស់ លើសពីនេះទៅទៀត មា យើងធ្លាប់ជួយព្រះអង្គជាច្រើនគ្រាមកហើយ តែទ្រង់បែរជាតទតមិនឃើញ ហេតុដែលមោបៈធម៌មកសង្កត់សង្កិន ទ្រង់ទៅហើយ សមដូចភាសិតខ្មែរមួយពេលថា គុណមួយរយសំពៅ ទោសមួយចូលទៅរលាយគុណអស់។ នេះជា ផលនៃទោសៈ ដែលអាចនាំមកនូវទុក្ខដល់សត្វលោក ជាក់ដូចស្ដេចព្រហ្មទត្ត ដែលកៀកនឹងបាត់មាយើងជាជំនិតនៃ ទ្រង់ ។

ជាសក្ខីភាពបន្ថែម នៅក្នុងអក្សរសិល្ប៏បុរាណ ចលនាព្រាហ្មនិយម រឿងរាមកេរ្តិ៍ ក្រុងរាពណ៍ពុំប្រកាន់នូវសីល ៥ឡើយ ក្នុងនោះទ្រង់បានប្រព្រឹត្តិខុសនៅក្នុងកាមជាប់ជានិច្ច ជាក់ស្តែង ទ្រង់បានទៅចាប់នាងសីតាដែលជាមហេសី នៃព្រះរាម។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់ជាជនដែលមានមានៈខ្លាំងបំផុត ពោលគឺ សម្គាល់ថាខ្លួនអញនេះឈ្ន វិសេសវិសា សលើសគេបំផុត ហេតុដូច្នេះទើបទ្រង់រមែងប្រកាសសង្គ្រាម បង្គចលាចរ ពាសពេញសាកល។ ប្រការនេះបណ្តាលឱ្យ ក្រុងរាពណ៏ បាត់បង់ជីវិត និងនគរលង្ការរបស់ទ្រង់ស្អើរនឹងរលត់រលាយទៅហើយ ហេតុព្រោះពុំប្រកាន់សីល៥ ដែលជាថ្នាំទាំង៥កញ្ចប់ និងតមនូវតំណម២ គឺ ទិដ្ឋិ និងមានៈ។ ទន្ទឹមនឹងនេះនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៏បុរាណ ចលនាពុទ្ធ និយម រឿងសុវណ្ណសាមមាតា ពុកសាម លោកងងីតចក្ខុទាំង២ ព្រោះតែការដាច់សីល៥ ពីបុរាណជាតិ ដោយកាល នោះលោកទាំង២ជាពេទ្យដែលឲ្យាបាលរោគនៅក្នុងភ្នែក។ មានបុរសមួយនោះ កាលដែលភ្នែកជាហើយពុំឱ្យថ្លៃ ឲ្យាបាល។ អ្នកទាំង២លោតដែលទោស និងមោហធម៌ប្រកេដឡើង ក៏កើតជាសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ រួចក៏គិតថា អញនឹង បន្តក់ថ្នាំឱ្យវាខ្វាល់ ហើយក៏បានធ្វើដូច្នោះមែន។ បន្ថែមបីនេះទៅទៀត សុវណ្ណសាម កាលដែលទ្រង់ត្រូវស្ដេចចិឡយក្ខ បាញ់ ហើយរួចជីវិតព្រោះសច្ចៈកិរិយាអ្នកទាំងឡាយ លោកបានទូន្មានទៅស្ដេចថា បពិត្រមហារាជ សូមព្រះអង្គ ប្រកាន់តូវធម្មចរិយា ហេតុព្រោះទេវតាទាំងឡាយ បាកដល់ឋានសួគ៏ក៏ព្រោះធម្មចរិយានេះឯង ។ កាលដែលស្ដេច បានដឹងយ៉ាងដូច្នេះហើយ ទ្រង់កាលបើបានដល់នគរារាណសីកាលណាហើយ ក៏ឃ្មីឡាតប្រកាន់សីល៥ និងទសពិជ រាជធម៌បណ្ដាលឱ្យនគរមានសុខសត្តិភាពជាចិនកាល។

សរុបសេចក្ដីមក សុភាសិតខាងលើ«កាប់ឈើ៣ រក្សាព្រៃ១០ ផឹកថ្នាំ៥កញ្ចប់ តមតំណម២"ពិតជាមានអត្ថន័ យ៉ាងត្រឹមត្រូវ ដែលប្រកបដោយខ្លឹមធម៌យសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហានៅក្នុងជីវិត ដូចនឹងការពន្យល់ និងផ្ដល់ភស្ដុ តាងភ្ជាប់នៅខាងលើស្រាប់។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ប្រធានខាងលើ ពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងមានវិសាលភាពយ៉ាងក្រៃលែង បង្កប់អត្ថន័យឱ្យខេមរៈជនទាំងឡាយ យល់ពីសច្ចៈភាពនៃជីវិត អាចរស់នៅក្នុងផែនដីនេះបានដោយងាយស្រួល។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាកុលបុត្រ កុលធីតាខ្មែរមានឈាមជ័រជាអ្នកកសាងមហានគរ គប្បីខិតខំសិក្សាស្រាវជ្រាវពី កំណាព្យ សុភាសិត វប្បធម៌ខ្មែរយ៉ាងល្អផូរផង់ឱ្យមានវស្មីរុងរឿងសារជាថ្មី។

ស្មេរដោយ ហ៊ាន់ សុវិសាល

វិញ្ញាសាទី៣០.ប្រធាន ៖ ក្នុងច្បាប់រាជនីតិ មានសុភាសិតមួយពោលថា "កុំទុកចិត្តបរទេស កុំទុកចិត្តអភិនេស្ត្រម៍ កុំ ទុកចិត្តអភិប្រាយ ប្រើទំលែងខ្ពស់ រំពឹងឱ្យឆ្ងាយ ស្គាប់ពាក្យបរិយាយ បណ្តាំមេជី" ។ តើសុភាសិតខាង លើមានអត្ថន័យដូចម្តេច។ ចូរពន្យល់ និងលើកឧទាបារណ៏មកបញ្ជាក់

គម្រោងតែង

l.សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា នៅក្នុងមហាលោកធាតុដ៏ធំធេងមួយនេះ ចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សមានច្រើនបែប ច្រើនសណ្ឋាន ណាស់។ មនុស្សខ្លះប្រកាន់ខ្លាប់នូវ សីលធម៌ គុណធម៌គួរជាទីទុកចិត្ត វីឯមនុស្សខ្លះទៀតពុំដូច្នោះទេ ពោលគឺ ប្រកាន់ខ្លាប់នូវគំនិតអាត្មានិយម អាចប្រព្រឹត្តទង្វើគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីទទួលបានឧត្តមភាពក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួ ន។
- ចំណូលបញ្ហា
- ចំណោទបញ្ហា តើសុភាសិតខាងលើមានមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?
- ll. តួសេចក្តី
  - ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី
  - ពន្យល់ពាក្យ
    - បរទេស មានន័យថា ជាតិដទៃក្រៅពីជាតិខ្លួន
    - អភិនោស្តម៍ សំដៅទៅលើ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តិព្រហ្មចរិយធម៌ចេញទៅបួស
    - អភិប្រាយ គឺសំដៅលើជនដែលពូកែវ៉ាយរាប់ និយាយ
    - ទំលែង គឺជា អាសនៈ កន្លែងគង់
    - រំពឹងមានន័យថា ការគិតសញ្ជឹង
    - បណ្ដាំមេជី គឺសំដៅលើ ពាក្យផ្ដាំប្រដៅរបស់មេបា ឬ ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ
  - ជន្យល់ន័យប្រធាន ជារួមមក កាព្យខាងលើមានសេចក្ដីថា កុំទុកចិត្តជនដទៃដែលពុំមែនជាជាតិខ្លួន កុំទុកចិត្ត ជនដែលសម្រួមចេញទៅបួស កុំទុកចិត្តជនដែលពូកែនិយាយ រ៉ាយរាប់ ប្រើទីអង្គុយខ្ពស់ គិតសញ្ជីងឱ្យបាន វែងឆ្ងាយ គប្បីស្ដាប់ពាក្យផ្ដែផ្ដាំប្រដៅរបស់ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យដែលមានចំណេះដឹង បទពិសោធជាងខ្លួន
  - ឋកស្រាយប្រធាន
    - លំនាំទី២ ជាការពិតណាស់ ចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សមានច្រើនសព្វបែបយ៉ាងខុសៗគ្នា។ ដើម្បីប ញ្ជៀសនៃទុក្ខភ័យទាំងលាយ មនុស្សគប្បីច្រើបញ្ហាស្មារតីរបស់ខ្លួនពិនិត្យឱ្យជាក់ មុននឹងចូលទៅ កៀក ឬរាប់អាន។
    - ឃ្លាទី១ "កុំទុកចិត្តបរទេស"
      - ជនដទៃដែលពីក្រៅពីជាតិរបស់ខ្លួន ពុំគួរជាទីជឿជាក់ឡើយ ព្រោះពួកគេមាន វប្បធម៌ ទំនៀម
         ទម្លាប់ សាសនា ទស្សនៈដោយឡែកពីយើង
      - គ្មានជាតិដទៃ៦ណា មកស្រឡាញ់ដែនដីរបស់ខ្លួន ជាងខ្លួនយើងឡើយ
        - ឧទាហរណ៏

ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ

- សម័យកណ្ដាល ប្រទេសកម្ពុជាស្ចើរតែនឹងត្រូវ សៀមនិងយួនកាត់ចែកកម្ពុជាជាពីរទៅ បើយ បោតុព្រោះអម្បូររាជាខ្មែរវមែងដាក់នូវសេចក្ដីទុកចិត្តពឹងពាក់សៀម និងយួន ដើម្បីដណ្ដើមរាជ្យគ្នា។
- កំឡុងឆ្នាំ១៩៧៩ ពេលដែលវៀតណាមចូលមកសង្គ្រោះកម្ពុជាពីកណ្ដាប់ដៃខ្មែរក្របាម នោះ បោតុព្រោះវៀតណាមចង់ចូលមកឈ្លានពានដណ្ដើមកម្ពុជាមកគ្រប់គ្រងដោយខ្លួន ឯង

អក្សរសិល្ប៏

- កំណាញមើលផែនដីខ្មែរ ៖ ពពួកបរទេសរមែងតែងតែចង់ប្រយោជន៍ផ្សេងៗពីខ្មែរ (បារាំង ជប៉ុន)
- រឿងរាមកេរ្តិ៍៖ការចុះទៅអត្តរាគមន៍ ជម្លោះ ៣លី និងសុគ្រីព
- រឿងទន្សាយចង់ស៊ីចេក
- ឃ្លាទី២ "កុំទុកចិត្តអភិនេស្ត្រម៍"
- ឧទាបរណ៏

ក្នុងសង្គមខ្មែរ អ្នកបួសមួយចំនួនពុំប្រព្រឹត្ត សម្រួមតាមវិន័យឡើយ បែរជាច្រើភេទជាអ្នកបួសរបស់ ខ្លួនប្រកបរបរជាអ្នកលើករាសីខ្លះ ជាហោរខ្លះ ជាគ្រូថ្នាំខ្លះ ខុសពីវិន័យដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានកំណ ត់។

- អក្សរសិល្ប៍
  - រឿងតាថេន និងចៅសន តាថេនបន្លំខ្លួនជាអ្នកបួស ជាធុត្តងមួយយ៉ាងខ្លាំងពូកែគ្មាន ប្រៀប
- ឃ្លាទី៣ "កុំទុកចិត្តអភិប្រាយ"
   អភិប្រាយគឺសំដៅលើជនដែលមានវៅហាសព្វ មានថ្វីមាត់ពូកែនិយាយ
- ឧទាបារណ៏
  - ក្នុងសង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្ន អ្នកឧកញ្ញាមួយចំនួនបានច្រើប្រាស់វោហាសព្វ ថ្វីមាត់ ងារឋានៈរបស់ខ្លួន
     ទៅបោកប្រាស់ប្រជាពលរដ្ឋស្លុតត្រង់ឱ្យវិនិយោគលើអចលនទ្រព្យជាដើម។
    - អក្សរសិល្ប៏
      - ថៅកែចិត្តចោរ
      - ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើដែនដីចាស់
- ឃ្លាទី៤ "ប្រើទំលែងខ្ពស់ រំពឹងឱ្យឆ្ងាយ"
  - តាមទំ នៀមខ្មែរពីបុរាណ កាលបើទៅចូលកម្មវិធីផ្សេងៗ គប្បីអង្គុយនៅទីដែលទាបជាមុន
     សិន កាលបើគេអញ្ជើញ ទើបឡើងទៅអង្គុយលើអាសនៈដែលខ្ពស់ ពុំមែនពេលមកដល់ក៏
     សង្វាតយកអាសនៈដែលខ្ពស់ កាលបើគេបង្គាប់ឱ្យចុះ ក៏នាំឱ្យបង់នូវកិត្តិយសរបស់ខ្លួន

- កុំកាន់ឬកខ្ពស់ពេកនោះទេ ពោលគឺមិនចេះធ្វើជាចេះ មិនមែនជានាយក តែកាន់ឬកជា
   នាយកដើរត្រួតគេ ត្រួតឯង ហួសពីដែននៃនាទីរបស់ខ្លួន។
- ឃ្លាទី៥ "ប្រើស្ដាប់ពាក្យបរិយាយបណ្ដាំមេជី"
- សរុបមតិ

III. បញ្ចប់សេចក្តី

- វាយតម្លៃប្រធាន
- មតិផ្ចាល់ខ្លួន

សេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ

នៅក្នុងមហាលោកធាតុដ៏ធំធេងមួយនេះ ចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សមានច្រើនបែប ច្រើនសណ្ឋានណាស់។ មនុស្សខ្លះប្រកាន់ខ្ជាប់នូវ សីលធម៌ គុណធម៌គួរជាទីទុកចិត្ត រីឯមនុស្សខ្លះទៀតពុំដូច្នោះទេ ពោលគឺ ប្រកាន់ខ្ជាប់នូវ គំនិតអាគ្មានិយម អាចប្រព្រឹត្តទង្វើគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីទទួលបានឧត្តមភាពក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួន។ អាស្រ័យដោយ បោតុនេះហើយទើប ព្រះរាជសម្ភារដែលជាអង្គវីរៈក្សត្រនៃយើង បានតាក់តែងកាព្យជាកាព្យ "កុំទុកចិត្តបរទេស កុំ ទុកចិត្តអភិប្រាយ ច្រើទំលែងខ្ពស់ រំពឹងឱ្យឆ្ងាយ ស្ដាប់ពាក្យបរិយាយ បណ្ដាំមេជី"។

តើសុភាសិតខាងលើមានមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

ដើម្បីជាប្រទីបជ្វាលាបំភ្លឺទស្សនៈខាងលើឱ្យកាត់តែបញ្ចេញនូវឆព្វណ្ណរង្សី និងក្ដោបបាននូវវិសាលភាពនៃទ ស្សនៈខាងលើ យើងគប្បីស្វែងយល់ពីពាក្យគន្លឺជាមុនសិន។ ពាក្យ បរទេស មានន័យថា ជាតិដទៃក្រៅពីជាតិខ្លួន។ រី ឯ អភិនេស្ដ្រម៍ សំដៅទៅលើ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តិព្រហ្មចរិយធម៌ចេញទៅបួស ។ ចំណែកឯ អភិប្រាយ គឺសំដៅលើជន ដែលពូកែរ៉ាយរាប់ និយាយ ។ រីឯ ពាក្យថា ទំលែង គឺជា អាសនៈ កន្លែងគង់ ។ មួយវិញទៀតគឺ រំពឹងមានន័យថា ការគិតសញ្ជីង។ និង បណ្ដាំមេជី គឺសំដៅលើ ពាក្យផ្ដាំប្រដៅរបស់មេបា ឬ ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ។ ជារួមមក កាព្យខាងលើ មានសេចក្ដីថា កុំទុកចិត្តជនដទៃដែលពុំមែនជាជាតិខ្លួន កុំទុកចិត្តជនដែលសម្រមចេញទៅបួស កុំទុកចិត្តជនដែល ពូកែនិយាយ រ៉ាយរាប់ ប្រើទីអង្គុយខ្ពស់ គិតសញ្ជីងឱ្យបានវែងឆ្ងាយ គប្បីស្ដាប់ពាក្យផ្ដែផ្ដាំប្រដៅរបស់ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ ដែលមានចំណេះដឹង បទពិសោធជាងខ្លួន។

ជាការពិតណាស់ ចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សមានច្រើនសព្វបែបយ៉ាងខុសៗគ្នា។ដើម្បីបញ្ជៀសនៃទុក្ខភ័យ ទាំងលាយ មនុស្សគប្បីប្រើបញ្ហាស្មារគីរបស់ខ្លួនពិនិត្យឱ្យជាក់ មុននឹងចូលទៅកៀក ឬរាប់អាន។ នៅគ្រង់ឃ្លាទី១ "កុំ ទុកចិត្តបរទេស" មានន័យថា ជនដទៃដែលពីក្រៅពីជាតិរបស់ខ្លួន ពុំគួរជាទីជឿជាក់ឡើយ ព្រោះពួកគេមាន វប្បធម៌ ទំនៀមទម្លាប់ សាសនា ទស្សនៈដោយឡែកពីយើង។ ក្នុងន័យនេះពុំមែនឱ្យស្អប់ ឬមិនរាប់អានបរទេសនោះទេ ពោល គឺគ្រាន់តែរក្សាប្រុងប្រយ័ត្នឱ្យបានខ្ពស់ ត្បិតគ្មានជាតិដទៃសណា មកស្រឡាញ់ដែនដីរបស់ខ្លួន ជាងខ្លួនយើងឡើយ។ ជាភស្គុតាងនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា នាកំលុងសម័យកណ្តាល ប្រទេសកម្ពុជាស្ទើរតែនឹងត្រូវ សៀមនិងយួនកាត់ ចែកកម្ពុជាជាពីរទៅហើយ ហេតុព្រោះអម្បូររាជាខ្មែររមែងដាក់នូវសេចក្តីទុកចិត្តពីងពាក់សៀម និងយួនដើម្បីដណ្ដើ មរាជ្យគ្នា។ ជាសំណង កម្ពុជារមែងត្រូវបាត់បងខេត្តផ្សេងៗទៅឱ្យសៀម និងយួនជាប់ជានិច្ច។ លើសពីនេះទៀត ក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩៧៩ ពេលដែលវៀតណាមចូលមកសង្គ្រោះកម្ពុជាពីកណ្តាប់ដៃខ្មែរក្រាមនោះ ហេតុព្រោះវៀតណា មចង់ចូលមកឈ្លានពានដណ្ដើមកម្ពុជាមកគ្រប់គ្រងដោយខ្លួនឯង ហើយជំនួយពីបរទេសមានអាមេរិក ចិន សូវៀ

តមកជួយកងទ័ពកម្ពុជា គ្មានអ្វីក្រៅពីធ្វើឱ្យខ្មែរឈ្លោះគ្នាឯង ដើម្បីចំណេញនយោបាយរបស់មហាអំណាចទាំង នោះ។ ជាភព្វសំណាងដែលកម្ពុជាមានសម្ដេចនរោត្ដម សីហនុ និងសម្ដេចគេជោហ៊ុនសែនដែលជាចិតាសន្តិភាពជាតិ នៃយើង ខិតខំស្វែងរកអត្តរាគមន៍ពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ឈានទៅដល់ការចុះសន្ធិសញ្ញា សន្តិភាពទីក្រុងបារីស នាថ្ងៃ ២១ កញ្ញា ១៩៩៣ ទើបកម្ពុជាមានឯករាជ្យ អធិបតេយ្យភាពរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ។ ម៉្យាងវិញទៀត បើសិនជា យើងក្រលេកមកមើល អក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម កំណាព្យមើលផែនដីខ្មែរ របស់កវីនិពន្ធជួនម៉េង បានចារជាភស្ត តាងយ៉ាងជាក់ថា ពពួកបរទេសវមែងតែងតែចង់ប្រយោជន៍ផ្សេងៗពីខ្មែរ ទើបពួកគេព្រមជួយ ជាក់ស្តែង បារាំង ដែលមកជួយកម្ពុជា មានបំណងប្រមូលយកធនធានរ៉ែ ធនធានព្រៃឈើ ទាមទារពន្ធពីកម្ពុជាគ្រប់សព្វបែបយ៉ាង វហូតមកដល់សម័យអាណានិគមជប៉ុន ខ្មែរក៏ពុំទទួលបានអធិបតេយ្យភាព សេរីភាពនោះឡើយ ដូចកាព្យចែងថា" "។ ជាសក្ខីភាពបន្ថែមនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយម រឿងរាមកេរ្តិ៍ ព្រះរាម ទ្រង់ចុះទៅអន្តរាគមន៍ក្នុងជម្លោះ ពាលី និងសុគ្រីព ព្រោះទ្រង់សម្លឹងទៅរកផលជាមុន ព្រោះកាលបើ សុគ្រីពបានឡើងធ្វើជាព្រះរាជា នោះទ្រង់នឹង អាចទាមទារសំណងជា ពលស្វាយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់មកជួយច្បាំងទ្រង់ក្នុងចម្បាំងដណ្ដើមនាងសីតាពីក្រុងរាព ណ៍។ មួយវិញទៀត ក្នុងអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយខ្មែរ រឿងទន្សាយចង់ស៊ីចេក បានដំណាលថា មានយាយម្នាក់ដែលជា អ្នកលក់ចេក បានក្រឡេកឃើញទន្សាយមួយដែលធ្វើពុតជាស្លាប់ ក៏លើកមកដាក់ក្នុងល្អីចេករបស់គាត់។ ទន្សាយ កាលបើបានចូលទៅដល់ក្នុងល្អីកាលណាហើយ កាលឆោះក៏សម្ងំស៊ីចេកវហូតទាល់តែអស់គ្មានសល់។ ក្នុងន័យនេះ ទស្សាយដែលធ្វើពុតជាស្លាបប្រៀបប្រដូចទៅនឹងជនបរទេសដែលសម្មំធ្វើពុតឱ្យជឿជាក់ កាលបើបរទេសទាំងនោះ ទទួលបាននូវសេចក្តីជឿជាក់កាលណាហើយ ពួកគេនឹងសម្ងំស៊ីវូងយកប្រយោជន៍ពីប្រទេសយើងទាល់តែអស់។

ស្របគ្នានេះដែរ ក្នុងឃ្លាទី២ "កុំទុកចិត្តអភិនេស្ត្រម៍" គឺអប់រំឱ្យយើងពុំត្រូវដាក់សេចក្តីទុកចិត្តទាំងស្រុង អស់ ពីពោះទៅលើ អ្នកបួស ដែលសម្រួម។ អ្នកបួសដែលខ្មែរយើងរមែងសម្គាល់ថា ជាជនដែលបរិសុទ្ធ ប្រកបដោយ គុណធម៌ វិសេសវិសាលលើសគេ គឺពុំមែនល្អដូច្នេះទាំងអស់នោះឡើយ។ បុព្វជិតខ្លះ បួសគ្រាន់តែដើម្បីលាភសក្ការៈ តែប៉ុណ្ណោះ វីឯអ្នកខ្លះទៀត បន្លំជាពាក់ស្បង់របស់ព្រះសង្ឃ ដើម្បីបោកប្រាស់ប្រជាជនដែលស្លូតត្រង់ ពោលគឺពុំត្រូវ សម្គាល់មនុស្សទៅតាមសម្បកក្រៅប៉ុណ្ណោះនោះទេ សមដូចពុទ្ធភាសិតថា កុំទុកចិត្តមនុស្សធ្វើជាឬករមាទមឡើយ។ ជា សក្ខីភាព នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ អ្នកបួសមួយចំនួនពុំប្រព្រឹត្ត សម្រេចតាមវិន័យឡើយ បែរជាច្រើភេទជាអ្នកបួសរបស់ខ្លួន ប្រកបរបរជាអ្នកលើករាសីខ្លះ ជាហោរខ្លះ ជាគ្រូថ្នាំខ្លះ ខុសពីវិន័យដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានកំណត់។ ជាភស្តុតាងនៅ ក្នុងអក្សរសិល្ប៍ប្រជាច្រិយខ្មែរ រឿងតាថេន និងចៅសន តាថេនបន្លំខ្លួនជាអ្នកបួស ជាធុត្តងមួយយ៉ាងខ្លាំងពូកែគ្មាន ច្រៀប ជាជនដែលសម្រមក្នុងទាន សីល ភាវនា តែតាមពិតគ្រាន់តែជាជនដែលបោកប្រាស់ សម្ងំក្នុងភេទជាបុព្វជិក ប្រមូលលាភសក្ការៈពីប្រជាពលរដ្ឋ ។

ចំណែកឯ ឃ្លាទី៣គឺ "កុំទុកចិត្តអភិប្រាយ" ។ អភិប្រាយគឺសំដៅលើជនដែលមានរៅហាសព្វ មានថ្វីមាត់ពូកែ និយាយ ទ្រង់ចង់ទូឆ្មានឱ្យខេមរជនប្រើបញ្ញារបស់ខ្លួនវិនិច្ឆ័យរាល់សម្ដីដែលគេពោលមកថានេះជារឿងពិត ឬប្រឌិត សមដូចពុទ្ធដីការ ថាកុំទុកចិត្តមនុស្សដោយសម្គាល់គេថាជាអ្នកប្រាជ្ញ។ មនុស្សពួកខ្លះប្រើសម្ដីរបស់ខ្លួនដើម្បីបោក បញ្ឆោតអ្នកដទៃក៏មាន។ ជាសក្ខីភាព នៅសង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្ន អ្នកឧកញ្ញាមួយចំនួនបានប្រើប្រាស់វោហាសព្វ ថ្វីមាត់ ងារឋានៈរបស់ខ្លួនទៅបោកប្រាស់ប្រជាពលរដ្ឋស្លុតត្រង់ឱ្យវិនិយោគលើអចលនទ្រព្យជាដើម។ លើសពីនេះទៀតក្នុង អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ រឿង ថៅកែចិត្តចោរ លោកថៅកែជាជនមួយរូបដែលពូកែថ្វីមាត់ បានបោកបញ្ឆោតពូហំឱ្យទៅបុក ឡានរបស់ថៅកែបាុងលី ដោយធានាឱ្យប្រាក់៥០០០រៀល។ ពូហំបានដាក់សេចក្ដីទុកចិត្តយ៉ាងអស់ពីពោះទៅលើ

ថៅកែ រួចក៏បើកឡានទៅបំបុកឡានថៅកែ ហុងលី ប៉ុន្តែនេះគ្រាន់ជាសេចក្តីបោកប្រាស់ ពូហំពុំទទួលបានប្រាក់អ្វី ទាល់តែសោះ បែរជាត្រូវលោកថៅកែប្តឹងទទួលទោសជាប់គុកទៅវិញ។ ម៉ាងវិញទៀត នោក្នុងរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះ លើដែនដីចាស់ ដើម្បីបាននូវសន្លឹកឆ្នោតពីប្រជាជន តំណាងរាស្ត្របានប្រើវោហាសព្វទៅបោកបញ្ឆោតសមដែលជា ប្រធាននៃសមាគមន៍កម្មករឱ្យជួយណែនាំកម្មករទាំងឡាយបោះឆ្នោតជូនខ្លួនដោយធានាថា កាលបើគាត់ជាប់ឆ្នោត គាត់នឹងជួយរាល់ប្រជាពលករទាំងនោះ។ ពេលជាប់ឆ្នោត តំណាងរាស្ត្របែរជាបំភ្លេចសំដី លែងខ្វល់ខ្វាយពីពូសម និងប្រជាពលករទាំងឡាយ សមដូចពូសមនិយាយថា "នយោបាយ នយោបោក"។ អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ជាជន អភិប្រាយមួយរូបដែលរថែងព្រីថ្វីមាត់ សម្រិតយកនូវទឹកអម្រិតដែលជាប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន។

ទន្ទឹមនឹងនេះឃ្លាទី៤គឺ "ប្រើទំលែងខ្ពស់ រំពឹងឱ្យឆ្ងាយ" ពោលគឺមុននឹង ទំ ឬ អង្គុយលើអាសនៈដែលខ្ពស់ គប្បីគិតសញ្ជឹងឱ្យបានវែងឆ្ងាយជាមុន ។ តាមទំនៀមខ្មែរពីបុរាណ កាលបើទៅចូលកម្មវិធីផ្សេងៗ គប្បីអង្គុយនៅទី ដែលទាបជាមុនសិន កាលបើគេអញ្ជើញ ទើបឡើងទៅអង្គុយលើអាសនៈដែលខ្ពស់ ពុំមែនពេលមកដល់ក៏សង្វាត យកអាសនៈដែលខ្ពស់ កាលបើគេបង្គាប់ឱ្យចុះ ក៏នាំឱ្យបង់នូវកិត្តិយសរបស់ខ្លួន។ ម៉ាងវិញទៀតនោះគឺពុំគួរកាន់ឬក ខ្ពស់ពេកនោះទេ ពោលគឺមិនចេះធ្វើជាចេះ មិនមែនជានាយក តែកាន់ឬកជានាយកដើរតួតគេ ត្រួតឯង ហួសពីដែន នៃនាទីរបស់ខ្លួន។ស្របគ្នានេះក្នុងឃ្លាចុងក្រោយគឺ"ស្ដាប់ពាក្យបរិយាយ បណ្ដាំមេជី" គឺក្នុងនាមយើងជាកូនចៅ គប្បី អនុវត្តទៅតាមបណ្ដាំដំបូត្មានដែល ពុក ម្ដាយ ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ ឬអ្នកដែលមានចំណេះជាងខ្លួន លោកណែនាំប្រៀន ប្រដៅឱ្យក្លាយជាពលរដ្ឋល្អក្នុងសង្គម ដូចព្រះពុទ្ធបរមគ្រូនៃយើងមានដីការថា ពុទ្ធពរទាំងឡាយបួនប្រការគឺអាយុ មួយ វណ្ណៈមួយ សុខៈមួយ ពលៈមួយ រមែងចម្រើនអស់កាលជានិច្ចដល់បុគ្គលដែលចេះគោរពនិនលំទោនដល់ចាស់ ព្រឹទ្ធាចារ្យ មានចំណេះដឹងបទពិសោធជាងខ្លួន។

សរុបសេចក្ដីមក មុននឹងចូលទៅរាប់អាន ជឿជាក់ បុគ្គលគប្បីពិនិត្យដោយបញ្ញា ស្មារតិរបស់ខ្លួនជាមុនសិន ទោះបីជាអ្នកនោះ ជាបរទេស ជាអ្នកប្រាជ្ញកវី ជាអ្នកបួស ក៏ដោយ ត្បិតរឿងទាំងឡាយលើលោកនេះមិនទៀងទេ ដូចដែលបានបកស្រាយ និងលើកឧទាបារណ៍នៅខាងលើស្រាប់។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ទស្សន: "កុំទុកចិត្តបរទេស កុំទុកចិត្តអភិ នេស្ត្រម៍ កុំទុកចិត្តអភិប្រាយ ច្រើទំលែងខ្ពស់ រំពឹងឱ្យឆ្ងាយ ស្ដាប់ពាក្យបរិយាយ បណ្ដាំមេជី" ពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងមានវិសាលភាពយ៉ាងក្រៃលែង បង្កប់អត្ថន័យឱ្យខេមរៈជនទាំងឡាយ ប្រកាន់ខ្ជាប់នូវវិចារណញ្ញាណ មុននឹងចូលទៅរាប់អាន ព្រមទាំងគប្បីស្ដាប់ ដំបូឆ្មានចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យផ្សេងៗ។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាកុលបុត្រ កុលធីតាខ្មែរមានឈាមជ័រជាអ្នកកសាងមហានគរ គប្បីខិតខំសិក្សាស្រាវជ្រាវពី កំណាព្យ សុភាសិត វប្បធម៌ខ្មែរយ៉ាងល្អផូរផង់ឱ្យមានវស្មីរុងរឿងសារជាថ្មី។

> សំណេរដោយស្មេរ ហ៊ាន់ សុវិសាល ជា បញ្ញា

វិញ្ញាសាទី៣១.ប្រធានបទ៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា "សក្តិពុំស្មើយស អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពុំស្មើចិត្តជា"។ចូរបកស្រាយ។ គម្រោងតែង

ក. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា ៖ ការរស់នៅក្នុងសង្គមសព្វថ្ងៃនេះ តែងតែបង្ហាញពីសីលធម៌សង្គមក្នុងការរស់នៅរបស់បុគ្គលម្នា
  ក់ៗ។សីលធម៌មនុស្សក្នុងសង្គមពិតជាសំខាន់ណាស់ក្នុងការអភិវឌ្ឈប្រទេសជាតិ។ក្នុងសង្គមមួយមិនប្រាកដថា
  មានមនុស្សល្អទាំងអស់នោះទេតែងតែមានមនុស្សល្អនិងមនុស្សមិនល្អអ្នកមានឬអ្នកក្រ។ប៉ុន្តែសីលធម៌និងគុណ
  តម្លៃរបស់មនុស្សម្នាក់ៗមិនស្ថិតទៅលើភាពមានបាននោះទេ។
- ចំណូលបញ្ហា ៖ អាស្រ័យបោគុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា......... ។
- ចំណោទបញ្ហា ៖ តើសុភាសិតខាងលើនេះមានតម្លៃអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ខ. តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី ៖ ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយសុភាសិតនេះឱ្យបានក្បោះក្បាយយើងគប្បីស្វែងយល់ន័យនៃពាក្យគន្លឹះ
   របស់សុភាសិតនេះជាមុនសិន។
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ ៖
  - សក្ដិ៖ សំដៅដល់អ្នកធំដែលមានតួនាទីខ្ពង់ខ្ពស់ណាមួយ។
  - ២ស៖ ជាកិត្តិយស កេត្តិ៍ឈ្មោះ។
  - អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់៖ ជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ អ្នកមានអំណាច។
  - ចិត្តជា៖ ចិត្តល្អ ចិត្តជាកុសល។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ ដូចនេះសុភាសិតនេះមានន័យថា អ្នកធំដែលមាននាទីខ្ពង់ខ្ពស់ពុំអាចស្មើអ្នកដែលមាន
   កិត្តិយសកេត្តិ៍ឈ្មោះល្អឡើយ ឯអ្នកដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិ មានអំណាចមិនអាចស្មើអ្នកដែលមានចិត្តល្អចិត្តជា
   កុសល។
- បកស្រាយប្រធាន៖ ជាកាពិតណាស់សុភាសិតខាងលើនេះ.....មានពីវឃ្លា
  - សក្ដិពុំស្មើយស៖ ជាការពិតកិត្តិយសគឺពិតមានភាពថ្លៃថ្នូរជាងយសសក្ដិ មនុស្សម្នាក់ៗងាយនឹងទទួលបានសក្ដិអំណាចតែមិនងាយទទួលបាននូវកិត្តិយស។ឃ្លាទីមួយនេះចង់បង្ហាញថា អ្នកដែលមានសក្ដិអំណាចតែង តែយកមកច្រើសម្រាប់ជិះជាន់ធ្វើបាបមនុស្សទន់ខ្សោយ ប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយក៏បកេងទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ រមែងធ្វើឱ្យអ្នកដទៃស្អប់ខ្ពើមមិនអោយតម្លៃ។ចំណែកឯអ្នកមានតួនាទីឬឋានៈតូចទាបតែមានវិជ្ជាជីវៈសិល ធម៌ល្អតែងមានមនុស្សនៅជុំវិញខ្លួនគោរពសស្រឡាញ់ចូលចិត្តនិងផ្ដល់តម្លៃ ពួកគេជាមនុស្សដែលចេះឱ្យ តម្លៃដល់មនុស្សគ្រាប់ៗគ្នាមិនរើសអើងវណ្ណៈពូជសាសន៍ពណ៌សម្បុរ មិនប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយស្រឡាញ់ យុត្តិធម៌យកច្បាប់ជាធំ ទង្វើទាំងនេះហើយទើបធ្វើឱ្យពួកគេទទួលបានការគោរពស្រឡាញ់និងភាពថ្លៃថ្នូរពី មនុស្សក្នុងសង្គម។

អក្សរសិល្ប៍

✓ វឿងកុលាបប៉ៃលិន៖ បង្ហាញតាមរយៈតួអង្គលោកបាឡាត់ដែលជាមន្ត្រីកោងកាច មើលងាយអ្នកតូច ទាបជាងខ្លួននិងគិតតែពីប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដែលមិនអាចប្រៀបផ្ចឹមនឹងចៅចិត្រដែលជាក្មេងស្មោះ ត្រង់ឧស្សាហ៍ព្យាយាមទើបមានអ្នកស្រឡាញ់រាប់អានច្រើន។

- ✓ វឿងភូមិតិវច្ឆាន៖ ស្តែងចេញតាមរយៈតួអង្គលោកវ៉េស៊ីដង់បាដេសដែលមាននាមជាមន្ត្រីពន្ធដាបាន ប្រើវអំណាចគាបសង្កត់ទាពន្ធពីប្រជាជន ធ្វើបាបប្រជាជនសព្វសារពើដែលធ្វើអោយប្រជាជនមាន ចិត្តគុំគួនសម្លាប់ចោល។
- ✓ រឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់៖ បង្ហាញពីតួអង្គតំណាងរាស្ត្រ យ៉េន ដែលធ្វើជាភិថុតបោក ប្រាស់រាស្ត្រដែលធ្វើឱ្យសង្គមស្អប់ខ្ពើម វីឯតួអង្គសមជាមនុស្សដែលមានកិត្តិយស ចេះភ្ញាក់រលឹកកែ លម្ពុជីវភាពខ្លួន ក៏ដូចជាជីវភាពសហគមន៍ផងដែរ។
- អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពុំសស្មើចិត្តជា៖ អ្នកដែលមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ឬមានឋានៈជាជំទាវឧកញ៉ាប៉ុណ្ណាក៏ដោយក៏មិនស្មើ អ្នកដែលមានចិត្តធម៌ ចិត្តបុណ្យដែរ។តួយ៉ាងឃ្លាទីពីរនេះចង់បង្ហាញថា អ្នកដែលមានខ្ពង់ខ្ពស់ មានទ្រព្យស មា្បត្តិស្តុកស្គម្ភតែមានចិត្តកំណាញ់ធ្វើបាបមនុស្សដែលគ្មានផ្លូវអាចប្រឆាំងនឹងខ្លួន ប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ កេងប្រវ័ញ្ចទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ ដែលមិនអាចប្រៀបប្រដូចទៅនឹងអ្នកដែលមានចិត្តបុណ្យ សាងតែអំពើល្អ ចេះជួយយកអាសារអ្នកដទៃដោយមិនគិតគុណស្រ័យឬផលតបស្នងវិញ។

អក្សរសិល្ប៍

- ✓ រឿងថៅកែចិត្តចោ៖ ដែលបានបង្ហាញពីតួអង្គថៅកែដែលជាអ្នកមានមុខមាត់នៅក្នុងសង្គមបានស៊ី សំណូកជាមួយប៉ូលីសច្រើទឹកលុយលុបបំបាត់អំពើអាក្រក់របស់ខ្លួនដែលមានការប្រមាថទៅនឹង ច្បាប់ ពុំស្មើទៅនឹងបាំនិងកម្មករមួយចំនួនដែលស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ហើយហំស្ម័គ្រចិត្តទទួលកំហុស ដែលខ្លួនបានសាង។
- ✓ រឿងធនញ្ជ័យ៖ បានបង្ហាញពីតួអង្គលោកសេដ្ឋីដែលមានចិត្តចង់ផ្ចាញ់ផ្ចាល់សូម្បីតែក្មេងដោយមិន ខ្មាស់អៀន តែចុងក្រោយនៅតែចាញ់ក្រោមស្នាដៃធនញ្ជ័យអាប់អោនមុខមាត់ថែមទៀត។
- សរុបមតិ៖ សរុបសេចក្ដីមកយើងអាចនិយាយបានថាអ្នកមានអំណាចមានលុយមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់តែមានកេរ្តិ៍
   ឈ្មោះមិនល្អមិនអាចប្រៀបបានទៅនឹងមនុស្សដែលមានចិត្តល្អពិតប្រាកដមែន។

គ. សេចក្តីបញ្ចប់

- វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងកាត់តាមការបកស្រាយមកដោយបានធ្វើការបកស្រាយនិងលើកអំណះអំណាងមកបញ្ជាក់ សុភាសិតនេះពិតមានតម្លៃអប់រំណាស់ដែលបានលើកពីបញ្ហាដែលកើតមានក្នុងសង្គមខ្មែរនិងបានអប់រំចិត្ត គំនិតមនុស្សគ្រប់រូបអោយចេះស្រឡាញ់កិត្តិយសកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ខ្លួន។
- មតិផ្ទាល់ខ្លួន៖ ដូចនេះក្នុងភាមយើងជាអ្នកសិក្សាមួយរូបត្រូវចេះអភិវឌ្ឍភ៍ចំណេះដឹងអោយបានខ្ពស់និងប្រកាន់
   ភ្ជាប់នូវចិត្តកុសលជានិច្ច។

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

ការរស់នៅក្នុងសង្គមសព្វថ្ងៃនេះ តែងតែបង្ហាញពីសីលធម៌សង្គមក្នុងការរស់នៅរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ។សីល ធម៌មនុស្សក្នុងសង្គមពិតជាសំខាន់ណាស់ក្នុងការអភិវឌ្ឈប្រទេសជាតិ។ ក្នុងសង្គមមួយមិនប្រាកដថាមានមនុស្សល្អ ទាំងអស់នោះទេតែងតែមានមនុស្សល្អនិងមនុស្សមិនល្អអ្នកមានអ្នកក្រ។ប៉ុន្តែសីលធម៌និងគុណតម្លៃរបស់មនុស្សម្នា ក់ៗមិនស្ថិតទៅលើភាពមានបានោះទេ។ អាស្រ័យបោតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើងថា" សក្តិពុំស្មើ យស អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពុំស្មើចិត្តជា"។

តើសុភាសិតខាងលើមានតម្លៃអប់រំយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយសុភាសិតនេះឱ្យបានក្បោះក្បាយយើងគប្បីស្វែងយល់ន័យនៃ៣ក្យគន្លឹះរបស់ សុភាសិតនេះជាមុនសិន។ ៣ក្យសក្ដិ គឺសំដៅដល់អ្នកធំដែលមានតួនាទីខ្ពង់ខ្ពស់ណាមួយ។ឯយស គឺជាកិត្តិយស កេត្តិ៍ឈ្មោះ។រីឯ អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់គឺជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្ដិ អ្នកមានអំណាច។ចំណែកឯចិត្ដជាគឺ ចិត្ដល្អ ចិត្ដជាកុសល។ ដោយបានពន្យល់ន័យ៣ក្យគន្លឹះរបស់ប្រធានហើយ ដូចនេះសុភាសិតនេះមានន័យថា អ្នកធំដែលមាននាទីខ្ពង់ខ្ពស់ពុំ អាចស្មើរអ្នកដែលមានកិត្ដិយសកេត្តិ៍ឈ្មោះល្អឡើយ ឯ អ្នកដែលមានទ្រព្យសម្បត្ដិ មានអំណាចមិនអាចស្មើរអ្នកដែល មានចិត្ដល្អចិត្ដជាកុសឡើយ។

ជាកាពិតណាស់«សក្តិពុំស្មើយស»គឺជាសុភាសិតរបស់ខ្មែរដែលបានបង្គប់នូវអគ្គន័យជាច្រើននិងសេចក្តី ថ្លៃថ្នូវរបស់មនុស្ស។សុភាសិតនេះបានបង្ហាញថាអ្នកដែលមានតួនាទីខ្ពស់មានអំណាចតែងតែច្រើអំណាចសក្តិមកធ្វើ បាបមនុស្សទន់ខ្សោយ ប្រព្រឹត្តិអំពើពុករលួយកេងប្រវ័ញ្ញទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃរមែងធ្វើអ្នកដទៃស្ពប់ខ្ពើមមិនឱ្យតម្លៃ តែម្តង។មនុស្សដែលអាងអំណាចបុណ្យសក្តិភាគច្រើនគ្មានសុជីវធម៌ លីលធម៌អន់មើលងាយជិះជាន់អ្នកដទៃប្រកាន់ ខ្លួនជាអ្នកមានអំណាចបុណ្យសក្តិធំមិនខ្លាចច្បាប់។យើងក៏ដឹងបើយថាការរស់នៅក្នុងសង្គមយើងសព្វថ្ងៃនេះមាន មានមន្ត្រី ឯកឧត្តមចាច្រើនរូបដែលប្រព្រឹត្តអំពើខុសច្បាប់ពុករលួយស៊ីសំណូក ច្រើអំណាចរំលោភបំពានច្បាប់ អយុត្តិធម៌ ពោលគឺមានតែសក្តិធំតែប្រជាជនមិនផ្តល់តម្លៃ។ ផ្ទួយទៅវិញមន្ត្រីដែលមានតួនាទីតូចទាបតែមានមានវិជ្ជា ជីវៈសីលធម៌ល្អមានមហាជនចូលចិត្តផ្តល់តម្លៃ ពួកគេគោរពប្រជាជន បម្រើប្រជាជន មិនពុលរលួយមិនប្រើឈ្មោះ ជាមន្ត្រីមកចំពានច្បាច់ ធ្វើការដោយយុត្តិធម៌ប្រព្រឹត្តិតែអំពើល្អហេតុនេះហើយទើបប្រជាជនគោរពស្រឡាញ់ មិនថា អ្នកដែលមានភាទីជាមន្ត្រីទេសូម្បីតែបុគ្គលដែលជាប្ររាស្ត្រសាមញ្ញដែលមានចិត្តល្អចេះជួយអ្នកដទៃមិនបំពុលសង្គម បំផ្លាញប្រទេសជាតិ នោះពួកគេនិងទទួលបានកិត្តយសកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អជាមិនខាននៅក្នុងសង្គម។ហើយអំពើទាំងអស់ នេះមិនមែនមានតែនៅក្នុងសង្គមនោះទេដោយឡែកក្រឡេកមកមើលនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរវិញនៅក្នុងរឿង កុលាបប៉ៃលិនស្តែងចេញនៅអំពើអសីលធម៌ការប្រើអំណាចបុណ្យសក្តិរំលោភបំពានអ្នកដទៃតាមរយៈតួអង្គលោក បាឡាត់ដែលជាមន្ត្រីកោងកាងក្រអឺតក្រទម មើលងាយមនុស្សតូចទាប ជាមន្ត្រី៣លដើរប្លន់គេហ៊ានទៅចាប់រំលោភ កូនស្រីគេទាំងថ្ងៃមិនអៀនខ្មាស់ហើយថែមទាំជាមន្ត្រីចិត្តចោរមិនគិតប្រយោជន៍ជាតិ បម្រើតែប្រយោជន៍ផ្ចាល់ខ្លួន ដែលពុំអាចប្រៀបផ្ចឹមនិងចៅចិត្របានទោះចៅចិត្រត្រឹមជាកម្មករជីកត្បូងក៏ដោយ ក៏ព្រោះតែចៅចិត្រមានចិត្តល្អ ស្មោះត្រង់និងម្ចាស់ការពារម្ចាស់ឧស្សារហ៍ព្យាយាមទើបមានអ្នកស្រឡាញ់រាប់អាន។ចំណែនៅក្នុងរឿងភូមិតិវិច្ឆានវិញ ស្តែងចេញតាមរយៈតួអង្គលោកបារាំងបាដេសដែលបានតែងតាំងជាមន្រីពន្ធដាបានច្រើអំណាចគាបសង្កត់ទាពន្ធពី ប្រជាជនពីប្រជាជនសព្វសារពើធ្វើបាបប្រជាជន ប្រជាជនអត់អារហារហើយកាន់តែក្រីក្រ ដែលធ្វើឱ្យប្រជាជនស្ពប់កុំ កួនសម្លាបើចោល។វីឯតំណាងរាស្ត្រ យ៉េន ដែលធ្វើប្រជាភិថុតបោកប្រាសរាស្ត្រក្នុងរឿង ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដី ចាស់ក៏ពុំស្មើនិងតួអង្គសមដែលជាមនុស្សមានកិត្តិយស ចេះភ្ញាក់វលឹកជួយកែលម្ពុជីវភាពផ្ទាល់ខ្លួន ក៏ដូចជាជីវភាព សហគមន៍បានដែរ ។ វីឯ«អ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពុំស្មើចិត្តជា»ក៏ជាសុភាសិតមួយឃ្លាដែលបានបង្គប់នូវតម្លៃអប់រំដល់ល្អមួយ ដែលដូនតាខ្មែរបានធ្វើការប្រៀបធៀបពីសីលធម៌ការរស់នៅនិងសណ្តានចិត្តអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ជាមួយអ្នកដែលមានចិត្តល្អ ចិត្តជាកុសលនៅក្នុងសង្គមរស់នៅសព្វថ្ងៃ។ត្រង់នេះចង់បញ្ជាក់ថា អ្នកដែលខ្ពង់ខ្ពស់ មានទ្រព្យសម្បត្តិរស់នៅយ៉ាង សុខស្រួលតែមានចិត្តកំណាញ់ ធ្វើបានអ្នកក្រទន់ខ្សោយ កេងប្រវញ្ជ័អ្នកដទៃរកស៊ីប្រកបរបរទុច្ចវិតមិនជួយសង្គម មិនចេះធ្វើបុណ្យដែលមិនអាចប្រៀបប្រដូចបានជាមួយអ្នកដែលមានចិត្តបុណ្យ សាងអំពើល្អចេះជួយអ្នកដទៃមាន សណ្តានចិត្តល្អទោះបីមិនមែនជាអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ក៏ដោយ។ឆៅក្នុងសង្គមរស់ឆៅសព្វថ្ងៃនេះយើងសង្កេតឃើញថាមាន

ឧកញ៉ាមួយចំនួនឯកឧត្តមមួយចំនួនកសាងក្តីសុខលើកំនរទុក្ខប្រជាជនបំពានដីប្រជាពលរដ្ឋរកស៊ីខុសច្បាប់ធ្វើបាប អ្នកដទៃធ្វើយ៉ាណាឱ្យតែខ្លួនមានបានមិនខ្វល់ពីទុក្ខអ្នកដទៃខ្ពង់ខ្ពស់មានឈ្មោះជាឧកញ៉ាតែវិជ្ជាជីវៈរស់នោមិនស្មើ អ្នកក្រដែលមានសណ្តានចិត្តល្អដោយនៅក្នុងសង្គមនេះបច្ចុប្បន្នបុគ្គលខ្លះទោះខ្លួនមិនសូវមានបានតែចេះជួយអ្នកក្រីក្រដូចគ្នាទោះជីវភាពមិនសូវធូរធារក៏មិនប្រកបរបរទុច្ចវិត៣នច្បាប់ដែលហើយនៅក្នុងសង្គមយើងសព្វថ្ងៃនេះមិន ដែលឃើញមនអ្នកក្រធ្វើបាបអ្នកមានដែលមានតែអ្នកមានធ្វើបានអ្នកក្រ។ចំណែកនៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍វខ្មែវិញរឿង ថៅកែចិត្តចោរបានបង្ហាញដែរថាថៅកែចិត្តចោរជាអ្នកមានមុខមានមាត់ក្នុងសង្គមបានស៊ីសំណូកជាមួយប៉ូលីសប្រើ ទឹកលុយលំបាត់កំហុសប្រមាថច្បាប់ ពិតជាពុំស្នើហំ និងកម្មករមួយចំនួនបានដែរស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ ហំសុខចិត្តទទួល ស្គាល់កំហុស។ឯសេដ្ឋីក្នុងរឿងធនញ្ជ័យ ដែលកេងប្រវ័ញ្ច បោកប្រាសកូនក្មេងដោយឥតអៀនខ្មាសពុំមានកិត្តិយស ពិសេសត្រូវធនញ្ជ័យផ្ចាញ់ឲ្យអស់កិត្តិយសទៀតផង ។

សរុបសេចក្តីមកយើងអាចនិយាយបានថាអ្នកមានអំណាចមានលុយមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់តែមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះមិន ល្ឌមិនអាចប្រៀបប្រដូចបានទៅនឹងមនុស្សដែលមានចិត្តល្អបានឡើយ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយមកដោយបានធ្វើការបកស្រាយនិងលើកអំណះអំណាងមកបញ្ជាក់ផងសុភាសិតនេះ មានតម្លៃអប់រំល្អណាស់ដែលបានលើកពីបញ្ហាដែលបានកើតមានក្នុងសង្គមខ្មែបច្ចុប្បន្ននិងបានអប់រំចិត្តគំនិតមនុស្ស គ្រប់រូបឱ្យចេះស្រឡាញ់កេរ្តិ៍ឈ្មោះខ្លួន។ដូចនេះក្នុងនាមជាយើងជាអ្នកសិក្សាមួយរូបត្រូវចេះអភិវឌ្ឍចំណេះដឹងខ្ពស់ និងប្រកាន់ភ្ជាប់នៅចិត្តជាកុសលជានិច្ច។

សរសេរដោយ ក្នុន លីហ្សា អួន សៀវហ្វុង

វិញ្ញាសាទី៣២.ប្រធាន៖ "ដំដែកទាន់នៅក្ដៅ ប្រដៅកូនថៅទាន់នៅក្មេង"។ចូរបកស្រាយនិងលើកឧទាបារណ៍

គពុមាងតែង

- l. សេចក្តីផ្តើម
  - លំនាំបញ្ហា៖ និយាយពីលំនាំគំនិតទូទៅដែលទាក់ទងនៃសុភាសិត
  - ចំណូលបញ្ហា៖ លើកយកប្រធានមកបង្ហាញ ឬបញ្ចូល
  - ចំណោទបញ្ហា៖ តើសុភាសិតខាងលើមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?
- ll. តួសេចក្តី
  - ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី
  - ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ
    - 🗸 **ដែក៖** ជាលោបាៈធាតុរឹងដែលគេយកមកដុតកម្ដៅដើម្បីធ្វើជាវត្ថុអ្វីមួយ
    - 🗸 ដឹ៖ ជាការពត់ ឬកែច្នៃឧបករណ៍
    - ✓ ប្រដៅ៖ ការអប់រំទូឆ្មានមាន ប្រៀនប្រដៅ
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ ដូចនេះប្រធានខាងលើមានន័យថា កាលណាគេចង់កែច្នៃលោបាះអោយទៅជាវត្ថុអ្វីមួយ
   គឺគេត្រូវធ្វើវាពេលកំពុងក្ដៅ ចំណែកឯការប្រដៅកូនចៅក៏ត្រូវតែអប់រំប្រៀនប្រដៅតាំងពីនៅក្មេងអញ្ជឹងដែ
   រ។
- បកស្រាយ
  - ដំដែកទាត់ឆៅក្ដៅ ៖ កាលណាគេចង់ធ្វើឧបករណ៍ណាមួយ គេត្រូវធ្វើវាឆៅពេលកំពុងក្ដៅប្រសិតបើ ទុកអោយឆៅត្រជាក់វាតិ៍ងពិបាកក្នុងការធ្វើ។ ជាក់ស្ដែងចំពោះការធ្វើស្លាបព្រា កែវដែក និងសម្ភារ ប្រើប្រាស់មួយចំនួនទៀត។ពោលគេត្រូវយកដែកឆោះទៅដុតជាមួយកម្ដៅជាមុនសិត ទើបអាចពត់ ឬអាចច្នៃវាទៅតាមរាងដែលយើងចង់បាន។
  - ២ដៅកូនចៅទាន់នៅក្មេង៖ ការប្រៀនប្រដៅកូនចៅក៏ត្រូវការណែនាំតម្រង់ទិសតាំងពីនៅតូចក្រុច ឆ្មារដែរ ទើបអាចងាយស្រួលក្នុងការស្គាប់បង្គាប់ដើម្បីលត់ដំអោយក្លាយជាទំពាំងស្នងឬស្សីល្អ។
  - ឧទាឋាវណ៌៖

វវង្គម

អក្សរសិល្ប៍៖ រឿងកុលាបប៉ៃលិន

រឿងសូផាត

រឿងកុម្ភកុមារ.....

- សរុបមតិ៖ រាល់ការធ្វើឧបករណ៍អ្វីមួយគឺយើងត្រូវតែធ្វើវានៅពេលដែលវាកំពុងក្ដៅដើម្បីអោយមានងាយ ស្រួល និងអាចបាននូវរូបរាងដែលយើងស្រលាញ់។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ការអប់រំកូនចៅក៏ដូចគ្នាដែរពោលគឺ ត្រូវការអប់រំទូឆ្មានតាំងពីខ្លួននៅតូចដើម្បីអោយទទួលបាននូវភាពជោគជ័យ និងប្រកបទៅដោយសេចក្ដី ថ្លៃថ្នូរដែលប្រទេសជាតិទាំងមូលប្រាថ្នាចង់បាន។
- III. បញ្ចប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើមកយើងឃើញថាប្រធានខាងលើពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាង
   គ្រឹមត្រូវមែន ព្រោះ.....
- មតិផ្ទាល់ខ្លួន៖ ដូចនេះ ក្នុងនាមយើងជាសិស្សានុសិស្សយើងគប្បីខិតខំរៀនសូត្រ ក្រេបយកចំណេះដឹងដើម្បី ជាការអភិវឌ្ឍខ្លួនឯងអោយក្លាយជាបុគ្គលដែលល្អសម្រាប់សង្គមជាតិនៅពេលអនាគត ជាពិសេសជួយលើក សួយស្នាដៃបុព្វបុរសខ្មែរអោយកាន់តែមានភាពល្បីល្បាញ និងជួយថែរក្សាអោយបានគង់វង្សយូរអង្វែង សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

នៅលើសកលលោកយើងនេះ បុព្វបុរសទាំងអស់សុទ្ធសឹងតែបានបន្សល់ទុកនៅកេរដំណែលដ៏មានតម្លៃ យ៉ាងច្រើនដែលពុំអាចកាត់ថ្លៃបាន។ ក្នុងនោះបុព្វបុរសខ្មែរក៏មានចំណែកកសាងស្នាដៃ និងកេរមរតកយ៉ាងច្រើន មហាសាលចំពោះកុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរផងដែរ។ស្នាដៃទាំងអស់នោះរួមមាន អក្សរសិល្ប៍ អក្សរសាស្ត្រ សុភាសិត ទស្សនល្អៗ ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់។ល។ ជាក់ស្តែង សុភាសិតខ្មែរដែលជាស្នាដៃរបស់អ្នកមានប្រាជ្ញ ដោយបានខិតខំ ចងក្រងឡើងដើម្បីកូនខ្មែរដែលជាកេរតម្លៃដ៏អស្ចារ្យបំផុត។ អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបមានសុភាសិតមួយលើកឡើង ថា ដំដែកទាន់នៅក្ដៅ ប្រដៅកូនចៅទាន់នៅក្មេង។

តើសុភាសិតខាងលើមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

មុននឹងឈានដល់ការបកស្រាយនូវគំនិតប្រធានខាងលើអោយកាន់តែមានភាពក្បោះក្បាយ យើងគប្បីស្វែង យល់ពីពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនសិន។ពាក្យដែក ជាលោបាៈធាតុវឹងដែលគេយកមកដុតកម្ដៅដើម្បីធ្វើជាវត្ថុអ្វីមួយ។វីឯ ពាក្យដំ មានន័យថាការពត់ឬការកែច្នៃឧបករណ៍។ចំណែកឯពាក្យប្រដៅ ជាការអប់រំទូឆ្មានមាន ប្រៀនប្រដៅ។ អាស្រ័យបោតុនេះ ប្រធានខាងលើមានន័យថាថា កាលណាគេចង់កែច្នៃលោបាះអោយទៅជាវត្ថុអ្វីមួយ គឺគេត្រូវធ្វើវា ពេលកំពុងក្ដៅ ចំណែកឯការប្រដៅកូនចៅក៏ត្រូវតែអប់រំប្រៀនប្រដៅតាំងពីនៅក្មេងអញ្ជឹងដែរ។

ជាការពិតណាស់ គ្រប់ស្នាដៃសុភាសិតទាំងអស់សុទ្ធតែបានបង្កប់នូវអត្ថន័យ និងខ្លីមសារផ្សេងៗពីគ្នា។ សុភាសិតខ្លះបានអប់រំអោយយើងប្រពីត្តិនូវអំពើល្អ ឯខ្លះទៀតបានបង្រៀនអោយយើងរៀរចាកនូវអំពើអបាយមុខ ប្តអាក្រក់ដើម្បីឆ្ពោះទៅរកសេចក្តីល្អ និងសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត។ ជាក់ស្តែងចំពោះសុភាសិត ខាងលើនេះគឺបាន បង្កប់នូវអត្ថន័យយ៉ាងល្អចំពោះកូនខ្មែរគ្រប់រូប។ ទន្ទឹមនឹងនេះ បើយើងក្រឡេកទៅមើលឃ្លាទីមួយនៃសុភាសិតខាង លើបានពេលថា ដំដែកទាន់នៅក្ដៅ មានន័យថា កាលបើគេចង់បង្កើតឬផលិតឧបករណ៍អ្វីមួយ គេត្រូវយកដែកឬ លោបនោះទៅដុតជាមួយកម្តៅសិន ទើបអាចងាយស្រួលក្នុងការពត់ ឬលត់ដំទៅតាមរាងនៅដែលយើងចង់បាន។ ប្រសិនបើដែកនោះពុំក្ដៅទេ ប្រាកដជារឹងដែលជាបោតុបង្កអោយមានភាពលំបាកក្នុងការធ្វើ។ ឧទាហរណ៍ដូចជាការ ធ្វើស្លាបព្រា កែវដែក វែកសម្ត ចប ពូថៅ និងសម្ភារបើប្រាស់មួយចំនួនទៀត។ ចំណែកឯឃ្លាទីពីរវិញបានពេលថា ប្រដៅកូនចៅទាន់នៅក្មេង គឺគេចង់សម្ដៅលើឪពុកម្ដាយ ក្នុងកាណែនាំអប់រំកូន។ ក្នុងករណីនេះមានន័យថា ក្មេង ប្រើបបានដូចជាក្រដាសសមួយសន្លឹកដែលពុំទាន់មានប្រឡាក់អ្វីឡើយ ដែលអាចអោយយើងមានភាពងាយស្រួល ក្នុងការទូត្នាន អប់រំតាំងពីនៅតូចក្រូចឆ្នា ដើម្បីក្លាយខ្លួនជាបុគ្គលម្នាក់ដែលមានប្រយោជន៍សម្រាប់ប្រទេសជាតិ។ សព្វថ្ងៃ ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសដែលត្រូវការធនធានមនុស្សយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិ។ ធនធាន មនុស្សទាំងអស់នេះកើតឡើងចេញពីយើងទាំងអស់គ្នា ដែលជាសរសៃឈាមដ៏រឹងមាំដែលពុំអាចកាត់ផ្ដាច់បាន។ ក្នុងការកើតជាធនធានមនុស្សមួយដែលមានលក្ខណាគ្រប់គ្រាន់ យើងស្ងន់ខិតខំក្របយកចំណេះនឹង ចំណេះធ្វើ និង

ត្រូវតែទទួលបានការអប់រំទាំងក្នុងគ្រួសារ សាលារៀន និងសង្គម។ ចំណុចនេះបានបង្ហាញថា ឪពុកម្ដាយបានដើរតួ នាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលកូន ប្រៀនប្រដៅកូន និងធ្វើជាគំរូល្អៗសម្រាប់កូន តាំងពីកូនៗនៅតូចម្ល៉េះ។ ក្រៅពីនេះទៅទៀត ត្រូវមានតួនាទីក្នុងការលត់ដំកូនអោយជៀសវាងពីក្រុមបងធំបងតូច ក្រុមបំពុលសង្គម និងក្រុម អបាយមុខដែលមាននៅក្នុងសង្គម។ ទាំងអស់នេះ ជាកាត្វកិច្ចដ៏សំខាន់ដែលអាណាព្យាបាលគ្រប់រូបត្រូវតែធ្វើ ដោយ ពុំអាចប្រកែកបាន។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ក្រៅពីបរិបទក្នុងសង្គមក៏មានស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍លើកយកមកបង្ហាញផង ដែរ។ គ្រប់ស្នាដៃវណ្ណកម្មអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរទាំងអស់ សុទ្ធតែបានផ្ដល់ភូវតម្លៃអប់រំយ៉ាងលើសលប់សម្រាប់កុលបុត្រ កុលធីតាខ្មែរ។ ជាក់ស្តែង ក្នុងរឿងសូផាតរបស់អ្នកនិពន្ធរឹម គីនដែលស្ថិតក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមដោយ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីតួអង្គសូផាត។ នៅពេលដែលសូផាតនៅតូចត្រូវបានទទួលការអប់រំពីសំណាក់ព្រះសង្ឃ ដោយបាន អប់រំទូភ្មានអោយមានការគស៊ូព្យាយាមក្នុងជីវិតរហូតដល់គេមានសីលធម៌ល្ហ និងមានចំណេះវិជ្ជាទាំងការយល់ដឹង ព្រមទាំងចេះរួមរស់ជាមួយអ្នកដទៃពោលគឺចេះសម្របខ្លួន។ ទាំងអស់នេះ ទោះបីជាសូផាតទទួលបានការអប់រំពីព្រះ សង្ឃក៏ពិតមែន ក៏គេនៅតែមានការវស៊ូអត់ធ្មត់ជានិច្ចដើម្បីអនាគតរបស់គេ។ បន្ថែមពីទៅទៀតនេះ រឿងកុលាប ថ៉ៃលិនក៏បានបង្ហាញអោយឃើញពីតួអង្គលោកបាល័ដ្ឋ។ ថ្វីត្បិតតែលោកជាអ្នកដែលមានបុណ្យសក្តិខ្ពស់ ប៉ុន្តែលោក ពិបាកនឹងទទួលយកការអប់រំពីលោករតនសម្បត្តិ ព្រោះតែគាត់ចង់ច្រើនូវមហិច្ឆិតារបស់ខ្លួន។ ចំណុចនេះបាន បង្ហាញថា ពេលដែលមនុស្សចាស់ទៅ គឺពិបាកនឹងប្រដៅទូឆ្មានជាងក្មេង។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ក្នុងរឿងកុម្ភកុមារ ដោយកុម្ភកុមារជាក្មេងដែលព្រាហ្មណ៍វើសមកចិញ្ចឹមបីបាច់ ហើយថែមទាំងអប់រំអោយកុម្ភកុមារខិតខំរៀនសូត្រ វហូតដល់ក្លាយជាមនុស្សដែលបុណ្យសក្តិ និងកិត្តិយសខ្ពង់ខ្ពស់។ កន្លែងនេះចង់និយាយថា បើគ្មានការអប់រំតាំងពី តូចនោះទេប្រាកដជាកុម្ភកុមារមិនទទួលបានជោគជ័យឡើយ។

សរុបសេចក្ដីមក រាល់ការធ្វើឧបករណ៍អ្វីមួយគឺយើងត្រូវតែធ្វើវានៅពេលដែលវាកំពុងក្ដៅដើម្បីអោយមាន ងាយស្រួល និងអាចបាននូវរូបរាងដែលយើងស្រលាញ់។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ការអប់រំកូនចៅក៏ដូចគ្នាដែរពោលគឺត្រូវ ការអប់រំទូឆ្មានតាំងពីខ្លួននៅតូចដើម្បីអោយទទួលបាននូវភាពជោគជ័យ និងប្រកបទៅដោយសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរដែល ប្រទេសជាតិទាំងមូលប្រាថ្នាចង់បាន។

ជាចុងក្រោយ ឆ្លងតាមការបកស្រាយនូវគំនិតប្រធានខាងលើយ៉ាងក្បោះក្បាយមក យើងឃើញថាប្រធាន ខាងលើពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាងត្រឹមត្រូវមែន ព្រោះបានបង្ហាញពីគុណប្រយោជន៍នៃការអប់រំប្រៀនប្រដៅចំពោះកូន ថៅ ព្រមទាំងប្រាប់ពីរបៀបនៃការបង្កើតឧបករណ៍ជាមួយដែកដូចជាសម្ភារប្រើប្រាស់ ដែលជាប្រយោជន៍សម្រាប់ បម្រើដល់ការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្ស។ ដូចនេះ ក្នុងនាមយើងជាសិស្សានុសិស្សយើងគប្បីខិតខំរៀនសូត្រ និង ក្រេបយកចំណេះដឹងដើម្បីជាការអភិវឌ្ឍខ្លួនឯងអោយក្លាយជាបុគ្គលដែលល្អសម្រាប់សង្គមជាតិនៅពេលអនាគត ជាពិសេសជួយលើកស្ងួយស្នាដៃបុព្វបុរសខ្មែរអោយកាន់តែមានភាពល្បីល្បាញ និងជួយថែរក្សាអោយបានគង់វង្ស យូវអង្វែង ។

សរសេរដោយ វឿន គីមលីហ្សា វុទ្ធី នីតា

វិញ្ញាសាទី៣៣.ប្រធានបទ ៖ មានសុភាសិតមួយបានពោលថា "សម្តីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្អ សម្តីអាក្រក់ទូឆ្មានឲ្យល្អ ប្រៀបដូចឆ្លាក់ថ្មអាចប្រើបាន"។ចូរបកស្រាយ។

គម្រោងតែងសេចក្ដី

ក. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា ៖ មនុស្សម្នាក់ៗតែងតែប្រកបនូវភាពប៉ិនប្រសព្វនៅលើការប្រើប្រាស់ពាក្យ សម្តីផ្សេង ប្លែកគ្នា។ ទន្ទឹមនឹងនេះមួយចំណែកគឺយើងបានលឺ នឹង ស្តាប់សម្តីយ៉ាង ពិរោះពិតជាគួរឲ្យចង់ស្តាប់ ។ វីឯមួយវិញទៀតប្រើប្រាស់សម្តីដ៏សែនអាក្រក់ មិនគួរ ឲ្យចង់ស្តាប់នុះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាគ្មាននរណាដឹងនោះទេចំពោះពាក្យសម្តីអស់ ទាំងនេះ បានបង្កប់នូវអត្ថន័យយ៉ាងណាឡើយ ដោយហេតុចិត្តមនុស្សអាចជាចិត្ត ទេវទ័ត នឹង ចិត្តទេវតា។
- ចំណូលបញ្ហា ៖ បោតុដូចនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយបានពោលថា សម្ដីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្អ សម្ដីអាក្រក់ទូឆ្មានឲ្យល្អ ប្រៀបដូចឆ្លាក់ថ្មអាចប្រើបាន។
- ចំណោទបញ្ហា ៖ តើប្រធានបទខាងលើមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

ខ. តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី៖ មុននឹងឈានទៅដល់ការបកស្រាយសុភាសិតខាងលើយើងគញ្ជី
   ស្វែងយល់ពីពាក្យគន្លឹះជាមុនសិន ។
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ ៖ សម្តី នឹង លម្ព
  - សម្ដី ៖ ការនិយាយ ការបញ្ចេញសូរសំឡេង។
  - លម្អ ៖ ការធ្វើឲ្យមានសោភ័ណ្ឌភាពល្អ ។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន (សម្តីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្អ)
  - មនុស្សដែលមានសម្ដី ផ្ដែមល្ហែម ប៉ុន្តែគឺមានការបង្កប់នូវភាពច្រណែន ពិសពុល ឧបាយកលពុតត្បូត
  - បណ្តាលឲ្យអ្នកអាចនឹងជួបសេចក្តីវិនាស
  - ផ្ដល់នូវព័ត៌មានឥតប្រយោជន៍
  - ផ្កាមានសោភ័ណ្ឌល្អ តែមួយប្រព្រិចភ្នែកហើយវាត្រូវក្រៀមស្រពោនមិនអាច យកទៅប្រើប្រាស់បាន ។

ឧទាឋាវណ៌៖

- ក្នុងសង្គម (មិត្តភក្តិខ្លះ មិត្តរួមការងារ .....)
- ក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ (ការបញ្ចុះបញ្ចូលពីសំណាក់ពួកសៀម និង វៀតណាមមកលើ ព្រះមហាក្សាត្រខ្មែរ)

- ក្នុងអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ (ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់ ថៅកែចិត្រចោរ គេជោយ៉ត) (សម្តីអាក្រក់ទូឆ្មានល្អ ប្រៀបដូចឆ្លាក់ថ្មច្នៃប្រើបាន)
  - សម្តីអាក្រក់តែពោរពេញដោយអត្តន័យដ៏ល្អសម្រាប់យើងស្វែងយល់
  - តែងតែអប់រំកុំឲ្យប្រព្រឹត្តអំពើខុសឆ្គង
  - ផ្ដល់ឆូវប្រយោជន៍ និង លទ្ធផលល្អសម្រាប់មនុស្សជុំវិញខ្លួន
  - សម្តីអាក្រក់តែមានសន្តានចិត្តល្អ
  - ដុំថ្មមួយដុំអាចយកទៅប្រើជាអត្ថប្រយោជន៍ដល់យើងជាច្រើន

ឧទាឋារណ៍៖

- ក្នុងសង្គម (មិត្តភក្តិខ្លះ គ្រួសារ គ្រូបង្រៀន គ្រូពេទ្យ ពុទ្ធបដិមារ.....)
- ក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ (រូបចម្លាក់ ផ្ចាំងសិលា.....)
- ក្នុងអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ (ទុំទាវ)
- សរុបសេចក្ដី
- គ. សេចក្តីបញ្ចប់
- វាយតម្លៃប្រធាន និង មតិផ្ចាល់ខ្លួន

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

មនុស្សម្នាក់ៗតែងតែប្រកបតូវភាពថិ្មតប្រសព្វនៅលើការប្រើប្រស់ពាក្យសម្ដីផ្សេង ប្លែកគ្នា។ ទន្ទឹមនឹងនេះ មួយចំណែកគឺយើងបានលឺ នឹង ស្ដាប់សម្ដីយ៉ាងពិរោះពិតជាគួរឲ្យចង់ស្ដាប់ ។ វីឯមួយវិញទៀតប្រើប្រាស់សម្ដីដ៏សែន អាក្រក់ មិនគួរឲ្យចង់ស្ដាប់នុះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាគ្មាននរណាដឹងនោះទេចំពោះពាក្យសម្ដីអស់ទាំងនេះ បានបង្កប់ នូវអត្ថន័យយ៉ាងណាឡើយ ដោយបោតុចិត្តមនុស្សអាចជាចិត្តទេវទត្ត នឹង ចិត្តទេវតា។ បោតុដូចនេះហើយទើបមាន សុភាសិតមួយបានពោលថា សម្ដីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្អ សម្ដីអាក្រក់ទូឆ្មានឲ្យល្អ ប្រៀបដូច ឆ្លាក់ថ្មអាចប្រើបាន។

តើប្រធានបទខាងលើមានអគ្គន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

មុននឹងឈានទៅដល់ការបកស្រាយសុភាសិតខាងលើយើងគប្បីស្វែងយល់ពីពាក្យគន្លឹះជាមុនសិន ។ ពាក្យ "សម្តី" គឺមានន័យថាការនិយាយការបញ្ចេញសូរសំឡេង ។ ពាក្យ "លម្អ" គឺមានន័យថាការធ្វើឲ្យមានសោភ័ណ្ឌភាព ឈ្នុ។ដូច្នេះប្រធានខាងលើមានអត្ថន័យយ៉ាងជ្រាលជ្រៅថាការនិយាយការបញ្ចេញសូរសំឡេងពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមធ្វើឲ្យមានសោភណភាពឈ្នការនិយាយការបញ្ចេញសូរសំឡេងអាក្រក់ទូឆ្មានឲ្យឈ្ន ប្រៀបដូច ឆ្លាក់ថ្មច្នៃប្រើបាន។

ជាការពិតណាស់មនុស្សម្នាក់ៗដែលបានបើកនូវចក្ខុវិស័យសម្លឹងមើលពន្លឹះស្មីនៃពិភពលោកគ្រប់ៗរូបគឺមាន លក្ខណៈខុសគ្នាទាំងស្រុង គ្រប់រូបគឺសុទ្ធសឹងតែមានភាពប្លែកពីគ្នា រាប់ចាប់តាំងពីពណ៌សម្បុរ អាកប្បកិរិយា រូបរាង កាយសម្បទាដោយជាពិសេសនោះគឺ ការលើកយកពាក្យសម្តីនានាក្នុងការប្រើប្រាស់នៅមុខមនុស្សជុំវិញខ្លួន។ ចំពោះ ឃ្លាទីមួយដែលបានពោលថា សម្តីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ប្រៀបដូចផ្កាបានត្រឹមលម្ហ ។ ការប្រើប្រាស់ពាក្តសម្តីដ៏សែន ពិ

រោះ ទន់ភ្លន់ ផ្លែមដូចទឹកឃ្មុំនេះមិនមែនមានបំណងល្អចំពោះយើងវហូតទេ, សម្ដីដែលស្រួយស្រទន់ ប៉ិនប្រសប់ ពូកែ ខាងនិយាយបញ្ចុះបញ្ចូលឲ្យងឿលើសម្តីបោកប្រាស់សម្រាប់បានលទ្ធផលល្អដល់ខ្លួនឯង។បុគ្កលដែលមាននូវទម្លាប់ ប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍អស់ទាំងនេះតែងតែ លួងលោម អ្នកឯទៀតដោយចង់តែបាននូវផលប្រយោន៍ពីអ្នកដទៃរាប់ មិនអស់។ យើងអាចនឹងសង្កេតឃើញថា ពួកគេមិនសូវនឹងមានអំពើល្អណាមកផ្តល់ដល់យើងទេ តែបែជាមកកេង ប្រវ័ញ្ច គៀបសង្កត់ ដកយកទិត្នផលដែលមានភាពល្អប្រសើរចេញពីយើងរាងខ្លួនក្រៅពីនោះ ចិត្តដ៏សែនខ្មៅពិស ពុល ភាពប្រច័ណ្ឌ ច្រណែន និង កាយវិការពុតត្បូតប្រាកដជានឹងបង្ហាញឲ្យឃើញ ប្រសិនបើយើងទទួលបានលទ្ធ ផលល្អលើសកម្មភាពណាមួយ។ នៅពេលដែលអ្នកសណ្តាប់មនុស្សប្រភេទនុះ ភាពវិនាសគឺកាន់តែធ្វើដំណើរមក កៀកខ្លាំងឡើងៗ ដែលបង្កជាភាពអន្តរាយជាច្រើន។ ក្រៅពីចំណុចខាងលើសម្តីពិរោះមួយនេះ បានញុះញង់ នឹង ផ្ត ល់ព័ត៌មានដែលមានលក្ខណៈមិនពិតជាច្រើនបង្កជាភាពចលាចលអសន្តិសុខចំពោះមនុស្សជាតិ។ សម្តីនេះវាប្រដូច ទៅនឹងថ្នាំពុលដែលបានប៉ះពេលណា គឺនឹងត្រូវបានវាជ្រាបចូលបង្កជាមនោគតិមួយដែលធ្វើឲ្យយើងគិតខុស នេះ បើយជាល្បិចបោកបញ្ឆោតរបស់ពួកគេ។ បើតាមបុព្វបុរសភាសម័យបុរាណកាលវិញគឺ សម្ដីពិរោះតែខ្វះខ្លឹមសារ ក៏ បានធ្វើការ ប្រៀបធៀបនឹង ផ្កាដែលបានត្រឹមលម្ហ។ ផ្កាគឺជាសរីរាង្គមួយប្រភេទនៅលើរុក្ខជាតិដែលមានសោភណ ភាពល្អ។ រុក្ខជាតិជាច្រើនប្រភេទគឺមានវដ្តជីវិតដែលដល់ជំហានមួយគឺលូតលាស់ផ្កា តែទោះជាយ៉ាងណាផ្កាគឺបាន ត្រឹមតែដាក់លម្ពសម្រាប់បំផុសនូវ សោភ័ណ្ឌភាពល្អរួចបន្តពីពេលនោះគឺវាប្រែទៅជាមានភាពក្រៀម ស្រពោន រលួយ ធ្កាក់មកលើធរណីវិញហើយក៏អស់លក្ខណៈប្រសើររបស់ខ្លួនបាត់។ ទោះបីជាផ្កាមានពណ៌ឆើតឆាយយ៉ាងណាក៏ដោយ តែនៅពេលដែលវាអស់ភាពឆើតឆាយគឺវាអស់តម្លៃជាដាច់ខាត។នៅក្នុងសង្គម បោតុការណ៍ដែលទាក់ទងនឹងសម្តី ខាងលើគឺមានច្រើនរាប់មិនអស់ ដូចជាការរាប់អានមិត្តភក្តិមួយចំនួនដែលពួកគេ ខំប្រឹងបញ្ចុះបញ្ចូលយើងក្នុងការផ្ត ល់ឲ្យជាទិន្នផលល្អសម្រាប់គេយកទៅប្រើប្រាស់ជាប្រយោជ៏ខ្លួន។ រីឯនៅកក្នុងអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើ ផែនដីចាស់ភាគទីប្រាំបួន លោកសួន សុវិន្ទជាអ្នកនិពន្ធបានលើកបង្ហាញអំពីសកម្មភាពតំណាងរាស្ត្រយ៉េន បានធ្វើ នយោបាយបោកប្រាស់ទៅលើក្រុមសមាគមន៍ស៊ីក្លូរបស់សម។ ក្នុងអំឡុងពេលនោះលោកបានត្រូវការសន្លឹកឆ្នោត សម្រាប់ឈ្នះកៅអីអង្គុយក្នុងថ្នាក់នយោបាយ ក៏បានទៅនិយាយលួងលោម ដាក់សម្តីមនោគមន៍វិជ្ជាទៅលើក្រុមស៊ីក្លូ សម ដោយបានសន្យាថានឹងជួយទៅលើជីវភាពពួកគាត់ប្រសិនជាអាចជួយលោកឲ្យមានសន្លឹកឆ្នាតច្រើន។កាល ដែលពូកែច្រើប្រាស់សម្តីបោកប្រាស់នេះធ្វើឲ្យក្រុមស៊ីក្លួចូលសិងលោករូចបានជួយផ្តល់នូវសម្លេងឆ្នោតជាច្រើន។ តែ ក្រោយពេលដែលខ្លួនបានសម្រេចបំណង ក្រុមស៊ីក្លូបាននាំគ្នាទៅទទួលសុំជំនួយ ប៉ុន្តែបែជាត្រូវក្រុមអ្នកយាមផ្ទះដេញ ពួកគេចេញទៅវិញ។ សម និង សមាគមន៍មិនបានទទួលបាននូវប្រយោជន៍ បែជាកើតភាពលំបាកខ្លាំងទៅវិញ។ ក្នុង រឿងថៅកែចិត្តចោរ គឺដោយបោតុតែពូបាំត្រូវការលុយបន្ទាន់ ក៏បានត្រូវពាក្យបញ្ចុះបញ្ចូលរបស់ថៅកែ។ ថៅកែបាន ច្រើឲ្យពូហ៌បើកបុកឡាបថៅកែហុងលីរួចនឹងទទួលបានប្រាក់មួយម៉ឺនរៀល។ ពូហំបានលង់ពាក្យបញ្ចុះបញ្ចូលនេះរួច បើយសម្រេចការងារបន្ទាប់មកគឺបានទៅរកថៅកែទាមទារប្រាក់របស់ខ្លួន តែអ្វីដែលទទួលបានឯណោះគឺមិនមែន ជាលុយតែជាការត្រូវជាប់គុក ហើយមិនអាចមើលថែគ្រួសារបាន។ ថៅកែបានបោកពូហំឲ្យធ្វើការឲ្យគត់តែប៉ុណ្ណោះ។ ចំណែករឿងគេជោយ៉ត លោកជំទាវស្រែនបានដើរតួរយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការដាក់មនោគមន៍ស្ដេចសម្រែឲ្យធ្លាក់ចូល ក្នុងឧបាយកលខ្លួនដោយបានច្រើនូវពាក្យលួងលោម បញ្ឆោតឲ្យទ្រង់យាងមកពិធីជប់លាងខ្លួនរួចក៏បានបញ្ចុកស្រា ដែលឆបណ្តាលឲ្យស្រវឹងជោកជាំ រួចមក៏ត្រូវបានគេជោមាស នឹងគេជោយ៉តចាប់ខ្លួន។ គំនិតសំខាន់បូកផ្សំការ បង្ហាញនៅក្នុងរឿងជាច្រើនគឺបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យកាន់តែឃើញអំពីធាតុពិតនៃសម្ដីដ៏ពិរោះមួយនេះ។ ចំពោះឃ្លាទីពីរ

ដែលបានពោលថា សម្តីអាក្រក់ទូឆ្មានឲ្យល្អ ប្រៀបដូចឆ្លាក់ថ្មច្នៃប្រើបាន។ វាបានបង្ហាញឲ្យយើងឃើញថា គឺមនុស្ស មួយចំនួនក្នុសង្គមមួយផ្នែកទៀតគឺមិនសូវជាប៉ិនប្រសប់ក្នុងការប្រើពាក្យសម្ដីទេ ភាគច្រើនគឺប្រើសម្ដីរាងអាក្រក់បន្តិ ច។ ប៉ុន្តែបើយើងសង្កេតមើលតទៅទៀតនោះ សម្ដីនេះអាចសរបញ្ជាក់អំពីអគ្គចរិក អាកប្បកិរិយាគេទៅកាន់អ្នកជុំ វិញខ្លួន។ ពួកគេមានទឹកចិត្តល្អ ចេះជួយយកអាសាវ ជួយទុកធុវៈ មានសាមគ្គី រួមទាំងចិត្តភក្តីភាពផងដែរ។ មិនតែ ប៉ុណ្ណោះក៏មាននូវសណ្តានចតិត្តល្អគួរឲ្យចង់រាប់អាន និងប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយ។ បុគ្គលនេះបានលើកនូវការ ច្រើសម្តីអាក្រក់នេះដើម្បីក្នុងការ អប់រំទូឆ្មាន ច្រៀនប្រដៅឲ្យយើងមានការស្គាល់សង្គមកាន់តែច្បាស់ គាត់ក៏តែងតែ នាំផ្លូវនឹងមិនសម្តឹងមើលផលប្រយោជន៍ពីអ្នកដទៃទេ។ កាលដែលបោកប្រាស់ ប្រើល្បិចពុតត្បុត បញ្ចុះបញ្ចូលក្នុង ការទាមទារយកផលប្រយោជន៍ពីជនដទៃមិនមែនជាចំណង់របស់ខ្លួនទេ។ សម្ពីនេះបញ្ជាក់អំពី៣ក្យទៀងត្រង់ សុ ច្ចវិត បើឃើញខុសគឺថាខុស បើឃើញត្រូវគឺថាត្រូវ។ ថ្វីត្បិតតែពួកេប្រើប្រាស់សម្តីអាក្រក់នេះមែនពិត ប៉ុន្តែគឺមិនដែល នោះទេបោះបង់ ឬមួយទុកចោលនៅពេលមានទុក្ខលំបាក វង់ទុក្ខវេទនាណាមួយ។ អ្វីដែលបានឃើញក្នុងសង្គមដូច ជា វិស័យសុខាភិបាល គ្រូពេទ្យខ្លះបើពាក្យសម្តីរាងខ្លាំងខ្លាំងទោកាន់អ្នកជំងឺ ក៏ព្រោះចង់ឲ្យពួកគេឆាប់បានធូរស្បើយ នឹង មិនចង់ឲ្យជួបការលំបាកដែលត្រូវប្រឈមមុខនឹងជំងឺដែលពួកគេមានអស់ទាំងនោះ។ វីឯវិស័យអប់រំគឺគ្រូ បង្រៀននេះហើយដែលជាបុគ្គលដែលបានសាបព្រោះនូវចំណេះដឹងជាច្រើន ទោះបីជាគាត់ប្រើប្រាស់សម្គីរាងខ្លាំង បន្តិចមែន ចុងបញ្ចប់គឺនៅតែចង់ឲ្យកូនសិស្សទទួលបានការអប់រំមួយពោរពេញនៅរម្លៃសម្រាប់ជាប្រយោជន៍នាថ្ងៃអ ភាគត។យើងបានប្រដូចវាទៅនឹងឆ្លាក់ថ្មច្នៃប្រើបានថ្មគឺវាភាវៈឥតជីវិតមួយដែលមានរូបរាងមិនសូវជាមានសោភ័ណ្ឌ ប៉ុន្នាននោះទេហើយក៏មិនងាយនឹងសូន្យសង្ខាដែរតែវាបែជាបានផ្ដល់នូវគុណសម្បត្តិជាច្រើនវិញ។នៅពេលដែលឆ្លាក់ ថ្មអ្នកចម្លាក់គឺនឹងប្រើសមត្ថភាពខ្លួនកែប្រែវាទៅជារូបចម្លាក់នានាដែលទុកក្នុងការយកទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ការងារ ផ្សេងៗគ្នា។ក្រៅពីនោះគឺយើងបានយកថ្មទៅឆ្លាក់ធ្វើជាសិលាចារឹកដើម្បីចារទុកនូវព្រឹត្តិការណ៍ ជីវភាពរស់នៅ ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ វប្បធម៌ អរិយធម៌តាំងពីបុរាណដើម្បីជាភស្តុតាងទុកឲ្យសិក្សាអំពីសាវតានៃប្រទេសរបស់ខ្លួន កាន់តែច្បាស់។សិលាចារឹកមានរាប់ចាប់ពីសម័យនគរភ្នំអង្គរគឺបានបន្សល់ទុកជាច្រើនមិនចេះសាបសូន្យដែលវាបានផ្ដ ល់ជាសារៈប្រយោជន៏ជាខ្លាំងដល់អ្នកសិក្សា។ នៅក្នុងរឿងទុំទាវ ព្រះបទុមត្ថេរសោម បានស្តែងពីសកម្មភាពរបស់ម្គា យទាវដែលបានលើកយកសម្ដីមិនពិរោះពិសាទៅកាន់នាងទាវជាកូនខ្លួន។ គាត់តែងតែជេរប្រទិច ស្ដីឲ្យជាពិសេស ក្នុងអំឡុងពេលនាងពេញរូប ពេញរាង ដោយហេតុតែទាវហ៊ានប្រឆាំងនឹងជំទាស់បំណងខ្លួន។កាលដែលម្ដាយធ្វើ បែបនេះគឺមិនចង់បានអ្វីឆ្ងាយទេក្រៅពីឃើញកូនខ្លួនជួបគ្រួសារល្អសុខសុភមង្គលមានសេចក្ដីសុខតរៀងទៅ។ម្ដាយ តែងតែស្រឡាញ់កូនជានិច្ចមិនថានៅកាលៈទេសៈណាឡើយដូចនេះបើយបានជាការលើកភាពប្រដូចទៅកាន់រឿង ទាំងអស់ខាងលើបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីសេចក្តីល្អដែលបុគ្គលសម្តីអាក្រក់ដាក់លើយើង។

សរុបសេចក្ដីមកនៅពេលសង្គមពោរពេញទៅដោអ្នកប្រើប្រាស់សម្ដីពិរោះ ប៉ុន្តែទង្វើគឺខុសពីភាពជាក់ស្ដែងវា មិនមែនចាសេចក្ដីល្ហទេតែប្រសិនបើមានអ្នកយល់ដឹងច្រើន នឹងសម្ដីអាក្រក់ប្រហែលជាអាចមានភាពល្អជៀសជាង។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយសុភាសិតខាងលើខាងលើ គឺពិតជាមានអត្ថន័យយ៉ាងត្រឹមត្រូវពិតប្រាកដមែន។ វា បានជួយដាស់តឿនស្មារតីរាល់មនុស្សគ្រប់រូបឲ្យបង្កើនភាពប្រុងប្រយ័ត្នចំពោអ្នកដែលប្រើប្រាស់នូវប្រភេទពាក្យសម្ដី ខាងលើ នេះអាចជួយកាត់បន្ថយរឿងអសន្ដិសុខខ្លះក្នុងសង្គមបាន។ ក្នុងនាមយើងជាយុវជនជំនាន់ក្រោយ គួរ

ណាស់តែខិតខំសិក្សារៀតសូត្រដើម្បីយកចំណេះដឹងហាត់ពុតប្រើប្រាស់វាក្នុងផ្លូវដែលល្អ រួមទាំងចាកឆ្ងាយពីអំពើ អកុសលទាំងពួងនៅនឹងមុខ ប្រកាន់អំពើល្អ ម្ល៉ោះហើយយើងនឹងជួបជនសុច្ចវិតជាមួយគ្នាផងដែរ។

ស្មេរដោយ ផាន ចាន់ម៉ូនីកា លាង ឆេងអៀង

វិញ្ញាសាទី៣៤.ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា«ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយបន្ទន់ប្រាណ ឈ្នះអ្នកក្លាហាន ដោយទំលាយ ឈ្នះអ្នកខ្សោយដោយសម្លបាយ ឈ្នះអ្នកស្មើកាយដោយការព្យាយាម»។ចូរបកស្រាយ ដោយឧទាបារណ៍មកបញ្ជាក់។

គព្រាងតែង

១. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា៖ នៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្ននេះ សម្បូរទៅដោយមនុស្សដែលចេះដឹង ក្លាហាន ខ្លាំងក្លា ហើយក៍សម្បូរ ទៅដោយមនុស្សដែលខ្វះភាពក្លាហាន ចំណេះជឹង និងពូកែផងដែរ។ ម៉្យាងវិញទៀត ដើម្បីអាចក្លាយខ្លួនទៅ ជាមនុស្សម្នាក់ដែលពូកែខ្លាំងក្លាបាន យើងត្រូវចេះឱន គោរព មិនរើសអើង ក្ខេងក្អាង ត្រូវរៀនពីអ្នក ក្លាហានទាំងឡាយដើម្បីជាទុនមួយសម្រាប់អភិវឌ្ឍខ្លួនក៍ដូចជាអាចមានសមត្ថភាពយកឈ្នះអ្នកទាំងពួង នោះ។ បុព្វបុរសខ្មែរយើង សុទ្ធសឹងតែបានបូជានូងកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត ព្រមទាំងប្រាជ្ញាដើម្បីបុព្វហេតុ ជាតិដោយបន្សល់ទុកនូវសុភាសិតល្អៗដែលបង្កប់នូវតម្លៃអប់នំដល់មនុស្សក្នុងការរស់នៅឲ្យបានល្អប្រសើរ។
- ចំណូលបញ្ហា៖ លើកប្រធានមកបញ្ជូល
- ចំណោទបញ្ហា៖ គើសុភាសិតខាងលើមានតម្លៃអប់រំដូចម្ដេចខ្លះ?

២.តួសេចក្ដី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ៖
  - **បន្ទន់ប្រាណ** សំដៅដល់ ការឱនលំទោន មិនក្អេងក្អាង...។
  - ទំលាយ មានន័យថា ការបញ្ចេញ ការបង្ហាញ...។
  - **ស្មើកាយ** បានសេចក្ដីថា ឋានៈស្មើគ្នា អាយុស្មើគ្នា...។
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ ដូចនេះសុភាសិតខាងលើមានន័យថា ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយការចេះគោរព មិនក្អេងក្អាង
  ឈ្នះអ្នកក្លាហានបានដោយយើងចេះបង្ហាញក៍ដូចជាបញ្ចេញនូវមតិយោបល់កុំលាក់ប៉ាំង ឈ្នះអ្នកខ្សោយ
  បានដោយសម្លបាយដែលជួយអោយយើងយកឈ្នះបាន ហើយនិងឈ្នះអ្នកដែលមានឋានៈស្មើគ្នា អាយុស្មើ
  គ្នាបានដោយការតេស៊ូព្យាយាម។
- បកស្រាយ៖ ជាការពិតណាស់ ......
  - ផ្នែកទី១៖ «**ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយបត្តត់ប្រាណ**»

    - ត្រូវចេះសម្របខ្លួន ចេះគោរព ចេះឱ្ននលំទោន
    - 👃 ឧទាឋាវណ៏៖
      - រឿង កុលាបប៉ៃលិត៖ តួអង្គចៅចិត្រជាតួអង្គមួយដ៏គំរូក្នុងចំណុចនេះ គាត់អាចយកឈ្នះ
         លើលោកបាឡាត់បាន ដោយកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត និងការតស៊ូព្យាយាមប្រយុទ្ធជាមួយ នឹងក្រុមចោរ.....។
  - ផ្នែកទី២៖ «ឈ្នះអ្នកក្លាហានដោយទំលាយ »

- ត្រូវហ៊ានបញ្ចេញនូវសមត្ថភាព ចំណេះដឹង
- មិនត្រូវមានការអៀនខ្មាស់ ភ័យខ្លាច

👃 ឧទាហរណ៏៖

- រឿង ធនញ្ជ័យ ៖ នៅពេលដែលប្រទេសចិនបានមកដាក់ប្រស្នារដោយភ្នាល់ដាក់នគរ
   ពេលនោះធនញ្ជ័យត្រូវបញ្ជាអោយដោះប្រស្នារ.....។
- ផ្នែកទី៣៖ «**ឈ្នះអ្នកខ្សោយដោយសម្លបាយ** »
  - ត្រូវចេះចែករំលែកនូវអ្វីដែលយើងមាន
  - 4 ឧទាបាវណ៏៖
    - វឿង ថៅកែចិត្តចោរ ៖ អង្គពូហំជាតួអង្គមួយដែលខ្វះខាតនិងក្រីក្រ ហើយត្រូវបានធ្វើ
       កិច្ចការជូនថៅកែដើម្បីបានប្រាក់ជូនម្ដាយធ្វើបុណ្យនិងផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ......។
- ផ្នែកទី៤៖ «**ឈ្នះអ្នកស្មើកាយដោយការព្យាយាម**»
  - ត្រូវមានការតស៊ូ អត់ធ្មត់ ប្រឹងប្រែង
  - ត្រូវមានភាពក្លាហាន ស្មោះត្រង់
  - 👃 ឧទាឋាវណ៏៖
    - រឿង តេជោយ៉ត ៖ តួអង្គជំទាវស្រែនដែលជាភរិយារបស់តេជោមាសជានាវីដែលមានរូប
       ឆោមល្អស្អាតដាច់គេ ថែមទាំងជានាវីដែលមានភាពវៃឆ្លាតក្លាហានពូកែថែមទៀតផង
       ដោយឃើញស្ដេចសម្រែចង់ដណ្ដើមរាជ្យព្រះជេដ្ឋា .....។
- សរុបសេចក្ដី៖ សរុបសេចក្ដីមក ការយកឈ្នះនូវមនុស្សណាម្នាក់គឺអាស្រ័យលើខ្លួនរបស់យើងម្នាក់គឺដើម្បី
   ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ត្រូវចេះគោរពមិនក្ខេងក្នាង ឈ្នះអ្នកក្លាហានត្រូវហ៊ានបង្ហាញសមត្ថភាព ឈ្នះអ្នកខ្សោយត្រូវ
   មានមានបាយសម្លគ្រប់គ្រាន់ និង ឈ្នះអ្នកមានឋានៈស្មើគ្នាដោយការព្យាយាម។

៣.បញ្ចប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ សុភាសិតនេះពិតជាមានអត្ថន័យខ្លឹមសារជ្រាលជ្រៅរួម ទាំងគំនិតអប់រំល្អជាច្រើនមែន ព្រោះ......
- មតិផ្ចាល់ខ្លួន៖ ដូចនេះក្នុងនាមខ្ញុំជាសិស្សានុសិស្ស.....

សេចក្ដីអធិប្បាយ

ឆៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្ននេះ សម្បូរទៅដោយមនុស្សដែលចេះដឹង ក្លាហាន ខ្លាំងក្លា ហើយក៍សម្បូរទៅដោយ មនុស្សដែលខ្វះភាពក្លាហាន ចំណេះដឹង និងពូកែផងដែរ។ ម៉្យាងវិញទៀត ដើម្បីអាចក្លាយខ្លួនទៅជាមនុស្សម្នាក់ ដែលពូកែខ្លាំងក្លាបាន យើងត្រូវចេះឱន គោរព មិនរើសអើង ក្អេងក្អាង ត្រូវរៀនពីអ្នកក្លាហានទាំងឡាយដើម្បី ជាទុនមួយសម្រាប់អភិវឌ្ឍខ្លួនក៍ដូចជាអាចមានសមត្ថភាពយកឈ្នះអ្នកទាំងពួងនោះ។ បុព្វបុរសខ្មែរយើង សុទ្ធ សឹងតែបានបូជានូងកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត ព្រមទាំងប្រាជ្ញាដើម្បីបុព្វហេតុជាតិដោយបន្សល់ទុកនូវសុភាសិត ល្អៗដែលបង្កប់នូវតម្លៃអប់រំដល់មនុស្សក្នុងការរស់នៅឲ្យបានល្អប្រសើរ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយទើបមាន សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា«ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយបន្ទន់ប្រាណ ឈ្នះអ្នកក្លាហានដោយទំលាយ ឈ្នះអ្នក ខ្សោយដោយសម្លបាយ ឈ្នះអ្នកស្មើកាយដោយការព្យាយាម»។

តើសុភាសិតខាងលើមានតម្លៃអប់រំដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីជាជំនួយដល់ការបកស្រាយសុភាសិតនេះឲ្យបានក្បោះក្បាយនោះ យើងគប្បីសិក្សាស្វែងយល់ន័យនៃ ៣ក្យុគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។៣ក្យ "បន្ទន់ប្រាណ" សំដៅដល់ការឱនលំទោន ការចេះគោរពគ្នា មិនក្អេងក្លាង។ ចំណែកពាក្យ"ទំលាយ" មានន័យថាការបញ្ចេញ ការបង្ហាញ។ រីឯពាក្យ "ស្មើកាយ" បានសេចក្ដីថា ឋានៈស្មើគ្នា អាយុស្មើគ្នា។ដូចនេះសុភាសិតខាងលើមានន័យថា ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយការចេះគោរព មិនក្ខេងក្ខាង ឈ្នះអ្នក ក្លាហានបានដោយយើងចេះបង្ហាញក៍ដូចជាបញ្ចេញនូវមតិយោបល់កុំលាក់ប៉ាំង ឈ្នះអ្នកខ្សោយបានដោយសម្លបាយដែលជួយអោយយើងយកឈ្នះបាន ហើយនិងឈ្នះអ្នកដែលមានឋានៈស្មើគ្នា អាយុស្មើគ្នាបានដោយការត ស៊ូញាយាម។

ជាការពិតណាស់ រាល់សុភាសិតទាំងឡាយ ដែលបុព្វបុរសខ្មែរយើងបានបន្សល់ទុកពិតជាមានតម្លៃសំខាន់ ក្នុងការជួយសង្គ្រោះមនុស្សទាំងពួងឲ្យរួចផុតពីបញ្ហានឹងទុក្ខផ្សេងៗដែលនាំឲ្យជីវិតមនុស្សកាន់តែមានរសជាតិ <u> និងភាគជោគជ័យ។ដោយឃើញពីគុណតម្លៃសុភាសិតដែលជាកេរមរតកដ៏មហាសាលនេះហើយទើបសម្ដេចព្រះ</u> សង្ឃរាជ្យជួនណាតបានដាស់ស្មារតីមនុស្សគ្រប់រូបខិតខំសិក្សាស្វែងយល់បកប្រែនូវសុភាសិតដែលជាស្ពានក្នុង ការអភិវឌ្ឍខ្លួនឲ្យកាន់តែប្រសើរ។យ៉ាងណាមិញ សុភាសិតខាងលើនេះ យើងអាចធ្វើការ បែងចែកជាបួនឃ្លាសំ ខាន់ៗ។នៅត្រង់ឃ្លាទី១ " ឈ្នះអ្នកខ្ពស់ដោយបន្ទន់ប្រាណ" មានន័យថាយើងត្រូវចេះគោរពចេះឱិនលំទោននិងឲ្យ តម្លៃគ្នាទើបអាចយកឈ្នះអ្នកដែលខ្លាំងឬអ្នកខ្ពស់បាន ហើយកាលដែលអាចយកឈ្នះនរណាម្នាក់យើងត្រូវមាន នូវចំណេះដឹង ភាពក្លាហ៊ាន ក៏ដូចជាសិក្សារស្វែងយល់បន្ថែមពីវិធីសាស្ត្រល្អៗ ជំនាញដែលអាចបង្កើតនូវចំណេ<u>ះ</u> ដឹងថ្មីក្នុងការអាចយកឈ្នះអ្នកខ្ពស់បានដោយមិនបៀតបៀននិងមិនក្ខេងក្នាង។ដោយឡែកក្នុងកាលៈទេសៈខ្លះ អ្នកដែលមានចំណេះដឹងជំនាញប្រហាក់ប្រហែលគ្នានូវតែមានម្នាក់មានប្រៀបជាងម្នាក់។ មូលហេតុទាំងនេះគឺ មកពីចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្ស អ្នកខ្លះមានរបៀប អ្នកខ្លះក៏គ្មានសណ្ដាប់ធ្នាប់ បានជាបែបនេះហើយទើបគេ និយាយថា មនុស្សដប់តែងមានចរិតខុសគ្នាទាំងអស់។មួយវិញទៀតអ្នកដែលខ្ពង់ខ្ពស់ ពូកែខ្លាំងក្លា ជាអ្នកដែល ខិតខំព្យាយាមហ្វឹកហាត់ អនុវត្តន៍នូវសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនឲ្យកាន់តែមានភាពប្រសើរឡើងហើយនៅពេលដែល ពួកគេចេញធ្វើការឬក៏បកស្រាយបង្ហាញពីកិច្ចការរបស់ពួកគេគឺពិតជាបានផលល្អឯអ្នកមិនទាន់ឈានដល់ ចំណុចនេះយើងគួរតែសិក្សាវៀនសូត្រពីពួកគេវៀនបើកចិត្តឲ្យទូលាយស្ដាប់ពីវបៀបដែលពួកគេបានធ្វើ ជៀស វាងដោយការបញ្ចេញអាកាញកិរិយាមិនសមរម្យដូចជាច្រណែនឈ្នានីស។ ជាក់ស្តែងតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍រឿង កុលាបប៉ៃលិន តួអង្គចៅចិត្រជាតួអង្គមួយដ៏គំរូក្នុងចំណុចនេះ គាត់អាចយកឈ្នះលើលោកបាឡាត់បាន ដោយ កម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត និងការតស៊ូព្យាយាមប្រយុទ្ធជាមួយនឹងក្រុមចោរដើម្បីអ្នករាល់គ្នាឲ្យរួចផុតពីការឆក់ប្លន់ ក្នុងព្រៃគ្រានោះ វីឯលោកបាឡាត់ដែលមានមុខមាត់ល្អនោះត្រឹមតែមានកាំភ្លើងដោយមិនបានប្រើជួយដល់អ្នក រាល់គ្នាក្នុងបោតុការណ៍នោះឡើយ ធ្វើឲ្យចៅចិត្រទទួលបានពាក្យស្លើចសរសេរពីលោកហ្លួងរតនៈសម្បត្តិព្រម ទាំងនាងឃុននាវីផងដែរ។គ្រង់នេះដែរចង់បង្ហាញថាចៅចិត្រមិនមែនជាអ្នកខ្លាំងពិតមែនតែចៅចិត្រអាចយក ឈ្នះអ្នកខ្លាំងបានដោយការមិនយកប្រៀប គឺការប្រើនូវចំណេះរបស់ខ្លួនកន្លងមក។ចំពោះឃ្លាទី២វិញ " ឈ្នះអ្នក

ក្លាហានដោយទំលាយ " មានន័យថា អ្នកក្លាហានជាមនុស្សម្នាក់ដែលគេមានចិត្តវឹងមាំ មិនភ័យខ្លាចនូវអ្វីទាំង អស់ ជាមនុស្សដែរហ៊ានធ្វើអ្វីគ្រប់យ៉ាងតាមដែលខ្លួនចង់បាននិងត្រូវការ។ប្រសិនបើយើងចង់យកឈ្នះអ្នក ក្លាហាននោះយើងត្រូវតែហ៊ានបញ្ចេញនូវសមត្ថភាពដែលយើងមានទៅអោយអ្នកដទៃបានដឹង ហ៊ានបញ្ចេញនូវ មតិយោបល់ដែលយើងគិតថាវាត្រឹមត្រូវនឹងសាកសមក្នុងការដោះស្រាយ ត្រូវធ្វើខ្លួនអោយជឿជាក់លើខ្លួនឯង ចេះជួយអ្នកដទៃមិនថារឿងតូចឬធំ។ ប្រសិនបើយើងចង់ឈ្នះគេយើងត្រូវតែហ៊ានធ្វើនូវអ្វីដែលត្រឹមត្រូវគ្រប់គ្នា គេទទួលស្គាល់ ចង់បាន និងអោយតម្លៃ ។ បើយើងក្រឡេកមកមើលរឿង ធនញ្ជ័យវិញ តួអង្គធនញ្ជ័យត្រូវបាន ព្រះរាជាបញ្ជាអោយចូលរួមក្នុងការដោះប្រស្នារដែលប្រទេសចិនបានដាក់មកដោយភ្នាល់ដាក់នគរ ។ បើធន ញ្ជ័យឆ្លើយមិនបានទេនោះធនញ្ជ័យនឹងត្រូវស្លាប់ ប៉ុន្តែដោយសារតែធនញ្ជ័យមានភាពក្លាហាន ហ៊ានលះបង់ ជីវិតដើម្បីការពារព្រះឆគរក៏ដូចជាទឹកដីខ្មែរ ទើបធ្វើអោយធនញ្ជ័យដោះប្រស្នាររបស់អ្នកប្រាជ្ញចិនបានសម្រេច ហើយថែមទាំងបានទទួលបាននូវការស្មោចសរសើពីប្រជាជនក៏ដូចជាព្រះមហាក្សត្រហើយថែមទាំងធ្វើអោយ ពួកអ្នកដែលមើលងាយខ្លួន និងអ្នកដែលស្ទប់ខ្លួនបានឃើញនូវសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនថែមទៀតផង ។ ក្នុងរឿង នេះដែរ បានបង្ហាញអោយយើងឃើញថា អោយតែយើងមានសមត្ថភាពក្នុងខ្លួន ហើយថែមទាំងហ៊ានបញ្ចេញ នូវសមត្ថភាពទាំងនោះអោយគេដឹង នោះយើងនឹងអាចយកឈ្នះអ្នកក្លាហានផ្សេងៗទៀតបាន ទោះត្រូវបរាជ័យ ក៏ត្រូតែខិតខំបង្ហាញនូវអ្វីដែរខ្លួនមានអោយគេបានឃើញ។ចំពោះឃ្លាបឆ្ងាប់ទៀតឃ្លាទី៣ " ឈ្នះអ្នកខ្សោយ ដោយសម្លបាយ " គឺមានន័យថាយើងអាចយកឈ្នះអ្នកទន់ខ្សោយបានដោយការផ្តល់នូវអំណោយប្រាក់ របស់ របរដែលពួកគេត្រូវការជាចាំបាច់ប្រៀបដូចជាដែលសម្លបាយដែលពួកអ្នកខ្សោយទាំងនោះមិនអាចខ្វះបា**ន**ដើម្បី បន្តជីវិត។ម៉្យាងវិញទៀតអ្នកខ្សោយមានចំនួនច្រើនជាងអ្នកខ្លាំង បើអូសទាញអ្នកខ្សោយបានក៏ដូចជាបានស ម្លេងឆ្នោតគាំទ្រខ្ពស់ដែរ។បើយខណៈដែលការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ អាណត្តិទី៦ ឆ្នាំ២០១៤ ជិត ចូលមកដល់ បើគណបក្សនយោបាយណាស្ពឹកស្រពន់មិនសូវធ្វើសកម្មភាពពីឥឡូវ ឬថា លុះពេលឃោសនាបោះ ឆ្នោត ទើបស្ចុះស្ចានោះ ច្បាស់ជាចាញ់ប្រៀបគេមិនខាន។ អ្នកនយោបាយដែលឆ្លាត គឺស្គាល់ចិត្តសាស្ត្រប្រជារាស្ត្រ ក្រីក្រ ពោលគឺកសិករ កម្មករ មិនទាន់ត្រូវការវីឡាធំ ស្តីមស្តៃ រថយន្តទំនើបត្រជាក់ល្ហឹមនោះទេ ប៉ុន្តែពួកគាត់ត្រូវ ការត្រឹមតែបាយឆ្នែតដើម្បីកំដរឆាកជីវិតនៅឆាលោកិយឆេះ។ ដើម្បីបានបាយឆ្នែត អ្នកក្រត្រូវដើរស៊ីឈ្នួលជួល ព័ទ្ធគេ ឬធ្វើចំណាកស្រុកក្លាយទៅជាគូលី កម្មករ បម្រើការងារតាម ការដ្ឋានកសិដ្ឋាន រោងចក្រ សហគ្រាស ក្រុម ហ៊ុននានា លៃយ៉ាងណាឱ្យតែបានបាយឆ្នែត។ បាយសម័យនេះ មិនសំដៅត្រឹមតែបាវអង្ករនោះទេ ប៉ុន្តែ ប្រាក់ខែ ប្រាក់ឈ្នួល ប្រាក់កម្រៃ ប្រាក់រំឮក ប្រាក់លើកទឹកចិត្ត ប្រាក់រង្វាន់ឯណោះទេ ដែលជាប្រភព ឆាំឱ្យកើតបាយ។ វីឯ ពាក្យបាូបមិនឆ្អែតគឺជាករណីរោងចក្រសហគ្រាស ឱ្យប្រាក់ឈ្នួលទាបពេក ដែលគ្រាន់តែបង់ថ្លៃបន្ទប់ជួល ថ្លៃទឹក ភ្លើង សាំងម៉ូតូ ស្ចើរអស់រលីងពីខ្លួន លុះកម្មករ កម្មការិនី ចង់ហូបអ្វីក៏មិនបានដូចចិត្ត ចង់ឆ្ងាញ់មិនបានឆ្ងាញ់ក៏ បានត្រឹម សម្លម្ជូរត្រកួនបង់ប្រហុក ដាក់ត្រីទន្លេតូចៗសុទ្ធតែឆ្អឹង។ហេតុនេះហើយ ទើបសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត បានទុកព្រះមរតកសាសន៍ថា "ឈ្នះអ្នកខ្សោយដោយឱ្យសម្លបាយ"នេះឯង ព្រោះ បាយអាចអូសទាញទឹក ចិត្តអ្នកក្រឱ្យជំពាក់គុណម្ចាស់អំណោយ។ ជាទូទៅ ជនជាតិខ្មែរ ជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា បានពោលថាថើ" ហូបបាយគេមួយស្លាបព្រា ត្រូវជំពាក់គុណគេ" ស្របនឹងសុភាសិតមួយទៀតថា "យើងធ្វើគុណលើគេកុំសម្ដែង គេធ្វើគុណលើឯងកុំបំភ្លេច"។ត្រង់ឃ្លាទី៣នេះគឺជាយុទ្ធសាស្ត្រដ៏មានប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់អ្នកនយោបាយ យកទៅ អនុវត្តទាក់ទាញប្រជាច្រិយភាព។ ជាភស្តុតាងក្នុងរឿងថៅកែចិត្តចោរ គឺតួអង្គពូហំជាតួអង្គមួយដែលខ្វះខាត

និងក្រីក្រ ហើយត្រូវបានធ្វើកិច្ចការជូនថៅកែដើម្បីបានប្រាក់ជូនម្ដាយធ្វើបុណ្យនិងផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ។ ហើយមួយ វិញទៀតថៅកែបានប្រើប្រាស់លុយឲ្យទៅប៉ូលីស ដើម្បីអាចយករួចខ្លួនពីការប្រព្រឹត្តិ៍អំពើមិនគាប់បី ត្រង់នេះដែរ បានន័យថាថៅកែជាអ្នកដែលមានអំណាចបានផ្តល់ប្រាក់ដល់ជនទន់ខ្សោយដើម្បីជាទុនក្នុងកិច្ចការរបស់ខ្លួន វីឯ អ្នកខ្សោយទាំងនោះពិតជាត្រូវការអំណោយទាំងនោះដើម្បីបន្តជីវិតរស់នៅ។ទន្ទឹមនឹងឃ្លាទី៤ "ឈ្នះអ្នកស្មើកាយ ដោយការព្យាយាម" មានន័យថាយើងអាចយកឈ្នះលើអ្នកដែលមានឋានៈស្មើយើង និងអាយុស្មើយើងបាន នោះយើងត្រូវខិតខំព្យាយាមបន្ថែមតទៅទៀត កុំប៉ះពាល់នឹងកិច្ចការណាដែលទុច្ចវិតដែលនាំឲ្យភាពជោគជ័យ របស់យើងថយចុះ។ បើសិតជាយើងស្ថិតក្នុងវ័យប្រហាក់ប្រហែលគ្នា កិច្ចការងារមួយចំនួនពេលដែលធ្វើទៅមិន លើសគ្នាឬតិចជាងគ្នានោះទេ គឺមើលឃើញថាចិត្តគំនិតនិងសកម្មភាពរបស់ពួកគេស្រដៀងនិងប្រហាក់ហាល់គ្នា មិនមានអ្នកណាល្អជាងអ្នកណាឡើយ តែបើយើងចង់ល្អជាងគេចង់ខ្លាំងជាងគេ និងពូកែជាងគេក្នុងវ័យ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាយើងនឹងយើងត្រូវប្រឹងប្រែងតស៊ូព្យាយាម។ហើយមួយទៀតនោះគឺឋានៈបុណ្យសិក្ខុដែលស្មើ គ្នា បើយើងមានឋានៈបុណ្យសិក្តស្មើគេហើយនោះចង់ឲ្យបានឋានៈដែលខ្ពស់ជាងនឹងទៀត លុះគ្រាតែយើងខិតខំ ប្រឹងប្រែងព្យាយាមឲ្យលើសពីគេ បំពេញកិច្ចការងាររបស់ខ្លួនឲ្យបានពេញលេញកុំធ្វើឲ្យធ្វេសប្រហែសលើកិច្ច ការណាមួយក៏ដោយ ហើយក៏ត្រូវជៀសវាងនូវអំពើក៏ដូចជាការងារដែរទុច្ចរិតផងដែរ ដែលនាំឲ្យយើងខាតបង់ តូវពេលវេលាដែលបានខិតខំប្រឹងប្រែងកន្លងមក។ជាក់ស្តែងតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍រឿងតេជោយ៉ត តួអង្គជំទាវ ស្រែនដែលជាភរិយារបស់គេជោមាសជានាវីដែលមានរូបឆោមល្អស្អាតដាច់គេ ថែមទាំងជានាវីដែលមានភាពវៃ ឆ្លាតក្លាហានពូកែថែមទៀតផង ដោយឃើញស្ដេចសម្រែចង់ដណ្ដើមរាជ្យព្រះជេដ្ឋា ទើបក្រុមតេជោមាសព្រម ទាំងកូនចៅគេជោយ៉តនិងកូនចៅផ្សេងទៀតលើកទ័ពវាយប្រហារស្ដេចសម្រែ ប៉ុន្ដែមិនអាចទទួលបានជ័យជម្នះ សោះឡើយ ទើបជំទាវស្រែនជាភវិយាគេជោមាសមានភាពឈ្លាសវៃបានធ្វើការបោកបញ្ហោតលើស្ដេចសម្រែ ដោយកំដរចាក់ស្រាឲ្យស្ដេចសម្រែផឹករហូតដល់សន្លប់ទើបបានគេជោមាននិងគេជោយ៉តចាប់យកមកឲ្យព្រះ ជេដ្ឋាកាត់ទោសពេលនោះតែម្តង ហើយចាប់តាំងពីពេលនោះមកមិនមានភាពច្របូកច្របល់ក្នុងរាជ្យវង្សតទៀត ឡើយគឺមានតែភាពរុងរឿងថ្កើងថ្កាន។ត្រង់នេះដែរបានបង្ហាញថាជំទាវស្រែនមានអាយុនិងវ័យប្រហាក់ប្រហែល គ្នាមែនតែជំទាវស្រែនបានព្យាយាមជួយដល់ស្វាមីនិងព្រះរាជាដើម្បីឲ្យស្រុកទេសរស់នៅដោយសុខសាន្ត។

សរុបសេចក្ដីមក ការយកឈ្នះនូវមនុស្សណាម្នាក់គឺអាស្រ័យលើខ្លួនរបស់យើងម្នាក់គឺដើម្បីឈ្នះអ្នកខ្ពស់ត្រូវ ចេះគោរពមិនក្ខេងក្ខាង ឈ្នះអ្នកក្លាហានត្រូវហ៊ានបង្ហាញសមត្ថភាព ឈ្នះអ្នកខ្សោយត្រូវមានមានបាយសម្លគ្រប់ គ្រាន់ និង ឈ្នះអ្នកមានឋានៈស្មើគ្នាដោយការព្យាយាម។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ សុភាសិតនេះពិតជាមានអត្ថន័យខ្លឹមសារជ្រាលជ្រៅរួមទាំងគំនិតអប់រំល្អជា ច្រើនមែន ព្រោះសុភាសិតមួយនេះបានបង្រៀនយើងអោយរៀនយល់ដឹងអំពីរបៀបនៃការយកឈ្នះអ្នកដទៃ អាស្រ័យទៅតាមមុខងារនិងតួនាទីឬឋានៈដែលពួកគេមាន។ដូចនេះក្នុងនាមខ្ញុំជាសិស្សានុសិស្សយើងគប្បីរៀន សូត្រនិងព្របយកនូវចំណេះដឹង ហើយយកវាមកច្រើប្រាស់ដើម្បីខ្លួនឯង គ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូល។

ស្មេរដោយ ជា សុគន្ធអាវីយ៉ា ស៊ីណា កញ្ញា

វិញ្ញាសាទី៣៥.ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា ស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រ រាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។ ចូលបកស្រាយនិងលើកឧទាហរណ៍ក្នុងអក្សរសិល្ប៏មកបញ្ជាក់។

គម្រោងតែង

IV. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា៖ នៅក្នុងសង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្នបុព្វបុរសយើងក៏ដូចជាអ្នកនិពន្ធបានបង្កើតថ្នាក់ដែលអស្ចារ្យរបស់ខ្លួន ដើម្បីឲ្យអ្នកសិក្សាវៀនសូត្រអំពីក្បួនវិជ្ជាជាដើមក្នុងនោះអ្នកនិពន្ធក៏បានបង្កើតស្នាដៃមួយចំនួនដូចជា កំណាព្យឃ្លង់សុភាសិតនិងពាក្យបណ្ដៅជាដើមប៉ុន្តែប៉ុណ្ណេះក្នុងស្នាដៃនីមួយៗសុទ្ធតែបង្កប់នូវអត្ថន័យសំខា ន់ៗផ្សេងៗគ្នាព្រមទាំងបង្ហាញអំពីបណ្ដាលមួយចំនួនផងដែរ។ដូចនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពោល ថា ស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រ រាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។
- ចំណូលបញ្ហា៖លើកប្រធានមកបញ្ចូល
- ចំណោទបញ្ហា៖

V. តួសេចក្តី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្ដី៖ ដើម្បីជាប្រទីបជ្វាលាបំភ្លឺទស្សនៈខាងលើ..។
- ពន្យល់ពាក្យ
- គ្រាក្រគឺសំដៅដល់ការមានជីវភាពលំបាកវេទនា
- មិត្តល្អគឺសំដៅដ៏មិត្តដែលចេះជួយប្រោមប្រែងគ្នាទៅវិញទៅមក
- គ្រាមានអាសន្នគឺសំដៅដល់ការជួបនឹងបញ្ហាទុកលំបាកវាបាត់ផ្សេងៗ
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ នៅក្នុងគ្រាក្រីក្រតោកយ៉ាកយ៉ាងណាមនុស្សត្រូវតែចេះថែរក្សាការពារព្រមទាំងយកចិត្ត
   ទុកដាក់មិនទុកគ្នាចោលហើយនៅពេលដែលមានវិបត្តិវឿងជួបបញ្ហាផ្សេងៗយើងក៏អាចកំណត់សម្គាល់នូវ
   មិត្តដែលតែងតែនៅរួមសុខរួមទុក្ខជាមួយគ្នា។
- ឋកស្រាយ៖
- គំនិតសំខាន់៖
- ឃ្លាទី១ ស្រឡាញ់គ្នាក្រុងគ្រាក្រ
  - នៅក្នុងគ្រាក្រីក្រតោកយ៉ាកយ៉ាងណាមនុស្សត្រូវតែចេះថែរក្សាការពារព្រមទាំងយកចិត្តទុកដាក់មិនទុក
     គ្នាចោលហើយនៅពេលដែលមានវិបត្តិរឿងជួបបញ្ហាផ្សេងៗយើងក៏អាចកំណត់សម្គាល់នូវមិត្តដែល
     តែងតែនៅរួមសុខរួមទុក្ខជាមួយគ្នា។
- > ឧទាបារណ៍
- អក្សរសិល្ប៏
  - អក្សរសិល្ប៏ប្រជាច្រិយ៖
    - រឿងមាយើង៖ មាយើងនាងគ្រប់លក្ខណ៍
  - អក្សរសិល្ប៏បុរាណ
    - រឿងព្រះវេសន្តរ៖ នាងមទ្រី និងវេសន្តរ
- ឃ្លាទី២៖រាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្ន

- មិត្តដែលមិនចោលយើងនាគ្រាមានអាសន្ន ជាមិត្តមួយយ៉ាងប្រពៃ ជាមិត្តពិត
- 👃 ឧទាបារណ៍
- អក្សរសិល្ប៏
  - រឿងរាមកេរ្តិ៍៖ ព្រះរាម ឆាងសីតា ឆិងព្រះលក្សូណ៍
  - រឿងកុលាបថ៉ៃលិន៖ លោកបា្លងរតនសមា្តត្តិ និង ចោចិត្រ

សរុបមតិ សរុបសេចក្ដីមកការស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រនិងការរាប់អានមិនល្អក្នុងគ្រាមានអារម្មណ៍ជារឿងជួយ ដល់យើងគ្រប់គ្នាគប្បីឃើញនៅចំណុចទាំងនេះព្រោះវាធ្វើឲ្យមនុស្សនិងសង្គមមានសុភមង្គលក្នុងការរស់នៅជាមួយ គ្នារស់នៅប្រទេសលើលោកសាកលលោកអានគ្រាប់អានថាគ្នារួមរស់ជាមួយគ្នាដោយសន្តិភាព។អរគុណសន្តិភាពនឹង ដោះស្រាយបញ្ហាដែលកើតមានឡើង ដូចដែលបានពន្យល់ភ្ជាប់នៅខាងលើស្រាប់។

- VI. បញ្ចប់សេចក្តី
- វាយតម្លៃប្រធាន៖
- មតិផ្ចាល់ខ្លួន៖ក្នុងនាមយើង....។

ប្រធាន៖ មានសុភាសិតមួយពោលថា ស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រ រាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។ចូលបកស្រាយនិង លើកឧទាបារណ៍ក្នុងអក្សរសិល្ប៏មកបញ្ជាក់។

សេចក្តីអធិប្បាយ

នៅក្នុងសង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្នបុព្វបុរសយើងក៏ដូចជាអ្នកនិពន្ធបានបង្កើតថ្នាក់ដែលអស្ចារ្យរបស់ខ្លួនដើម្បីឲ្យអ្នក សិក្សាវៀនសូត្រអំពីក្បួនវិជ្ជាជាដើមក្នុងនោះអ្នកនិពន្ធក៏បានបង្កើតស្នាដៃមួយចំនួនដូចជាកំណាញឃ្លង់សុភាសិតនិង ពាក្យបណ្ដៅជាដើមប៉ុន្តែប៉ុណ្ណោះក្នុងស្នាដៃនីមួយៗសុទ្ធតែបង្កប់នូវអត្ថន័យសំខាន់ៗផ្សេងៗគ្នាព្រមទាំងបង្ហាញអំពី បណ្ដាលមួយចំនួនផងដែរ។ដូចនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយពោលថា ស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រ រាប់អានមិត្តល្អ ក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។

តើចំពោះសុភាសិតដែលបានលើកឡើងខាងលើនេះមានអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារយើងដូចម្ដេច?

ដើម្បីឈានទៅដល់ការបកស្រាយនូវប្រធានសុភាសិតខាងលើយើងគប្បីស្វែងយល់អំពីពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជា មុនសិន។គ្រាក្រគឺសំដៅដល់ការមានជីវភាពលំបាកវេទនារីឯមិត្តល្អគឺសំដៅដ៏មិត្តដែលចេះជួយជ្រោមជ្រែងគ្នាទៅ វិញទៅមកមួយវិញទៀតគ្រាមានអាសន្នគឺសំដៅដល់ការជួបនឹងបញ្ហាទុកលំបាកវាបាត់ផ្សេងៗ។ដូចនេះសុភាសិត ដែលបានលើកឡើងខាងលើមានន័យថានៅក្នុងគ្រាក្រីក្រតោកយ៉ាកយ៉ាងណាមនុស្សត្រូវតែចេះថែរក្សាការពារព្រម ទាំងយកចិត្តទុកដាក់មិនទុកគ្នាចោលហើយនៅពេលដែលមានវិបត្តិរឿងជួបបញ្ហាផ្សេងៗយើងក៏អាចកំណត់សម្គាល់ នូវមិត្តដែលតែងតែនៅរួមសុខរួមទុក្ខជាមួយគ្នា។

ជាការពិតណាស់តាមការលើកឡើងអស់ប្រធានបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាការស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្ររាប់អាន មិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសន្នចំពោះគ្នាទីមួយស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាគ្រាប់គឺមាននៅសេចក្ដីចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមកដោយ មិនប្រកាន់រឿងអាងអ្នកក្រក្នុងស្ថានភាពនេះមនុស្សត្រូវចេះស្រឡាញ់រាប់អានគ្នាទៅនឹងជីវិតជាមួយដែលមានសភាព លុយគ្នាមានគោលដៅច្បាស់លាស់មួយដែលអាចកំណត់ពីអនាគតរៀងៗខ្លួននៅថ្ងៃណាមួយក៏សាងសុភមង្គលរួម ទាំងសុខឧត្តមសុខទុក្ខជាមួយគ្នាមិនថាចំពោះគ្រួសារឬប្តីប្រពន្ធឬអ្នកជិតខាងដើម្បីរក្សាបាននៅមិត្តភាពចំពោះគ្នាទៅ វិញទៅមកវីឯចំពោះសុភាសិតបុគ្គលត្រូវតែចេះជួយការពារដោះស្រាយបញ្ហាដល់អ្នកដែលមានជីវិតជីវភាពខ្វះខាត គ្មានលទ្ធភាពនៅក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិតយើងអាចប្រើបញ្ចេញកម្លាំងញើសឈាមដើម្បីជួយដោះទុក្ខដែលដល់អ្នកក្រីក្រ ព្រមទាំងជួយជ្រោមជ្រែងការពារពីរនាក់ដែលមានអំណាចទៅលើពួកគេក៏ដូចជាការរើសអើងប្រព្រឹត្តនូវអំពើអសីល ធម៌មួយចំនួនទៅកាន់ពួកគេដើម្បីធ្វើនៅសកម្មភាពមួយចំនួនក្នុងការចេះស្រឡាញ់គ្នាត្រូវប្រកាន់នូវការគោរពការ ចេះដាក់ទាននឹងការគោរពសិទ្ធិគ្នាទៅវិញទៅមកជាទង្វើជួយបុគ្គលគ្រប់រូបដែលប្រកាន់ជាប់នៅសីលធម៌រឿងៗខ្លួន ព្រមទាំងជាគំរូទៅដល់អ្នកដែលមិនចេះអំពីទំនៀមដ៏ល្អមួយនេះដែលអាចចូលរួមក្នុងការលំបាកការប្រកាន់វណ្ណៈ រើសអើងពូជសាសន៍ផងដែរមិនតែប៉ុណ្ណោះក៏ត្រូវតែចេះយកតម្លៃទៅគេអ្នកដទៃដែលពួកគេសុទ្ធតែមានខ្លួនក្នុង**កា**រ ធ្វើសកម្មភាពណាមួយដែលយើងពុំអាចទៅឃាត់ឃាំងបានឡើយដោយយើងមិនមានធ្វើអំពើដែលឆ្គាំឆ្គងមួយចំនួន ទៅពួកគេមួយវិញទៀតការចេះដាក់ទានគឺយើងម្នាក់ៗតែងតែដាក់ទានធ្វើបុណ្យជាច្រើនដើម្បីជួយសម្រាកទុកដល់ ផ្នែកដល់ជនក្រីក្រដែលធ្វើឲ្យពួកគេអាចមាននូវសេចក្តីត្រេកអរជាក់ស្តែងក្នុងសង្គមយើងសព្វថ្ងៃការដែលមានអ្នក ក្រីក្រឬក្សត់ទ្រព្យធននិងជីវភាពគឺតែងតែមានអ្នកដែលមានធនធានមកផ្គល់ជាជំនួយថវិកាដើម្បីរំដោះទុក្ខ ភាព លំបាកឲ្យបានធូរស្រាលនិងអាចផ្តល់ជាចំណេះនឹងបណ្តុះជំនាញផ្ចាល់ខ្លួនជាតិនើមជាទ្រព្យធន់ក្នុងខ្លួនគ្មានអ្នកណា អាចលួចបាននិងជាទ្រព្យសម្រាប់រំដោះភាពក្រីក្រដល់យើង។បើយើងងាកទៅមើលស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ ប្រជាប្រិយ វឿងមាយើងដោយបានលើកបង្ហាញថានៅពេលដែលនាងគ្រប់លក្ខណ៍បានក្លាយជាភរិយារបស់ថៅមាដើម្បីរួចផឹកពី ទុក្ខវេទនាគ្រាន់តែបង្ហាញថាពួកគេស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រចំណែកឯស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍បុរាណរឿងព្រះបាទវេស្សត្តវ <u>នៅពេលដែលព្រះវេស្ស</u>ន្តវឲ្យដាក់វាសម្បត្តិហើយចេញពីនគរនាងមេទ្រីសុខចិត្តតាមព្រះ~~អ្វី~~ទៅដល់បម្រើព្រះអង្គវ ហូតដល់ក្នុងព្រៃមិនគិតខ្វល់ពីរាជសម្បត្តិអ្វីឡើយត្រង់ចំណុចនេះបង្ហាញឲ្យយើងឃើញថានាងវិធីស្រឡាញ់ប្រុស ស្វាមីនៅក្នុងគ្រាក្រក៏នាងនៅតែតាមបម្រើស្វាមីដែលបង្ហាញពីការស្រឡាញ់ក្នុងគ្រាក្ររបស់នាងមេទ្រី។

មួយវិញគឺរាប់អានមិត្តល្អក្នុងគ្រាមានអាសត្នគឺការដែលស្រឡាញ់រាប់អានក្នុងពេលដែលជួបទុកលំបាកព្រោះ មហន្តរាយដែលត្រូវការជំនួយពីគ្នាដែលជួយដោះស្រាយគ្នាហិានប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាដែលកើតមានជាមួយគ្នា ដែលមិនត្រូវរត់ចោលយករួចខ្លួនឡើយចំណាយក្នុងសង្គមវិញយើងឃើញថាមិត្តដែលរាប់អានគ្នាដោយភាពស្មោះ គ្រង់មិនគិតពីប្រយោជន៍របស់គ្នានោះគឺតែងតែជួយគ្នាទៅក្នុងពេលមានអាសន្នហើយត្រូវចេះជួយគ្នាក្នុងពេលមាន ទុក្ខធុរៈដែលមិត្តត្រូវការដែលយើងឃើញថាជាដែលជាមិត្តដែលជាទីគួររាប់អាននិងទុកចិត្តហើយមិត្តល្អដែលនៅ តែមានចំពោះមនុស្សល្អទូទៅនេះទេនៅក្នុងសាកលលោកប្រភេទដែលសហការគ្នាក៏អាចចាត់ទុកជាមិត្តល្អដែលនៅ ពេលដែលដែលប្រទេសជាសម្ព័ន្ធមិត្តជួបវិបត្តិព្រោះធម្មជាតិជួបអាសន្នក៏ចេះចេកជ្រោមជ្រែងគ្នាដល់ជំនួយដល់គ្នា នឹងជួយលើកសួយគ្នាដោយយើងបានយល់នៅនៃរបស់ឃ្លាននេះ។ថែមទាំងលោកឧទាហរណ៍និងសង្គមរួចមកបញ្ជា ក់។យើងគប្បីមកមួយស្នាដៃអក្សរសីល្បីវិញម្តងដូចជាស្នាដៃអក្សរសីល្បៈរឿងរាមកេរ្តិដែលនៅពេលដែលព្រះរាម ចាកចេញពីនគរយើងឃើញថាព្រះលក្ខណ៍នឹងនាងសីតាស្ម័គ្រចិត្តតាមព្រះរាមនិងដឹងចូលរួមដំណើរគ្នាហើយនៅ ពេលដែលព្រះលក្ខណ៍ត្រូវនៅព្រះល័ក្ខជួបគ្រោះថ្នាក់ព្រះរាមក៏ជួយប្អូនបិះនឹងស្លាប់ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ព្រះរាម ខិតខំរកថ្នាំព្យាបាលនិងច្បាប់ធម្មជាតិក៏ដោយត្រង់ចំណុចនេះចង់បង្ហាញពីការរាប់អានគ្នាចេះស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាលំ បាក់យ៉ាងណាក៏ខិតខំដោះស្រាយបញ្ហាទាំងអស់រួមមានទាំងសុខទាំងទុក្ខជាមួយគ្នាជាតិច្ននោះបង្ហាញឲ្យយើងឃើញ

ថានេះគឺជាការរាប់អានស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។ចំណែកឯស្នាដៃអក្សរសិល្ប៏រឿងកុលាបប៉ៃលិនវិញបាន បង្ហាញពីតួអង្គចៅចិត្រដែលតែងតែជួយនូវលោករតនៈសម្បត្តិពីលោកបាឡាត់ស្រុកសង្កែរម្ដងជាពីរដងនិងជា មនុស្សស្មោះត្រង់ចេះយោគយល់គ្នាចេះរាប់អានស្រឡាញ់គ្នាទៅវិញទៅមក។ត្រង់ចំណុចនេះចង់បញ្ជាក់បង្ហាញថាចែ ចិត្តបានជាតួអង្គដែលចេះស្រឡាញ់រាប់អានយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមកជាមួយនឹងអ្នករស់នៅជុំវិញខ្លួនព្រមទាំង ចេះជួយគេក្នុងពេលជួបគ្រោះអាសន្ន។

សរុបសេចក្ដីមកការស្រឡាញ់គ្នាក្នុងគ្រាក្រនិងការរាប់អានមិនល្អក្នុងគ្រាមានអារម្មណ៍ជារឿងជួយដល់យើង គ្រប់គ្នាគប្បីឃើញនៅចំណុចទាំងនេះព្រោះវាធ្វើឲ្យមនុស្សនិងសង្គមមានសុភមង្គលក្នុងការរស់នៅជាមួយគ្នារស់នៅ ប្រទេសលើលោកសាកលលោកអានគ្រាប់អានថាគ្នារួមរស់ជាមួយគ្នាដោយសន្តិភាព។អរគុណសន្តិភាពនឹងដោះ ស្រាយបញ្ហាដែលកើតមានឡើង ដូចដែលបានពន្យល់ភ្ជាប់នៅខាងលើស្រាប់។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើប្រធាននេះពិតជាមានអត្ថន័យដល់អ្នកសិក្សាដែលបានឲ្យយើងដឹងពីការតម្លៃនៃ ការរាប់អានគ្នាការចេះស្រឡាញ់គ្នាការចេះជួយគ្នាក្នុងគ្រាលំបាកនឹងចេះដោះស្រាយបញ្ហាដែលកើតមានឡើងដូច្នេះ ក្នុងនាមយើងជាសិក្សានុសិស្ស គប្បីសិក្សាខិតខំរៀនសូត្រ រក្សាសីលធម៌ គុណធម៌ឱ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងនាមជាខេមរជ ន។

សរសេរដោយ ហ៊ុន ម៉េងហ័រ សឹម វិបុលរតនា

វិញ្ញាសាទី៣៦.**ប្រធាន៖**មានសុភាសិតមួយបានពោលថា"ដំវីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេច"។ ចូរលើកឧទាបារណ៍មកបញ្ហាក់។

គម្រោងតែង

១. សេចក្តីផ្តើម

លំនាំបញ្ហា៖ បុព្វបុរសខ្មែរយើងជំនាន់មុនបានបូជានូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត កម្លាំងប្រាជ្ញ ស្មារតីក្នុងការ បង្កើត ស្នាដៃជាច្រើនដល់កូនចៅខ្មែរជំនាន់ក្រោយបានអាន បានដឹង បានស្គាល់។ ក្នុងស្នាដៃទាំងនោះមានដូចជា ដឹកដី ប្រាសាទ សិលាចារឹក វប្បធម៌ អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសីល្ប៍ ពាក្យស្លោក ជាពិសេសថែមទៀតនោះគឺសុភាសិត ដ៏ មានអត្ថន័យជ្រាលជ្រៅក្នុងការអប់រំមនុស្សក្នុងផ្លូវល្អ ផ្លូវដែលត្រឹមត្រូវ។ អាស្រ័យបោតុនេះហើយទើបមានសុភាសិត មួយបានពេលថា" ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេច"។

ចំណូលបញ្ហា៖លើកប្រធានមកបញ្ចូល អាស្រ័យបោតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយបានពោលថា" ដំរី ជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេច"។

ចំណោទបញ្ហា៖ចោទសួរទៅប្រធានខាងលើ.....?

VII. តួវសេចក្ដី

- 💠 ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី៖ ដើម្បីជាជំនួយជួយជាគំនិតត្បិតជាចម្លើយឆ្លើយទស្សនៈខាងលើ..។
- ពន្យល់ពាក្យ
- ភ្លាត់ៈ ជ្រុល ជ្រលួស ទាស់ខុស ការធ្វើអ្វីមួយឲ្យជ្រុលហួស...
- អ្នកប្រាជ្ញ៖ បុគ្គលដែលមានចំណេះដឹង មានភាពឈ្លាសវៃ ស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ...
- ភ្លេចៈ ការចាំមិនបាន នឹកមានឃើញអ្វីមួយ...
- ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ សត្វដំរីមានជើងបួនធំរឹងមាំក៏ដោយ ក៏នូវមានពេលណាមួយដើរដួលអស់ជំហរ។ រីឯអ្នក ដែលមានចំណេះដឹងមានប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ ចងចាំយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានពេលណា ភ្លេចភ្លាំងដែរ។
- ឋកស្រាយ៖
- គំនិតសំខាន់៖

ឃ្លាទី១៖ ការខ្វះចំណេះជីង ដោះស្រាយបញ្ហាដោយសេចក្តីក្រោច ការគ្មានការពិចារណា មើលងាយអ្នកដ៏ទៃ អំ ណួតក្នេងក្នាង

ឧទាឋាវណ៌៖

អក្សរសិល្ប៍បុរាណ៖ រឿងរាមកេរ្តិ៍ : ប៉ុន្តែព្រះអង្គមិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាបាន ដោយព្រះអង្គប្រើសេចក្ដីក្រោចម កដោះស្រាយត្រង់កន្លែងដែលព្រះលក្សណ៍រងរបួសជិតនឹងស្លាប់ព្រះរាមបានស្រែកអោយពួកពលសេនាអោយជួយ ព្រះលក្សណ៍ បើមិនអាចជួយបានព្រះអង្គនឹងប្រហារជីវិត។ បានុមានជាសេនារបស់ព្រះរាមបានស្នាក់ចិត្តទៅរកថ្នាំមក ព្យាបាលព្រះលក្សណ៍អោយជាឡើងវិញ។ ឃ្លាទី២៖ ការសម្រេចចិត្តតាមតែចិត្តរបស់ខ្លួនពុំគិតពីអ្នកដទៃ

អក្សរសិល្ប៍បុរាណ៖ រឿងព្រះវេស្សន្តរ : ព្រះវេស្សន្តរជាអ្នកដែលមានចំណេះដឹងចូលចិត្តធ្វើអំពើជាទានដែលពុំ គិតពីអ្នកដទៃនិងគ្រួសាររបស់ខ្លួនត្រង់កន្លែងព្រះអង្គបានប្រគល់ដំរីមង្គលអោយទៅនគរផ្សេងដោយមិនគិតពី ប្រជារាស្ត្រនគររបស់ខ្លួន ដែលបានធ្វើអោយប្រជារាស្ត្រមិនពេញចិត្តដែលព្រះអង្គបានប្រគល់ដំរីមង្គលរបស់នគរ ខ្លួនអោយទៅនគរផ្សេង បោតុនេះហើយទើបបានជាព្រះអង្គគ្រូវនារទេសខ្លួនចេញពីនគរ។ ឃ្លាទី៣៖ កម្ម កិលេស តណ្ហា ការយកសុរាជាត្រីមុខ ការភ្លេចភ្លាំង

អក្សរខេមរតិយម៖ រឿងទុំទាវ : អង្គទុំជាតួអង្គដែលមានចំណេះដឹងបានរៀនសូត្រនូវព្រះធម៌ ច្បាប់វិន័យព្រះពុទ្ធ សាសភាបានយ៉ាងជ្រៅជ្រះក៏ប៉ុន្តែទុំក៏នូវតែធ្លាក់ក្នុងកម្ម កេលេស តណ្ហា ត្រង់កន្លែងដែលទុំបានទៅស្មុតនៅផ្ទះ ភាងទាវ លុះឃើញរូបភាងទាវបានលង់ស្នេហ៍រហូតសុំលោកគ្រូសឹក តែសឹកពុំបានដោយលោកគ្រូបានទោស ទាយអោយទុំថានឹងជួបគ្រោះដល់អាយុជីវិត ដោយហេតុតែកេលេសទុំបានសឹកដោយខ្លួនឯងដែលធ្វើខុសនឹង ច្បាប់វិន័យសង្ឃ។

សរុបមតិ : សរុបសេចក្ដីមកសុភាសិតខាងលើគឺ ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្អាត់គង់មានភ្លេចមានន័យ ថាអ្នកដែលមានចំណេះដឹងខ្ពស់ប៉ុណ្ណាគង់តែមានភ្លេនិងមានចន្លោះដែលខ្លួនពុំចេះពិតប្រាកដមែន។

បញ្ចប់សេចក្ដី

- វាយតម្លៃប្រធាន៖ឆ្លងតាមការបកស្រាយប្រធានសុភាសិតខាងលើពិតជាមានអត្ថន័យខ្លឹមសារអប់រំណាស់ចំពោះ អ្នកសិក្សាឲ្យចេះស្វែងយល់ពីសមត្ថភាពនិងចំណុចខ្វះខាតរបស់ខ្លួនដោយការរៀនសូត្រអ្វីដែលថ្មីនិងរៀនសារ ចុះសារដើមកុំអោយភ្លេចប្រៀបដូចជាសម្លៀងកាំបិតអោយមុត។
- មតិផ្ចាំល់ខ្លួន៖ក្នុងភាមយើង....។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុព្វបុរសខ្មែរយើងជំនាន់មុនបានបូជានូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត កម្លាំងប្រាជ្ញ ស្មារតីក្នុងការបង្កើត ស្នាដៃជា ច្រើនដល់កូនចៅខ្មែរជំនាន់ក្រោយបានអាន បានដឹង បានស្គាល់។ ក្នុងស្នាដៃទាំងនោះមានដូចជាដឹកដី ប្រាសាទ សិលាចារឹក វប្បធម៌ អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសីល្ប៍ ពាក្យស្លោក ជាពិសេសថែមទៀតនោះគឺសុភាសិត ដ៏មានអត្ថន័យ ជ្រាលជ្រៅក្នុងការអប់រំមនុស្សក្នុងផ្លូវល្អ ផ្លូវដែលត្រឹមត្រូវ។ អាស្រ័យបោតុនេះហើយទើបមានសុភាសិតមួយបាន ពោលថា" ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេច"។

តើសុភាសិតខាងលើមានអត្ថន័យខ្លឹមសារយ៉ាងណាខ្លះ?

ដើម្បីជាជំនួយជួយជាចម្លើយឆ្លើយដល់ការបកស្រាយប្រធានខាងលើអោយពិស្គារ យើងគប្បីស្វែងយល់នូវ ន័យ៣ក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ ៣ក្យ" ភ្លាត់ "មានន័យថា ជ្រុល ជ្រលួស ទាស់ខុស ការធ្វើអ្វីមួយឲ្យជ្រុលហួស។ វីឯ៣ក្យ" អ្នកប្រាជ្ញ "មានន័យថា បុគ្គលដែលមានចំណេះដឹង មានភាពឈ្លាសវៃ ស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ។ ចំណែក ឯ៣ក្យ" ភ្លេច "មានន័យថាការចាំមិនបាន នឹកមានឃើញអ្វីមួយ។ ដូច្នេះហើយប្រធានមានន័យថា សគ្វដំរីមានជើង បួនធំរឹងមាំក៏ដោយ ក៏នូវមានពេលណាមួយដើរដួលអស់ជំបារ។ រីឯអ្នកដែលមានចំណេះដឹងមានប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ ចងចាំយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានពេលណាភ្លេចភ្លាំងដែរ។

ជាការពិតណាស់សត្វដំរីមានជើងបួនធំហើយវឹងមាំ គង់តែមានថ្ងៃណាមួយភ្លាត់ដើរដួលទាំងជំហរ។ វីឯអ្នក ប្រាជ្ញ កវី បណ្ឌិត អ្នកមានចំណេះដឹងដែលចេះក្បួនច្បាប់មានទាំងសញ្ញាបត្របញ្ជាក់សមត្ថភាពយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏ពុំ មែនសុទ្ធតែចេះចាំគ្នានចន្លោះនោះទេ។ ព្រោះការចងចាំរបស់មនុស្សយើងទាំងអស់គ្នា លើកលែងតែព្រះអរបា ត្តចេញ សុទ្ធតែមានកម្រិតដែលជានិស្ស័យរបស់មនុស្សបុថុជ្ជន។ ហើយនៅក្នុងសង្គមយើងអ្នកចេះដឹងមួយចំនួន មានចំណេះវិជ្ជានិងងសញ្ញាបត្រតែនូវមានសេចក្ដីភ្លេចភ្លាំង ប្រព្រឹត្តអំពើដែលដោះស្រាយដោយគ្នានការគិត ពិចារណា ដោយសេចក្តីក្រោច និងប្រព្រឹត្តអំពើអប្បាយមុខ អំពើគ្នានសេចក្តីអៀនខ្មាស់។ ជាក់ស្តែងក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ បានបង្ហាញថាព្រះរាមជាអ្នកដែលមានចំណេះដឹងនិងជាអវតាព្រះវិស្ណុ ប៉ុន្តែព្រះអង្គមិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាបាន ដោយព្រះអង្គព្រីសេចក្ដីក្រោចមកដោះស្រាយត្រង់កន្លែងដែលព្រះលក្សូណ៍វងរបួសជិតនឹងស្លាប់ព្រះរាមបានស្រែក អោយពួកពលសេនាអោយជួយព្រះលក្សូណ៍ បើមិនអាចជួយបានព្រះអង្គនឹងប្រហារជីវិត។ បានុមានជាសេនារបស់ ព្រះរាមបានស្មាក់ចិត្តទៅរកថ្នាំមកព្យាបាលព្រះលក្សណ៍អោយជាឡើងវិញ។ ចំណុចនេះហើយបានសរបញ្ជាក់អោយ ឃើញថាព្រះរាមមានចំណេះដឹងខ្ពស់យ៉ាងណាក៏ឆូវមានចន្លោះដែលមិនចេះដែរ និងព្រះអង្គព្រើសេចក្ដីក្រោចមក ដោះស្រាយបញ្ហាដែលអ្នកចេះដឹងគេមិនធ្វើបែបនេះ។ ចំណែកឯត្រង់កន្លែងដែលព្រះនាងសីតាបានគូររូបក្រុងរាប បើយបានលាក់ក្រោមក្បាលដំណេករបស់ព្រះរាមបានធ្វើអោយព្រះរាមក្របារ ក្រហាយក្នុងខ្លួនទើបអោយហោរ៉ា របស់ព្រះអង្គទោសទាយរកមូលហេតុ។ លុះបានដឹងថាព្រះនាងសីតាបានយករូបក្រុងរាបដាក់ក្រោមក្បាលដំណេក របស់ព្រះរាម ព្រះរាមមានសេចក្ដីក្រោចខឹងបានបញ្ជាឲ្យព្រះលក្សណ៍យកព្រះនាងសីគាទៅប្រហារជីវិតដោយពុំដឹងគា នេះជាកលល្បិចរបស់ភាងយក្ខិតីដែលជាប្អូនរបស់ក្រុងរាប។ ចំណុចនេះហើយសរបញ្ជាក់ថាព្រះរាមជាអ្នកចេះដឹង មួយរូបប៉ុន្តែគ្មានការគិតពិចារណធ្វើតាមសេចក្ដីក្រោចខឹងដែលនឹងបាត់បង់ប្រពន្ធដែលគ្មានកំហុស។ វីឯរឿងព្រះ វេស្ស្បន្តរបានបង្ហាញអោយឃើញថាព្រះវេស្ស្បន្តរជាអ្នកដែលមានចំណេះដឹងចូលចិត្តធ្វើអំពើជាទានដែលពុំគិតពីអ្នក ដទៃនិងគ្រួសាររបស់ខ្លួនត្រង់កន្លែងព្រះអង្គបានប្រគល់ដំរីមង្គលអោយទៅនគរផ្សេងដោយមិនគិតពីប្រជារាស្ត្រ នគររបស់ខ្លួន ដែលបានធ្វើអោយប្រជារាស្ត្រមិនពេញចិត្តដែលព្រះអង្គបានប្រគល់ដំរីមង្គលរបស់នគរខ្លួនអោយទៅ នគរផ្សេង ហេតុនេះហើយទើបបានជាព្រះអង្គគ្រូវនារទេសខ្លួនចេញពីនគរ។ ហើយគ្រង់កន្លែងមួយទៀតព្រះអង្គ បានដាក់ទានកូនពីរនាក់របស់ខ្លួនទៅអោយតាជជួកដោយមិនបានរងចាប់ការសម្រេចចិត្តពីនាងមទ្រីដែលជា ប្រពន្ធ។ ចំណុចនេះហើយបានបញ្ជាក់អោយឃើញថាព្រះវេស្សន្តរជាអ្នកចេះដឹងមួយរូប ប៉ុន្តែសម្រេចចិត្តធ្វើអ្វីមួយ តាមតែចិត្តខ្លួនឯងដោយពុំគិតពីចិត្តអ្នកដទៃដែលជាអំពើមួយដែលខុសឆ្គងមិនសមជាអ្នកប្រាជ្ញ។ ចំណែកឯរឿងទំ ទាវបានបញ្ហាញអោយឃើញថាតួអង្គទុំជាតួអង្គដែលមានចំណេះដឹងបានរៀនសូត្រនូវព្រះធម៌ ច្បាប់វិន័យព្រះពុទ្ធ សាសនាបានយ៉ាងជ្រៅជ្រះក៏ប៉ុន្តែទុំក៏នូវតែធ្លាក់ក្នុងកម្ម កេលេស តណ្ហា ត្រង់កន្លែងដែលទុំបានទៅស្មុតនៅផ្ទះនាង ទាវ លុះឃើញរូបនាងទាវបានលង់ស្នេហ៍រហូតសុំលោកគ្រូសឹក តែសឹកពុំបានដោយលោកគ្រូបានទោសទាយអោយទុំ ថានឹងជួបគ្រោះដល់អាយុជីវិត ដោយហេតុតែកេលេសទុំបានសឹកដោយខ្លួនឯងដែលធ្វើខុសនឹងច្បាប់វិន័យសង្ឃ។ ហើយត្រង់កន្លែងមួយទៀតដែលទុំបានយកព្រះរាជសាររបស់ព្រះមហាក្សត្រទៅកាន់ផ្ទះទាវបានឮភ្លេងការរបស់ទាវ តិងម៉ឺតឆួតទុំស្រែកយំហើយយកស្រាធ្វើជាត្រីមុខដោយពុំខ្វល់តិ៍ងរាជសាររបស់ព្រះមហាក្សត្រ។ ចំណុចនេះហើយ បានសរបញ្ជាក់អោយឃើញថាទុំជាអ្នកមានចំណេះដឹងនិងបានរៀនសូត្រនូវព្រះធម៌ ក៏មិនប្រាកដថាអាចគេចផុតពី កម្ម កេលេស តណ្ហា ការយកសុរាជាត្រីមុខដែរ។

សរុបសេចក្តីមកសុភាសិតខាងលើគឺ ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ងាត់គង់មានភ្លេចមានន័យថា អ្នកដែលមានចំណេះដឹងខ្ពស់ប៉ុណ្ណាគង់តែមានភ្លេនិងមានចន្លោះដែលខ្លួនពុំចេះពិតប្រាកដមែន។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយប្រធានសុភាសិតខាងលើពិតជាមានអត្ថន័យខ្លឹមសារអប់រំណាស់ចំពោះអ្នកសិក្សាឲ្យ ចេះស្វែងយល់ពីសមត្ថភាពនិងចំណុចខ្វះខាតរបស់ខ្លួនដោយការរៀនសូត្រអ្វីដែលថ្មីនិងរៀនសារចុះសារដើមកុំអោ យភ្លេចប្រៀបដូចជាសម្លៀងកាំចិតអោយមុត។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាសិស្សគួរគប្បីរៀនសូត្រអោយបានច្រើននិង ឧស្សាព្យាយាមរំលឹកមេរៀនដែលរៀនហើយអោយបានច្រើនដង។

សរសេរដោយ

គង់ ធុននី

ហុង បញ្ហា